VALERIO MASSIMO

MANFREDI

ROMA, 476

EXPEDIȚIA IMPOSIBILĂ
A UNUI ÎMPĂRAT

roman

ULTIMA LEGIUNE

EDITURA ALLFA

www.virtual-project.eu

L'ULTIMA LEGIONE
Valerio Massimo Manfredi
Copyright © Valerio Massimo Manfredi
First published by Arnoldo Mondadori Editore S.P.a., Milano 2002.

ULTIMA LEGIUNE
Valerio Massimo Manfredi
Copyright © 2003, Editura ALLFA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale
MANFREDI, VALERIO MASSIMO
ULTIMA LEGIUNE / Valerio Massimo Manfredi; trad. Radu Gâdei
Bucureşti, **ALLFA**, 2003
ISBN 973-8457-45-9
528 p., 18 cm.
I. Gâdei, Radu (trad.)

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA.**
Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată
fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA.**
Drepturile de distribuţie în străinătate aparţin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside Romania,
without the written permission
of **ALLFA**, is strictly prohibited.
Copyright © 2003 by **ALLFA.**

Editura **ALLFA**: Bd. Timişoara nr. 58,
sector 6, cod 061317 – Bucureşti
Tel.: 402 26 00
Fax: 402 26 10
Departamentul distribuţie: Tel.: 402 26 34

Comenzi la: comenzi@all.ro
www.all.ro

Redactor: Olimpia Novicov

Ilustraţia copertei: Luca Tarlazzi © Edizioni 3ntini&C.

Valerio Massimo Manfredi

Ultima Legiune

Traducere de Radu Gâdei

EDITURA ALLFA

Prolog

Acestea sunt amintirile lui Myrdin Emreis, druid din pădurea sacră Gleva, cel pe care romanii l-au numit Meridius Ambrosinus, scrise pentru ca urmașii să nu uite întâmplările al căror ultim martor sunt.

Am trecut de mult timp pragul adâncii bătrâneți și nu-mi pot explica de ce viața mea continuă să se lungească dincolo de limitele pe care natura le acordă, de obicei, ființelor umane. Poate că îngerul morții a uitat de mine sau poate că vrea să-mi mai lase un ultim răgaz ca să fiu pedepsit pentru păcatele mele, multe și grele. Mai ales pentru acela al trufiei. Pentru că m-am împăunat mult cu inteligența pe care mi-a dat-o Dumnezeu și, din vanitate, am lăsat să se înfiripe printre oameni legende despre însușirile mele de clarvăzător sau chiar despre puteri care nu pot fi decât ale Supremului Creator, exercitate prin Sfinți. Oh, da, m-am ocupat și de lucruri interzise, de acelea care au fost scrise de vechii preoți păgâni de pe acest pământ pe scoarță de copac, fără să consider că am făcut ceva rău. Într-adevăr, nu poate fi deloc rău să asculți vocile Străvechii noastre Mame, ale naturii suverane, zvonul vântului printre frunze, al izvoarelor de primăvară și al șoaptelor de frunze toamna, când dealurile și câmpiile se înveșmântează în culori ruginii la ceasul liniștitelor amurguri prevestitoare ale iernii.

Ninge. Fulgi mari, albi, dansează prin văzduh și o mantie imaculată acoperă dealurile care încununează valea aceasta cufundată în tăcere, turnul acesta singuratic. Așa ar putea fi în țara Păcii Eterne? Aceasta este imaginea pe care o vom avea întotdeauna în fața ochilor sufletului? Dacă ar fi așa, moartea ar fi blândă și priveliștea lumii de dincolo ar fi o mângâiere.

Câtă vreme a trecut! Cât timp a trecut de la zilele vijelioase de sânge și ură, de la înfruntări, de la convulsiile unei lumi pe moarte pe care am văzut-o prăbușindu-se și pe care, cândva, o credeam nemuritoare și veșnică. Și acum, când sunt pe cale să fac pasul cel de pe urmă, mă simt dator să împărtășesc cuiva povestea acelei lumi muribunde și a felului în care ultima floare a acelui copac vlăguit era purtată de soartă pe aceste pământuri îndepărtate, ca să prindă rădăcini aici și să dea naștere unei noi ere.

Nu știu dacă îngerul morții îmi va da răgaz și nu știu dacă această inimă bătrână va rezista să retrăiască sentimente atât de puternice care aproape că o striveau când era mult mai tânără. Dar nu mă voi lăsa descurajat de o asemenea uriașă încercare. Simt că valul amintirilor se ridică așa cum se înalță talazurile izbindu-se de stâncile de la Carvetia, simt cum prind viață imagini de departe pe care le credeam dispărute, ca o frescă străveche ofilită de trecerea timpului.

Credeam că dacă iau pana în mână și încep să aștern semne pe pielea aceasta de vițel tăbăcită va fi suficient ca să recreez povestea, s-o fac să curgă așa cum se strecoară pârâul printre pajiști, primăvara, când se topește zăpada, dar greșeam. Prea se îmbulzesc amintirile, prea chinuitor este nodul pe care îl simt în gât, și mâna cade neputincioasă fără să poată scrie nimic. Va trebui, mai întâi, să dau viață acelor imagini, să dau din nou prospețime acelor culori, vieții și vocilor firave acum, din cauza anilor și a depărtărilor. Să însufleţesc ceea ce eu, personal, nu am văzut, așa cum face dramaturgul când ne prezintă în piesele sale scene pe care nu le-a văzut niciodată.

Ninge pe dealurile de la Carvetia. Totul este alb și mut și ultimele raze de lumină ale zilei se sting încetul cu încetul.

PARTEA ÎNTÂI

I

Dertona, tabăra Legiunii Nova Invicta, Anno Domini 476, ab Urbe condita 1229

Lumina începu să pătrundă prin pâcla care acoperea valea, și chiparoșii se înălțară dintr-o dată, ca niște santinele pe culmea dealurilor. O umbră încovoiată pe sub un pâlc de mărăcini apăru în marginea unei mirişti și se topi de îndată ca un vis. Cântecul unui cocoș se auzi în clipa aceea dintr-o gospodărie de departe, prevestind o zi cenușie și searbădă, apoi se stinse ca și cum s-ar fi mistuit în ceață. Doar vocile unor oameni se auziră din neguri.

— E tare frig.

— Și umezeala asta care te pătrunde până la oase.

— Ceața este de vină. N-am mai văzut în viața mea o ceață așa de deasă.

— Așa-i. Și nici n-au adus, încă, masa.

— Poate că n-o mai fi rămas nimic de mâncare.

— Nici măcar un strop de vin ca să ne mai încălzim.

— Nici de plătit nu ne-au mai plătit de trei luni.

— Eu nu mai pot, nu mai suport situația asta. Împărați care se schimbă în fiecare an, barbari care ne comandă și, acum, cea mai mare neghiobie: un mucos pe tronul Cezarilor, Romulus Augustus! Un puștan de treisprezece ani care n-are putere nici să țină sceptrul în mână ar trebui să aibă în grijă soarta lumii sau, cel puțin, a Apusului. Nu, dacă-i așa, eu mă las păgubaș, îmi iau tălpășița. Cu prima ocazie, las încolo armata și mă duc în vreo insulă să pasc caprele sau să lucrez

o palmă de pământ. Nu știu ce-aveți voi de gând, dar eu m-am hotărât.

O suflare de vânt, o briză abia simțită mai risipi întrucâtva ceața și se văzură câțiva soldați strânși în jurul unui foc care abia pâlpâia. Așteptau să se termine ultimul schimb de gardă. Rufius Vatrenus, spaniol din Sagunto, veteran cu multe bătălii în spate, comandant al gărzii, se întoarse către un camarad de-al său, singurul care nu scosese nici o vorbă:

— Tu ce spui, Aurelius? Am dreptate sau nu?

Aurelius scormoni cu vârful sabiei în jarul din foc, întețind flăcările care se înălțară trosnind lăsând să se ridice un nor de scântei în ceața lăptoasă.

— Eu am fost întotdeauna soldat, am luptat întotdeauna în legiune. Ce aș putea face altceva?

Se lăsă o lungă tăcere: oamenii se uitau unii în ochii altora, cuprinși de un sentiment de rătăcire și de nelămurită îngrijorare.

— Lasă-l în pace, spuse Antoninus, un subofițer mai bătrân, n-o să plece niciodată din armată, a fost dintotdeauna aici. Nici nu-și mai aduce aminte ce-a făcut înainte de a se înrola, ba chiar nu-și aduce aminte să mai fi fost altundeva. Nu-i așa, Aurelius?

Cel întrebat nu răspunse, dar lumina slabă care venea dinspre jarul acum aproape stins lăsă să se zărească, timp de o clipă, în privirile lui, o umbră de melancolie.

— Aurelius se gândește la ce-o să ne aștepte, murmură Vatrenus. Lucrurile au luat-o din nou razna. Din câte știu, trupele barbarilor lui Odoacru s-au răsculat și au atacat Pavia apărată de Oreste, tatăl împăratului. Acum, Oreste s-a îndreptat spre Piacenza și se bazează pe noi ca să-i potolim pe barbari și să asigurăm tronul șubred al fiului său Romulus Augustus. Dar nu știu dacă o să fie de-ajuns. Ba chiar, dacă vreți să știți ce părere am eu, nu cred deloc că o să se poată așa ceva. Ăia sunt de trei ori mai mulți decât noi și...

— Ați auzit și voi? îl întrerupse unul dintre soldații aflați lângă gardul de pari care împrejmuia tabăra.

— De pe câmp se aude, îi răspunse Vatrenus întorcându-și privirile către tabăra pe jumătate pustie, cu corturile acoperite de brumă. Schimbul de gardă s-a terminat: trebuie să fie patrula care face de serviciu ziua.

— Nu ! spuse Aurelius. Se aude de dincolo de gard. Parcă-i galop de cai.

— Călăreți, adăugă Canidius, un legionar din Arelate.

— Barbari, trase concluzia Antoninus. Nu-mi place deloc.

În clipa aceea, călăreții țâșneau din ceață de-a lungul îngustului drum alb care, de pe dealuri, ajungea în tabără și erau impunători pe uriașii lor cai sarmatici acoperiți de apărători din zale de metal. Purtau coifuri conice, întărite cu plăci de fier și cu panașe înalte, săbiile lungi le atârnau la șold, iar pletele lungi, blonde, le fluturau în aerul încețoșat. Erau îmbrăcați cu mantii negre și pantaloni din lână groasă de culoare închisă. Pâcla și depărtarea îi făceau să pară niște demoni scăpați din iad.

Aurelius se aplecă peste palisadă ca să privească mai atent ceata de călăreți care se apropia din ce în ce mai mult.

— Sunt trupe auxiliare, heruli și sciri din armata imperială, spuse el, oameni de-ai lui Odoacru, fir-ar să fie. Nu-mi miroase deloc a bine. Ce fac aici la vremea asta fără să ne fi anunțat cineva? Mă duc să-i spun comandantului.

Coborî în grabă scara și o porni în goană prin tabără către pretoriu. Comandantul Manilius Claudianus, un veteran de aproape șaizeci de ani care, în tinerețe, luptase sub comanda lui Aetius împotriva lui Attila, era deja în picioare și, când Aurelius intră în cortul său, tocmai își agăța teaca sabiei la cingătoare.

— Generale, o ceată de auxiliari heruli și sciri vine înspre noi. Nu ne-a anunțat nimeni de sosirea lor și asta mă cam îngrijorează.

— Și pe mine, îi răspunse ofițerul. Adună-i pe oamenii din pază și pune să se deschidă poarta ca să vedem ce vor.

Aurelius alergă înapoi la palisadă și-i ordonă lui Vatrenus să scoată un detașament de arcași, apoi coborî la postul de gardă, îi adună în formație pe toți cei care se aflau acolo, puse să fie deschisă poarta pretoriului și ieși împreună cu comandantul. Între timp, același Vatrenus îi trezea pe ceilalți soldați, dându-le alarma, de la un om la altul, cu voce scăzută, fără zgomote și sunete de trâmbiță. Comandantul ieșise complet înarmat și cu coiful pe cap, semn clar că se considera în stare de război. La dreapta și la stânga sa, se aliniase garda, din rândul căreia ieșeau în evidență, capul și umerii lui Cornelius Batiatus, un etiopian uriaș, negru ca tăciunele, care nu lipsea niciodată din preajma comandantului. Ținea într-o mână un scut oval construit special de armurieri ca să-i acopere corpul enorm. De pe umeri îi atârnau, în stânga, sabia romană, iar în dreapta, o secure ca a barbarilor, cu două tăișuri.

Ceata de călăreți barbari ajunsese de-acum la doar câteva zeci de metri și căpetenia lor ridică brațul în semn de oprire. Avea o claie de păr roșu care-i cobora în plete, de-o parte și de alta a capului, împletite în cozi lungi, purta pe umeri o mantie garnisită cu blană de vulpe, iar coiful îi era împodobit cu o coroană din mici cranii de argint. Se vedea că era un personaj cu un rang ceva mai înalt. Se îndreptă către comandantul Claudianus și, fără a descăleca, îi spuse, într-o latină stâlcită și guturală:

— Măritul Odoacru, comandant al armatei imperiale, îți poruncește să-mi predai comanda. Începând de astăzi, acest detașament se află sub ordinele mele.

Aruncă la picioarele romanului un sul de pergament legat cu o curelușă de piele și adăugă:

— Ai aici ordinul de demitere și ți se spune unde trebuie să te duci.

Aurelius dădu să se aplece ca să ia pergamentul de pe jos, dar comandantul îl opri cu un gest rapid. Claudianus se trăgea dintr-o familie de aristocrați care avea printre strămoși un erou din epoca republicană și gestul barbarului avea pentru el semnificația unei ofense teribile. Răspunse fără să-și piardă cumpătul:

— Nu știu cine ești și nu mă interesează. Primesc ordine numai de la nobilul Flavius Oreste, comandantul suprem al armatei imperiale.

Barbarul se întoarse către oamenii săi și le strigă:

— Arestați-l!

Aceștia se supuseră, dădură pinteni cailor și porniră înainte cu săbiile trase din teacă: era clar că ordinul era să fie uciși cu toții. Garda fu și ea gata de luptă, iar dintre corturi ieși, în aceeași clipă, un detașament de arcași cu arcurile gata pregătite; la un semn al lui Vatrenus, traseră cu toții și săgețile loviră cu o precizie ucigătoare. Călărețiii din primul rând fură aproape toți atinși, dar aceasta nu-i opri pe ceilalți care descălecară ca să nu mai fie o țintă atât de sigură și se aruncară furioși asupra gărzii lui Claudianus. Batiatus intră și el în luptă, atacând ca un taur întărâtat și împărțind în jur lovituri nimicitoare. Mulți dintre barbarii aceia nu văzuseră niciodată un negru și se retrăgeau îngroziți când se trezeau în fața lui. Uriașul etiopian făcea țăndări săbiile, spinteca scuturi, făcea să zboare căpățâni și brațe, rotind securea și urlând:

— Eu sunt Omul Negru! Îi urăsc pe porcii ăștia pistruiați!

Dar, purtat de furia atacurilor sale, înaintase prea mult și Claudianus rămăsese fără apărare dinspre latura stângă. Aurelius, care văzuse cu coada ochiului ce avea de gând să facă un războinic dușman, scăpă de cel cu care se lupta și veni în ajutorul comandantului, dar scutul său nu reuși să-l protejeze la timp și lancea barbarului se înfipse în umărul lui Claudianus. Aurelius strigă:

— Comandantul este rănit, comandantul este rănit!

Dar, în vremea aceasta, porțile taberei se deschiseseră larg și infanteria grea porni la atac în formație compactă de luptă. Barbarii fură respinși și puținii dintre ei care scăpaseră cu viață se aruncară pe cai și porniră într-un galop nebunesc. La scurt timp după aceasta, după ce trecuseră de dealuri, se aflau în fața comandantului lor, un scir pe nume Mledo care privi la ei cu o scârbă plină de dispreț. Arătau jalnic: armele rupte, hainele zdrențuite, pline de sânge și de noroi. Cel care-i comanda spuse cu capul plecat:

— Au refuzat. Au spus că nu.

Mledo scoase un blestem, apoi îl chemă pe aghiotantul său și-i dădu ordin să dea semnalul de adunare: la puțin timp după aceea, sunetele de corn se înălțară prin pătura de ceață care încă mai acoperea totul în jur, ca un giulgiu alb.

Comandantul Claudianus fu întins cu grijă pe masa din infirmerie și un chirurg se pregătea să scoată vârful lăncii care i se înfipsese rănitului în umăr. Coada armei fusese deja retezată ca să nu incomodeze prin oscilațiile ei, dar fierul se înfipsese chiar sub claviculă și exista pericolul ca vârful să fi străpuns plămânul. Alături de chirurg, un ajutor înroșea un fier pe cărbuni, pregătindu-se să ardă rana.

Între timp, dinspre palisadă se auzeau strigăte și semnalele de alarmă ale trâmbițelor. Aurelius ieși din infirmerie și se urcă și el pe treptele împrejmuirii, ajungând lângă Vatrenus care privea nemișcat în zare. În fața lor, până acolo unde privirile reușeau să străbată, se vedeau o mulțime de luptători.

— Pe toți zeii, șopti Aurelius, vin cu miile.

— Întoarce-te la comandant și spune-i ce se întâmplă. Nu cred că avem de ales, dar spune-i, oricum, că așteptăm ordine.

Aurelius se întoarse în infirmerie chiar în clipa în care chirurgul reușea să scoată vârful lăncii din rana comandantului și văzu chipul de bătrân patrician al acestuia strâmbându-se de durere. Se apropie de el.

— Generale, barbarii ne atacă: sunt mii și se pregătesc să încercuiască tabăra noastră. Care sunt ordinele?

Din rana bravului oștean sângele țâșnea pe mâinile și pe fața chirurgului și a ajutoarelor sale care se repeziseră cu tampoane ca să-l oprească, în timp ce un altul se apropia cu fierul înroșit în mână. Chirurgul îl vârî în rană și comandantul Claudianus gemu strângând din dinți ca să-și înăbușe strigătul de durere. Un miros înțepător de carne arsă umplu mica încăpere și un fum des se ridică dinspre fierul încins care continua să sfârâie în rană.

Aurelius începu din nou:

— Comandante...

Claudianus întinse spre el mâna care-i rămăsese teafără.

— Ascultă-mă... Odoacru vrea să ne ucidă pe toți pentru că noi suntem o piedică pe care el trebuie s-o înlăture cu orice preț. Legiunea noastră este doar o rămășiță a trecutului, dar încă mai inspiră teamă: este compusă doar din romani, din peninsulă sau din provincii, și el știe că nu i se va supune niciodată. De aceea, vrea să ne știe morți pe toți. Pleacă, du-te la Oreste, anunță-l că suntem înconjurați, că avem nevoie disperată de ajutor...

— Trimite, te rog, pe altcineva, îi răspunse Aurelius. Eu aș vrea să rămân aici: aici sunt toți prietenii mei.

— Nu, fă așa cum spun eu. Doar tu poți să reușești. Du-te, aleargă, cât timp mai suntem stăpâni pe podul de peste Olubrium: cu siguranță că aceea este ținta lor, ca să nu ne lase să mai ajungem la drumul către Piacenza. Du-te, înainte să ne încercuiască, și nu te opri pentru nimic în lume. Oreste se află la *villa* lui din afara orașului, împreună cu împăratul, fiul său. Noi o să încercăm să rezistăm.

— O să mă întorc, răspunse Aurelius. Rezistați din toate puterile.

Se răsuci pe călcâie. În spatele său, Batiatus stătea tăcut, cu privirile ațintite asupra comandantului rănit și palid ca

un mort, întins pe măsuța aceea plină de sânge. Nu avu curajul să-i spună nimic. Alergă afară și ajunse lângă Vatrenus:

— Mi-a ordonat să plec după ajutor: mă întorc cât de repede pot. Rezistați, rezistați cât puteți de mult, o să ieșim din încurcătură.

Vatrenus dădu din cap aprobator fără să scoată nici un cuvânt. Se vedea bine din privirea lui că nu mai avea nici o speranță și că era gata să moară ca un adevărat soldat.

Aurelius nu mai fu în stare să mai spună nimic. Duse două degete la gură și scoase un fluierat scurt. Îi răspunse un nechezat și, imediat după aceea, un cal murg cu șaua pe el alergă în trap către metereze. Aurelius sări în șa, îndemnându-l din călcâie spre poarta din spatele taberei. Vatrenus dădu ordin să se deschidă poarta doar cât să-l lase să iasă pe călărețul deja pornit în galop, după care aceasta se închise din nou. Vatrenus îl urmări cu privirea pe când se pierdea în depărtare, în direcția podului de peste Olubrium. Barbarii din detașamentul care păzea trecerea își dădură seama de ceea ce se întâmpla, aceasta și pentru că o ceată numeroasă de călăreți inamici se desprinsese de grosul armatei și gonea din toate puterile către ei.

— O să reușească? întrebă Canidius privind de pe palisadă.

— Să se întoarcă? Da, poate că da, îi răspunse Vatrenus. Aurelius este cel mai bun pe care-l avem. Dar tonul vocii și expresia feței nu erau câtuși de puțin optimiste.

Privi din nou într-acolo ca să-l privească pe Aurelius care străbătea în plină viteză porțiunea de drum rămasă încă liberă, dintre tabără și pod, și văzu că o altă ceată de călăreți barbari venea acum dinspre stânga, orientându-și deplasarea după cei care veneau din dreapta ca să-i taie calea fugarului. Dar Aurelius era iute ca vântul și calul său parcă zbura pe terenul plat dintre câmpie și râu. Călărețul stătea aproape culcat în

şa pentru a nu fi prea expus săgeţilor care nu întârziară să se abată ca o grindină asupra sa.

— Fugi, fugi, scrâşnea Vatrenus printre dinţi. Aleargă, drăguţule, aşa, aşa... Dar, în aceeaşi clipă, îşi dădu seama că urmăritorii erau prea numeroşi şi că vor ajunge imediat la capul podului. Trebuia să dea camaradului său un oarecare avantaj. Strigă:

— Catapulte! şi armurierii, care deja înţeleseseră despre ce era vorba, îndreptară armele către călăreţii barbari care veneau din dreapta şi din stânga, înaintând către pod.

— Trageţi! mai strigă Vatrenus şi şaisprezece catapulte îşi aruncară lăncile către partea din faţă a celor două escadroane, lovind în plin. Primii dintre urmăritori se prăvăliră la pământ şi caii celor care veneau în urma lor se încurcară printre cei căzuţi pe jos. Alţii fură striviţi sub greutatea cailor iar unii, de pe margini, căzură sub loviturile celor care apărau podul. Mai întâi se abătu asupra lor un nor de săgeţi lansate orizontal, la înălţimea unui stat de om şi, după aceea, veniră lăncile, aruncate pe o traiectorie curbă. Mulţi barbari căzură străpunşi de ele, în timp ce caii se poticneau şi se rostogoleau târând şi strivind sub ei călăreţii, dar camarazii lor se răspândiră pentru a nu mai fi loviţi în plin şi îşi continuară cursa alergând furioşi din cauza umilinţei la care fuseseră supuşi.

Aurelius ajunsese de-acum la o aruncătură de băţ de camarazii săi înşiraţi pe pod. Îl recunoscu pe Vibius Quadratus, cu care dormise cândva în acelaşi cort, şi strigă:

— Acoperiţi-mă! Merg să cer ajutor, mă voi întoarce!

— Ştiu asta! strigă Quadratus şi ridică braţul pentru a ordona să i se facă loc de trecere lui Aurelius. Călăreţul trecu ca fulgerul printre soldaţii romani şi podul bubui sub copitele puternicului bidiviu care-şi continua galopul vijelios. Formaţia se închise imediat în urma lui, scuturile se strânseră unele lângă altele cu scurt scrâşnet metalic. Primii soldaţi în genunchi, următorii în

picioare, lăsau în exterior doar vârfurile lăncilor, iar cozile acestora erau înfipte în pământ. Călăreții barbari se aruncară asupra curajosului pluton, furia lor se abătu ca o adevărată vijelie asupra acestei ultime dovezi a disciplinei romane: obligați să se înghesuie unul în altul din cauza îngustimii podului, unii dintre atacatori se izbiră violent în zidul uman și se rostogoliră pe jos, alții atacară în centru lovind cu o forță înspăimântătoare micul grup de apărători care se retrase în urma loviturii, dar nu se destrămă. Mulți cai fură răniți de vârful lăncilor, alții, speriați de obstacolul din fața lor se poticniră aruncându-și în față călăreții, la rândul lor străpunși de sulițe. Apoi, lupta deveni o încleștare feroce, corp la corp, sabie contra sabie. Apărătorii știau că fiecare clipă câștigată pentru călărețul care se îndepărta în spatele lor ar fi putut însemna salvarea tuturor și mai știau și ce torturi îngrozitoare îi așteptau dacă erau făcuți prizonieri. Se băteau, așadar, din toate puterile îmbărbătându-se unul pe altul cu strigăte furioase.

Între timp, Aurelius, ajuns la capătul câmpiei, întoarse capul ca să mai privească o dată înapoi, înainte de a se afunda în desișul unei păduri de stejar care se înălța în fața lui și ultimul lucru pe care-l văzu fură camarazii săi copleșiți acum de iureșul năucitor al dușmanilor.

— A reușit! se bucură Antoninus de pe palisada taberei. Este deja în pădure, nu-l mai pot prinde din urmă. Mai avem o speranță!

— Așa este, răspunse Vatrenus. Camarazii noștri de la pod s-au lăsat măcelăriți pentru ca el să poată scăpa.

În clipa aceea, veni Batiatus de la infirmerie.

— Cum se simte comandantul? îl întrebă Vatrenus.

— Chirurgul i-a cauterizat rana, dar spune că lancea i-a străpuns plămânul. Scuipă sânge și îi crește temperatura. Strânse din pumnii uriași și scrâșni din dinți. Pe primul pe care pun mâna jur că-l distrug, îl fac bucăți, îi mănânc ficații...

Camarazii săi îl priviră cu un fel de admirație amestecată cu uimire: știau foarte bine că nu erau doar niște vorbe goale.

Vatrenus schimbă vorba:

— Ce zi este astăzi?

— Nonele din noiembrie, îi răspunse Canidius. Are vreo importanță?

— Acum trei luni, cam pe timpul ăsta, Oreste se pregătea să-l aducă pe fiul său în fața Senatului și acum trebuie să-l apere de Odoacru. Dacă Aurelius are noroc, ar putea ajunge în miez de noapte. Întăririle ar putea pleca în zori și să ajungă aici în două zile. Dacă Odoacru nu a reușit să ocupe toate trecătorile și podurile, dacă Oreste mai are încă pe lângă el trupe credincioase pe care să le trimită imediat în marș, dacă...

Fu întrerupt de semnalele de alarmă care se auzeau din turnurile de pază și de strigătele santinelelor:

— Atacă!

Vatrenus tresări ca și cum ar fi fost atins cu o cravașă. Îl chemă pe stegar:

— Scoateți drapelele de luptă! Toți oamenii în formație de luptă! Catapultele în poziție de tragere! Arcașii să treacă pe palisadă! Legionari din Nova Invicta, tabăra aceasta este o părticică a Romei, pământul sacru al strămoșilor. Să-l apărăm cu orice preț! Arătați-le jivinelor ăstora că onoarea romană n-a murit!

Puse mâna pe o suliță și-și luă locul pe palisadă. În aceeași clipă, de pe dealuri se auzi urletul năvalei barbare și mii și mii de călăreți făcură să tresalte pământul cu șarja lor furibundă. Trăgeau după ei care și afeturi pe roți cu pari ascuțiți pentru a-i arunca asupra împrejmuirii taberei romane. Apărătorii se lipiră de palisadă pregătindu-și arcurile, strângând cu putere lăncile în mâini. Palizi de încordare, cu frunțile scăldate de umezeala din atmosferă și de o sudoare rece.

II

Oreste îi primi el însuși pe oaspeți la intrarea *villei* sale de pe deal: notabilități ale orașului, senatori, ofițeri superiori din armată, toți cu familiile. Lămpile erau aprinse, în curând urma să fie servită cina: totul era pregătit pentru a sărbători cea de-a treisprezecea aniversare a fiului său și cele trei luni de când urcase pe tronul imperial. Mult timp se gândise dacă nu era cazul să amâne acest banchet, dată fiind situația dramatică apărută în urma rebeliunii lui Odoacru și a trupelor sale auxiliare formate din heruli și sciri, dar, în cele din urmă, se hotărâse să nu schimbe nimic ca să nu se creeze panică. Cea mai puternică dintre unitățile sale militare, Nova Invicta, instruită în stilul vechilor legiuni, trebuia să sosească în marș forțat; fratele său, Paulus, înainta către Ravenna în fruntea altor trupe de elită și rebeliunea ar fi fost înăbușită în scurt timp.

Soția sa, Flavia Serena, era, însă, foarte îngrijorată și avea presimțiri sumbre. Oreste încercase până atunci să-i ascundă veștile despre dezastrul de la căderea Paviei, dar începuse să se teamă că ea știa, de fapt, mult mai multe decât lăsa să se vadă.

Încruntată și tristă, stătea mai retrasă, lângă ușa sălii de primire, și atitudinea sa părea să fie un reproș aspru la adresa lui Oreste: Flavia fusese întotdeauna împotriva urcării pe tron a lui Romulus și această festivitate o indispunea peste măsură. Oreste se apropie de ea, încercând să-și ascundă propria sa dramă interioară și stânjeneala.

— De ce stai așa izolată? Tu ești stăpâna casei și mama împăratului, așa că ar trebui să te afli în centrul atenției și să fii sufletul sărbătorii.

Flavia Serena își privi soțul ca și cum acesta ar fi vorbit fără nici o noimă și-i răspunse cu asprime:

— Ai vrut să-ți satisfaci ambițiile și ai expus un copil nevinovat unui pericol de moarte.

— Nu mai este un copil: este aproape un flăcău care a fost crescut și educat foarte bine pentru a deveni un mare suveran. Am mai vorbit de atâtea ori despre asta și speram că, măcar azi, ai fi putut să mă scutești de proasta ta dispoziție. Uite, fiul nostru este cât se poate de fericit. Chiar și preceptorul lui, Ambrosinus, este mulțumit: este un om înțelept în care și tu ai avut întotdeauna încredere.

— Bați câmpii, Oreste: tot edificiul acesta pe care l-ai creat este acum făcut bucățele. Trupele de barbari ale lui Odoacru, care ar fi trebuit să te susțină, s-au răsculat și seamănă peste tot moartea și prăpădul.

— O să-l oblig pe Odoacru să trateze și să încheie un nou acord. Nu este pentru prima oară că se întâmplă asemenea lucruri. Nici lor nu le convine să provoace prăbușirea imperiului de la care primesc pământuri și o groază de bani.

Flavia Serena oftă și-și plecă privirea preț de câteva clipe, după care continuă, privindu-și țintă în ochi soțul:

— Este adevărat ce spune Odoacru peste tot? Este adevărat că i-ai promis ca răsplată o treime din Italia și că, după aceea, nu ți-ai ținut cuvântul?

— Este o minciună. El... el a înțeles greșit ce am spus eu odată...

— Asta nu schimbă prea mult situația: dacă el va deveni cel mai puternic, cum crezi că o să-l mai protejezi pe fiul nostru?

Oreste îi prinse mâinile într-ale sale. Freamătul petrecerii părea acum să fi scăzut, ca și cum totul s-ar fi petrecut în depărtări, înăbușit de îngrijorarea prezentă printre ei ca un coșmar.

Se auzi de undeva lătratul unui câine și Oreste simți că mâinile soției sale tremurau.

— Fii liniștită, îi spuse. Nu avem de ce să ne temem și, ca să vezi că poți avea toată încrederea în mine, am să-ți spun ceva ce nu ți-am spus până acum: în toți anii aceștia am format în mare secret o forță specială, o unitate militară credincioasă și unită, care cuprinde numai luptători din peninsulă și din provincii, instruită la fel ca legiunile de altădată. Am pus-o sub comanda lui Manilius Claudianus, un ofițer din vechea aristocrație, un bărbat care preferă să moară decât să nu-și țină cuvântul. Soldații aceștia au dat dovadă de o bravură de nedescris în mai multe puncte de frontieră ale imperiului și, din ordinul meu, ea vine încoace în marș forțat. Ar putea fi aici în două sau trei zile. Fratele meu Paulus este și el pe drum, venind de la Ravenna, în fruntea altor trupe. Acum, vino, te rog, să mergem la musafirii noștri.

Flavia Serena păru convinsă pe moment că spusele lui erau adevărate pentru că, în adâncul sufletului, ea însăși dorea să creadă că era adevărat, dar, în timp ce căuta să-și recapete puterea de a surâde și de a se duce în mijlocul invitaților, lătratul câinelui răsună mai puternic și-i răspunse un adevărat cor al altor lătraturi. Cei prezenți se priviră unii pe alții și tăcerea de o clipă fu sfâșiată de un strigăt de alarmă care venea dinspre curte și, după aceea, sunetul prelung de corn fu semnalul pentru ca garda să se adune. Imediat după aceea, un ofițer năvăli în sala mare și alergă spre Oreste.

— Suntem atacați, Excelență! Sunt sute, îi comandă Wulfila, locotenentul lui Odoacru!

Oreste desprinse o sabie din panoplia atârnată pe perete și strigă:

— Repede, înarmați-vă cu toții, suntem atacați! *Ambrosine*, ia băiatul și pe mama lui și ascundeți-vă în magazia de lemne. Nu ieșiți de acolo sub nici un motiv până când nu vin eu să vă iau. Repede, hai, repede!

Se auzeau deja bătăi puternice în ușa mare de la intrare, bubuituri repetate de berbece care făceau să se cutremure toate zidurile casei. Apărătorii ieșiră pe meterezele de pe acoperiș ca să respingă asaltul, dar zeci de scări se rezemau deja de ziduri și sute de războinici intrau în clădire îmbulzindu-se peste tot, scoțând urlete sălbatice. Ușa masivă de jos se prăbuși sub loviturile de berbece și un călăreț uriaș se năpusti înăuntru printr-o săritură acrobatică a calului. Oreste îl recunoscu și se aruncă asupra lui cu sabia în mână, strigând:

— Wulfila, nenorocit blestemat!

Între timp, Ambrosinus ajunsese în ascunzătoare târându-l după el pe băiatul năucit și înspăimântat, dar, în zăpăceala aceea, nu-și dăduse seama că Flavia Serena nu venise împreună cu ei. Printr-o crăpătură a ușii, Romulus asistă la drama care se petrecea, îi văzu pe musafiri căzând seceraţi unul după altul în bălțile propriului lor sânge, îl văzu pe tatăl său luptându-se, cu forța disperării, împotriva acelui uriaș fioros, îl văzu rănit, căzând în genunchi, ridicându-se, ținând încă sabia în mână, luptând cu disperare până la ultima picătură de energie și, în cele din urmă, prăbușindu-se cu trupul străpuns dintr-o parte în alta de sabia adversarului său. Zbaterea convulsivă a pleoapelor sale parcă urmărea fiecare moment al acelei tragedii, îl descompuneau în mii de fărâme ascuțite care i se înfigeau în memorie. O auzi pe mama sa strigând:

— Blestemaților! Blestemați să fiți!

Îl văzu pe Ambrosinus repezindu-se afară din ascunzătoare ca s-o apere, dar ea striga mereu de groază, smulgându-și

părul şi zgâriindu-şi faţa, îngenuncheată la căpătâiul soţului său care trăgea să moară. Băiatul ieşi şi el, hotărât să moară alături de părinţii săi, decât să rămână singur în acea lume a cruzimii. Îl văzu pe războinicul cel uriaş muindu-şi mâna în sângele tatălui său şi trăgându-şi pe frunte o dâră roşie şi o luă la fugă către locul în care căzuse sabia lui Oreste ca să lupte, plin de curaj, împotriva duşmanului. Ambrosinus îi tăie calea, păşind uşor, abia perceptibil prin ploaia de suliţe, printre luptătorii încleştaţi într-o luptă înverşunată corp la corp, ajungând tocmai la timp ca să-l ferească de sabia unui barbar care-l atacase. Lama sabiei i-ar fi străpuns pe amândoi, dacă Wulfila nu ar fi parat el lovitura.

— Idiotule, se stropşi el către războinic, nu vezi cine-i ăsta?

Celălalt lăsă sabia în jos, nedumerit.

— Ia-i pe toţi trei, îi porunci Wulfila. Îi ducem de aici. La Ravenna.

Bătălia se sfârşise, apărătorii fuseseră ucişi, trecuţi prin ascuţişul sabiei până la ultimul. Dintre oaspeţi, unii se salvaseră sărind pe ferestre şi pierzându-se în bezna de afară, alţii se ascunseseră prin sălaşurile servitorilor, pe sub paturi sau prin cămările cu provizii. În iureşul primelor clipe ale atacului, mulţi fuseseră secerați fără milă. Chiar şi muzicanţii, care înveseliseră atmosfera cu cântecele lor, erau morţi şi zăceau cu ochii holbaţi, ţinându-şi încă instrumentele în mâini. Femeile erau violate cu sălbăticie şi supuse celor mai inimaginabile orori; bărbaţii erau siliţi să asiste la siluirea repetată a soţiilor sau fiicelor lor, înainte de a fi, la rândul lor, trântiţi la pământ şi castraţi ca nişte berbeci.

În grădina din curtea interioară, statuile erau doborâte de pe piedestale, tufişurile şi arbuştii ciopârţiţi, fântânile erau pline de sânge şi sânge era şi pe pardoseli şi pe pereţii împodobiţi cu fresce. Acum, barbarii îşi încheiau isprava jefuind

tot ce era mai de preţ în somptuoasa locuinţă: candelabre, ornamente, vase preţioase. Alţii, care nu apucaseră să ia nici un obiect de valoare, ca să se răzbune, mutilau şi despuiau cadavrele sau urinau şi se uşurau pe pardoselile împodobite cu splendide mozaicuri. Din toate părţile se auzea, pe lângă zbieretele animalice ale acelor sălbatici setoşi de sânge, trosniturile focului care începea să mistuie clădirea.

Cei trei prizonieri fură duşi târâş de acolo şi urcaţi într-un cotigă trasă de doi catâri. Wulfila strigă:

— Gata, să plecăm, am spus, avem drum lung de făcut!

Oamenii săi părăseau fără prea mare tragere de inimă vila, transformată acum într-o ruină şi se înşiruiră unul după altul, pornind la trap în urma micului vehicul. În car, Romulus plângea tăcut, în bezna nopţii, în îmbrăţişarea mamei sale. În mai puţin de un ceas, trecuse de la fastul împărătesc la cea mai mizerabilă situaţie posibilă. Tatăl său fusese măcelărit sub privirile sale şi el era prizonierul acelor fiare, cu totul în puterea lor. Ambrosinus, aşezat în spatele lor, rămăsese cufundat în muţenie şi năucit de durere, întorcând, din când capul ca să privească la măreaţa *villa* care cădea pradă flăcărilor, la trâmbele de fum şi de scântei care se înălţau spre cer împrăştiind în jur o lumină sinistră. Nu-şi salvase decât desaga pe care o avea când ajunsese în urmă cu mulţi ani în Italia şi doar una dintre miile de cărţi din biblioteca pârjolită acum: *Eneida*, cu ilustraţii minunate, pe care senatorii i-o dăruiseră lui Romulus. Din când în când îşi trecea palma peste copertele de piele ale cărţii şi parcă avea impresia că soarta nu fusese chiar atât de crudă din moment ce-i lăsase tovărăşia, poate profetică, a versurilor lui Vergiliu.

În cavalcada sa nocturnă, Aurelius întâlni multe obstacole. Odoacru poruncise să se pună pichete de pază la poduri şi la trecători iar cete de soldaţi barbari din armata imperială

patrulau pe șoselele principale, astfel încât călărețul fu nevoit să se abată de mai multe ori de la ținta sa, apucând-o prin vaduri învolburate de ploile toamnei sau pe poteci abrupte de munte. Când începu să coboare din nou spre șes, își dădu seama că bietul său cal nu putea merge mai departe, că dacă l-ar mai fi îndemnat la galop și-ar fi dat sufletul. Animalul era acoperit de sudoare și de spumă, respirația îi era întretăiată și ochii sticloși de efortul pe care-l făcuse. Soarta îi fu prielnică, pentru că zări în depărtare niște luminițe și ajunse în fața unei clădiri cu un aspect oarecum familiar: era o stație de poștă de pe via Postumia, ca prin minune rămasă neatinsă și, în aparență, încă în funcțiune. Când se apropie și mai mult, auzi scârțâitul firmei care atârna de o bară de fier prinsă în zidul din față. Era pe jumătate ruginită dar se mai distingea un desen care întruchipa o sanda și câteva cuvinte cu un scris îngrijit *„Mansio ad sandalum Herculis"*. În fața casei, pe o bornă din piatră stătea scris *m.p.XXII*: douăzeci și două de mile până la următoarea stație, dacă ea mai exista încă. Aurelius descălecă și intră cu respirația întretăiată: înăuntru se afla un slujbaș din serviciul poștal care moțăia pe un scaun, iar câțiva călători, înfășurați în mantiile lor dormeau duși pe podea. Aurelius îl zgâlțâi pe funcționar ca să-l trezească.

— Misiune imperială, spuse el, urgență maximă și prioritate absolută: chestiune de viață și de moarte pentru mai mulți oameni. Calul meu este afară, cade din picioare de oboseală: am nevoie de un cal odihnit, dar imediat.

Omul tresări, deschise ochii și, privindu-l pe bărbatul din fața sa, își dădu seama imediat că spusele lui trebuiau să fie adevărate. Pe chipul lui Aurelius se vedea bine oboseala, iar trăsăturile feței erau schimonosite de încordare și de efort.

— Vino cu mine, îi spuse și, luând-o înainte, luă de pe un dulap o bucată de pâine și o butelcă de vin și i le întinse ca să bage ceva în gură și să ia o înghițitură în timp ce treceau printr-un coridor și coborau scările către grajduri:

era clar că trimisul imperial nu a-ar fi oprit nici măcar o clipă ca să se odihnească. Locurile din grajd erau în mare parte goale, dar, mai în margine, acolo unde lumina nu ajungea, se zăreau trei sau patru cai. Slujbaşul poştal ridică felinarul pentru ca drumeţul să-i vadă mai bine.

— Ia-l pe acela, spuse el, arătând spre un armăsar negru, zdravăn şi cu părul neted şi lucios, este un animal grozav. Juba îl cheamă. A fost al unui ofiţer de rang înalt, dar n-a mai venit să şi-l ia.

Aurelius mai muşcă o dată din pâine, mai sorbi şi o înghiţitură de vin, după care sări în şa şi îndemnă calul să urce spre drum strigându-i:

— Dii, Juba, dii!

Ieşind în drum ca un suflet osândit care scapă din iad, se lansă într-un galop nebunesc. Părăsi aşa-numita şosea consulară şi o luă pe un drumeag care se vedea alburiu printre câmpuri, în lumina slabă a lunii. Slujbaşul de la staţia poştală ieşise pe urmele lui, cu un registru şi cu un condei într-o mână şi cu felinarul în cealaltă, strigând:

— Hei, chitanţa!

Dar Aurelius era deja departe şi tropotul lui Juba se pierdea peste câmpie.

Omul repetă, vorbind de unul singur:

— Trebuie să-mi semnezi de luare în primire.

Se dezmetici la auzul unui nechezat supus şi-şi dădu seama că era murgul lui Aurelius, aburind de sudoare. Îl luă de hăţuri şi-l duse spre grajd:

— Hai, drăguţule, să nu te îmbolnăveşti. Eşti asudat tot, ţi-o fi şi foame, că n-ai mâncat nimic, pot să pun pariu, ca şi stăpânul tău.

Lumina palidă a zorilor abia începuse să se arate la orizont când Aurelius zări *villa* lui Flavius Oreste. Îşi dădu seama imediat că ajunsese prea târziu: o coloană groasă de

fum negru se ridica deasupra clădirii pe jumătate năruite și, peste tot, se vedeau semnele unei distrugeri sălbatice. Își legă calul de un copac și se apropie cu precauție, la adăpostul unui zid scund de incintă, de intrarea principală. Văzu prăbușite la pământ canaturile ușii, sfărâmate și arse, iar în curtea din față zeci de cadavre acoperite de sânge închegat. Multe erau ale soldaților din garda imperială, dar nu puține erau și acelea ale războinicilor căzuți în luptele sălbatice corp la corp. Lupta părea să fi fost de o violență înspăimântătoare și fiecare zăcea acolo unde moartea îl surprinsese, având încă pe chip expresia lăsată de groază și de ultima zvâcnire a agoniei.

Nu se auzea nici un sunet, doar trosnetul flăcărilor și, din când în când, zgomotul surd al unei bârne care se prăbușea la pământ și al țiglelor care cădeau de pe acoperișul mistuit de flăcări și se zdrobeau de pământ. Aurelius înaintă printre toate acele urme ale distrugerii privind împrejur rătăcit, de parcă nu-i venea să creadă ceea ce vedea și, pe măsură ce tragedia i se dezvăluia în toată această îngrozitoare realitate, îngrijorarea îi invada sufletul și îl sufoca în strânsoarea unei insuportabile apăsări. Duhoarea morții și a excrementelor plutea prin toate încăperile care încă nu fuseseră mistuite de foc; cadavrele femeilor despuiate și violate, ale fetițelor de vârstă încă fragedă, zăceau cu picioarele desfăcute impudic alături de corpurile părinților sau soților înjunghiați. Sângele era împrăștiat peste tot: pe pardoselile de marmură intarsiată, pe pereții cu fresce minunate, în atriumuri, în băi, în triclinium, în sufragerii și pe resturile de mâncare, păta perdelele și draperiile, covoarele, fețele de masă.

Aurelius căzu în genunchi, lăsând să-i scape un strigăt de furie neputincioasă și de disperare. Rămase mult timp așa, cu fruntea aproape atingându-i genunchii, până când, deodată, tresări la auzul unui geamăt. Era posibil? Putea să

mai fi rămas cineva în viaţă după un asemenea măcel? Sări în picioare, îşi şterse în grabă lacrimile care-i brăzdau obrajii şi porni în direcţia dinspre care se auzise acel sunet. Venea din curte, de la un bărbat întins cu faţa în jos într-o baltă mare de sânge. Îngenunche lângă el şi-l întoarse cu grijă ca să-l poată vedea la faţă. Bărbatul, deşi pe moarte, recunoscu însemnele şi uniforma. Şopti:

— Legionar...

Aurelius se apropie mai mult.

— Cine eşti? îl întrebă.

Omul gâfâia cu greutate şi fiecare respiraţie probabil că îi cauza suferinţe groaznice. Răspunse:

— Sunt Flavius... Oreste.

Aurelius tresări:

— Comandante, spuse el. Pe toţi zeii... Comandante, fac parte din Nova Invicta. În acele clipe, un asemenea nume îi părea o ironie a sorţii.

Oreste tremura, clănţănind din dinţi, cuprins de frigurile morţii care-l cuprindeau. Aurelius îşi scoase mantia, îl acoperi şi gestul acela de milă păru să-i mai dea muribundului o fărâmă de energie.

— Soţia mea, fiul meu... spuse el. L-au luat cu ei pe împărat. Te rog, anunţă legiunea. Trebuie... să-i eliberaţi.

— Legiunea a fost atacată de forţe mult superioare, îi răspunse Aurelius. Eu venisem ca să cer întăriri.

Pe faţa lui Oreste apăru o expresie de spaimă profundă şi, totuşi, în timp ce-l privea ţintă, cu ochii plini de lacrimi, în vocea sa pâlpâia o firavă flacără de speranţă.

— Salvează-i, spuse, te implor.

Aurelius nu reuşi să mai privească în ochii aceia care exprimau o dorinţă atât de arzătoare şi-şi plecă fruntea spunând:

— Eu... eu am rămas singur, comandante.

Oreste părea să nu fi luat în seamă cuvintele sale. Cu ultimele puteri care-i mai rămăseseră încercă să se ridice, se agăţă cu mâinile de platoşa soldatului.

— Te rog din tot sufletul, legionarule, horcăi el, salvează-l pe fiul meu, salvează-l pe împărat. Dacă el moare, piere şi Roma. Dacă Roma piere, totul este pierdut.

Mâna îi alunecă fără viaţă pe pământ şi ochii pierdură orice urmă de expresie, în înţepeneala îngheţată a morţii.

Aurelius îi trecu degetele peste pleoape ca să-i închidă ochii, apoi, îşi luă mantia şi ieşi, pe când soarele, acum ridicat destul de mult deasupra orizontului, scălda în lumină îngrozitoarea scenă a masacrului. Ajunse la Juba care păştea liniştit pe pajişte, îl dezlegă, urcă în şa şi-l îndemnă către miazănoapte, pe urmele duşmanilor.

III

Coloana condusă de Wulfila merse trei zile pe un drum anevoios, prin trecătorile Apeninilor acoperiți de zăpadă și, după aceea, prin câmpia învăluită în ceață. Prizonierii, greu încercați de oboseală și de lipsa somnului, erau la capătul puterilor. Nici unul dintre ei nu avusese parte de vreo noapte de odihnă: doar câteva ceasuri de moțăială, întreruptă de coșmarurile măcelului. Flavia Serena încerca să reziste, atât datorită educației severe pe care o primise de mică în familia sa de origine, cât și pentru a-l îmbărbăta prin purtarea sa pe fiul său Romulus. Din când în când, băiatul își punea capul în poala ei și închidea ochii, dar, îndată ce îl cuprindea somnul, imaginile acelea îngrozitoare reveneau în mintea sa tulburată și mama simțea cum mâinile și picioarele băiatului se crispau dureros și parcă putea vedea spaima de imaginile care i se perindau pe sub pleoape. Apoi, dintr-odată, el se trezea scoțând un strigăt speriat, cu fruntea îmbrobonată de sudoare rece, cu privirile înspăimântate.

Ambrosinus îi punea mâna pe umăr și încerca să-i transmită puțină căldură.

— Curaj, îi spunea, curaj, băiete, soarta ți-a rezervat cea mai grea și mai crudă soartă, dar eu știu că o s-o scoți la capăt.

Odată, pe când Romulus se lăsase furat de somn, se apropie de el și-i murmură ceva la ureche; imediat, respirația băiatului deveni mai regulată și mai adâncă, iar expresia feței mai destinsă.

— Ce i-ai spus? îl întrebă Flavia Serena.

— I-am vorbit cu vocea tatălui său, răspunse enigmatic Ambrosinus. Era tot ceea ce voia să audă și avea nevoie de așa ceva.

Flavia nu mai spuse nimic și continuă să privească la drumul care îi purta acum pe lângă lagunele din apropierea țărmului mării, apele cu unde tivite de spumă cenușie, parcă strivite de un cer plumburiu. În a cincea zi, pe când se lăsa seara, ajunseră în apropiere de Ravenna. Coloana trecea acum peste unul dintre numeroasele diguri care traversau laguna până la insulele pe care fusese construit vechiul oraș, acum unite printr-o lungă dună de nisip. La vremea aceea, ceața se ridica și se târa la suprafața apei până ce ajungea la mal, ca să se întindă, apoi, deasupra uscatului, învăluind copacii scheletici, colibele răzlețe ale pescarilor și ale țăranilor. Se auzea din când în când chemarea vreunui animal de noapte sau lătratul singuratic al unui câine dinspre o cocioabă din depărtare. Frigul și umezeala pătrundeau până la oase, iar oboseala se simțea și mai tare, devenea de neîndurat, adăugată la celelalte.

Turnurile Ravennei se iviră pe neașteptate în fața lor, ca niște uriași pășind prin ceață. Wulfila strigă ceva în limba sa guturală: poarta se deschise și călăreții intrară la pas în orașul pustiu și cufundat în ceață. Locuitorii păreau să fi dispărut, toate ușile erau ferecate, toate ferestrele aveau obloanele închise. Se auzea doar plescăitul apei pe canale dacă trecea vreo barcă prin apropiere, ca o fantomă, purtată în drumul ei de lopeți leneșe. Se opriră la intrarea palatului imperial, din cărămizi roșii și cu fațada împodobită cu coloane din piatră de Istria. Wulfila porunci ca mama să fie despărțită de fiu și băiatul să fie condus în camera sa.

— Lasă-mă să merg și eu cu el, se rugă imediat Ambrosinus. Este speriat și istovit, are nevoie de cineva care să-i țină tovărășie. Eu sunt preceptorul său și știu cum aș putea să-l ajut. Te rog, mărite stăpâne.

Wulfila, măgulit de un asemenea respect cu care nu era obișnuit, acceptă scoțând niște sunete nearticulate și Ambrosinus putu să-l urmeze pe elevul său. Romulus întoarse capul și strigă:

— Mamă! Mamă!

Flavia Serena îl privi cu blândețe tristă, dar plină de demnitate, îndemnându-l fără cuvinte să nu se lase pradă deznădejdii, apoi se îndepărtă între cei doi paznici, de-a lungul unui coridor, cu pas sigur și cu spatele drept, ținându-și brațele încrucișate ca să acopere ceea ce lăsau să se vadă veșmintele sale sfâșiate.

Odoacru fusese deja anunțat și o aștepta șezând pe tronul din fildeș al ultimilor Cezari; la un semn al lui Wulfila și gărzile pricepură că voia să rămână singur cu femeia. Un scăunel era pregătit la picioarele tronului și Odoacru o invită să se așeze, dar Flavia Serena rămase în picioare, cu spatele drept și cu privirea ațintită în gol. Deși hainele îi erau zdrențuite, părul năclăit și pete de sânge se închegaseră pe tunică, deși fruntea îi era încă înnegrită de funingine și obrajii brăzdați de zgârieturi, reușea să exprime fascinația unei feminități neîmblânzite și orgolioase, să-și arate o frumusețe jignită și rănită, dar încă intactă prin trăsăturile mândre și delicate cândva, prin albeața gâtului, prin perfecțiunea sculpturală a umerilor și a sânilor pe care mâinile încrucișate la piept nu reușeau să-i ascundă cu totul. Simțea privirea barbarului ațintită asupra sa chiar dacă nu se uita înspre el și i se părea că ia foc de dispreț și de furie neputincioasă. Doar paloarea oboselii, a lipsei de hrană și de somn îi ascundea ca un văl emoțiile.

— Știu că mă disprețuiești, spuse Odoacru. Ne spuneți barbari, ca și cum voi ați fi mai buni, dar nu sunteți decât o semințe vlăguită după secole de viciu, de putere și de corupție. Am pus să fie ucis soțul tău pentru că asta merita,

un trădător care nu și-a respectat cuvântul dat. Trebuia să dau un exemplu pentru ca toți să priceapă că nimeni nu-l poate înșela pe Odoacru fără a fi pedepsit, și exemplul trebuia să fie atât de înspăimântător încât să dea fiori oricui. Să nu te bazezi pe cumnatul tău Paulus: a fost încercuit de trupele mele care l-au nimicit. Dar gata, acum, cu sângele: nu vreau să aduc nenorociri asupra acestei țări. Vreau ca ea să renască, să înflorească din nou arta, munca la țară și în ateliere. Pământul acesta merită ceva mai bun decât i-ar putea oferi Flavius Oreste și împăratul său copil. Țara asta merită un suveran adevărat care s-o cârmuiască și s-o apere, la fel cum un soț își îndrumă și își protejează nevasta. Suveranul acela voi fi eu și vreau ca tu să fii regina mea.

Flavia, care rămăsese nemișcată și mută până în momentul acela, nu mai răbdă și vocea sa fu tăioasă ca briciul.

— Habar n-ai ce vorbești. Eu mă trag din aceia care, secole întregi, au luptat împotriva voastră și v-au gonit înapoi în păduri ca să trăiți ca animalele cu care semănați întru totul. Mi-e scârbă de duhoarea voastră, de ignoranța voastră, de sălbăticia voastră, mi-e scârbă de limba voastră și de felul în care sună vocea voastră, mai aproape de lătratul unor câini decât de o manifestare omenească, mi-e scârbă de pielea voastră care nu suportă lumina soarelui, de părul vostru precum câlții și de mustățile voastre mereu murdare de resturi de mâncare. Aceasta este legătura conjugală pe care o dorești? Așa se pot împărtăși niște sentimente? Poți să mă omori chiar acum, nu-mi pasă. N-o să fiu niciodată soția ta.

Odoacru scrâșni din dinți: cuvintele șfichiuitoare ale Flaviei îl răniseră și-l umiliseră. Știa că nu exista nici o forță în stare să învingă acel dispreț, dar, în adâncul sufletului, simțea puternicul sentiment care-l încercase încă de când era tânăr, de pe vremea când intrase în armata imperială: admirația pentru acele orașe străvechi, pentru foruri și

bazilici, coloane și monumente, șosele, porturi și apeducte, însemne și arcuri de triumf, pentru inscripțiile solemne din bronz, băi și terme, case, *ville*, atât de frumoase încât păreau mai degrabă locuințe ale zeilor decât ale oamenilor. Imperiul era singura lume pentru care, ca să trăiască în ea, o ființă omenească ar fi meritat să facă orice. O privi și o găsi mai atrăgătoare decât oricând, ca atunci când el, un tânăr care abia împlinise douăzeci de ani, o văzuse pentru prima oară, căsătorindu-se cu Flavius Oreste. Atunci, i se păruse ca fiind undeva, departe, strălucitoare și imposibil de atins, ca steaua la care privea în copilărie, tolănit în carul de nomazi al părinților săi, sub cerul nopții, în mijlocul câmpiei nesfârșite. Acum, ea se afla la dispoziția lui și ar fi putut profita oricând de ea, chiar și în clipa aceea. Dar nu așa ceva dorea el, cel puțin nu încă. Spuse:

— Și totuși, vei face exact ceea ce îți voi spune eu dacă vrei să-l salvezi pe fiul tău, dacă nu vrei să-l vezi murind sub ochii tăi. Și acum, pleacă.

Gărzile intrară și o luară, ducând-o către aripa de apus a palatului. Ambrosinus privi prin gaura cheii, când îi auzi vorbind între ei pe paznicii care o aduceau, și-l chemă lângă el pe Romulus.

— Uită-te, spuse el, mama ta.

Totodată, îi făcu semn să nu scoată nici un sunet, ducând degetul arătător la buze, în timp ce se dădea la o parte ca să poată privi și el.

Micul cortegiu ieși repede din câmpul vizual îngust, dar Ambrosinus își lipi urechea de ușă și numără pașii până când auzi clănțănitul broaștei și zgomotul ușii care se închidea.

— Douăzeci și patru. Camera mamei tale se află la douăzeci și patru de pași de a noastră și ar trebui să fie pe partea cealaltă a coridorului. Probabil că ne aflăm în gineceul imperial. Am fost aici o dată, cu mulți ani în urmă, și mama ta

cunoaște și ea destul de bine locurile acestea. Asta ar putea fi un avantaj.

Romulus dădu din cap în semn de aprobare, obișnuit fiind să urmărească toate raționamentele dascălului său, chiar și atunci când nu înțelegea prea bine despre ce era vorba, dar nu se arătă prea interesat de acea ultimă afirmație. Ușa camerei lor era zăvorâtă pe dinafară și de pază stătea un războinic înarmat cu secure și cu sabie: ar mai fi putut exista, oare, vreo posibilitate să stabilească vreun contact cu mama sa? Se prăvăli pe pat, sfârșit de prea multe emoții și de oboseală; natura își spuse ultimul cuvânt și el căzu într-un somn profund. Ambrosinus îl înveli cu o pătură, îl mângâie pe cap și se întinse și el pe celălalt pat, încercând să se odihnească. Nu vru să stingă felinarul pentru că simțea că întunericul l-ar fi făcut să revadă imagini de care ar fi fost greu să se apere și pentru că prefera să fie câtuși de puțin vigilent în noaptea aceea bântuită de umbre sângeroase.

N-ar fi putut spune cât timp trecuse, când îi ajunse la urechi un zgomot, urmat de o bufnitură surdă. Romulus încă dormea dus și nu auzise nimic: atât de adânc îi era somnul, încât băiatul se afla exact în aceeași poziție în care adormise. Ambrosinus se ridică și mai auzi încă un zgomot, de data aceasta unul sec și metalic al unei izbituri în ușa camerei în care se aflau ei. Se apropie de băiat și-l scutură energic:

— Scoală-te, repede, vine cineva.

Romulus deschise ochii, mai întâi fără să-și dea seama unde se afla, dar înțelese imediat dureroasa realitate a condiției sale după ce își roti privirea pe pereții încăperii în care era închis. Între timp, ușa se deschisese scârțâind și în prag apăruse o siluetă învăluită într-o mantie neagră și cu capul acoperit de o glugă largă. Privirea lui Ambrosinus căzu de îndată asupra vârfului sabiei pe care necunoscutul o ținea în mână și, instinctiv, se strecură între el și băiat. Dar omul își descoperi fața:

— Repede, spuse el, sunt un soldat roman din Nova Invicta și am venit să-l salvez pe băiat. Repede, n-avem timp.

— Dar eu cum fac să..., începu Ambrosinus.

— Nu mă interesează. Am promis să-l salvez pe el, nu pe tine.

— Dar nu te cunosc, nu știu cine ești și...

— Mă numesc Aurelius și, cu puțin timp înainte, l-am omorât pe paznic, spuse, arătând înspre cadavrul din spatele lui. Apoi, îl apucă pe barbarul mort și-l târî în cameră.

— Eu nu merg nicăieri fără mama, spuse grăbit Romulus.

— Atunci, pe toți zeii, să plecăm de aici. Unde este?

— Acolo, răspunse Ambrosinus și adăugă, făcând dovada că prezența lui era neapărat necesară într-o asemenea situație. Și știu și pe unde am putea merge.

Se îndreptară către camera în care trebuia să se afle închisă Flavia Serena și Aurelius strecură vârful sabiei între ușă și toc, desfăcând zăvorul. Dar, chiar în clipa aceea, veni paznicul de schimb și începu să urle alergând înspre ei cu sabia scoasă din teacă. Aurelius îl așteptă pe barbar și, dezechilibrându-l cu o mișcare înșelătoare, îl lovi între coaste străpungându-l dintr-o parte în alta. Omul se prăvăli fără viață și legionarul intră în camera Flaviei, spunând:

— Repede, doamna mea, am venit să vă eliberez, repede, nu avem nici o clipă de pierdut.

Flavia își văzu fiul și pe Ambrosinus și simți că inima îi bătea cu putere: soarta îi dădea o mână de ajutor nesperată.

— Pe acolo, spuse Ambrosinus, putem trece prin coridorul matroanelor: nu cred că barbarii știu de existența lui.

Porni în grabă într-acolo, dar strigătele paznicului atrăseseră alți oameni de la capătul coridorului. Aurelius văzu un grilaj de fier și-l închise tocmai la timp, apoi alergă din nou înainte, împreună cu tovarășii săi de evadare. Se auzeau,

de-acum, în spatele lor strigăte sălbatice din toate părţile, se vedeau oameni cu torţe alergând de colo-colo în bezna din curte şi din spatele ferestrelor se deslușeau zăngănitul armelor şi, de peste tot, strigăte nervoase. Apoi, deodată, când Ambrosinus era gata să deschidă uşiţa secretă care dădea în coridorul matroanelor, ţâşni de pe o scară laterală, însoţit de doi camarazi, un războinic uriaş: Wulfila. Ambrosinus se trezi despărţit de tovarăşii săi. Îngrijorat la culme, se ascunse în spatele arcadei care ascundea uşiţa secretă, asistând neputincios la luptă. Cei trei se aruncară asupra lui Aurelius care se puse ca pavăză în faţa Flaviei şi a lui Romulus. Ambrosinus închise ochii, strânse în mâna stângă bijuteria pe care o avea atârnată la gât, o ramură de vâsc din argint, şi-şi concentră toată puterea spiritului asupra braţului lui Aurelius care lovi fulgerător decapitând un adversar. Capul barbarului îi căzu acestuia între picioare şi, o clipă, corpul tresări în ultimele convulsii ale morţii, lăsând să iasă un torent de sânge din gâtul retezat, după care se prăbuşi pe spate. Aurelius pară cu pumnalul strâns în mâna stângă lovitura lui Wulfila şi se aruncă într-o parte, împiedicându-l cu piciorul pe cel de-al treilea războinic care pornise şi el la atac, se învârti pe călcâie şi, în aceeaşi clipă, lama cuţitului său se înfipse între omoplaţii duşmanului căzut, lăsându-l pe jos agonizând. După aceea, Aurelius îl înfruntă pe cel mai de temut atacator: săbiile se încrucişară cu un scrâşnet asurzitor într-un duel pe viaţă şi pe moarte, răspândind roiuri de scântei. Armele erau dintr-un oţel de cea mai bună calitate şi forţa înspăimântătoare a barbarului avea de-a face cu îndemânarea şi cu sprinteneala romanului.

Se auzeau deja, din ce în ce mai aproape, strigătele gărzilor şi Aurelius îşi dădu seama că trebuia să termine cumva cu adversarul său sau ar fi căzut în cel mai scurt timp în mâinile lor şi ar fi avut parte de un sfârşit îngrozitor.

Săbiile se ciocniră una de alta între piepturile celor doi luptători, fiecare încercând să taie beregata celuilalt, strângând cu mâna liberă încheietura mâinii dușmanului. Și, în acel moment, aflându-se atât de aproape, se priviră țintă în ochi și cei ai lui Wulfila se holbară de o surpriză cu totul neașteptată.

— Cine ești? strigă. Eu te-am mai văzut, romanule!

Barbarului i-ar fi fost suficient să-l mai țină imobilizat pe Aurelius, preț de numai câteva clipe și camarazii săi ar fi ajuns acolo, punând capăt luptei și răspunzând la acea întrebare, dar Aurelius se eliberă izbindu-și dușmanul cu o formidabilă lovitură de cap. Se retrase ca să-l străpungă cu sabia, dar alunecă în balta de sânge de la dușmanii uciși și căzu la pământ. Wulfila se năpusti asupra lui ca să-i dea lovitura de grație, dar Romulus, care, țeapăn de spaimă până atunci, rămăsese lipit de mama sa, îl recunoscu pe ucigașul tatălui său, se desprinse din strânsoarea mamei sale și apucă sabia unuia dintre războinicii căzuți ca să se arunce asupra lui Wulfila. Acesta simți pericolul dintr-o privire cu coada ochiului și pară cu pumnalul, dar Flavia făcuse deja un salt ca să-și apere fiul, primind lovitura de-a dreptul în piept. Romulus începu să strige de groază și Aurelius, profitând de un moment de derută a adversarului său, încercă să-l străpungă cu sabia: Wulfila se feri, dându-se înapoi ca să scape cu viață, dar se alese cu o tăietură lungă care-i brăzdă fața de la ochiul stâng până la obrazul drept. Scoase un urlet de furie și de durere, continuând să-l amenințe pe roman cu sabia, în timp ce acesta îl trăgea pe băiat de lângă cadavrul mamei sale și-l ducea în jos pe scara de unde veniseră atacatorii.

Ambrosinus vru să-i urmeze, dar văzu îmbulzindu-se înspre el o mulțime de soldați și se retrase din nou în umbra arcadei, făcându-se nevăzut prin ușița secretă. Ajunse într-un balcon

lung cu coloane de marmură care ducea către centrul bazilicii dominat de un mare mozaic de pe absidă, înfățișându-l pe Crist Pantocrator, abia vizibil în reflexele palide ale aurului din lucrătură. Coborî în fugă, traversă prezbiteriul și sacristiile, după care o luă pe un coridor strâmt, de fapt un spațiu lăsat liber în zidul dublu al clădirii: își imagina unde ar fi putut ajunge Aurelius, ce cale de scăpare ar fi putut găsi și tremura pentru soarta acelui băiat aflat într-un asemenea pericol.

Într-adevăr, lui Aurelius nu-i mai rămăsese decât o singură posibilitate de a fugi: cea care trecea prin băile palatului. Intră într-o sală largă cu acoperișul în formă de boltă, slab iluminată de câteva lămpi cu ulei. În pardoseală se afla un bazin mare plin cu apă, lăsată de noii stăpâni să se învecheas că, fiind acum acoperită de un strat de alge. Aurelius încercă să deschidă ușa care dădea spre stradă, dar aceasta era blocată pe dinafară. Atunci, se întoarse către băiat și-l întrebă:

— Știi să înoți?

Romulus dădu din cap afirmativ, în timp ce privea cu scârbă la apa aceea care începuse să miroasă urât.

— Atunci, vino după mine, trebuie să ajungem la conducta de alimentare cu apă care duce la canalul de afară. Acolo, undeva aproape, este calul meu. Apa o să fie tulbure și rece, dar sunt sigur că o să te descurci. O să te ajut și eu. Hai, ține-ți respirația și vino după mine.

Intră în bazin și-l ajută și pe Romulus să coboare, apoi se scufundară amândoi și Aurelius începu să urce prin conductă. Pipăind cu mâinile, găsi imediat oblonul care despărțea bazinul de canalul de alimentare. Era închis. Se simți pierdut, gândindu-se că ar fi trebuit să facă acest lucru de unul singur. În numai câteva clipe, băiatul s-ar fi înecat: simțea deja, prin apa tulbure, că acesta deja se zbătea disperat. Reuși să-și strecoare degetele la baza oblonului și se căzni să-l

împingă în sus din toate puterile, până simți că, puțin câte puțin, începe să se miște. Atunci îl apucă orbește pe băiat și-l împinse pe dedesubt, în partea cealaltă, apoi trecu și el și lăsă oblonul să cadă. La puțin timp după aceea, cu plămânii gata să explodeze, ieși la suprafață, avându-l alături pe Romulus. Băiatului îi clănțăneau dinții de frig și poate că era gata să leșine dacă l-ar mai fi lăsat în apă, iar el s-ar fi dus să caute calul. Îl împinse pe mal, ud leoarcă și tremurând, apoi ieși și el din apă, trăgându-l în fugă la adăpostul zidului de miazăzi al palatului.

— Ceața pare să se risipească, îi spuse, avem noroc. Curaj, o să reușim. Acum, nu te mișca de aici.

În primul moment, băiatul nu avu nici o reacție: părea să fi pierdut orice simț al realității. Apoi, spuse cu o voce firavă:

— Trebuie să-l așteptăm și pe Ambrosinus.

— El este om mare, îi răspunse Aurelius, se poate descurca și singur. Măcar să putem scăpa noi de aici. Barbarii ne caută deja prin jurul palatului.

Într-adevăr, se auzeau urmăritorii ieșind călare din grajdurile din aripa opusă a palatului, ca să patruleze pe străzi. Aurelius alergă pe o ulicioară până îl găsi pe Juba, legat într-un vechi depozit de pește, acum pe jumătate ruinat.

Îl luă de hățuri și se întoarse pe același drum, încercând să nu facă prea mult zgomot, dar când aproape că ajunsese, auzi un strigăt în limba herulilor:

— Uite-l, e acolo. Stai! Stai pe loc!

Îndată după aceea, îl văzu pe Romulus ieșind din ascunzătoare și luând-o la fugă pe lângă zidul de răsărit al palatului. Îl descoperiseră!

Încălecă dintr-o săritură și porni în goană pe pajiștea largă din fața palatului imperial, luminată de o mulțime de torțe aprinse, și-l văzu pe Romulus alergând disperat și, în urma lui, un grup de războinici heruli. Își îndemnă și mai tare

calul și se năpusti printre urmăritori, secerând doi dintre ei, din dreapta în stânga, și, înainte ca ei să-și dea seama ce se întâmpla, trecu în fața lor. Ajunse lângă Romulus și-l prinse cu o mână de subsuori, ridicându-l de la pământ și îndemnându-și calul cu strigăte puternice:

— Hai Juba! Dii! Dii!

Dar, în timp ce-l așeza pe băiat în fața sa pe șa, unul dintre urmăritori îl ochi cu arcul, trase, și o săgeată i se înfipse romanului în umăr.

Aurelius strânse din dinți și se străduí să reziste, dar încordarea mușchilor îi provocă o durere sfâșietoare și fu nevoit să slăbească strânsoarea. Romulus căzu de pe cal, dar Aurelius nu se dădu bătut: strânse cu pulpele coastele calului, făcându-l să se întoarcă, și-l apucă din nou pe băiat cu brațul rămas teafăr. Dar, în același moment, Ambrosinus ieși pe o ușă laterală și se aruncă înspre Romulus, trântindu-l la pământ ca să-l apere cu corpul său. Aurelius înțelese că nu mai avea de ales și se repezi cu ultimele puteri pe o ulicioară laterală, făcu un salt acrobatic peste un canal care-i tăia calea și-și continuă cursa nebunească înspre o porțiune a zidului înconjurător, unde, printr-o spărtură care nu fusese niciodată complet reparată, putu să ajungă sus și să coboare, destul de greu, de cealaltă parte.

Un grup de războinici barbari călări, ținând în mâini torțe aprinse, ieși, însă, de pe una din porți ca să-i închidă orice cale de scăpare. Aurelius reuși să ajungă primul la digul care traversa laguna și încercă să se distanțeze cât mai mult de urmăritori, astfel încât ceața să facă restul. Dar durerea sfâșietoare din umăr nu-i mai permitea să țină bine frâiele calului și pierdea încetul cu încetul din viteză. Zări prin întunericul din fața lui un pâlc de arbori și de tufișuri, trase de hățuri, descălecă și încercă să se ascundă coborând de pe dig către apă în speranța că urmăritorii vor trece mai

departe, dar barbarii pricepură ce se întâmplase şi, la rândul lor, se opriră. Erau cel puţin şase: urmau să-l descopere cât de curând şi n-ar mai fi avut nici o cale de scăpare.

Trase sabia din teacă şi se pregăti să moară ca un soldat adevărat, dar, în aceeaşi clipă, se auzi prin aer un şuierat şi unul dintre barbari se prăbuşi străpuns de o săgeată. Un al doilea căzu cu gâtul străpuns de o altă săgeată şi căzu vărsând sânge. Ceilalţi pricepură că, având torţele aprinse în mâini, erau ţinte sigure în bezna nopţii şi dădură să le arunce, dar o a treia săgeată se înfipse în burta altui călăreţ făcându-l să scoată un strigăt ascuţit de durere. Cei rămaşi o luară la fugă înspăimântaţi de acel inamic invizibil ascuns în ceţurile mlaştinilor.

Aurelius încercă să urce pe dig ca să ajungă la calul său, dar alunecă sleit de puteri. Durerea devenise insuportabilă, vederea i se împăienjeni şi i se păru că se cufundă în ceaţa din jur, ca într-o prăpastie fără fund. Într-o ultimă străfulgerare de luciditate crezu că întrezăreşte o figură omenească aplecată deasupra lui şi că aude clipocitul apei sub loviturile unor lopeţi. Apoi... nimic.

IV

Ambrosinus se ridică de pe jos și-l ajută și pe băiat: complet ud, cu hainele murdare de alge și de noroi, cu părul năclăit, tremura de frig și avea buzele vinețiii. Bărbatul își scoase mantia și i-o puse pe umeri, spunându-i:

— Vino, hai să ne întoarcem înăuntru.

Trecu printre gărzile lui Wulfila care îi amenințau cu săbiile scoase din teacă, cu fruntea sus, susținându-l pe băiat. Îi șoptea la ureche cuvinte de îmbărbătare în vreme ce treceau pe coridoare și urcau scările către camera în care urmau să fie din nou închiși. Romulus nu spunea nimic, mergea înainte cu pas șovăitor, împiedicându-se mereu în hainele zdrențuite sau în mantie, prea lungă pentru statura sa. Mâinile și picioarele îi erau încă amorțite de frig, iar sufletul îi era chinuit de imaginea mamei sale străpunse de pumnalul celui care-l ucisese și pe tatăl său. În sinea lui, îl ura pe acel bărbat care-i dăduse iluzia că va fi liber și, în loc de aceasta, nu fusese decât cauza altor nenorociri și mai cumplite, îl expusese unui viitor și mai sumbru. La un moment dat, își ridică privirea către învățătorul său, cu o expresie speriată și-l întrebă:

— Mama mea... A murit, nu-i așa?

Ambrosinus nu-i răspunse imediat.

— A murit? insistă băiatul.

— Mă tem... mă tem că da, răspunse bărbatul cuprinzându-i umerii și trăgându-l înspre el.

Dar Romulus se depărtă, strigând:

— Lasă-mă, lasă-mă! O vreau pe mama! Vreau s-o văd! Unde ați dus-o? Vreau s-o văd! Și se arunca înspre războinicii

barbari, lovind furios cu pumnii lui fragezi în scuturile lor. Ei rânjeau, bătându-şi joc de el şi împingându-l de la unul la altul. Ambrosinus încercă să-l apuce de mână, să-l oprească, dar băiatul era parcă ieşit din minţi. În viaţa lui nu mai exista nici o rază de speranţă, nici o posibilitate de a ieşi din lumea aceea de grozăvii. Era atât de disperat, încât părea gata să-şi ia zilele.

— Lăsaţi-l să-şi vadă mama, se rugă Ambrosinus de gărzi, poate că o să se mai liniştească după aceea. Vă rog, dacă ştiţi unde au dus-o, lăsaţi-l s-o vadă. Nu-i decât un copil înspăimântat, fie-vă milă.

Barbarii începură să râdă şi Ambrosinus îi privi ţintă, pe fiecare în parte: din ochii săi albaştri iradia o asemenea forţă, o asemenea putere venea dinspre pupilele sale larg deschise, încât unii plecară privirile, parcă învinşi de o energie misterioasă. Apoi, cel care părea să fie mai-marele grupului răspunse:

— Acum nu se poate. Trebuie să vă întoarceţi în camera voastră, acestea sunt ordinele. Dar o să-i transmit comandantului dorinţele tale şi am să-ţi spun ce s-a hotărât.

În cele din urmă, Romulus păru să se mai liniştească, epuizat de atâta zbucium, şi cei doi fură duşi în camera lor. Ambrosinus nu mai spuse nimic, pentru că, orice ar fi spus, n-ar fi făcut decât să le înrăutăţească situaţia. Romulus se aşezase pe jos, în colţul cel mai îndepărtat al încăperii, cu capul dat pe spate şi rezemat de zid şi privind în gol. Din când în când lăsa să-i scape câte un suspin plin de suferinţă şi atunci preceptorul său se ridica şi venea să-l privească, încercând să-şi dea seama cât din spiritul lui era treaz şi cât căzuse pradă unui adevărat delir. Într-un târziu, cuprins de o toropeală agitată şi intermitentă, petrecu restul nopţii aceleia. Când lumina lăptoasă a zorilor pătrunse în cameră prin cele două ferestruici de sub tavan, se auzi un zgomot la uşă, după care aceasta se deschise, lăsând să intre două slujnice.

Aduceau un lighean cu apă, haine curate, un vas mic cu alifie și o tavă cu mâncare. Se apropiară de Romulus, puseră totul pe o masă, apoi făcură o plecăciune adâncă și-i sărutară mâna cu mare respect. Romulus se lăsă să fie spălat și îmbrăcat, dar nu vru să mănânce cu toate insistențele lui Ambrosinus. Una dintre servitoare, o fată cam de optsprezece ani, foarte delicată și plină de grație, îi turnă într-o cupă lapte cald cu miere și-i spuse:

— Te rog, stăpâne, bea măcar asta, o să prinzi puteri.

— Te rog, interveni și cealaltă, ceva mai mare și având în priviri o îngrijorare adâncă și sinceră.

Atunci, Romulus luă cupa și o bău cu înghițituri mari. Apoi, o puse pe tavă și spuse:

— Mulțumesc.

Ambrosinus se gândi că, în alte condiții, Romulus n-ar fi mulțumit niciodată unui servitor: poate că situația aceea atât de dureroasă și singurătatea îl făcea să aprecieze căldura umană, de oriunde ar fi venit ea. Când fetele se îndreptară spre ușă, merse după ele și le întrebă dacă observaseră mișcări neobișnuite prin palat după ce se întorseseră ei. Fetele îi spuseră că nu.

— Avem nevoie de ajutorul vostru, spuse Ambrosinus. Orice informație ați putea să-mi dați ar fi foarte prețioasă, dacă nu chiar crucială. Este vorba despre însăși viața împăratului.

— O să facem tot ce putem, răspunse fata, dar nu le înțelegem limba și nu putem ști ce spun.

— Ați putea să duceți niște mesaje?

— Ne percheziționează, mărturisi fata roșind ușor, dar putem să transmitem prin viu grai dacă vreți să ne spuneți ceva. Doar dacă nu pun pe cineva să ne urmărească. În palat este o atmosferă de mare neîncredere și dușmănie față de oricine este de neam latin.

— Îmi dau seama. Ceea ce aș vrea să știu este dacă astă-noapte a fost prins vreun soldat roman, un bărbat cam de patruzeci și cinci de ani, bine făcut, păr negru, puțin încărunțit la tâmple, ochi ca tăciunele. Este rănit la umărul stâng.

Fetele se priviră una pe alta și răspunseră că nu, nu văzuseră pe nimeni care să corespundă acestei descrieri.

— Dacă se întâmplă să-l vedeți, viu sau mort, vă rog să-mi spuneți cât de repede posibil. Ar mai fi ceva: cine v-a trimis aici?

— Administratorul palatului, răspunse cea mai mare dintre fete. Nobilul Anthemius.

Ambrosinus dădu din cap: era un vechi funcționar și îi fusese întotdeauna credincios împăratului, oricare ar fi fost acesta, fără a-și mai dori altceva. I se părea, desigur, normal să-l servească și pe Romulus, atât timp cât nu exista un succesor al acestuia.

Fetele ieșiră și foșnetul pașilor ușori se pierdu, acoperit de mersul greoi al gardienilor care le escortau. Romulus se cuibări într-un ungher al camerei și se feri într-o mutenie încăpățânată refuzând să accepte orice încercare de a discuta cu el a învățătorului său. Nu reușea să găsească puterea de a ieși din impasul în care intrase și, judecând după expresia fixă și absentă a privirii, continua să se afunde fără încetare. Din când în când, în ochii săi nemișcați sclipea câte o emoție numai de el știută și lacrimile începeau să i se prelingă încet pe obraji, ajungând până pe haine.

Mai trecu ceva timp. Era aproape de amiază când ușa se deschise din nou și bărbatul cu care vorbise Ambrosinus noaptea trecută apăru în prag și-i spuse lui Romulus:

— Dacă dorești, acum poți s-o vezi.

Băiatul se trezi imediat din toropeala sa și-l urmă fără să-l mai aștepte pe învățătorul său, acesta venind fără a scoate nici o vorbă în urma micului grup. Nu spusese nimic

până atunci, știind că nu existau cuvinte care să poată aduce o rază de lumină în acel abis de tenebre și pentru că era convins că toți copiii erau, de fapt, protejați de natură, singura în stare să vindece răni atât de dureroase.

Porniră către aripa de miazăzi a palatului, până la cazarma, acum pustie, a fostelor gărzi ale palatului. Aici, începură să coboare scările și Ambrosinus își dădu seama că se îndreptau spre bazilica imperială, pe acolo pe unde trecuse cu puțin timp înainte de a intra pe coridorul matroanelor. Traversară naosul și coborâră într-o criptă parțial ocupată de apa sărată a lagunei. Altarul central și micul prezbiteriu păreau o mică insulă legată de pardoseala exterioară printr-o punte din cărămizi. Cine trecea pe ea, traversa oglinda de apă sub care sclipea un vechi mozaic care înfățișa dansul anotimpurilor. Corpul Flaviei Serena era depus pe masa din marmură a altarului. Albă ca varul, acoperită de un giulgiu de lână albă care se răsfrângea pe cele două laturi, avea părul pieptănat și fața machiată discret. Probabil că vreo slujnică din palat avusese grijă de rămășițele pământești ale defunctei și se străduise să facă acest lucru cât mai bine.

Romulus se apropie cu pas șovăitor, o privi stăruitor ca și cum acel corp încremenit în moarte s-ar fi putut reînsufleți, ca printr-o minune, sub căldura privirii sale, apoi ochii i se umplură de lacrimi și izbucni într-un plâns deznădăjduit, rezemându-și fruntea de marmura înghețată. Ambrosinus, care se apropiase și el, dar nu îndrăznise să-l atingă, așteptă ca băiatul să-și descarce suferința. În cele din urmă, îl văzu ștergându-și lacrimile și șoptind câteva cuvinte pe care nu le putu înțelege. Apoi, Romulus își ridică fruntea și se întoarse către cei de față, soldați barbari de sub comanda lui Wulfila, iar preceptorul său rămase surprins de fermitatea privirii sale când spuse:

— Veți plăti pentru asta. O să plătiți cu toții. Să vă bată Dumnezeu, câini râioși ce sunteți.

Nici unul dintre ei nu înțelesese vorbele băiatului, într-o latină clasică, străveche, la fel ca blestemul pe care îl adresase dușmanilor săi și preceptorul simți o mare ușurare, dar, de sus, dintr-o mică lojă a absidei care dădea înspre coridorul matroanelor, Odoacru asistase la această scenă, însoțit de gărzile sale și de unul dintre servitori.

— Ce-a spus? îl întrebă el pe acesta din urmă.

— V-a blestemat pe voi toți, răspunse laconic servitorul. Odoacru mormăi oarecum compătimitor, dar, în spatele lui, Wulfila, pe jumătate ascuns în umbră, părea expresia fizică a acelei anateme. Crestătura adâncă pe care i-o lăsase sabia lui Aurelius îi schimonosea fața și cusătura făcută de chirurgul palatului făcea și mai hidoasă acea figură tumefiată, cu buzele rânjite ca într-o mască grotescă.

Odoacru se întoarse către gărzile de lângă el și le porunci:

— Duceți-l pe băiat înapoi, în camera lui, și aduceți-l la mine pe bătrân: el trebuie să știe o groază de lucruri despre ce s-a întâmplat astă-noapte.

Mai privi încă o dată la corpul Flaviei Serena și nimeni nu putu vedea prin semiobscuritatea aceea adânca părere de rău care, timp de o clipă, se întipărise în privirea sa. Apoi le întoarse spatele și plecă, însoțit de Wulfila, îndreptându-se către apartamentele imperiale. Unul dintre oamenii din gardă coborî în criptă și șopti ceva căpeteniei paznicilor: îndată după aceea, Romulus fu despărțit de învățătorul său, acesta fiind luat de noul venit. Strigă în urma lui:

— *Magister*!

Apoi, când Ambrosinus întoarse capul înspre el, adăugă:

— Nu mă părăsi!

— Nu te teme. O să ne vedem cât se poate de repede. Curaj, nimeni nu trebuie să te mai vadă plângând, nimeni, pentru nimic în lume. Am fost de față când au fost uciși amândoi părinții tăi, nu poate exista în viața unui om o

suferință mai mare ca aceasta. Acum nu mai poți decât să ieși din starea în care te afli și eu am să te ajut să faci asta.

Și plecă, însoțit de paznici.

Odoacru îl aștepta în apartamentul imperial, acolo unde fusese biroul fostului împărat, Iulius Nepos, și, după aceea, chiar al lui Flavius Oreste.

— Cine era omul care a încercat să-i elibereze pe prizonieri astă-noapte? întrebă el fără nici un fel de introducere. Ambrosinus își petrecu privirile peste dulapurile lungi pline până la refuz cu suluri de pergament și cărți, amintindu-și că el însuși citise multe dintre ele în puținele luni în care fusese ca un membru al familiei imperiale, locuind în acel măreț palat, și aceasta îl înfurie peste măsură pe interlocutorul său care strigă:

— Uită-te la mine când vorbesc cu tine! Și răspunde la întrebarea mea!

— Nu știu cine putea să fie, sună liniștit răspunsul. Nu l-am mai văzut niciodată.

— Nu-ți bate joc de mine: nimeni nu s-ar încumeta la așa ceva dacă n-ar fi fost vreo înțelegere cu vreunul dintre voi. Tu știai că el va acționa și probabil că știi unde se află acum. Ar fi bine să-mi spui: dacă vreau, te pot face să vorbești.

— Nu mă îndoiesc de asta, îi răspunse Ambrosinus, dar nici măcar tu nu mă poți face să spun ceea ce nu știu. Ți-ar fi îndeajuns să-i întrebi pe oamenii care te păzesc: din momentul în care am plecat din locuința lui Oreste, nimeni în afară de ai tăi nu a mai avut vreo legătură cu noi. În ceata pe care ai trimis-o ca să-i ucidă pe toți cei de acolo nu se afla nici un roman și nici unul dintre oamenii lui Oreste nu a scăpat cu viață și tu știi bine aceasta. De altfel, eu însumi l-am împiedicat pe omul acela să ducă la bun sfârșit ultima încercare de a-l lua cu el pe băiat.

— Pentru că nu voiai să-l expui altor primejdii.

— Așa este. Dar și pentru că nu puteam fi niciodată de acord cu un asemenea mod de a acționa! O încercare disperată, o luptă pierdută încă dinainte de a începe. Și prețul a fost înspăimântător. Sigur, nu așa ceva avea el de gând, dar, din păcate, acesta a fost rezultatul. Stăpâna mea, împărăteasa-mamă, ar fi fost acum încă în viață dacă el nu ar fi procedat astfel. Eu nu aș fi fost de acord niciodată cu o asemenea nebunie și asta dintr-un motiv foarte simplu...

— Și care ar putea fi acest motiv?

— Nu-mi plac nereușitele. Este, desigur, un bărbat foarte curajos și câinele ăla de pază al tău n-o să-l uite prea curând: i-a tăiat fața dintr-o parte în alta. Îl înțeleg că vrea să se răzbune, dar eu nu pot să vă fiu de folos și, chiar dacă mă tai în bucățele, nu o să capeți nimic altceva în plus față de ce ți-am spus.

Vorbea atât de calm și de sigur pe el încât Odoacru rămase impresionat: un asemenea om i-ar fi fost util, un om atât de deștept și de înțelept care să-l sfătuiască în întorsăturile politicii și ale intrigilor de la curte cu care, în cel mai scurt timp, ar fi avut de-a face. Dar tonul pe care pronunțase acele cuvinte, „stăpâna mea, împărăteasa mamă", nu lăsa nici o îndoială asupra convingerilor și asupra celui care se bucura de fidelitatea sa.

— Ce-ai de gând să faci cu băiatul? îl întrebă, la un moment dat, Ambrosinus.

— Asta nu te privește, îi răspunse Odoacru.

— Cruță-i viața. Nu-ți poate face nici un rău. Nu știu de ce omul acela a încercat să ne elibereze, dar asta nu poate fi un motiv de îngrijorare pentru tine. Era singur: dacă ar fi fost vorba despre un complot, alegerea locului și a momentului ar fi fost alta, nu crezi? Mai mulți oameni, ajutoare pe tot parcursul, calea de scăpare pregătită și totuși, a trebuit să-i arăt eu pe unde puteam să fugim.

Odoacru fu uluit să audă o asemenea mărturisire şi, în acelaşi timp, de logica perfectă a acelor cuvinte.

— Dar cum a făcut ca să ajungă la camera în care vă aflaţi voi?

— Nu ştiu, dar pot să-mi închipui.

— Spune.

— Omul acela cunoaşte limba voastră.

— De unde ştii aşa ceva?

— Pentru că l-am auzit vorbind cu războinicii tăi, răspunse Ambrosinus.

— Dar pe unde au ieşit? insistă Odoacru. Într-adevăr, nici unul dintre oamenii săi nu-şi putuse explica felul în care Romulus şi Aurelius fuseseră descoperiţi în afara palatului, când toate posibilităţile de a fugi erau excluse.

— Asta n-o mai ştiu, pentru că am fost despărţiţi prin venirea gărzilor tale. Dar băiatul era ud tot şi mirosea îngrozitor. Eu aş zice că printr-un canal. Dar ce rost mai are să cauţi o explicaţie? Doar nu te temi de un băiat care abia a împlinit treisprezece ani! În plus, omul acela era singur, ţi-am mai spus, şi a fost grav rănit. În clipa asta ar putea fi deja mort. Cruţă-l pe băiat, te implor. E ceva mai mult decât un copil, ce rău ţi-ar putea face?

Odoacru îl privi ţintă şi, pe neaşteptate, se simţi cuprins de nelinişte, ca şi cum ar fi încercat un sentiment nelămurit de nesiguranţă. Îşi coborî privirile, ca şi cum s-ar fi gândit la ceva, apoi spuse:

— Pleacă, acum. O să iau cât de curând o hotărâre. Să nu crezi că s-ar mai putea repeta cele petrecute astă-noapte.

— Cum s-ar mai putea întâmpla? răspunse Ambrosinus. Un om în vârstă şi un băiat, păziţi zi şi noapte de zeci de războinici... Dar aş putea să-ţi dau un sfat...

Odoacru nu voia să se umilească acceptând un sfat din partea lui, dar, în sinea lui, era curios să afle ce ar fi avut de

spus acest om în stare să-l tulbure doar cu o privire. Ambrosinus înţelese şi continuă să vorbească:

— Dacă îl ucizi pe băiat, este o samavolnicie şi puterea ta nu va fi niciodată recunoscută de împăratul din Răsărit care se bucură de mulţi susţinători şi în Italia, de multe iscoade şi chiar şi de mulţi soldaţi. Un roman poate lua puterea de la un alt roman, dar nu... şi ezită o clipă înainte de a pronunţa cuvântul,... şi un barbar. Până şi marele Ricimer, înaintaşul tău, pentru a guverna, s-a servit întotdeauna de figuri mai şterse de membri ai familiei imperiale. Aşadar, cruţă-i viaţa băiatului şi vei apărea ca un personaj măreţ şi generos: te vei bucura de simpatia clerului creştin care este foarte puternic, iar împăratul din Răsărit se va preface că nu ştie nimic. Pe el nu-l interesează cine comandă în Apus pentru că, oricum, tot nu poate schimba nimic, dar important i se pare să fie salvate aparenţele. Ţine minte ce-ţi spun eu: salvează aparenţele şi vei putea păstra puterea în această ţară cât vei trăi.

— Aparenţele? repetă Odoacru.

— Ascultă-mă. Acum douăzeci şi cinci de ani, Attila l-a obligat la plata unui tribut pe împăratul Valentinian al III-lea care nu a avut altă soluţie decât să plătească. Dar ştii cum? L-a numit pe Attila general al imperiului şi i-a plătit tributul sub formă de salariu. În realitate, împăratul romanilor plătea tribut unei căpetenii barbare, dar aparenţele erau salvate şi, totodată, şi onoarea. Uciderea lui Romulus ar fi un act inutil de cruzime şi, din punct de vedere politic, o greşeală enormă. Eşti un om care reprezintă acum puterea. E timpul să înveţi cum trebuie s-o exerciţi. Făcu un semn abia perceptibil din cap şi se întoarse, plecând fără ca Odoacru să-l mai poată reţine.

Ambrosinus ieşea din încăpere şi, aproape în aceeaşi clipă, o altă uşă se deschise şi intră Wulfila.

— Trebuie să-l ucizi, imediat, şuieră el printre dinţi, sau întâmplări ca aceea de astă-noapte vor continua să se repete.

Odoacru îl privi și bărbatul acela care, totuși, făcuse în trecut, din ordinul său, tot feluri de lucruri necurate i se păru dintr-o dată foarte depărtat și aproape străin, un barbar cu care simțea că nu are prea multe lucruri în comun.

— Tu nu știi decât de sânge și de măceluri, îi răspunse. Dar eu vreau să guvernez, înțelegi? Vreau ca supușii mei să-și vadă de treburile și de ocupațiile lor, nu de comploturi și de alte uneltiri. Așa că o să iau acea decizie care mi se va părea cea mai corectă dintre toate celelalte.

— Te-ai lăsat înduioșat de văicărelile țâncului ăluia și amețit de palavrele bătrânului șarlatan. Dacă nu te simți în stare, o să mă ocup eu de asta.

Odoacru ridică mâna ca și cum ar fi vrut să-l lovească, dar renunță văzând din nou fața schimonosită a lui Wulfila.

—Să nu îndrăznești să mă sfidezi, spuse el cu asprime. Tu nu poți decât să te supui, fără să discuți. Pleacă, acum, vreau să mă gândesc la ce voi face. Când o să mă hotărăsc, am să te chem.

Wulfila ieși trântind ușa. Odoacru rămase singur în biroul său, măsurându-l cu pasul de la un capăt la altul, cântărind în sinea sa cuvintele lui Ambrosinus. Apoi, deodată, chemă un servitor și-i porunci să-l cheme la el pe Anthemius, administratorul palatului. Bătrânul veni într-un suflet și Odoacru îi făcu semn să se așeze.

— M-am hotărât în ce privește soarta tânărului numit Romulus Augustus, începu el.

Anthemius își aținti asupra lui ochii apoși și, aparent, fără nici o expresie. Ținea pe genunchi un teanc de foi de pergament și o pană în mâna dreaptă ca să-și noteze tot ce i se spunea. Odoacru continuă:

— Mi-a milă de sărmanul băiat care nu are nici o vină pentru mârșăvia tatălui său și m-am hotărât să-l las în viață.

Anthemius lăsă să-i scape un suspin de ușurare, dar, îndată după aceea, Odoacru continuă:

— Totuși, tot ce s-a întâmplat de astă-noapte este dovada clară că viața sa este în pericol sau că s-ar putea să existe cineva care să se folosească de el ca să semene zâzanie și chiar să provoace un război în țara aceasta care, acum, nu are nevoie decât de pace și de bună înțelegere. Îl voi trimite, așadar, într-un loc sigur, sub paza unor oameni de încredere și va avea parte de un venit demn de rangul său. Însemnele imperiale vor fi trimise la Constantinopol împăratului Basiliskos în schimbul numirii mele ca *magister militum* din Apus. Un singur împărat este mai mult decât suficient pentru întreaga lume.

— Este o hotărâre înțeleaptă, cugetă Anthemius. Lucrul cel mai important este, într-adevăr,...

— ...să salvăm aparențele, încheie ca pentru sine Odoacru. Anthemius îl privi uluit: soldățoiul acela grosolan învăța repede regulile politicii.

— Preceptorul lui său îl va putea însoți? întrebă bătrânul.

— N-am nimic împotrivă. Băiatul își va putea continua studiile și aceasta n-ar putea să fie decât un lucru folositor.

— Când trebuie să plece? mai întrebă Anthemius.

— Cu cât mai repede, cu atât mai bine: nu vreau să mai am și alte bătăi de cap.

— Ați putea să-mi spuneți unde va merge?

— Nu. Doar comandantul escortei va afla acest lucru.

— Dar trebuie să-l pregătesc pentru o călătorie lungă sau pentru una mai scurtă?

Odoacru răspunse după câteva clipe de ezitare:

— O călătorie destul de lungă.

Anthemius dădu din cap în semn că înțelesese totul și, cu o plecăciune respectuoasă, se retrase către camerele sale. După puțină vreme, la Odoacru veni un grup de ofițeri în care avea cea mai mare încredere, ei fiind sfetnicii săi apropiați, și, printre

ei, Wulfila care era încă posomorât după ultima discuție între patru ochi avută de curând cu stăpânul său. Odoacru porunci să li se aducă prânzul și, când toți erau așezați și cu hălcile de carne friptă în față, le ceru părerea asupra locului în care putea fi trimis băiatul. Unul propuse Istria, altul Sardinia. În cele din urmă, unul dintre cei de față spuse:

— După mine, sunt locuri prea îndepărtate și greu de ținut sub control. În marea Tireniană există o insulă, sălbatică și neospitalieră, aridă și săracă în vegetație, dar destul de aproape și, în același timp, departe de țărm. Pe o stâncă, aproape atârnând deasupra prăpăstiei și absolut inaccesibilă, se află o *villa* veche, în parte în ruină, dar în care se mai poate locui. Se ridică și se îndreptă către peretele pe care era pictată o hartă a imperiului, oprindu-se cu vârful degetului arătător într-un punct din golful Napoli. Capri.

Odoacru nu răspunse imediat. Se vedea că medita asupra diferitelor propuneri. Apoi spuse:

— Mi se pare destinația cea mai potrivită, un loc destul de izolat, dar, în orice caz, nu prea greu de ajuns la el. Băiatul va fi escortat de o sută de războinici, dintre cei mai buni. Nu vreau să aud de surprize sau de lucruri neprevăzute: așa că pregătiți-vă cu grijă, iar eu am să vă comunic când va fi plecarea.

Hotărârea fusese luată, așa încât schimbară subiectul discuțiilor. Erau cu toții bine dispuși: știind că se aflau în jurul conducătorului suprem, având în față perspectiva unei vieți îndestulate, ca stăpâni peste pământuri, servitori, femei, cirezi de vite, *ville* și palate, toate acestea îi făceau să fie nespus de veseli și dornici să bea peste măsură. Când Odoacru îi anunță că sfatul luase sfârșit, cei mai mulți erau beți și fură ajutați de servitori să ajungă în camerele lor pentru odihna de după-amiază, un obicei tipic pentru acele locuri care începea să devină o obișnuință și pentru ei.

Wulfila care, în schimb, ţinând mai bine la băutură, rămăsese mai treaz, fu oprit să mai rămână.

— Ascultă-mă, îi spuse Odoacru, am hotărât să ţi-l dau în grijă pe băiat pentru că eşti singurul în care pot avea încredere pentru această misiune. Mi-ai spus deja ce părere ai în această privinţă şi îţi voi spune acum ce gândesc şi eu: dacă s-ar întâmpla ceva rău, orice, tu o să fii cel răspunzător şi capul tău nu va mai valora nici cât mâncarea pe care o dau câinilor mei. M-ai înţeles cum trebuie?

— Te-am înţeles foarte bine, răspunse Wulfila, cred că o să-ţi pară rău că l-ai lăsat în viaţă pe băiat, dar tu eşti cel care comanzi. Spuse aceste ultime cuvinte pe tonul unuia care ar fi vrut să spună în încheiere: ...„deocamdată". Odoacru înţelese, dar nu mai vru să adauge nimic.

Când veni ziua plecării, două slujnice intrară în camera lui Romulus, înainte de revărsatul zorilor, pentru a-l trezi şi a-l pregăti de drum.

— Unde ne duc? întrebă băiatul.

Fetele schimbară între ele o privire de înţelegere, apoi, îndreptându-se către Ambrosinus care se sculase primul, spuseră:

— Încă nu ştim, dar Anthemius este sigur că veţi merge spre sud şi, din cantitatea de provizii pregătită, consideră că este vorba despre cel puţin o săptămână de drum, dacă nu chiar mai mult. Ar putea fi Gaeta sau Napoli, sau chiar Brindisi, dar această direcţie din urmă o consideră mai puţin probabilă.

— Şi, după aceea? întrebă Ambrosinus.

— Nu va exista un după aceea, răspunse slujnica. Locul acesta, oricare ar fi el, va fi definitiv.

Ambrosinus întoarse capul, încercând să-şi ascundă tulburarea. Fetele îi sărutară mâinile lui Romulus, şoptind:

— Adio, Cezar, Dumnezeu să te apere.

La puțin timp după aceea, sub escorta oamenilor lui Wulfila, Romulus și cu Ambrosinus fură scoși din palat prin dreptul bazilicii. Ușa cea mare de la intrare era deschisă și se vedea, în capătul pronaosului, un sicriu înconjurat de lămpi aprinse: se pregăteau funeraliile solemne ale Flaviei Serena. Anthemius, supravegheat îndeaproape de un om de-al lui Odoacru, se apropie, îl salută cu mare respect pe Romulus și-i spuse:

— Din păcate, nu-ți este îngăduit să iei parte la funeraliile mamei tale pe care eu însumi le-am pregătit cu cea mai mare grijă, dar poate că este mai bine așa. Drum bun, stăpâne, să te ajute Dumnezeu.

— Mulțumim, îi răspunse Ambrosinus lui Anthemius, salutându-l cu o plecăciune. Urcă în trăsură și ținu deschisă portiera ca să urce și Romulus, dar băiatul făcu câțiva pași către pragul bazilicii. Privi îndelung la corpul Flaviei Serena și șopti:

— Adio, mamă scumpă.

V

Imaginea începu treptat să prindă formă și, mai întâi, era o sclipire ca prin ceață, cu reflexe verzui, apoi prinse un contur mai limpede și mai precis sub razele palide ale soarelui de dimineață: un bazin mare, plin cu apă, o mască din piatră, înfățișând un satir din a cărui gură larg căscată curgea în permanență un șuvoi de apă. Deasupra ei se înălța o boltă din care atârnau vrejuri dese de mâna maicii-Domnului și care filtra lumina prin crăpăturile largi, producând efecte luminoase ciudate pe pereți și pe suprafața apei. În jurul bazinului se aflau piedestale cu resturi mutilate de statui. Într-o latură se vedea un mic templu ruinat.

Aurelius încercă să se ridice în capul oaselor și mișcarea sa bruscă îi smulse un strigăt de durere. Câteva broaște speriate se aruncară în apa stătută.

— Stai cuminte, se auzi o voce din spatele lui, ai în umăr o gaură cât toate zilele și s-ar putea deschide iarăși.

Aurelius se întoarse și, dintr-o dată, îi reveniră în minte scene din fuga lui prin lagună, imaginea băiatului înspăimântat, figura acelei femei minunate pe care se înstăpânea paloarea morții și durerea din suflet fu mai ascuțită și mai dureroasă decât aceea a corpului. În fața lui se afla un bărbat cam de șaizeci de ani, cu pielea tăbăcită de sarea apei din lagună, îmbrăcat cu o tunică groasă de lână, lungă până la genunchi și acoperindu-și țeasta cheală cu o beretă tot din lână.

— Cine ești? îl întrebă romanul.

— Cel care te-a... reparat. Mă numesc Giustino și, cândva, eram un medic respectat. Ți-am cusut rana cum am putut

mai bine, cu aţă obişnuită şi ţi-am spălat-o cu oţet, dar erai tare mototolit, plin tot de sânge. Cred că ai pierdut destul de mult în lagună, pe când te aduceau cu barca.

— Îţi mulţumesc..., începu să spună Aurelius, dar, în clipa aceea, auzi paşi uşori venind din interiorul impozantei clădiri. Se întoarse şi văzu o fată îmbrăcată bărbăteşte, cu pantaloni şi bluză din piele de căprioară şi părul tuns scurt. Purta pe umăr un arc şi la cingătoare avea o tolbă cu săgeţi.

— Ei trebuie să-i mulţumeşti, apuse bărbatul arătând înspre fată. Ea este cea care ţi-a salvat viaţa. Apoi, îşi luă desaga şi căldăruşa de cositor cu ajutorul căreia îi spălase rana şi plecă, salutând cu o uşoară înclinare a capului.

Aurelius îşi privi umărul înroşit, umflat până pe piept şi înspre cot. Îl durea şi capul, iar tâmplele îi zvâcneau. Se lăsă să cadă din nou pe salteaua de paie pe care zăcuse în timp ce fata se apropiase, aşezându-se pe pământ alături de el.

— Cine eşti? o întrebă Aurelius. Cât timp a trecut?

— Două zile.

— Am dormit două zile şi două nopţi?

— Să zicem că n-ai mai ştiut de tine timp de două zile şi două nopţi. Giustino mi-a spus că aveai temperatură mare şi delirai. Spuneai tot felul de lucruri ciudate...

— Mi-ai salvat viaţa. Îţi mulţumesc.

— Erau cinci contra unuia singur. Mi s-a părut că era drept să echilibrez forţele.

— Da' ştii să ţinteşti, nu glumă, noaptea, prin ceaţă...

— Arcul este arma cea mai potrivită în situaţiile astea atât de complicate.

— Şi calul meu...?

— Cred că l-au luat ei. Sau l-au mâncat. Vremurile sunt grele.

Aurelius încercă s-o privească în ochi, dar ea îşi întoarse capul.

— Ai un pic de apă? Mi-e tare sete.

Fata îi dădu să bea dintr-un ulcior de lut.

— Aici trăiești?

— Acesta este unul dintre locurile în care mă adăpostesc: e frumos pe aici, nu crezi? Mare, spațiu mult, bine adăpostit. Dar mai am și altele.

— Am vrut să te întreb dacă locuiești în lagună.

— Da, de când eram mică.

— Cum te cheamă?

— Livia. Livia Prisca. Dar tu cine ești?

— Aurelianus Ambrosius Ventidius, dar prietenii îmi spun Aurelius și poți să-mi spui și tu așa.

— Ai familie?

— Nu am pe nimeni. Și nici nu-mi aduc aminte să fi avut vreodată.

— Asta nu se poate. Ai un nume și inelul acela pe care-l porți pe deget poate că este un inel de familie.

— Nu știu. S-ar putea să mi-l fi dăruit cineva sau poate că l-am furat, de unde să mai știu? Singura mea familie a fost dintotdeauna armata, camarazii mei. Înainte de asta nu-mi mai amintesc de nimic.

Fata păru să nu dea prea mare importanță acestor ultime cuvinte ale lui. Cine știe, poate că febra și durerile îi cam tulburaseră mințile bărbatului din fața ei. Sau poate că, pur și simplu, nu-și mai amintea. Îl mai întrebă:

— Dar camarazii tăi unde sunt acum?

Aurelius oftă:

— Nu știu, dar probabil că sunt morți cu toții. Erau niște luptători extraordinari, cei mai buni: legionarii din Nova Invicta.

— Nova Invicta ai spus? Nu credeam că există cu adevărat. Legiunile fac parte din trecut, din vremurile în care oamenii se luptau în câmp deschis și în formații strânse:

pedeștrii cu pedeștrii, călărețiii cu călărețiii... În orice caz, tu ai scăpat cu viață. E ciudat... Prin oraș umblă vorba că un tâlhar dezertor a încercat, pur și simplu, să-l răpească pe împărat. Se oferă și o recompensă grasă pentru cine ajută la prinderea lui.

— Și ai vrea s-o câștigi tu, nu-i așa?

— Nu crezi că dacă aș fi vrut așa ceva, aș fi și făcut-o deja? Acum, te-ai fi trezit în vreo temniță sau pe un eșafod sau poate că ai fi murit în timp ce te duceau în oraș. N-am mai fi avut ocazia să ne cunoaștem.

Vorbise pe un ton ușor ironic. Începuse să-și facă de lucru cu o plasă de pescuit și părea că se ferește să-l privească în ochi pe oaspetele său: era, poate, o comportare de fată cam sălbatică sau din cauza sfielii. Aurelius tăcu o vreme ca și cum ar fi ascultat țipetele păsărilor de baltă care se pregăteau să migreze sau susurul apei care se scurgea în bazinul cu apă verzuie. Își aduse aminte de camarazii săi pe care nu reușise să-i salveze și nici să-i ajute, copleșiți de năvala dușmanilor: parcă le vedea trupurile rămase neîngropate, pline de răni, pradă câinilor hoinari și animalelor sălbatice. Vatrenus, Batiatus, Antoninus, comandantul Claudianus. Simți o dureroasă strângere de inimă și-i podidiră lacrimile.

— Nu te mai gândi la asta, îi spuse fata ca și cum i-ar fi ghicit suferința. Cei care au scăpat dintr-un asemenea măcel se simt întotdeauna vinovați. Câteodată chiar pentru tot restul vieții. Vinovați că mai trăiesc.

Aurelius nu spuse nimic și, după o vreme, schimbă vorba:

— Dar cum poți să trăiești prin locurile astea? O fată singură prin mlaștinile astea?

— Suntem nevoiți să trăim ca barbarii ca să putem continua să trăim ca romani, răspunse Livia cu voce scăzută, ca și cum ar fi vorbit cu ea însăși.

— Cunoști scrierile lui Salvianus!

— Văd că și tu le cunoști.

— Așa este... frânturi de cunoștințe care vin din trecutul meu. Cuvinte... câteodată imagini...

Livia se ridică în picioare și veni alături de el. Aurelius își ridică privirile ca s-o vadă mai bine: o rază de lumină care reușise să pătrundă prin ceața dimineții se strecura printr-o crăpătură a zidului și poposea pe capul și pe silueta zveltă a fetei, ca o aură diafană cu reflexe străvezii. Nu încăpea nici o îndoială, era atrăgătoare, poate chiar de-a dreptul frumoasă. Îndată după aceea, privirea îi alunecă înspre pieptul ei, acolo unde se vedea o medalie cu o acvilă de argint cu aripile larg desfăcute care îi atârna la gât. Ea își dădu imediat seama și expresia feței i se schimbă. Aținti înspre el o privire întrebătoare, aproape scrutătoare. Ca într-o străfulgerare, Aurelius văzu imaginea nelămurită a unei cetăți în flăcări. Pe deasupra mării de flăcări i se păru că zărește acea acvilă coborând lent, ca o frunză care se rotește în drumul ei spre pământ. Vocea Liviei îl făcu să tresară:

— Îți amintește de ceva?

Aurelius privi în lături:

— Ce anume?

— Asta, răspunse fata și luă în mână medalionul aplecându-se în față și aducându-l la înălțimea ochilor lui: un mic disc de bronz, puțin mai mare decât un solidus de aur, de pe care ieșea în relief mica acvilă de argint.

— Nu, răspunse repede Aurelius.

— Ești sigur?

— De ce ar trebui să-mi amintească de ceva?

— Pentru că mi s-a părut că ai recunoscut-o.

Aurelius se răsuci pe salteaua de paie și se întoarse cu spatele.

— Sunt obosit, spuse el.

Livia nu mai spuse nimic: se răsuci pe călcâie și dispăru pe sub o arcadă care dădea probabil într-o încăpere de alături.

Îndată după aceea, se auziră behăituri, apoi fata reapăru cu o găleată de lapte și-i umplu o cană.

— Bea, spuse ea, abia le-am muls și tu n-ai mai mâncat nimic de câteva zile.

Aurelius bău, și căldura naturală a laptelui i se răspândi în tot corpul și-i cuprinse și mintea dându-i o senzație copleșitoare de sfârșeală. Se cuibări mai bine pe saltea și ațipi. Livia se așeză lângă el și rămase o vreme privindu-l. Părea că vrea să descopere ceva în trăsăturile feței lui, dar n-ar fi putut spune ce anume și faptul că nu reușea, aproape că o făcea să sufere: era senzația neplăcută pe care o ai atunci când te încearcă o speranță neașteptată și, în același timp, îți dai seama că speranța aceea este nebunească și că nu se poate adeveri. Scutură din cap, ca și cum ar fi vrut să alunge un gând care nu-i dădea pace, se duse la barcă, o împinse în apă și se îndepărtă înaintând prin desișul trestiilor până când casa nu se mai văzu. Se întinse cu fața în sus pe plasele de pescuit de pe fundul bărcii și-și ațintì privirile spre cerul care începea să se întunece. Lungi cârduri de rațe și de gâște sălbatice treceau pe sus, pe fondul norilor înroșiți de ultimele raze ale soarelui la asfințit și, din când în când, li se puteau auzi deslușit chemările. De departe, dinspre nenumăratele ochiuri de apă, orăcăitul monoton al broaștelor rupea tăcerea, iar peste toată acea întindere de ape și stufăriș se rotea încet și maiestuos un șoim cenușiu.

Priveliștea toamnei care se apropia și trecerea păsărilor gata de a migra îi dădeau o stare de melancolie, deși o asemenea priveliște îi era familiară. În momentele acelea, și-ar fi dorit să zboare și ea undeva, departe, către o altă lume, dincolo de mări, să uite de acele mlaștini mohorâte, de silueta cunoscută, dar mereu neliniștitoare a zidurilor Ravennei, invadate de ceață multe luni din an, umezeala, ploaia sâcâitoare și crivățul dinspre răsărit care-i înghețа

mâinile și picioarele, pătrunzându-i până în măduva oaselor. Dar, de fiecare dată, când venea iarăși primăvara și rândunelele se întorceau la cuiburile lor dintre ruine, când milioanele de peștișori jucăuși sclipeau vesel în razele soarelui, simțea renăscând în ea speranța că lumea putea s-o ia din nou de la capăt, să renască și ea cumva.

Trăise întotdeauna ca un bărbat, se obișnuise să reziste în condiții grele, deseori neprietenoase, să se apere și să-și călească neîncetat corpul și sufletul, dar nu-și uitase niciodată propriile rădăcini, puținii ani pe care-i petrecuse în ambianța senină a familiei sale, în orașul său natal. Își amintea forfota străzilor, corăbiile din port, piețele, zilele de sărbătoare, ritualurile atâtor religii care conviețuiau acolo. Și-i amintea pe judecătorii care administrau justiția, așezați în forum în jilțurile lor, înveșmântați în alb, solemni ca niște statui, pe preoții creștini care oficiau slujbe în bisericile strălucind de mozaicuri, spectacolele din teatre și lecțiile învățătorilor din școli. Își amintea ce însemna civilizația. Până când, într-o zi, apăruse din Orient o hoardă de barbari, mici și cruzi, cu ochii alungiți, cu părul strâns în cozi asemănătoare cu cele ale cailor pe care călăreau. I se părea că încă mai aude semnalul tânguitor și prelung al cornului care răsuna pe ziduri dând alarma, îi revedea pe soldații care alergau pe metereze și se așezau pe poziții, gata pentru o lungă și foarte grea rezistență. Comandantul garnizoanei era plecat departe, într-o misiune. Comanda îi fusese încredințată unui ofițer foarte tânăr, aproape un băiețandru. Era departe de a fi un erou.

Plescăitul unor vâsle o trezi din starea aceea de visare și se ridică în capul oaselor trăgând cu urechea. Se apropia o barcă, acosta la mal și din ea coborau doi oameni: unul mai în vârstă, bine îmbrăcat și cu o ținută mândră; celălalt avea cam cincizeci de ani, nu prea înalt, uscățiv, cu trăsături

delicate, pe care Livia îl mai văzuse și în alte dăți, un fel de gardă de corp a bărbatului mai în vârstă. Ieși dintre trestii, se apropie și ea de mal și sări din barcă.

— Anthemius, îl salută ea, credeam că nu mai vii.

— Nu mi-a fost prea ușor să ies din oraș. Ăia stau cu ochii pe mine și n-am vrut să le trezesc bănuieli. A trebuit să aștept o ocazie potrivită. Am vești importante, dar și tu ai să-mi dai vești, dacă nu mă înșel.

Livia îl luă de braț și-l conduse mai departe, către o cocioabă părăsită care se afunda în apa stătută până aproape de ferestre. Prefera să nu audă nimeni ce avea să-i spună.

— Bărbatul pe care l-am salvat acum două nopți este cel care a încercat să-l salveze pe împărat din palat.

— Ești sigură de asta?

— Cum te văd și cum mă vezi. Era urmărit de o ceată de barbari din trupele lui Odoacru. În plus, când i-am spus că în oraș era căutat un dezertor care încercase să-l răpească pe împărat, n-a încercat să nege că el era acela.

— Cine este? întrebă Anthemius.

— Spune că este legionar din Nova Invicta. Nu știu, poate vreun ofițer.

— Unitatea pe care Oreste a instruit-o în secret ca să facă din ea un sprijin de nădejde pentru noul imperiu. A fost nimicită.

Livia își aminti de privirea îngrijorată a lui Aurelius în timp ce își amintea de sacrificiul camarazilor săi.

— Este adevărat că nu a scăpat nici unul? întrebă ea.

— Nu știu. Poate câțiva, dacă aveau nevoie de sclavi. Mâine ar trebui să se întoarcă armata pe care Odoacru a trimis-o ca să-i măcelărească, sub comanda lui Mledo. O să aflăm dacă mai există vreun supraviețuitor. Acțiunea soldatului a fost un dezastru; sigur, a omorât cam zece barbari, ceea ce nu poate decât să-mi facă plăcere, dar, din

păcate, a dus la moartea mamei împăratului, Flavia Serena, și a dat alarma în tot palatul. Barbarii se tem acum de orice și de oricine. La un moment dat, mi-a fost teamă că și viața împăratului ar putea fi în pericol, dar, din fericire, Odoacru s-a hotărât să nu-l ucidă.

— Foarte frumos din partea lui. Dar nu prea mă liniștește asta. După câte știu eu, Odoacru nu face nimic fără a avea vreun folos, iar băiețașul acela îi poate aduce numai necazuri.

— N-ai dreptate, îi spuse Anthemius. Odoacru a înțeles ce înseamnă politica. Dacă îl ucide pe împărat, va fi expus urii și disprețului populației romane, scandalului din partea clerului creștin care-l va asemui lui Irod, iar în Orient va apărea ca și cum el și-a dorit pentru sine purpura imperială. Dacă, însă, îl lasă în viață pe băiat, trece drept un bărbat mărinimos și îndurător, așa că nu mai este văzut cu atâta neîncredere la Constantinopol.

— Dar tu crezi că la Constantinopol îi pasă cuiva de Romulus Augustus? Zenon îl susținea pe bătrânul împărat din Apus, Iulius Nepos, și l-a adăpostit când acesta a fost exilat în proprietățile sale din Dalmația, după ce Flavius Oreste l-a demis. După câte știu, pe acolo îl cam luau în râs pe băiat. Îi spuneau *Momylos*, imitând pronunția stâlcită a unui copilaș care abia învață să vorbească.

— Dar Zenon a fost înlăturat de la tron și acum domnește Basiliskos care, în acest moment, se află la Split, la numai o zi de navigație de aici. I-am trimis o mică solie. Travestiți în pescari, oamenii mei vor ajunge la el în cel mult două zile și o să aflăm cât de repede răspunsul său.

— Ce i-ai cerut?

— Să-l adăpostească pe împărat.

— Și crezi că o să fie de acord cu așa ceva?

— S-ar putea să-l intereseze oferta mea. Eu cred că da.

Soarele asfinţea peste întinsa lagună mută şi un şir lung de războinici călare se văzu trecând prin dreptul uriaşului disc roşietic care se afunda la orizontul câmpiei netede şi aburinde.

— Avangarda lui Mledo, spuse Anthemius. Mâine o să aflu sigur dacă vreunul dintre camarazii soldatului tău a scăpat cu viaţă.

— De ce faci asta? îl întrebă Livia.

— Ce anume?

— Încercarea aceasta de a-l salva pe băiat. Am impresia că nu ai nimic de câştigat din asta.

— Nu în mod special. Dar am fost întotdeauna credincios faţă de familia Flaviei Serena. Fidelitatea este o calitate tipică a bătrânilor: suntem prea bătrâni ca să ne schimbăm comportarea şi idealurile... Oftă. L-am servit ani de zile pe tatăl său şi aş fi făcut orice ca s-o ajut dacă aş fi avut timp, dacă soldatul acela nu s-ar fi amestecat.

— Poate avea şi el motivele lui bine întemeiate.

— Aş vrea să cred asta şi mi-ar face plăcere să-l cunosc, dacă reuşeşti să-l faci să vorbească.

— Şi, dacă Basiliskos se arată interesat să-l adăpostească pe băiat, ce o să faci?

— O să-l eliberez.

Livia, care mergea cu un pas înaintea lui, se întoarse brusc către el:

— Ce vrei să faci?

— Ce ţi-am spus: să-l eliberez.

Livia scutură din cap şi îl privi strâmbându-se oarecum batjocoritor.

— Nu crezi că eşti cam bătrân pentru asemenea aventuri? Şi unde o să găseşti oameni pentru o asemenea ispravă? Ziceai că Odoacru o să-l lase în viaţă. E şi asta destul de mult, nu crezi? Poate că ar fi mai bine să laşi lucrurile aşa cum sunt acum.

— Știu că o să-mi dai o mână de ajutor, continuă Anthemius, ca și cum nici n-ar fi auzit ce-i spusese fata.

— Eu? Nici nu-mi trece prin minte. Mi-am riscat destul pielea ca să-l salvez pe amărâtul ăla. N-am chef să mă amestec în ceva care nu poate să reușească.

Anthemius o luă de braț.

— Și tu, Livia Prisca, ți-ai pus ceva în minte și eu te pot ajuta să-ți îndeplinești visul. Îți dau bani mulți: o să ai destui ca să plătești pe oricine crezi că ți-ar fi de folos pentru a duce la bun sfârșit o asemenea treabă și-ți vor mai rămâne ca să poți spera la realizarea planurilor tale. Sigur, este prea devreme să vorbim acum despre asta: mai întâi trebuie să avem un răspuns de la Basiliskos. Acum, hai să ne întoarcem, s-ar putea ca acolo să se bage de seamă absența mea.

Se apropiară de barca lui Anthemius. Însoțitorul său îl aștepta așezat pe mal.

— Stefanus este secretarul și garda mea de corp, aș putea zice, umbra mea. Este la curent cu toate. Pe viitor, s-ar putea să ținem legătura prin el.

— Cum vrei, răspunse Livia, dar cred că ești prea încrezător: Basiliskos nu va da nici un ban pe viața lui Romulus.

Anthemius spuse doar:

— O să vedem.

Se urcă în barcă și Stefanus luă vâslele în mână. Livia rămase nemișcată pe mal, privindu-i în timp ce se îndepărtau dispărând printre umbrele înserării.

VI

Coloana trecu peste un dig care traversa laguna de la nord la sud, de-a lungul unui șir de dune de pe țărmul mării, îndreptându-se către uscat. Din acel punct începea o șosea de pământ bătătorit care dădea, după câteva mile, în șoseaua pavată denumită Romea pentru că, de mulți ani, constituia drumul preferat de pelerinii care, din toată Europa, se duceau la Roma ca să se roage la mormintele apostolilor Petru și Pavel. În frunte mergea Wulfila, în șaua calului său de luptă, înarmat cu secure și sabie și cu bustul acoperit de o cămașă de zale întărită cu plăci de metal pe umeri și pe piept. Călărea în tăcere, gânditor în aparență, dar, în realitate, nimic din ce mișca pe câmpuri și pe drum nu scăpa privirii sale de uliu. În dreapta și în stânga lui două gărzi îl protejau și priveau scrutător fiecare punct de pe întinderea pustie care-i înconjura.

Două cete, cuprinzând fiecare câte doisprezece luptători, mergeau pe marginile drumului, cam cu o jumătate de milă în fața coloanei principale pentru a preveni orice atac neașteptat. În urmă se aflau vreo treizeci de călăreți, apoi carul cu prizonieri. Ceva mai departe, în coada coloanei, mărșăluia ariergarda, formată din circa douăzeci de oameni.

În car, Ambrosinus era așezat în fața lui Romulus și, din când în când, îi arăta câte ceva din peisajul înconjurător: sate, căsuțe sau vechi monumente ruinate. Încerca să lege o conversație dar fără rezultat: băiatul răspundea în doi peri sau se închidea într-o tăcere deplină. Atunci, preceptorul scotea din desagă *Eneida* și începea să citească, întrerupându-se din

când în când pentru a arunca o privire în jur. Alteori lua un petec de pergament, deschidea călimara de voiaj, întingea cu pana în ea și scria mereu, în tăcere, uneori chiar ore întregi. Când carul trecea printr-o așezare omenească, unul dintre paznici îi dădea ordin să lase perdelele: nimeni nu trebuia să vadă cine era în interior.

Călătoria fusese plănuită cu mare grijă și, când convoiul s-a oprit în prima seară la mila a douăzeci și cincea a drumului, vechea stație de poștă, pe jumătate ruinată, părea oarecum refăcută: se vedea o lumină aprinsă semn că, înăuntru, cineva pregătea de mâncare pentru drumeți. Gărzile își găsiră culcuș separat și-și pregătiră de mâncare: un terci de mei cu slănină și carne sărată. Ambrosinus se așeză în fața lui Romulus și hangiul le servi puțină carne de porc cu linte fiartă, pâine uscată și o cană de apă de la fântână.

— Nu-i o cină prea bogată, observă bătrânul dascăl, dar trebuie să mănânci. Te rog, drumul este lung și ești tare slab. Trebuie să te înzdrăvenești neapărat.

— De ce? întrebă tânărul împărat, privind cu scârbă la mâncarea aburindă din farfurie.

— Pentru că viața este un dar de la Dumnezeu și nu-l putem refuza.

— Este un dar pe care eu nu l-am cerut, răspunse Romulus. Și mă așteaptă o captivitate fără sfârșit, nu-i așa?

— Nimeni nu poate gândi că poate exista ceva nesfârșit în această lume a noastră. Mereu se petrec tot felul de schimbări și cotituri și răsturnări de situații. Cine stă astăzi pe tron, mâine s-ar putea să muște țărâna, cine plânge, poate vedea foarte curând o rază de speranță... Trebuie să sperăm, împărate, nu trebuie să ne lăsăm pradă deznădejdii. Mănâncă, te rog, fă-o pentru mine care țin așa de mult la tine.

Băiatul sorbi doar câteva înghițituri de apă, apoi spuse cu o voce fără nici o intonație:

— Nu-mi mai spune *împărate*. Nu mai sunt nimic și poate că n-am fost niciodată.

— N-ai dreptate: tu ai fost ultimul dintr-un mare neam de stăpâni ai lumii. Tu ai fost aclamat în Senatul Romei și eram și eu de față, ai uitat oare?

— Acum cât timp? îl întrerupse băiatul. O săptămână? Un an? Nu-mi mai amintesc. Este ca și cum așa ceva n-ar fi fost niciodată.

Ambrosinus nu mai vru să continue discuția pe acest subiect.

— Există ceva despre care nu ți-am spus nimic niciodată... ceva foarte important.

— Ce anume? întrebă Romulus distrat.

— Cum te-am întâlnit prima oară. Aveai numai cinci ani și erai în mare pericol, într-un cort, într-o pădure din munții Apenini, într-o noapte grea de iarnă, dacă-mi aduc bine aminte.

Băiatul își ridică fruntea, arătându-se, fără să vrea, curios să știe despre ce era vorba. Preceptorul avea un dar extraordinar de povestitor. Nu-i trebuiau decât câteva cuvinte ca să creeze atmosferă, să dea contur umbrelor și viață fantomelor din trecut. Romulus luă o bucățică de pâine și întinse cu ea în lintea din farfurie sub privirile încântate ale lui Ambrosinus care începu și el să mănânce.

— Ei, și ce s-a întâmplat? întrebă băiatul.

— Erai intoxicat. Mâncaseși ciuperci otrăvitoare. Cineva, din greșeală sau poate că intenționat, le pusese în fața ta împreună cu cele bune... Mai ia și puțină carne.

— Dar cina asta nu s-ar putea să fie și ea otrăvită?

— Nu cred. Dacă ar fi vrut să te omoare, până acum ar fi făcut-o deja, n-ai grijă de asta. Deci, eu treceam pe acolo din întâmplare: eram obosit, îmi era foame, sleit de puteri după o lungă călătorie, zgribulit de frig când am văzut cortul

acela în mijlocul pădurii şi am simţit în mine ceva deosebit. O emoţie ciudată, de parcă făceam o descoperire nemaipomenită. Am intrat, fără să mă oprească nimeni, de parcă eram o fantomă invizibilă. Poate că însuşi Dumnezeu mi-a sărit în ajutor, a făcut să fiu ca mânjit de funingine pentru privirile paznicilor şi m-am trezit în mijlocul cortului. Tu zăceai în pătuţul tău. Erai aşa de mic... şi palid, şi cu buzele vinete. Părinţii tăi erau disperaţi. Am reuşit să te salvez dându-ţi un vomitiv şi, de atunci, am făcut parte din familia ta, până în clipa aceasta.

Ochii lui Romulus se umplură de lacrimi când îşi aduse aminte de părinţi, dar făcu un efort să nu plângă. Spuse doar:

— Era mai bine să mă laşi să mor.

Ambrosinus încercă să-i mai strecoare în gură o bucăţică de carne şi Romulus îl respinse.

— Cum de te aflai tocmai acolo? întrebă el.

— Cum? E o poveste lungă şi, dacă vrei, o să ţi-o spun mâine, pe drum. Dar termină acum de mâncat şi să mergem la culcare: mâine trebuie să ne sculăm în zori şi să călătorim toată ziua.

— *Ambrosine...*

— Spune, băiete.

— De ce vor să mă ţină prizonier toată viaţa? Pentru că tatăl meu a vrut să fiu împărat? Din cauza asta?

— Eu cred că da.

— Ascultă-mă, atunci, spuse Romulus, luminându-se dintr-o dată la faţă. Poate că vom reuşi să găsim o soluţie: eu sunt gata să renunţ la tot, la orice titlu şi avere, la orice însemn şi titlu. Vreau să fiu doar un băiat ca toţi ceilalţi: să plecăm undeva, departe, eu şi tu, să plecăm altundeva. O să muncim, o să facem pe cântăreţii prin pieţe, tu eşti foarte bun, *Ambrosine*, o să ne câştigăm traiul cumva şi n-o să supărăm pe nimeni. O să vedem locuri noi, o să călătorim

dincolo de mări, până în țara pigmeilor, până la munții de pe lună. Ce zici? Ce zici? Du-te și spune-i, te rog. Spune-i că... renunț la tot, chiar și la... Își plecă fruntea ca să nu i se vadă expresia de rușine de pe față. Chiar și la răzbunarea pentru moartea tatălui meu, spune-i că vreau să uit totul, totul. Și că nu vor mai auzi vorbindu-se de mine. Doar să mă lase să plec. Hai, du-te să-i spui.

Ambrosinus îl privi cu duioșie.

— Nu este așa de ușor, împărate.

— Ești un ipocrit: îmi spui împărate, dar nu te supui ordinelor mele.

— Aș face-o dacă s-ar putea, dar nu se poate. Oamenii aceștia nu au puterea să-ți ofere nimic. Doar Odoacru ar putea, dar Odoacru se află la Ravenna și ordinele pe care le-a dat el nu pot fi discutate de nimeni, nici măcar în vis. Și să nu mai îndrăznești vreodată să mă faci ipocrit. Sunt învățătorul tău și trebuie să mă respecți. Acum, dacă nu te superi, termină de mâncat și du-te imediat la culcare fără să mai scoți vreo vorbă.

Romulus se supuse și Ambrosinus îl privi cum mestecă în scârbă o ultimă bucățică de carne, înainte de se duce în camera de alături ca să se culce. Își scoase din desagă teancul de foi și începu din nou să scrie la lumina pâlpâitoare a felinarului. De afară se auzeau strigătele și chiuiturile barbarilor care începuseră să-și revină după oboseala drumului și cărora berea băută din belșug le înfierbânta mințile. Ambrosinus trase cu urechea. Era bine că băiatul dormea sau că, oricum, nu înțelegea limba lor: mulți luaseră parte la masacrul de la *villa* lui Oreste și se lăudau cu prada luată, cu violurile, cu violențele și cu pângărirea la care le supuseseră pe victime. Alții erau din armata lui Mledo, cea care nimicise Nova Invicta, legiunea lui Aurelius. Aceștia din urmă povesteau despre atrocități, despre torturi, despre mutilări aplicate prizonierilor încă vii, un șir de grozăvii, de

cruzimi care întreceau orice imaginație. Ambrosinus se gândea cu îngrijorare că ei urmau să devină stăpânii lumii pentru cine știe cât timp de-acum încolo. În timp ce era cufundat în asemenea gânduri negre, apăru dintr-o dată Wulfila și silueta sa uriașă se profilă în dreptul corturilor. Mustățile stufoase lăsate spre bărbie, favoriții lungi, chica zbârlită și pletele care îi ajungeau până pe piept îl făceau să semene cu una dintre zeitățile nordice venerate printre suevi sau scani și Ambrosinus suflă repede și stinse felinarul pentru a părea că nimeni nu mai era treaz în interiorul stației de poștă. Apoi, se apropie de perete și trase cu urechea, continuând să arunce câte o privire furișă pe fereastra întredeschisă.

Wulfila strigă ceva, probabil o înjurătură, și cu toții amuțiră. Apoi continuă:

— V-am spus să nu faceți gălăgie și să nu atrageți atenția asupra voastră. Cu cât ne arătăm mai puțin, cu atât este mai bine.

— Haide, Wulfila! spuse unul dintre ai lui. De ce ți-e frică? Chiar dacă ne aude cineva, ce-ar putea să ni se întâmple? Și, întorcându-se către camarazii săi, continuă. Mie nu mi-e frică de nimeni, vouă vă este?

— Gura, i-o reteză cu asprime Wulfila, și mai tăceți și voi. Puneți santinele cu rândul, pe două linii și la distanță de o sută de pași una de alta. Dacă vreunul dintre voi părăsește postul de pază va fi ucis imediat. Iar ceilalți, la culcare. Mâine o să mergem până la lăsarea nopții ca să ajungem la baza noastră din Apenini. Oamenii se supuseră: unii se duseră la posturile lor de pază, iar ceilalți își întindeau păturile pe jos și se culcau pe ele. Ambrosinus apăru în pragul ușii și se așeză pe un scăunel, luat imediat sub supraveghere de una dintre santinele. El nu-l învrednici cu privirea și-și ridică privirile către cer, scrutând constelațiile: Casiopeea aproape că apusese

și Orion strălucea în înaltul bolții cerești. Căută din ochi steaua polară, steaua Ursei Mici, și-și aduse aminte de vremea copilăriei, când dascălul său, un bătrân înțelept, îl învăța să se orienteze, să recunoască drumul prin beznă, pe întinsul câmpiei sau pe mare, să prevadă eclipsele de lună și să deslușească în mișcarea neobosită a stelelor trecerea anotimpurilor de pe pământ. Se gândi la Romulus și sufletul i se umplu de duioșie. Reușise să-l facă să mănânce ceva și-i strecurase în apă un praf ca să adoarmă cât mai repede și să aibă un somn liniștit: va reuși, oare, să-l facă să se întoarcă la viața normală? Și dacă va reuși, ce viitor i-ar mai fi putut oferi? Câte zile, luni și ani vor mai trebui să petreacă în închisoarea care îi aștepta? O captivitate fără sfârșit? De câte ori vor fi nevoiți să măsoare strâmtele încăperi cu pas șovăitor? Și cât timp vor putea răbda să-i vadă mereu în preajmă pe odioșii lor paznici? Dintr-o dată îi veniră în minte, ca un ecou al unor vremuri demult apuse, versurile unei poezii:

Veniet adulescens a mari infero cum spatha
pax et prosperitas cum illo,
aquila et draco iterum volabunt
Britanniae in terra lata.

Avu impresia că era un semn care îi venea din trecut tocmai în clipa aceea de nesfârșită tristețe și de singurătate apăsătoare. Dar ce-i putea spune semnul acesta? Și de la cine venea?

Recită din nou versurile, rar și în șoaptă, aproape îngânându-le, și pentru scurt timp își simți inima mai ușoară, ca o pasăre gata să pornească în zbor. Intră în adăpostul dărăpănat care, pe vremuri, fusese o stație de *cursus publicus*,

de popas la drum, plină de agitația mulțimii de mușterii, acum rece și pustie. Aprinse din nou felinarul de la jarul din vatră și intră în camera de alături ca să se culce alături de Romulus. Aduse lumina mai aproape ca să-i vadă fața. Dormea și respirația îi era liniștită și rară și viața sa de adolescent se ghicea zvâcnind sub pielea aurie. Era foarte frumos și în trăsăturile sale mândre și delicate recunoscu figura mamei sale, ovalul ca de statuie al Flaviei Serena. Își aminti cum zăcea corpul ei întins pe marmura rece de sub arcada bazilicii imperiale și, în adâncul sufletului său, jură să-i ofere băiatului un viitor măreț, cu orice preț, chiar și dacă el însuși ar fi trebuit să moară pentru asta. Și-ar fi dat viața cu plăcere din dragoste pentru femeia pe care o văzuse prima oară la căpătâiul copilului său bolnav, în acea rece, îndepărtată noapte de toamnă din pădurea de la poalele Apeninilor.

Nu îndrăzni nici măcar să-l atingă cu o mângâiere. Stinse lampa și se întinse pe salteaua tare cu un suspin prelung. Sufletul său se cufundă într-o ciudată și nebănuită seninătate, ca oglinda unui lac într-o noapte fără nici o adiere.

Aurelius se răsuci pe saltea pradă încă unei stări de toropeală: nu era sigur, în sinea sa, că zgomotul pe care-l auzise era aievea sau doar un vis. Cu siguranță că visa și nici nu deschise bine ochii când șopti parcă fără voce:

— Juba!

Nechezatul armăsarului deveni mai puternic și mai limpede, însoțit de plescăitul copitelor prin apă. Strigă atunci cât putu:

— Juba!

Și nechezatul care îi răspunse nu putea fi decât aievea și exprima întreaga bucurie a celui care-și regăsea un prieten bun pe care-l credea pierdut.

— Juba, frumosule, frumosul meu, hai, vino aici, continuă el să-l cheme când îşi văzu calul, plin de noroi, cenuşiu şi parcă fantomatic în ceaţa dimineţii, înaintând spre el prin apa până la genunchi. Alergă în întâmpinarea lui şi-i cuprinse grumazul cu drag. Cum de m-ai găsit? Cum ai făcut? Ia să te văd, uite ce rău arăţi, murdar tot şi plin de noroiul ăsta uscat... Ţi-o fi foame, sărăcuţule, ţi-o fi foame... Stai, aşteaptă. Merse în cămăruţa în care Livia avea un fel de bucătărie şi se întoarse ţinând în mână o găleată plină cu grăunţe de grâu în care calul îşi vârî lacom botul. Aurelius luă o cârpă, o înmuie în apă curată şi începu să-i frece pielea până când părul scurt al animalului reveni la luciul obişnuit. N-am aici ţesală, băiete, n-am, o să trebuiască să te mulţumeşti numai cu asta. Oricum, este mai bine decât nimic, nu-i aşa?

Când termină, se dădu câţiva paşi înapoi ca să-l privească în voie: era minunat, cu picioare lungi şi subţiri, genunchi delicaţi, piept musculos, cap plin de mândrie, nări fremătânde, gâtul arcuit împodobit cu o coamă superbă. Curăţă şi şaua şi-i potrivi scările, iar când văzu calul sătul şi adăpat, curăţat cu grijă din cap până la coadă, avu impresia că era un semn trimis de necunoscuţii săi strămoşi din lumea de dincolo de moarte. Îşi luă centura cu sabia şi se încinse, se încălţă cu sandalele şi-şi legă pulparele, după care îl luă pe Juba de căpăstru îndreptându-se către locul unde apa era mai mică.

— N-ai uitat nimic? se auzi o voce în spatele său. Şi ecoul veni dinspre bolta largă repetând. Nimic?

Aurelius se răsuci surprins şi apoi încurcat: Livia era în picioare în faţa lui, cu o cange de pescuit în mână, cu un fel de brâu din piele tăbăcită în jurul mijlocului şi cu două bretele încrucişate în dreptul sânilor, abia ieşită din apa care îi şiroia încă pe corpul musculos. Aruncă pe jos în faţa sa plasa de pescuit pe care-o avea în cealaltă mână, plină cu chefali mari care încă se mai zbăteau şi cu o anghilă uriaşă care încerca să se încolăcească pe mânerul cângii.

Bărbatul îi răspunse:

— S-a întors calul meu.

— Văd și eu asta, răspunse Livia. Și mai văd că ești gata să-ți iei tălpășița. Ai fi putut măcar să mă aștepți și, poate, să-mi mulțumești.

— Ți-am lăsat armura, spuse el, arătând înspre platoșă, scut și coif, aruncate într-un colț al sălii. Poți să scoți ceva bani pe ea...

Livia scuipă pe jos cu năduf.

— Fierăraie din astea pot găsi când vreau și unde vreau.

— M-aș fi întors, oricum, să-ți mulțumesc, ți-aș fi lăsat câteva cuvinte dacă aveam cu ce să scriu. Nu-mi place să-mi iau rămas-bun, nu suport despărțirile... N-aș fi știut ce să-ți spun și...

— Nu era nimic de spus. Pleci și gata. Îți iei catrafusele, o ștergi și nu mai apari niciodată. Ce poate fi mai ușor?

— Nu este cum crezi. Zilele astea, eu... Ridică ochii din pământ privindu-i corpul ca și cum n-ar fi îndrăznit să-i întâlnească privirea. Eu n-am mai avut niciodată pe cineva care să se ocupe astfel de mine, o fată cum ești tu, așa de tânără și de curajoasă și... tu nu ești la fel ca altele pe care le-am mai întâlnit de-a lungul anilor... Mă temeam că, dacă mai stăteam cu tine, cu fiecare zi care trecea, ar fi devenit tot mai... mai greu. Mă tem că ar fi fost prea greu.

Livia nu-i răspunse.

Acum, privirea lui Aurelius urca spre fața ei, dar, din nou, se opri o clipă asupra medalionului pe care-l purta fata la gât, mica acvilă de argint. Observă și Livia acest lucru și când, în cele din urmă, el o privi drept în ochi, ea nu mai era atât de încruntată cum se așteptase. Ea îl privi cu oarecare curiozitate, amestecată cu o afecțiune timidă și spuse:

— Nu-i nevoie să-mi îndrugi toate prostiile astea. Dacă vrei să pleci, pleacă. Nu-mi datorezi nimic.

Aurelius nu izbuti să mai scoată nici o vorbă.

— Încotro vrei să pleci? vorbi din nou Livia.

— Habar n-am, răspunse Aurelius. Undeva. Departe de locurile astea, departe de duhoarea barbariei lor și de corupția noastră, de această decadență care nu se mai poate opri, departe de amintirile mele, departe de toate. Și tu? O să rămâi pentru totdeauna în mlaștina asta?

Livia se apropie de el.

— Nu este cum crezi tu, spuse ea. În mlaștina asta este pe cale să renască o speranță. Și nici nu este o mlaștină, este o lagună, în ea se află viața și suflul mării.

Juba sforăi încet și scurmă pământul cu copita, de parcă nu înțelegea de ce atâta zăbavă. Livia apucă medalia care-i atârna la gât și o strânse între degete. Aurelius clătină din cap.

— Nu mai sunt speranțe pe nicăieri. Doar distrugeri, jafuri, asuprire.

— Atunci, de ce ai încercat să-l răpești pe copilul acela?

— Nu voiam să-l răpesc. Voiam să-l eliberez.

— Și vrei să te cred?

— Orice ai crede, tatăl său m-a rugat, pe când era pe moarte, să fac asta. Am ajuns la *villa* din Piacenza după ce se săvârșise masacrul. Veneam din tabăra legiunii mele care acum este înconjurată de o mulțime de dușmani, veneam să cer ajutoare... L-am găsit când abia mai sufla. M-a implorat cu ultimele puteri să-l salvez pe fiul său. Ce altceva puteam face?

— Nebun ce ești. Mai bine că n-ai reușit. Ce ai fi făcut după aceea?

— Nu știu. L-aș fi luat cu mine, am fi ajuns noi pe undeva. L-aș fi învățat să muncească, să crească albine, să planteze măslini, să mulgă caprele. Ca un adevărat roman, cum erau cei de pe vremuri.

— Și nu ți-ar plăcea să mai încerci o dată? răsună o voce din spatele lui.

— Stefanus! Ce cauți aici? îl întrebă Livia pe noul venit. Înțelegerea noastră era clară: niciodată ziua și niciodată aici.

— Așa este. Dar am un motiv important. Au plecat.

— Încotro?

— Nu se știe. Au luat-o pe Romea către Fano. După părerea mea, o s-o ia pe via Flaminia, îndreptându-se spre sud, cine știe până unde. Îndată ce o să putem, o să căutăm să aflăm mai multe.

— Despre ce vorbiți? îi întrebă Aurelius.

— Despre eliberarea unui băiat, răspunse Stefanus. Și avem nevoie de ajutorul tău.

Aurelius îl privi uluit și clătină din cap, de parcă nu-i venea să creadă, bolborosind:

— Un băiat... El?

Stefanus dădu din cap aprobator.

— Chiar el: Romulus Augustus Cesar, împăratul romanilor.

VII

Aurelius îl privi uluit pe cel care rostise aceste cuvinte, apoi se întoarse către calul său și începu să strângă chingile șeii, ca și cum s-ar fi pregătit de plecare.

— De ce? întrebă Stefanus. Ai făcut-o tu însuți, printr-o acțiune disperată, și acum, când îți oferim sprijin pentru același fel de acțiune, cu mai multe șanse de reușită, tu refuzi?

— Înainte era altceva. Am făcut-o pentru că așa mi se părea corect și pentru că, atunci, credeam că am o speranță să reușesc, acționând prin surprindere, și chiar eram pe punctul de a reuși. Eu nu știu ce urmăriți voi și nu vă cunosc. Și, în orice caz, după atacul meu, supravegherea va fi mult mai atentă. Nimeni nu poate reuși să se apropie de băiatul acela, sunt sigur. Cred că Odoacru a pus o armată întreagă să-l păzească.

Stefanus se apropie:

— Eu reprezint un grup de senatori care continuă să aibă contacte directe și importante cu imperiul din Orient. Suntem convinși că este singura modalitate de a împiedica scufundarea completă în barbarie a Italiei și a Occidentului. Câțiva dintre solii noștri au ajuns la Basiliskos, la Split, în Dalmația, și s-au întors cu un mesaj important. Împăratul este dispus să ofere ospitalitate și protecție lui Romulus la Constantinopol și să-i asigure o suită corespunzătoare rangului său.

— Și lucrul acesta nu vă pune pe gânduri? întrebă Aurelius. Basiliskos, după câte știu eu, nu este decât un uzurpator. Cum puteți pune bază pe cuvântul său? Cine poate spune că nu-l va trata pe băiat mai rău decât l-ar trata barbarul acesta?

— Acest barbar a dat ordin să-i fie masacrați părinții, răspunse sec Stefanus. Aurelius se întoarse către el și-i înfruntă privirea fermă și, în aparență, impasibilă. Avea un accent oriental care îi amintea de felul în care vorbeau unii dintre camarazii săi originari din Epir.

— În plus, continuă acesta, el este sortit unei veșnice captivități într-un loc izolat și inaccesibil, condamnat să trăiască în groază și pradă coșmarurilor pentru tot restul zilelor sale, așteptând clipa în care vreo toană a paznicilor săi i-ar putea aduce sfârșitul. Ai idee la ce insulte, la ce brutalități și la ce infamii poate fi supus un copilandru ca el aflat în mâinile unor asemenea brute?

Aurelius revăzu pentru o clipă privirea lui Romulus în momentul în care el, cu umărul străpuns de o săgeată, fusese nevoit să-l părăsească: o privire disperată, de furie neputincioasă, de nesfârșită amărăciune. Stefanus își dădu seama că exista ceva care începea să-și facă loc în sufletul soldatului și continuă:

— Avem prieteni și la Constantinopol, unii dintre ei fiind chiar persoane influente, și avem posibilitatea de a-l proteja cum trebuie.

— Și Iulius Nepos? insistă Aurelius. El a fost întotdeauna candidatul susținut de Orient la tronul imperiului din occident. De ce și-ar schimba ei planurile și ar renunța la el?

Livia vru să spună și ea ceva, dar Stefanus o opri cu o privire.

— Nepos nu mai prezintă interes pentru nimeni, astfel că va fi lăsat să-și petreacă bătrânețile în palatul său din Dalmația, izolat de restul lumii. Noi avem un plan destul de ambițios pentru acest băiat, dar, pentru a-l realiza, trebuie ca el să se afle în afara oricărui pericol, să primească o educație și o instruire corespunzătoare, să crească în casa imperială, liniștit și în siguranță, să nu ofere nici un motiv și

nici o bănuială cuiva, până când va sosi momentul prielnic pentru a-şi cere moştenirea.

În clipa aceea Livia se hotărî să intervină în felul ei:

— Las-o baltă, îi spuse ea lui Stefanus, frica e frică. A încercat o dată, şi-a riscat viaţa şi nu mai are de gând s-o facă din nou. E normal.

— Aşa este, confirmă Aurelius fără să clipească.

— Sigur că da, îi replică Livia. Putem să ne descurcăm foarte bine şi singuri. Eu l-am salvat pe el, nu el pe mine după tot ce s-a întâmplat. Încotro a luat-o convoiul?

— Sud, răspunse Stefanus. Se află pe drumul spre Fano.

— Înseamnă că vor să treacă Apeninii.

— Poate, dar nu este sigur. Oricum, o să aflăm cât de curând.

Aurelius începu din nou să-şi facă de lucru cu chingile şeii ca şi cum discuţia aceea nu-l mai interesa. Livia se prefăcu că nu-l ia în seamă şi continuă să-l descoase pe Stefanus:

— Este adevărat că s-a întors şi Mledo?

— Da.

— Ai observat cumva dacă a adus cu el şi prizonieri?

Aurelius se întoarse brusc către ei şi în privirea lui era speranţă, tremur de emoţie, teamă. Fuseseră de ajuns câteva cuvinte pentru ca aparentul său echilibru să se năruie.

— Cam cincizeci, aş zice, maximum cincizeci. Dar s-ar putea să mă înşel, aproape că se întunecase.

Aurelius se apropie de ei şi întrebă cu glas ezitant:

— Ai recunoscut... pe vreunul?

— Cum puteam să recunosc pe cineva? răspunse Stefanus. Singurul soldat pe care l-am remarcat era un negru uriaş, un Hercule etiopian, un colos cam de şase picioare, în lanţuri, care...

— Batiatus! exclamă Aurelius luminându-se la faţă. Nu putea fi altul decât el! Se apropie de Stefanus şi-l apucă de

o mânecă. Este un vechi prieten și camarad de-al meu. Te rog mult, spune-mi unde l-au dus: poate că mai sunt și alți camarazi de-ai mei împreună cu el.

Stefanus îl privi cu o grimasă compătimitoare:

— Vrei să mai încerci o altă acțiune diperată?

— Vrei să mă ajuți sau nu?

— O întrebare anapoda din partea unuia care a refuzat un pic mai devreme o cerere de ajutor.

Aurelius dădu din cap aprobator:

— Sunt gata să fac orice, numai spune-mi, dacă știi, unde i-au dus.

— La Claxus. Dar asta nu înseamnă mare lucru. Este un port și, de acolo, se poate ajunge în oricare parte a lumii.

Aurelius se simți doborât: bucuria de a afla că un camarad de-al său, alături de care trecuse prin atâtea peripeții, trăiește, fusese înăbușită imediat de senzația că nu mai putea face nimic pentru el. Livia observă disperarea și tristețea din privirea lui și îi fu milă de el.

— S-ar putea să-i ducă la Miseno: acolo este o altă bază a flotei imperiale, aproape că este în curs de desființare, dar mai au, câteodată, nevoie de vâslași. Și tot acolo este și cel mai important târg de sclavi din peninsulă. Ai putea să încerci să ajungi acolo și să culegi informații. Cu un pic de timp și de răbdare ai putea să afli mai multe. De altfel prietenul tău este destul de voinic, așa că nu va trece mult timp până să fie observat. Ascultă, continuă fata, pe un ton mai calm și mai împăciuitor, eu o să merg spre sud ca să urmăresc convoiul care-l transportă pe împărat. Poți să vii cu mine dacă vrei. În caz că drumurile noastre se vor despărți, tu o să mergi pe drumul tău, iar eu pe al meu.

— Și o să încerci să-l eliberezi pe băiat... de una singură?

— Asta nu te mai privește pe tine, nu-i așa?

— N-aș crede.

— Și ce te-ar putea face să te răzgândești?

— Dacă eu îi găsesc pe camarazii mei, o să mă ajutați voi să-i eliberez?

Stefanus interveni și el:

— Vă așteaptă o mare recompensă, zece mii de solidus de aur, dacă îl aduceți pe băiat la vechiul port Fano, pe coasta Adriaticii, unde vă va aștepta o corabie care vă va duce în Orient, în prima zi cu lună nouă, timp de două luni, începând din luna decembrie. Cu banii aceia i-ai putea răscumpăra pe prietenii săi, dacă vei reuși să afli unde sunt. Corabia este ușor de recunoscut: va avea arborat la pupa un steag cu emblema lui Constantin.

— Dacă, însă, i-aș găsi mai repede, ei m-ar putea ajuta în această acțiune, spuse Aurelius, sunt cei mai buni luptători care pot exista și, mai presus de orice, sunt soldați romani, credincioși împăratului.

Stefanus aprobă satisfăcut și-i spuse Liviei:

— Atunci, ce trebuie să-i spun lui Anthemius?

— Spune-i că plecăm chiar astăzi și că o să-l țin la curent cât de repede voi putea.

— O să-i spun, răspunse Stefanus. Ei, vă doresc mult noroc.

— Avem mare nevoie de așa ceva, îi răspunse Livia. O să vin cu tine, vreau să fiu sigură că nu te-a văzut nimeni.

Ajunseră la barca lui Stefanus, un fel de plută cu fundul plat, foarte potrivită pentru navigația în lagună. În barcă aștepta un servitor care trebuia să vâslească. Livia se cățără, cu o agilitate impresionantă, într-o salcie groasă care-și întindea crengile pe deasupra apei și privi atent de jur împrejur: nu se vedea nici o suflare pe nicăieri așa încât îi făcu semn lui Stefanus că totul era în ordine. Bărbatul se urcă în barcă, dar Livia îl mai reținu câteva clipe:

— Ce i-a oferit Anthemius lui Basiliskos pentru a-l convinge să accepte propunerea sa?

— Nu știu nimic despre așa ceva. Anthemius nu-mi spune mie totul, dar la Constantinopol se știe că nimic nu se petrece în Occident fără ca el să nu fie la curent: fie și din acest motiv, el are acolo un prestigiu și o influență enorme.

Livia se arătă de acord și celălalt o întrebă la rândul său:

— Soldatul acela... Crezi cu adevărat că ne putem baza pe el?

— Numai el singur face cât o mică armată. Eu recunosc un luptător numai cât îl văd, recunosc o privire de leu, chiar și când este rănit. În plus, privirea sa îmi amintește de ceva...

— De ce anume?

Livia își încrețì buzele într-un zâmbet acru.

— Dacă aș ști, aș fi dat deja un nume și un chip singurei persoane care și-a lăsat pecetea în viața și în sufletul meu, lăsându-i la o parte pe mama și pe tata care s-au dus de mult timp.

Stefanus vru să mai adauge ceva, dar Livia îi și întorsese spatele și se îndepărta cu pasul ei sprinten și fără zgomot, ca al unui animal de pradă. Servitorul cufundă vâslele în apă, își arcui spinarea și barca se îndepărtă încet de mal.

Coloana care escorta carul lui Romulus traversa câmpia pe un drumeag îngust și plin de gropi, ocolind Fano și un mare număr de curioși care, cu siguranță, ar fi asistat la trecerea ei și ar fi împiedicat înaintarea. Ordinul de a păstra tăcerea și secretul fusese, probabil, foarte sever și Ambrosinus observă imediat această manevră înșelătoare a barbarilor.

— Cred, îi spuse el lui Romulus, că drumul nostru duce către o trecătoare peste Apenini. Peste puțin timp vom ajunge din nou de via Flaminia și vom parcurge partea cea mai înaltă a drumului printr-un tunel săpat în munte. I se spune *forulus* și este o lucrare inginerească extraordinară, plănuită din timpul domniei împăratului Augustus și terminată de

împăratul Vespasianus. Toată zona aceasta, aspră şi muntoasă, este de mult timp înţesată de tâlhari şi este periculos un drum de unul singur înspre trecătoare. Autorităţile au încercat de multe ori să stârpească această plagă, formând chiar unităţi speciale de supraveghere, dar fără prea mari rezultate. Tâlharii apar din cauza sărăciei; ei sunt, de cele mai multe ori, ţărani ajunşi în sapă de lemn din cauza dărilor şi a foametei, aşa că nu le mai rămâne altceva decât să iasă la drumul mare.

Romulus părea să privească atent codrii deşi de stejari şi de frasini care se întindeau de-a lungul drumului sau păstorii care, din loc în loc, şedeau pe lângă vacile care păşteau. Totuşi, era atent la spusele dascălului său şi chiar îi replică pe un ton aspru:

— Impunerea unor taxe care duc la ruină oamenii nu numai că este o nedreptate: este de-a dreptul o prostie. Un om ruinat nu mai poate plăti nici o taxă şi, dacă ia calea codrului şi devine tâlhar, statul este obligat să plătească mult mai mult ca să asigure siguranţa drumurilor.

— Observaţia ta este perfectă, se bucură Ambrosinus, dar poate că este prea simplă pentru a fi pusă în aplicare. Guvernanţii sunt lacomi, iar birocraţii sunt, deseori, proşti şi aceste două lucruri au nişte urmări înspăimântătoare.

— Dar trebuie să existe, totuşi, o explicaţie pentru toate acestea. De ce un conducător trebuie să fie neapărat lacom, iar un funcţionar neapărat prost? Tu mi-ai spus de atâtea ori că Augustus, Tiberius, Marcus Aurelius au fost împăraţi înţelepţi şi cinstiţi care îi pedepseau pe guvernanţii incorecţi. Dar poate că nici măcar acest lucru nu este adevărat: poate că omul a fost întotdeauna prost, lacom şi rău.

În clipa aceea, Wulfila trecu pe lângă ei în goana calului şi urcă în galop un deal mai înalt, pentru a observa ţinutul din jur şi a vedea cum înaintează războinicii săi. Rana urâtă

care-i strâmba fața începea să se cicatrizeze, dar chipul său era încă umflat și înroșit, iar din punctele în care tăietura fusese cusută se scurgea un lichid purulent și poate că, din pricina aceasta, era mereu posomorât. Devenea furios din te miri ce și Ambrosinus evitase întotdeauna să-i dea de bănuit ceva sau să-i trezească în vreun fel neîncrederea. Ba chiar încerca să ducă la îndeplinire un plan al său pentru a-i cuceri bunăvoința și, poate, chiar să-i fie recunoscător.

— Te înțeleg că tu ai în momentele acestea o imagine atât de negativă despre lume, îi răspunse el lui Romulus. De mirare este cu totul altceva. În realitate, de multe ori, destinul uman și, alături de el, cel al popoarelor și al imperiilor depinde de cauze și întâmplări care scapă de sub controlul omului. Timp de secole, Imperiul roman s-a apărat de atacurile barbarilor: mulți împărați au fost urcați pe tron de soldații lor aflați pe câmpul de luptă și, pe câmpul de luptă, aceștia și-au dat viața cu sabia în mână fără a fi văzut vreodată Roma sau să fi discutat ceva cu vreun membru al Senatului. Atacul a venit, deseori, din mai multe părți, în valuri, din direcții diferite și din partea mai multor popoare în același timp. Din cauza aceasta a fost construit, cu un preț imens, un mare val, lung de peste trei mii de mile, care se întindea de la munții Britanniei până în deșerturile Siriei. Apoi, au fost înrolați sute de mii de soldați: aproape treizeci și cinci de legiuni se aflau sub arme, aproape o jumătate de milion de oameni! Nici o cheltuială, nici un sacrificiu nu li s-a părut Cezarilor prea mare pentru salvarea imperiului și, în același timp cu el, a civilizației. Dar, făcând astfel, ei nu-și dădeau seama că toate aceste cheltuieli enorme deveneau insuportabile, că dările îi sărăceau pe țărani, pe crescătorii de vite, pe meșteșugari, distrugeau comerțul și transportul de mărfuri, reduceau chiar și natalitatea. De ce să mai aduci pe lume copii, se întrebau oamenii, dacă și ei

vor trăi în sărăcie și în lipsuri de tot felul? Apoi, la un moment dat, n-a mai fost posibil să se respingă invaziile și astfel a apărut ideea de a-i stabili pe barbari între granițele noastre și de a-i înrola în armată pentru a-i trimite la luptă împotriva altor barbari... A fost o greșeală fatală, dar poate că nu mai exista o altă soluție: mizeria și asuprirea înăbușiseră în cetățenii romani dragostea de patrie și n-a mai fost decât un pas până la a recurge la niște mercenari care, acum, sunt stăpânii noștri.

Ambrosinus tăcu, dându-și seama că îi oferea elevului său nu numai o lecție de istorie, ci îi amintea și de evenimente destul de proaspete și neînchipuit de dureroase. Copilul acela trist din fața lui era ultimul împărat al Occidentului, la urma urmelor. Un actor fără voie și nu un simplu spectator al acelei cumplite tragedii.

— Despre toate acestea scrii tu din când în când? Este istorie? îl întrebă Romulus.

— Nu am pretenția să scriu istoria: alții pot s-o facă mai bine și mai cu pricepere decât mine. Vreau doar să las o amintire despre cele trăite de mine însumi și despre evenimentele la care am fost martor direct.

— O să ai timp destul să faci asta, în toți anii aceștia de captivitate. De ce ai vrut să vii cu mine? Ai fi putut rămâne la Ravenna sau puteai să te întorci în patria ta, în Britannia. Este adevărat că acolo nopțile nu se termină niciodată?

— La prima întrebare cunoști deja răspunsul. Știi că țin foarte mult la tine și eram credincios familiei tale. Cât despre a doua, nu este chiar așa... începu Ambrosinus să-i răspundă, dar Romulus îl întrerupse:

— Asta aș vrea să mi se întâmple și mie: o noapte fără sfârșit, un somn fără vise.

Spunând acestea, băiatul privea în gol și dascălul său nu mai știu ce să-i răspundă.

Călătoriră astfel toată ziua, Ambrosinus căuta să descopere orice schimbare în comportarea elevului său, încercând, totodată, să observe tot ceea ce se întâmpla în jur. Se opriră abia la asfinţit. Zilele se făcuseră mult mai scurte şi orele în care se putea mărşălui erau mai puţine. Soldaţii barbari aprinseră focurile, câţiva dintre ei se răspândiră prin preajmă şi se întoarseră după câtva timp cu câteva oi înjunghiate şi cu o mulţime de găini legate de picioare şi atârnate la şei. Probabil că jefuiseră vreo casă ţărănească izolată printre dealuri. În scurt timp, prada fu curăţată şi pusă la fript pe jăraticul încins. Wulfila se aşeză la oarecare depărtare, pe un bolovan, aşteptând să fie servit. Pe chipul posomorât, flăcările focurilor făceau ca trăsăturile sale schimonosite să fie şi mai respingătoare. Ambrosinus, care nu-l pierdea din ochi nici o clipă, se apropie de el cu paşi rari şi în plină lumină, pentru a nu da naştere nici unei bănuieli, şi când fu destul de aproape ca să se facă auzit spuse:

— Sunt medic şi mă pricep la o mulţime de leacuri, aş putea face ceva pentru rana aceea. Probabil că te doare rău.

Wulfila făcu un gest ca pentru a alunga o insectă care nu-i dădea pace, dar Ambrosinus nu se lăsă şi continuă ca şi cum nu ar fi observat reacţia lui:

— Îmi închipui ce crezi: ai fost de multe ori rănit şi, mai devreme sau mai târziu, rana s-a închis şi durerea a trecut. Dar în cazul acesta este altceva: faţa este partea care se vindecă întotdeauna cel mai greu pentru că sufletul se exprimă mai mult prin trăsăturile feţei decât prin oricare altă parte a corpului. Aşa că faţa este mult mai sensibilă şi mai vulnerabilă. Rana aceea s-a infectat şi, dacă infecţia se răspândeşte, o să-şi distrugă faţa, o s-o facă de nerecunoscut.

Se întoarse şi porni către car, dar auzi glasul lui Wulfila:

— Aşteaptă.

Atunci, Ambrosinus își luă desaga, ceru puțin vin de la soldați și spălă de mai multe ori rana, stoarse puroiul până când nu mai ieși decât sânge curat, îndepărtă cojile și pansă totul, după ce aplicase o fiertură de nalbă și de tărâțe.

— Să nu te gândești nici o clipă că o să-ți fiu îndatorat, spuse Wulfila când Ambrosinus termină.

— Fii sigur că n-am făcut-o pentru asta.

— Atunci, de ce?

— Tu ești o fiară. Durerea nu poate decât să te facă și mai crud. Am făcut aceasta în interesul meu, Wulfila, și al băiatului.

Se întoarse la car ca să-și lase acolo desaga. Un soldat veni îndată după aceea cu carnea friptă înșirată pe o nuia și bătrânul mâncă împreună cu băiatul. Era frig, nu numai din cauza toamnei înaintate, ci și din cauza altitudinii la care se aflau; cu toate acestea, Ambrosinus preferă să mai ceară încă o pătură decât să pregătească un culcuș în apropierea focului. De fapt, căldura făcea ca duhoarea pe care o răspândeau barbarii să fie insuportabilă. Romulus mâncă și bău chiar, la insistențele învățătorului său, un pic de vin și aceasta dădu corpului său mai multă energie, iar sufletului o mai mare dorință de a trăi. Se întinseră unul lângă celălalt sub cerul înstelat.

— Ai înțeles de ce am făcut-o? întrebă Ambrosinus.

— Să cureți fața unui asemenea măcelar? Da, îmi închipui: blana câinilor fioroși trebuie curățată în lungul firelor de păr ale blănii.

— Cam așa ceva.

Rămaseră tăcuți multă vreme, ascultând trosnetul focului pe care soldații îl alimentau mereu cu crengi uscate și privind vârtejul de scântei care se înălța spre cer.

— Te rogi înainte de a adormi? întrebă la un moment dat Ambrosinus.

— Da, răspunse băiatul. Mă rog la spiritele părinților mei.

VIII

Livia dădu pinteni calului și o luă pe un drumeag strâmt care se cățăra șerpuind spre creasta muntelui, apoi se opri și-l aștepta pe Aurelius care o luase pe un alt drum, prin pădure. De sus se putea vedea foarte bine ieșirea din tunelul șoselei Flaminia care traversa muntele dintr-o parte în alta și cei doi descălecară adăpostindu-se în spatele unui pâlc de fagi. Nu trecu mult timp și o ceată de călăreți heruli se ivi din tunel, apoi apăru și căpetenia lor cu vreo treizeci de soldați barbari și, în urma lor, carul, coloana fiind încheiată de ariergardă.

Aurelius tresări recunoscându-l pe Wulfila și, instinctiv, aruncă o privire spre arcul pe care Livia îl purta pe umăr.

— Nici să nu-ți treacă prin cap, spuse fata ghicindu-i gândurile. Chiar dacă ai reuși să-l dobori, ceilalți nu ne-ar lăsa nici o posibilitatea de a scăpa și poate că și-ar vărsa focul pe băiat.

Aurelius își mușcă buzele de ciudă.

— O să vină și clipa asta, îl consolă Livia. Acum, trebuie să avem răbdare.

Bărbatul privi o vreme silueta carului care se legăna înaintând pe drum, până când o văzu dispărând după o cotitură. Livia îi puse o mână pe umăr.

— Am impresia că între voi doi este o chestiune de viață sau de moarte, ba chiar numai de moarte, nu-i așa?

— I-am ucis pe câțiva dintre cei mai credincioși oameni ai lui, am încercat să-l iau cu mine pe prizonierul care-i fusese încredințat și, când a încercat să mă împiedice i-am

schilodit fața, făcând din el un monstru pentru tot restul zilelor: nu crezi că ar fi destul?

— Asta în ce te privește pe tine. Dar el ce-ar avea de spus?

Aurelius nu mai spuse nimic. Mesteca între dinți un fir uscat de iarbă și privea în jos, către vale.

— Să nu-mi spui că nu v-ați mai întâlnit până acum.

— S-ar putea, dar nu-mi mai amintesc. Am avut de-a face cu o mulțime de barbari în atâția ani de război. Și-și aminti, în clipa aceea, cum se aflase față în față cu Wulfila pe coridorul din palatul imperial, cu săbiile în mâini, și parcă-i răsuna încă în auz vocea răgușită a adversarului său care urla: „Te cunosc, romanule, te-am mai văzut!"

Livia veni în fața lui și-l privi țintă cu o insistență nemiloasă. Aurelius îi evită privirea.

— Ți-e frică să privești în adâncul sufletului tău și nu vrei nici măcar ca alții s-o facă. De ce?

Aurelius se întoarse brusc înspre ea.

— Tu te-ai dezbrăca aici și ai sta goală în fața mea? îi zise el privind-o drept în față cu flăcări în ochi.

Livia nici nu clipi sub privirile lui.

— Da, dacă te-aș iubi.

— Dar nu mă iubești. Nici eu nu te iubesc pe tine. Nu-i așa?

— Așa este, răspunse Livia cu aceeași hotărâre în glas.

Aurelius apucă hățurile lui Juba și așteptă ca și fata să-și dezlege murgul, apoi îi spuse:

— Avem același scop și o misiune de îndeplinit, așa că trebuie să fim pentru o vreme alături unul de altul. Între noi trebuie să existe o înțelegere totală și, pentru siguranța noastră, este necesar să contăm întru totul unul pe celălalt. Fiecare dintre noi trebuie, prin urmare, să evite să-l pună în încurcătură sau să-l necăjească pe celălalt. Înțelegi ce vreau să spun?

— Perfect, răspunse Livia.

Aurelius începu să coboare coasta pe jos, ţinându-l de hăţuri pe Juba.

— Dacă vrem să încercăm ceva, spuse el schimbând vorba, trebuie s-o facem pe drum: când convoiul va ajunge la destinaţie, un atac ar fi imposibil.

— Doi contra şaptezeci? Nu mi se pare o idee prea bună. Şi nici rana ta nu este vindecată. Nu. Nu putem risca să dăm greş încă o dată.

— Atunci, ce propui? Poate că ai şi tu un plan. Sau mergem aşa, după cum s-o nimeri?

— În primul rând ar trebui să aflăm care este locul de destinaţie, apoi o să vedem cum am putea pătrunde acolo ca să-l luăm pe băiat. Altă posibilitate nu putea exista: la Ravenna nu se găseau oameni pe care să-i fi putut înrola şi chiar dacă s-ar mai fi găsit, iscoadele lui Odoacru sunt peste tot, aşa că întregul complot ar fi fost descoperit imediat. Chiar dacă ţi-ar putea părea ciudat, avantajul nostru stă tocmai în faptul că nimeni nu ştie de existenţa noastră, nimeni nu bănuieşte că doi drumeţi oarecare ar putea încerca o asemenea ispravă. Tu erai pe punctul de a reuşi tocmai pentru că nimeni nu se aştepta la aşa ceva. Dacă vom angaja oameni, o vom face mult mai departe de Ravenna, în locuri în care nu ne cunoaşte absolut nimeni.

— Şi cu ce bani o să-i angajăm?

— Ne aşteaptă bani în diferite locuri din Italia. Anthemius are depozite la multe bănci şi eu am la mine o scrisoare de credit din partea lui. Ştii ce este aceea, nu?

— Nu. Dar important este că tu poţi dispune de bani. Nu mi-am pierdut speranţa că mi-aş putea regăsi camarazii.

— Nici eu. Ştiu cât de important este acest lucru pentru tine. Spusese aceasta pe un ton care trăda şi o implicare a sentimentelor sale, mai puternică de simpla camaraderie care-i ţinea alături de câteva zile.

Înaintară, astfel, parcurgând mai multe etape, cam douăzeci de mile pe zi, ţinându-se mereu la o distanţă respectabilă de convoi. Vigilenţa cu care barbarii supravegheau carul părea să fie ceva mai scăzută: siguranţa pe care le-o dădea escorta aceea numeroasă, prezenţa puternicului Wulfila, lipsa totală a vreunei ameninţări contribuiau la scăderea încordării şi, câteodată, chiar a disciplinei.

Traversară munţii Apenini şi coborâră în valea Tibrului.

— Dacă ar fi să-i găsim pe camarazii mei, spuse într-o zi Aurelius, mă vei ajuta să-i eliberez?

— Cred că da. Depinde câţi dintre ei vom găsi, dacă vom găsi. Să nu-ţi faci prea mari iluzii, îţi repet. Ar putea fi la Miseno, dar ar fi doar o posibilitate ca multe altele.

— Ciudat! Pe de o parte, aş vrea să-i găsesc, pe de altă parte, mi-e teamă... Teamă să aflu de la ei cum au murit ceilalţi.

— Ai făcut tot ceea ce ai putut, spuse Livia, nu te mai frământa. Ce-a fost a fost şi nu mai putem schimba nimic.

— Pentru tine este uşor să vorbeşti. Legiunea era viaţa mea. Tot ce aveam pe pământ.

— N-ai avut niciodată o familie?

Aurelius clătină din cap.

— O soţie... o iubită?

Aurelius îşi coborî privirile.

— Întâlniri ocazionale şi doar din când în când. Nici o legătură durabilă. Este greu să te legi de cineva când nu ai rădăcini.

Merseră o vreme la pas, fără a mai schimba nici o vorbă, apoi Livia rupse din nou tăcerea.

— O legiune, spuse ea din nou. Pare greu de crezut, dar legiunile au fost desfiinţate acum două sute de ani de Gallienus: erau prea greoaie şi încete pentru a face faţă năvălirilor barbare care veneau în hoarde imense pe cai

extrem de iuți. Ce rost avea să aduci din nou pe câmpul de luptă o legiune?

— Era, însă, un lucru extraordinar. În primul rând, pământul Italiei nu este potrivit aproape niciodată pentru desfășurarea unor unități mari de cavalerie și, în plus, impactul ar fi fost formidabil: Oreste voia ca lumea să vadă iarăși o acvilă de argint scânteind în bătaia razelor de soare, voia ca romanii să-și redobândească mândria, să-și vadă iarăși pedestrașii mărșăluind cu vechile armuri și cu scuturilor lor mari, centurii care să facă pământul să se zguduie sub pasul lor cadențat. Voia disciplină împotriva barbariei, ordine împotriva haosului. Noi eram mândri cu toții să facem parte din legiune, comandantul nostru era un bărbat care avea vechile virtuți și un curaj de necrezut, sever și drept, dornic să apere onoarea sa și a oamenilor săi.

Livia îl privi: ochii îi scânteiau și vocea îi tremura de o puternică emoție pe când pronunța acele cuvinte. Ar fi vrut să înțeleagă mai bine sentimentele bărbatului, dar văzu că, în depărtare, convoiul își încetinise înaintarea și-i făcu semn tovarășului său să se oprească.

— Nu s-a întâmplat nimic important, spuse ea după câteva clipe. Le-a tăiat calea o turmă de oi.

Continuară să înainteze la pas rămânând pe marginea unei păduri care se prelungea, de-a lungul drumului, la trei, patru sute de picioare de acesta.

— Spune, te rog, mai departe, spuse fata.

— Oamenii au fost aleși pe sprânceană de la alte unități, ofițeri și soldați, efectivele auxiliare și tehnice, în mare parte italici și din provincii. Au fost primiți și barbari, dar în număr foarte mic și doar oameni de bună credință, originari din familii aflate în serviciul statului de mai multe generații. Au fost concentrați într-o localitate secretă din Noricum și instruiți aproape un an, timp de câteva ore pe zi. Când legiu-

nea a intrat prima oară într-o luptă în câmp deschis, efectul a fost nimicitor, a străpuns formaţiunile duşmane cu forţa unei maşini de război făcând prăpăd printre adversari. Păstram ceea ce era mai bun din tehnica veche şi adoptam ceea ce era mai bun din tehnica modernă.

— Şi tu? Unde te-ai înrolat?

Aurelius călări o vreme ca şi cum ar fi căzut pradă gândurilor, uitându-se drept înainte. Mergeau pe la jumătatea înălţimii muntelui şi tot prin pădure ca să nu fie observaţi de cercetaşii trimişi de Wulfila care cutreierau neîncetat pe marginile văii ca să prevină orice atac prin surprindere. Prin acele locuri atât de pustii şi de sălbatice se temeau mai mult de tâlhari, decât de posibili supuşi ai tânărului împărat.

— Ţi-am mai spus asta, îi răspunse într-un târziu Aurelius, eu am făcut parte dintotdeauna din legiune. Nu-mi mai amintesc altceva. Tonul vocii lui arăta fără putinţă de tăgadă că subiectul era închis.

Continuară să meargă în tăcere şi, din când în când, Livia se despărţea de el continuând drumul mai către munte sau către vale pentru că nu putea suporta mutismul tovarăşului său. Când revenea alături de el, singurele cuvinte pe care le schimbau erau despre direcţia de mers sau despre terenul accidentat, după care se îndepărta iarăşi. Se vedea limpede că Aurelius nu reuşea să scape de coşmarul masacrării camarazilor săi, al nimicirii unităţii sale, al neputinţei de a le veni în ajutor. Alături de el parcă simţea călărind fantome, umbre însângerate ale unor tineri măcelăriţi în floarea vârstei, ale unor bărbaţi torturaţi cu cruzime până la ultima suflare. Parcă auzea urletele lor sfâşietoare, chemările lor din hăurile infernului. Merseră mai multe ore la pas până când văzură că se întuneca şi convoiul se pregătea şi el de popasul de noapte. Livia observă o colibă în vârful unui deal, la distanţă cam de o milă de tabăra lui Wulfila şi i-o arătă tovarăşului său.

— Poate că acolo ne-am putea opri să înnoptăm şi să punem la adăpost şi caii.

Aurelius se arată de acord printr-un semn şi-l îndemnă pe Juba către desişul pădurii în direcţia dealului cu pricina.

Intră primul şi se asigură că nu era nimeni înăuntru. Părea să fie un adăpost pentru păstorii care-şi duceau cirezile de vaci la păşunat: într-un colţ se vedea un morman de paie şi, în spatele colibei, sub un fel de şopron, se aflau câteva legături de fân şi de paie. Puţin mai departe, un firicel de apă se scurgea într-un mic bazin săpat într-o stâncă de gresie şi cobora mai departe, printre pietre mari acoperite cu muşchi verde, umplând o mică adâncitură naturală. Luase naştere astfel un mic lac cu apă cristalină în care se oglindeau cerul şi copacii din jur. În lumina asfinţitului, pădurea strălucea în culorile toamnei, viţe sălbatice se încolăceau pe trunchiurile stejarilor cu frunzele lor mari, acum înroşite, şi cu ciorchini mici de boabe purpurii.

Aurelius luă amândoi caii şi-i legă în spatele colibei, sub şopron, punându-le în faţă câte o grămadă de fân. Livia merse la micul lac, se dezbrăcă în grabă şi se cufundă în el tresărind din cauza apei aproape îngheţate. Probabil că mai puternică decât frigul era dorinţa de a se spăla. Aurelius vru să coboare şi el dar zări trupul ei gol ieşind din apă şi se opri pentru câteva clipe, vrăjit de frumuseţea aceea sculpturală. Apoi îşi luă privirile de la ea, tulburat şi neştiind ce să facă. Ar fi putut să se apropie de ea şi să-i spună cât de mult o dorea, dar nu suporta gândul că ea putea să-l respingă. Se apropie de izvorul de lângă colibă şi se spălă şi el, mai întâi torsul şi braţele, după aceea şi restul corpului. Când Livia se întoarse, era înfăşurată în pătura ei de drum şi ţinea în mâna dreaptă un trident cu care străpunsese doi păstrăvi mari.

— Nu erau decât ăştia doi, spuse ea, şi probabil că erau pregătiţi să moară. Du-te tu şi ia-mi hainele, le-am atârnat pe o creangă lângă apă. Între timp, eu am să aprind focul.

— Eşti nebună. O să observe fumul şi o să trimită pe vreunul să vadă de unde vine.

— Nu pot ei să observe fiecare firicel de fum care se ridică prin locurile astea, îi răspunse ea. De altfel, de aici se poate observa totul: dacă îndrăzneşte cineva să se apropie, îl străpung ca pe păstrăvi şi-l târăsc în pădure. În câteva ceasuri, nu mai rămân din el nici măcar oasele. Le este foame şi sălbăticiunilor de pe aici.

Livia pregăti păstrăvii cât putu de bine şi mai puse pe foc crengi de pin care ardeau cu flăcări luminoase, dar nu scoteau fum. Când veni vremea să mănânce amândoi, Aurelius luă pentru el peştele mai mic, dar Livia i-l întinse pe cel mai mare.

— Trebuie să mănânci, spuse ea, eşti încă slăbit şi când va fi nevoie să te baţi, vreau să am lângă mine un leu, nu o biată oaie. Du-te să te culci. Fac eu primul schimb de pază.

Aurelius nu răspunse şi se îndepărtă către marginea luminişului, rezemându-se de trunchiul unui stejar secular. Livia îl privi cum stătea nemişcat, cu ochii deschişi larg şi cu privirea fixă, scrutând întunericul care cobora dinspre munte cu umbrele şi cu fantomele sale, şi ar fi vrut să meargă lângă el, doar s-o fi chemat.

Wulfila porunci să se instaleze tabăra în apropierea unui pod care traversa un afluent al Tibrului. Oamenii săi începură să frigă oile şi berbecii confiscaţi de un cioban care, cu câteva ceasuri în urmă, le tăiase neştiutor calea. Ambrosinus se apropie de căpetenia barbarilor cu un aer îngrijorat şi-i spuse:

— Împăratului nu-i place carnea de oaie.

Barbarul izbucni în râs.

— Împăratului nu-i place carnea de oaie? Vai, ce păcat, ce mare nenorocire! Din nefericire, şeful bucătăriilor

imperiale nu a vrut să plece din Ravenna, așa că lista de bucate este cam redusă. Așa că, ori mănâncă oaie, ori se culcă flămând.

Ambrosinus se apropie de el.

— Am văzut niște castani în pădure: dacă îmi dai voie, aș putea să-i pregătesc o prăjitură foarte gustoasă și hrănitoare.

Wulfila clătină violent din cap.

— Nu te miști de aici.

— Unde crezi că m-aș putea duce? Știi foarte bine că nu l-aș părăsi pe băiat pentru nimic în lume. Lasă-mă să mă duc în pădure: mă întorc repede și am să-ți dau și ție din prăjitură. Crede-mă, n-ai mâncat niciodată ceva așa de gustos.

Wulfila îl lăsă să plece, iar Ambrosinus aprinse o lanternă și se afundă în pădure. Pe pământul de sub marii copaci noduroși se vedeau o mulțime de castane, multe dintre ele cu coaja crăpată, lăsând să se vadă în interior fructele de o culoare brun-roșcată, ca pielea tăbăcită. Culese destul de multe gândindu-se că acele locuri erau, probabil, complet pustii, dacă niște fructe atât de prețioase erau lăsate pe seama urșilor și a mistreților. Se întoarse în tabără cu felinarul stins și se apropie cu pas furișat de locul în care Wulfila părea să țină sfat cu ajutoarele sale.

— Când ar trebui să plec? întreba tocmai atunci unul dintre ei.

— Chiar mâine, îndată ce vom ajunge pe câmpie. Iei cu tine șase oameni și ajungi înaintea noastră la Napoli. Acolo veți lua legătura cu un bărbat pe nume Andrea din Nola care vă așteaptă în cazarma gărzilor de la palat și îi veți spune să pregătească plecarea spre Capri. Va trebui să aibă grijă de escortă, plus băiatul, preceptorul său și servitorii pentru noi și pentru ei. Îi vei spune că vreau ca totul să fie gata la locul de destinație: locuințe pentru oamenii noștri,

hrană, vin, vase, pături. Tot. Servitorii ar putea fi și sclavi, dar trebuie să te asiguri că nu au fost cumpărați de la Miseno. Acolo au fost duși unii dintre cei pe care i-a capturat Mledo la Dertona și nu vreau încurcături. M-ai înțeles? Dacă nu merge ceva, el o să fie răspunzător. Și avertizează-l că nu sunt prea blând cu cei care nu ascultă ce le spun.

Ambrosinus se îndepărtă cu pași ușori, considerând că aflase destule și intră în tabără prin partea opusă, acolo unde oamenii din escortă învârteau pe deasupra jarului frigările cu câte un sfert de berbec. Se duse și el lângă foc și coapse castanele, apoi le strivi într-un vas, adăugă puțin must dulce din proviziile barbarilor și pregăti un fel de omletă pe care o mai lăsă pe foc până deveni crocantă. I-o servi stăpânului său cu multă mândrie. Romulus îl privi uluit.

— Prăjitura mea preferată. Dar cum de ai făcut-o?

— Wulfila începe să-mi acorde cât de puțină libertate: știe deja că nu trebuie să se poarte prea rău cu mine, dacă mai ține la fața sa. M-am dus în pădure și am cules castane, asta am făcut.

— Îți mulțumesc, răspunse Romulus. Îmi aduce aminte de sărbătorile de acasă, când bucătarii noștri pregăteau așa ceva pe lespedea de ardezie din grădină. Parcă simt și acum aroma mustului care sfârâia pe foc. Nu există un parfum mai dulce și mai puternic ca mustul care fierbe pe foc.

— Mănâncă, îi spuse Ambrosinus, nu lăsa prăjitura să se răcească.

Romulus mușcă din prăjitură și dascălul său continuă:

— Am veşti. Am aflat unde ne duc. L-am auzit pe Wulfila vorbind la sfat cu ajutoarele lui, pe când ieșeam din pădure. Destinația noastră este Capri.

— Capri? Dar asta este o insulă.

— Da. Este o insulă nu prea departe de coastă. Și mulți o găsesc plăcută, în special vara, când clima este foarte blândă.

Împăratul Tiberius a construit acolo *ville* foarte luxoase și în ultimii săi ani de domnie a locuit în cea mai frumoasă dintre ele: *villa* Jovis. După moartea sa...

— Va fi, oricum, o închisoare, îl întrerupse Romulus, în care voi trăi tot restul vieții, fără altă tovărășie decât nemernicii ăștia. N-am să pot călători, n-am să mai cunosc și alți oameni, n-am să pot avea și eu o familie a mea...

— Să luăm de bun ceea ce ne oferă zi de zi viața, fiule. Viitorul se află în mintea și în mâinile lui Dumnezeu. Nu te da bătut, nu-ți pierde curajul, nu te resemna. Amintește-ți de pilda marilor oameni din trecut, amintește-ți preceptele și sfaturile marilor înțelepți: ale lui Socrate, ale lui Caton, ale lui Seneca. Cunoașterea nu înseamnă nimic dacă nu ne oferă mijloacele de a înfrunta problemele vieții. Ascultă-mă, alaltăieri am avut o presimțire: ca prin minune, mi-a venit în minte o străveche profeție din patria mea și, de atunci, sentimentele mele s-au schimbat. Eu simt că nu suntem singuri și că în curând vom primi și alte semne. Crede-mă, o simt.

Romulus zâmbi, mai mult de compătimire decât de ușurare.

— Visezi, îi spuse, dar știi să faci plăcinte bune și aceasta este o calitate incontestabilă.

Continuă să mănânce și Ambrosinus îl privea atât de mulțumit, încât uită că aproape nici nu se atinsese de mâncare, dar preferă să-i ducă tot ce mai rămăsese lui Wulfila, ca să-și țină promisiunea și să-i câștige, pe cât posibil, bunăvoința.

A doua zi, se treziră în zori și văzură plecând micul grup de barbari spre sud. Apoi, convoiul se puse din nou în mișcare și nu se mai opri decât pentru un prânz rapid pe la mijlocul zilei. Clima devenea tot mai blândă pe măsură ce se îndreptau spre sud, norii erau mari și albi: brăzdau cerul,

împinşi de vântul dinspre apus şi, câteodată, se adunau în nori groşi, negri, revărsându-se pe pământ în neaşteptate ploi torenţiale. Apoi, ieşea din nou soarele şi scălda în lumină câmpiile jilave şi încă pline de apă. Stejarii şi frasinii lăsaseră locul pinilor şi pâlcurilor de mirt, în locul merilor apăreau măslini şi viţă-de-vie.

— Roma a rămas acum în urma noastră, spuse Ambrosinus. Ne apropiem de ţintă.

— Roma..., şopti Romulus şi se gândi la momentul în care intrase în sala Senatului, îmbrăcat în veşminte împărăteşti, însoţit de părinţii săi. Parcă trecuse un veac şi nu doar câteva luni şi îşi trăia acum adolescenţa şi tinereţea, cele mai frumoase perioade din viaţa unui om, cu sufletul apăsat de suferinţa doliului şi de presimţiri negre.

IX

Wulfila o văzu pe vânzătoarea de apă încă pe când era destul de departe de ea. Stătea pe partea dreaptă a drumului: ţinea un burduf pe umăr şi o cană de lemn în mână, arătând ca unul dintre nenumăraţii vagabonzi şi cerşetori pe care-i puteai întâlni peste tot. Dar, de la o vreme, soarele se făcuse tot mai cald, căldura amiezii şi lipsa izvoarelor de pe marginea drumului făcuseră ca oamenilor şi cailor să le fie foarte sete.

— Ei, vino aici! îi spuse el pe limba sa atunci când se apropie mai mult. Mi-e sete!

Fata înţelese din gesturi şi din expresia feţei că omul voia să bea şi-i întinse cana plină. Deşi era înfăşurată neîndemânatic într-o mantie jerpelită, frumuseţea sa era izbitoare şi stârnea comentariile deocheate ale războinicilor barbari.

— Ei, arată-ne mai mult!, îi strigă unul dintre ei, încercând să-i smulgă mantia de pe umeri, dar ea se feri cu o mişcare agilă şi rapidă a trunchiului. Încercă, totuşi, să zâmbească şi întinse palma ca să primească bănuţul cuvenit pentru apa din cană.

— De când se plăteşte şi apa? strigă un alt războinic. Dacă plătesc o femeie vreau să primesc mai mult. Şi se apropie apucând-o de umeri şi încercând s-o tragă înspre el. Îi simţi talia subţire şi curba lină a şoldurilor, muşchii încordaţi sub piele şi o privi ţintă cu o expresie de surpriză. Da' ce carne tare ai! Nu eşti una din alea care mănâncă prost şi pe sponci.

Dar în clipa aceea se auzi un glas care spunea:

— Mi-e sete.

Fata își dădu seama că vocea se auzea din carul oprit la numai câțiva pași și se apropie, dând la o parte perdeaua care acoperea ferestruica. Se află în fața unui băiat cam de doisprezece-treisprezece ani, cu părul castaniu-deschis, îmbrăcat cu o tunică albă cu mânecile lungi brodate pe margini cu fir de argint. În fața lui era așezat un bărbat cam de șaizeci de ani, cu barba căruntă și cu chelie în vârful capului, îmbrăcat într-o rasă simplă, din lână gri și purtând atârnată la gât o mică bijuterie de argint.

Wulfila trase grăbit la loc perdeaua și o îmbrânci fără milă pe fată strigându-i:

— Pleacă imediat de aici!

Dar bărbatul care se afla în car dădu din nou perdeaua la o parte și spuse cu o voce fermă:

— Băiatului îi este sete.

În momentul acela, privirea sa se întâlni cu aceea a fetei și-și dădu seama imediat că ea nu era ceea ce părea: încerca să-i dea de înțeles ceva sau să-l prevină de ceva, așa că-l strânse de braț pe Romulus ca pentru a-l avertiza că s-ar putea întâmpla ceva neașteptat. Vânzătoarea de apă se apropie din nou și, profitând de faptul că Wulfila nu-i vedea fața, îi întinse tânărului cana plină cu apă și bărbatului un pahar din metal și, în timp ce ei beau, șopti în grecește:

— *„Chaire, Kaisar"*, „Te salut Cesar".

Băiatul reuși să-și ascundă uimirea, în timp ce bărbatul din fața lui întreba în aceeași limbă:

— *„Tis eis?"*, „cine ești?".

— „O prietenă", răspunse fata. Mă numesc Livia. Unde vă duc?

Dar, chiar în clipa aceea, Wulfila interveni din nou, trăgând-o înapoi și întrerupând conversația celor doi.

În interiorul carului, Romulus îl privi nedumerit pe preceptorul său, neștiind ce să creadă despre această întâlnire ciudată:

— Cine putea fi, *Ambrosine*? De unde știa cine sunt eu?

Dar atenția bărbatului era atrasă în clipa aceea de paharul pe care-l avea în mână. Îl întoarse cu gura în jos, descoperind un simbol în formă de acvilă imprimat în metal și inscripția

LEG NOVA INV

— Legio Nova Invicta, citi el în șoaptă. Știi ce înseamnă asta, Cesar? Că soldatul acela ne caută și, de data aceasta, nu mai este singur. Nu știu dacă asta ar trebui să mă bucure sau să mă îngrijoreze, dar inima îmi spune că-i de bine și că s-ar putea întâmpla ceva bun. Nu am fost lăsați în voia sorții și am impresia că presimțirea mea de acum câteva zile o să se adeverească...

Între timp, Wulfila o îmbrâncea pe fată către marginea drumului, dar ea îi spuse pe un ton rugător:

— Domnule, vă rog, dați-mi cana. Mai am nevoie de ea.

— Bine, ia-o, dar șterge-o de aici.

Merse înapoi cu ea până la car și după ce fata își luă cana o împinse din nou către marginea drumului fără s-o mai lase singură nici o clipă. Livia avu răgaz să mai schimbe doar o privire cu cei doi prizonieri, dar nu mai putu scoate nici o vorbă. Urmări cu privirile carul până când acesta dispăru după o colină și nu se mișcă din loc decât atunci când tropotul copitelor și al roților se pierdu cu totul în depărtare. Îndată după aceea, se întoarse către munți și văzu un călăreț care stătea nemișcat pe coama unui deal observându-i toate mișcările: Aurelius. Atunci, porni la drum și înaintă printre tufe pe un drumeag întortocheat care o duse în scurt timp la poalele dealului cu pricina. Aurelius îi ieși în întâmpinare ținând de căpăstru un alt cal. Livia încălecă dintr-o săritură.

— Ei? o întrebă el. Stăteam ca pe ghimpi așteptându-te.

— N-am reușit să aflu nimic. Era gata să-mi spună, când Wulfila m-a tras înapoi. Dacă aș fi încercat să mai întreb ceva, barbarul ar fi intrat la bănuieli și m-ar fi arestat. Dar, cel puțin, cred că ai noștri știu acum că suntem pe urmele lor. Bărbatul care este împreună cu împăratul are o privire neobișnuită, sfredelitoare; sunt sigură că este un om foarte inteligent.

— Este un încurcă-lume, îi răspunse Aurelius, dar este preceptorul băiatului și trebuie să-l avem în vedere și pe el, orice am avea de gând. Dar, spune-mi, pe el ai reușit să-l vezi?

— Pe împărat? Sigur că da.

— Ce face? întrebă Aurelius fără să-și ascundă îngrijorarea.

— Bine, cred că este sănătos, dar i se citește în priviri o tristețe nesfârșită. Trebuie să-l apese îngrozitor faptul că și-a pierdut părinții.

Aurelius se gândi timp de câteva clipe, după care spuse:

— Acum să vedem dacă putem să mai intrăm în contact cu el. Escorta nu mai pare atât de vigilentă, poate pentru că își închipuie că nimeni nu se mai gândește acum la prizonieri.

— Oamenii din escortă, poate. Dar nu și Wulfila: este neîncrezător, bănuitor, își rotește mereu ochii împrejur, cu o privire ca de lup. El este obișnuit să aibă întotdeauna situația sub control și, te asigur, nu-i scapă nimic.

— L-ai văzut la ochi?

— Cum te văd și cum mă vezi. I-ai lăsat, n-am nici o îndoială, o amintire tare frumoasă, și dacă s-a privit în oglindă, chiar și o singură dată, n-aș vrea să fiu în pielea ta dacă s-ar întâmpla să cazi în mâinile lui.

— Nici nu se pune problema, răspunse Aurelius. Eu n-am să cad niciodată în mâinile lui... viu.

Merseră toată după-amiaza, până la asfințit, când văzură coloana lui Wulfila poposind pentru noapte lângă Minturno.

Pe vechea Via Appia nu se mai putea merge. Mlaştinile care fuseseră cândva drenate, cel puţin parţial, prin canalele de scurgere săpate pe vremea împăratului Claudius, se întinseseră din nou, din lipsa unei întreţineri regulate, cuprinzând mari suprafeţe de câmpie, iar şoseaua fusese inundată pe porţiuni foarte lungi. Luciul apelor stătute se înroşi în momentul în care discul soarelui se cufundă treptat în ele, apoi, încetul cu încetul, căpătă nuanţe plumburii, reflectând cerul care începea să se întunece. Pe mare, nori negri şi deşi se îngrămădeau adunându-se spre mijlocul bolţii cereşti, din depărtare se auzeau bubuind tunetele: era semn că dinspre apus se apropia furtuna.

Aerul din acele ceasuri ale zilei, amestecat cu miasmele mlaştinii şi cu umiditatea, devenea sufocant: atât Aurelius cât şi Livia erau scăldaţi în sudoare, dar continuau să înainteze ca să nu piardă contactul cu caravana imperială care se grăbea să câştige cât mai mult teren înainte de lăsarea întunericului. La un moment dat, Aurelius se opri ca să-şi mai toarne apă din ploscă şi Livia îi întinse şi cana ei, pentru că îşi terminase rezerva cu oamenii lui Wulfila. Apoi o duse la gură şi bău cu lăcomie. Deodată, pe măsură ce bea apa şi deja vedea fundul cănii, Livia îşi aduse aminte de ceva şi faţa i se lumină.

— Capri, spuse ea. Merg la Capri.

— Ce? întrebă uimit Aurelius.

— Merg la Capri. Uite, ţi-am spus eu că bărbatul acela este inteligent. Întoarse cana înspre Aurelius, arătându-i ce era scris pe fundul ei cu vârful unui condei: CAPREAE.

— Capri, repetă Aurelius. Este o insulă din golful Napoli, pustie şi stâncoasă, neospitalieră şi sălbatică, locuită doar de capre; de aceea se numeşte aşa.

— Ai fost vreodată acolo?

— Nu, dar i-am auzit vorbind despre acele locuri pe nişte prieteni care se trăgeau de pe acolo.

— Eu nu cred că este chiar așa, îi răspunse Livia. Dacă împăratul Tiberius a ales insula ca să-i servească drept reședință, nu poate să fie așa de rău. Clima cred că este blândă și parcă simt în nări mireasma mării amestecată cu cea a pinilor și a ginestrelor.

— S-ar putea să fie și cum zici tu, răspunse Aurelius, dar tot o închisoare rămâne. Hai, să căutăm un adăpost pentru la noapte, mai sus, printre dealuri, căci altfel o să ne mănânce de vii țânțarii.

Își găsiră un loc de popas într-o colibă de trestie, cu acoperișul de paie, ridicată de săteni ca să-și păzească recoltele, dar de mai mult timp părăsită. Livia prăji puțină făină de grâu pe fundul unui vas de metal și adăugă puțină apă și, pe deasupra brânză rasă, și aceea fu cina lor din acea seară. Așezați lângă un foc din crengi uscate, mâncară în tăcere ascultând din depărtare orăcăitul neîntrerupt al broaștelor.

— Stau eu prima de pază, spuse Livia luându-și arcul pe umăr.

— Ești sigură?

— Da. Nu mi-e somn acum și prefer să adorm mai târziu. Tu încearcă să te odihnești.

Aurelius dădu din cap aprobator, îl legă pe Juba de trunchiul unui scoruș, intră în colibă și se întinse pe mantia sa. Își privi o vreme calul care mânca din frumoasele fructe care acum erau coapte, apoi se întoarse pe o parte și încercă să adoarmă, dar gândul la tovarășa sa de drum îi dădea o stare din ce în ce mai puternică de neliniște și de încordare. Ar fi vrut să se lase în voia acelui gând, din ce în ce mai dominant, care-i umplea sufletul, dar se temea de clipa despărțirii, inevitabilă, când misiunea lor urma să se încheie.

Livia privea în depărtare luminile din tabăra dușmană, jos, în câmpie. Trecu ceva vreme, n-ar fi știut să spună cât și, dintr-o dată observă o oarecare mișcare, văzu umbrele unor

călăreți barbari trecând pe potecile din mlaștină, cu torțe aprinse în mâini. Părea o simplă recunoaștere, dar imaginea aceea îi readuse în minte, din străfundurile memoriei, o altă scenă: o ceată de călăreți barbari care goneau în galop către lagună, lăsând în urmă o mare de flăcări, înspre un bărbat care-i aștepta nemișcat. Se cutremură, ca și cum s-ar fi aflat dintr-o dată în bătaia unui vânt înghețat și întoarse capul către colibă. Aurelius dormea, sfârșit de oboseala unei zile de marș istovitor și slăbit de hrana neîndestulătoare. Ca și cum i-ar fi venit o idee neașteptată, Livia luă o creangă aprinsă din foc și se apropie cu grijă, se ghemui lângă el și întinse cealaltă mână ca să-i dezvelească pieptul. Aurelius sări fulgerător în picioare cu sabia în mână și o îndreptă către gâtul fetei.

— Stai, eu sunt, îi spuse Livia dându-se speriată îndărăt.

— Ce faci aici? Nu-ți dai seama că te puteam ucide?

— Nu credeam că o să te trezești așa repede, voiam doar...

— Ce voiai?

— Erai dezvelit, voiam să te învelesc.

— Știi bine că nu-i adevărat. Spune-mi adevărul imediat sau plec și te las aici.

Livia se ridică în picioare și merse să se așeze lângă foc.

— Eu... am impresia că știu cine ești.

Aurelius se apropie și el de foc și câteva clipe rămase nemișcat privind flăcăruile albăstrui care mai apăreau pe deasupra jarului, apoi o privi țintă pe Livia. În ochii săi era o umbră de răceală, ca și cum un val de amintiri îi năpădise sufletul și o rană pe care o credea închisă începea să sângereze din nou. Se întoarse brusc cu spatele către ea.

— Nu vreau să mai aud nimic, spuse el cu o voce aspră.

— Noaptea este abia la început, răspunse Livia. E timp pentru o poveste lungă-lungă. Spuneai nu demult că vrei să știi adevărul sau ai și uitat?

Aurelius se întoarse încet către ea, lăsând capul în jos, într-o tăcere grea. Livia continuă să vorbească:

— Cu mulți ani în urmă, într-o noapte, orașul în care m-am născut și am crescut, unde era casa mea și trăiam împreună cu părinții, a fost atacat pe neașteptate, după ce rezistase mult timp. Barbarii au început să prade și să omoare fără milă. Bărbații erau trecuți prin ascuțișul sabiei, femeile erau siluite și luate ca roabe, casele jefuite și lăsate pradă flăcărilor. Tata a murit încercând să ne apere, a fost sfârtecat chiar sub ochii noștri, chiar în pragul casei. Mama a luat-o la fugă trăgându-mă de mână încotro vedea cu ochii. Alergam prin întuneric, pe o cărare folosită de cei care supravegheau apeductul, eram înspăimântate și disperate. Drumul ne era luminat din când în când de reflexele focului, se auzeau strigăte, vaiete și urlete furioase de după fiecare colț, de după fiecare zid, de sus cădea parcă o grindină de foc. Orașul era plin de corpuri fără viață, sângele șiroia peste tot. Eu eram istovită și mama ajunsese să mă târască după ea. Am ajuns astfel pe malul lagunei, unde o barcă ticsită cu fugari era gata să se îndrepte spre larg. Era ultima: alte bărci erau deja departe, gata să se cufunde în beznă, acolo unde nu mai ajungeau sclipirile pârjolului din oraș. Fata se opri o clipă privindu-l sfredelitor pe bărbatul care-i asculta povestea, încercând parcă să-i pătrundă în suflet, cu ochii plini de lacrimi în care se oglindeau reflexele focului, dar nu descoperi nimic altceva decât o adâncă tulburare.

— Spune mai departe, o îndemnă Aurelius cu jumătate de voce.

Livia își acoperi fața cu palmele, de parcă ar fi vrut să-și apere ochii de acele imagini care-i torturau sufletul, de acele amintiri îndelung păstrate în adâncul cugetului. Apoi, își făcu din nou curaj și continuă:

— Barca era pe cale să se îndepărteze de mal și mama, alergând prin apa care-i ajungea până la genunchi, a început să strige, implorându-i pe cei dinăuntru să ne aștepte și pe noi...

O expresie de dureroasă uimire trecu ca un fulger prin ochii lui Aurelius și Livia se apropie mai mult, astfel încât el putea acum să simtă în nări mirosul sărat al corpului ei de sirenă. Un val de căldură îi cuprinse privirea și obrajii i se colorară, i se păru că se cufundă într-un vârtej de văpăi și-și dădu seama că un sentiment de panică îi apăsa sufletul ca o piatră de moară. Livia vorbi din nou, hotărâtă să-și termine povestirea:

— În partea din spate a bărcii era așezat un tânăr ofițer roman cu armura năclăită de sânge închegat. Văzându-ne, s-a lăsat să alunece în apă, a ajutat-o pe mama să urce în barcă, iar pe mine m-a luat în brațe, în timp ce ea se așeza pe singurul loc care mai rămăsese liber, m-a apucat de talie și m-a ridicat către mâinile ei întinse ca să mă prindă. Înspăimântată de apa aceea neagră de sub mine, m-am prins cu brațele de gâtul ofițerului și, fără să vreau, în clipa aceea i-am smuls asta. Spunând aceasta, fata îi arătă micul medalion cu acvila de argint pe care îl purta la gât și continuă să povestească. Mama m-a luat în brațe și m-a strâns la piept, în timp ce barca se îndepărta încet de mal. Ultima imagine care mi-a rămas întipărită în minte a fost înfățișarea acelui bărbat rămas nemișcat pe mal, silueta sa întunecată profilându-se pe infernul de flăcări care mistuia orașul nostru și o ceată de călăreți barbari gonind în galop către el, ca niște diavoli, agitând prin aer torțele aprinse pe care le purtau în mâini. Acel tânăr ofițer erai tu. Sunt sigură.

Strânse mai cu putere între degete mica acvilă de argint.

— Din noaptea aceea, am purtat-o mereu la gât și nu mi-am pierdut niciodată speranța că-l voi întâlni cândva

pe eroul care ne-a salvat viața, sacrificându-se pe el în locul nostru.

Tăcu și rămase nemișcată în fața tovarășului său în așteptarea unui răspuns, a unui semn care să confirme că imaginile din noaptea aceea de demult treziseră în el întâmplări din trecut, dar Aurelius nu rostea nici un cuvânt; strângea doar din pleoape ca să-și stăpânească lacrimile, ca să alunge spaima amintirilor, senzația de gol, strânsoarea ca de menghină a frigului și a întunericului.

— Așa se face că privirea ta se oprește asupra acestui medalion, instinctiv, pentru că știi că este al tău, că îți aparține și că este semnul distinctiv al unității tale: a opta *vexillatio pannonica*, eroii care au apărat Aquileia!

La auzul acelor cuvinte, Aurelius scoase un suspin plin de durere, dar se stăpâni în continuare. Deschise larg ochii și o privi fix pe fată, cu blândețe, își puse mâinile pe umerii ei și-i spuse:

— Tânărul acela a murit, Livia, a murit, înțelegi?

Livia clătina din cap, în timp ce lacrimile îi șiroiau pe obraji, dar el continuă:

— A murit. La fel ca toți ceilalți camarazi ai săi. N-a mai scăpat nimeni din garnizoana aceea. Toți știu asta. Ce mi-ai povestit tu nu este decât visul unei fetițe. Gândește-te puțin: cum s-ar fi putut salva tânărul acela dacă lucrurile stăteau așa cum le-ai descris tu? Și cum s-ar fi putut întâmpla ca tu să-l întâlnești tocmai pe el după atâția ani?

În timp ce spunea aceste cuvinte, parcă revedea fața lui Wulfila, schimonosită de furie și vocea lui care îi striga:

— Te cunosc, romanule! Te-am mai văzut cândva!

Adăugă, parcă obosit:

— Asemenea lucruri nu se petrec decât în basme. Renunță să mai crezi așa ceva.

— Oare? Spune-mi, atunci, unde te aflai în noaptea în care a fost cucerită Aquileia?

— Crede-mă că nu știu. A trecut mult timp de atunci, prea mult ca să-mi mai pot aminti ceva.

— Dar dacă eu am să-ți aduc o dovadă că așa s-a întâmplat? Uite, când m-am apropiat de tine în timp ce dormeai, voiam să văd dacă...

— Ce?

— Dacă ai o cicatrice pe piept, chiar la baza gâtului. Eu... cred că-mi amintesc că soldatul avea chiar în locul acela de pe piept o rană care sângera.

— Mulți soldați au cicatrice pe piept. Bineînțeles, cei curajoși.

— Și de ce privirea ta cade mereu pe medalionul acesta?

— Nu privesc medalionul. Îți admir... sânii.

— Pleacă! Pleacă de aici! strigă Livia cuprinsă de furie și de disperare. Lasă-mă singură! Lasă-mă singură, n-auzi?

— Livia, eu...

— Lasă-mă singură, repetă ea în șoaptă.

Aurelius se îndepărtă și ea căzu în genunchi lângă focul aproape stins. Își acoperi fața cu palmele și plânse deznădăjduită.

Rămase așa mult timp, până când simți că frigul îi pătrunsese până la oase. Atunci, ridică privirile și-l văzu pe Aurelius rezemat ca o stană de piatră de trunchiul unui stejar. Era ca o umbră printre fantasmele nopții.

X

Aurelius se apropie de izvor, își scoase pieptarul și tunica și începu să se spele, zăbovind cu degetele pe cicatricea care-i încrețea pielea chiar între clavicule. Apa aproape înghețată îl făcu la început să tresară, dar apoi îi dădu o senzație de forță și îl înviora după o noapte agitată și aproape nedormită. Simți dintr-o dată un junghi care-l făcu să strângă din ochi și să scrâșnească din dinți, cu o strâmbătură de durere. Dar durerea nu venea de la cicatricea aceea, ci de la un cucui pe care-l avea deasupra frunții, rămas, probabil, în urma unei căzături sau de la o lovitură primită cine mai știa când sau unde. De-a lungul anilor, durerea aceea ascuțită, prelungită, care parcă zvâcnea, se manifesta din ce în ce mai des și mai puternic.

— O iau din loc! strigă Livia. Trebuie să plecăm și noi!

Fără să se întoarcă, Aurelius se șterse, apoi își îmbrăcă pieptarul și tunica, își atârnă sabia la centură și urcă povârnișul abrupt până la Juba care păștea liniștit iarba încă umedă de rouă. Sări în șa și îndemnă calul la galop, urmat de Livia. Când încetiniră, continuând drumul la pas, Aurelius spuse:

— O să se cam strice vremea, durerile mele din oase nu mă înșeală.

Livia zâmbi.

— Tot așa spunea și bunicul meu. Parcă-l văd și acum: slab, uscățiv și aproape fără nici un dinte, dar era un veteran și luptase cu Eugenius în bătălia din Frygia, scăpând cu viață ca prin minune. Simțea și el niște junghiuri, ca și tine, când

se schimba vremea, chiar dacă nu mai știa pe unde le simțea, pentru că avea o mulțime de cicatrice și de fracturi. Dar nu greșea niciodată: după șase sau șapte ceasuri ploua sau era și mai rău.

La șes, lunga coloană a războinicilor heruli și sciri care escortau carul micului împărat se înșira printre ultimele ochiuri ale mlaștinii. La trecerea lor, o mulțime de bivoli ieșeau din noroi, lucioși și cu apa șiroind pe ei, căutând să se îndepărteze cât mai repede. Alții, tolăniți în mijlocul drumului ca să se usuce la soarele dimineții, se ridicau, cu înfățișarea lor de uriași înnămoliți, la apropierea cailor și se îndepărtau către pajiști, printre ciulini violeți și petele galbene ale păpădiilor. Câmpia cea mai roditoare a Italiei se așternea în fața lor, cu parcele de miriști galbene sau cu ogoare cafenii de la brazdele răsturnate de curând de pluguri. Un mic sanctuar ruinat marca locul de unde începea teritoriul vreunui străvechi trib osc, iar acolo unde se încrucișau trei drumuri, un mic chioșc adăpostea imaginea creștină care o înlocuise de ceva vreme pe aceea a zeiței Hecate Trivia: Fecioara Maria cu pruncul Iisus în brațe.

Merseră până la căderea serii, când convoiul barbarilor se opri nu departe de malul unui pârâu și oamenii începură să ridice corturile pentru comandanți și să-și pregătească și pentru ei culcușurile. Țăranii care se întorceau la vremea aceea de la câmp, cu uneltele pe umăr și avându-i în jur pe copiii care se jucau alergând sub lumina ultimelor raze de soare, se opreau și-i priveau curioși pe barbari, apoi își continuau drumul către satele lor, pe deasupra cărora începeau să se ridice dâre subțiri de fum. La lăsarea întunericului, Livia arătă înspre niște lumini care se zăreau pe câmpie, nu departe de ei.

— Acolo este Minturnus, spuse ea, un oraș vestit cândva pentru vinurile sale...

Aurelius îi făcu semn că văzuse și el așezarea și aproape automat recită două versuri:

Vina bibes iterum Tauro diffusa palustris
inter Minturnas...

Livia îl privi cu uimire: era pentru prima dată când auzea un soldat recitând din versurile lui Horațiu și într-o limbă latină clasică, dar aceasta făcea parte dintr-un trecut al bărbatului despre care continua să nu știe mai nimic.

— Ar trebui să mai stabilim un contact, spuse Aurelius. Mâine ar trebui s-o ia înspre miazăzi, către Napoli, sau înspre sud-est, către Capua, dar, și într-un caz și în altul, n-o să mai avem posibilitatea să-i urmărim la adăpostul dealurilor. Va trebui să coborâm la șes, în loc deschis, să trecem prin sate și pe lângă case din ce în ce mai multe și vom fi observați mai ușor. Foarte greu străinii pot trece neluați în seamă.

— Dar acolo ce este? îl întrerupse Livia, arătând spre o lumină care clipea în apropierea unui pâlc de sălcii de pe malul pârâului. Aurelius privi cu atenție și, după o vreme, clipirile acelea repetate îl făcură să-și amintească de lucruri pe care le cunoștea de mult timp: se părea că era vorba despre un sistem de comunicație cifrată, folosită de serviciul poștal care îl servea numai pe împărat!

Privi mai atent și semnalele căpătară destul de repede un înțeles. Era o surpriză. Ele spuneau: „*Huc descende, miles gloriose*", „vino aici, jos, soldat lăudăros". Clătină din cap, de parcă nu-i venea să-și creadă ochilor, apoi se întoarse către Livia și-i spuse:

— Acoperă-mă și ține pregătiți caii în caz că va trebui s-o luăm iute la goană. Eu mă duc acolo.

— Așteaptă..., spuse Livia, dar nu reuși să-și termine fraza. Aurelius se făcuse deja nevăzut printre tufișurile de la

picioarele lor. Mai auzi câteva clipe foşnetul frunzele uscate sub paşii romanului, după aceea, nimic.

În acest timp, Aurelius încerca să nu piardă din ochi lumina aceea care lansase semnale atât de ciudate şi, după puţin timp, îşi dădu seama că era vorba despre un felinar ţinut în mână de un bărbat în vârstă. Lumina, ridicată sus ca să-şi ilumineze drumul, făcea să-i lucească în razele ei chelia. Era preceptorul împăratului! La mică distanţă în spatele lui mergea un războinic barbar. Bătrânul mai făcu câţiva paşi şi vocea lui se putu auzi.

— Stai mai în spate, ce naiba! Eu sunt obişnuit să fac unele lucruri de unul singur. Unde crezi că am să fug, dobitocule! Nu vezi ce beznă este şi, de fapt, n-o să-l părăsesc niciodată pe împărat.

Barbarul mormăi ceva şi se opri, rezemându-se de trunchiul unei sălcii. Preceptorul mai înaintă puţin, atârnă felinarul de o creangă şi, apoi, îşi aşeză mantia pe un tufiş, aranjând-o astfel încât să semene cu un om aşezat pe vine. După aceea, mai înaintă câţiva paşi şi dispăru ca şi cum tufişurile l-a fi înghiţit. Aurelius care se afla acum destul de aproape, rămase puţin descumpănit şi nu mai ştiu ce să facă. Nu putea să-l strige pentru că l-ar fi auzit barbarul şi nici să facă vreo mişcare nechibzuită. Porni în direcţia în care îl văzuse dispărând pe bătrân şi înaintă înspre malul pârâului, acolo unde vegetaţia era mai deasă şi nu se putea distinge nimic. Pe neaşteptate, auzi o voce şoptită aproape de el, la mai puţin de un pas.

— Cam multă lume pe aici.

Aurelius făcu o mişcare fulgerătoare şi sabia lui atinse gâtul preceptorului, dar acesta nu se sperie.

— Fii liniştit, spuse bătrânul. Totul este în regulă.

— Dar cum...

— Taci. Nu avem decât timpul pentru o uşurare cumsecade.

— Dar, pe Hercule...

— Sunt Ambrosinus, preceptorul împăratului.

— Mi-am dat seama.

— Nu mă întrerupe și ascultă-mă. Suntem mai atent supravegheați pentru că ne apropiem de țintă. Acum vin după mine peste tot, chiar și când mă duc să-mi fac nevoile. Ai înțeles, cred, că ne duc la Capri. Câți sunteți?

— Doi. Eu și o... femeie, dar...

— Așa este, vânzătoarea de apă... Ei bine, nu încercați să faceți nimic, ar fi curată sinucidere. Fără să mai vorbim că, dacă te prind ăia, te jupoaie de viu. Ai nevoie de cineva care să-ți dea o mână zdravănă de ajutor.

— Avem bani și ne gândim să angajăm mai mulți oameni.

— Băgați de seamă, mercenarii sunt gata întotdeauna să-și schimbe stăpânii, așa că trebuie să găsiți oameni de încredere. Noaptea trecută i-am auzit pe doi dintre ofițerii lui Wulfila vorbind despre niște prizonieri romani trimiși la Misenum ca să muncească pe corăbii. Cred că ar merita osteneala să ajungeți pe acolo.

— Oh, da, sigur că da, răspunse Aurelius. Nu poți afla mai multe?

— Eu fac tot ce pot. În orice caz, încearcă să stai pe aproape, căci, dacă reușesc, o să las și alte urme. Văd că știi să descifrezi codul luminos.

— Cum să nu? Dar de unde ai știut că eram pe aici?

— Simplu. Am văzut paharul acela: era, în mod clar, un semnal și am răspuns scriind ceva pe fundul cănii pe care mi-a dat-o fata. Apoi, m-am gândit că, dacă nu erai un prost, ne vei urmări din spatele dealurilor și că vei observa lumina lanternei, așa cum am observat și eu o dată focul vostru de la un popas. Acum, gata, te salut, trebuie să plec: am stat prea mult chiar și pentru unul care suferă de constipație.

Ambrosinus schiță un salut și se îndepărtă. Își luă mantia și lanterna și se duse la paznicul său care-l conduse înapoi în tabără.

Romulus, rezemat de un copac, privea în direcția mării, cu o expresie absentă.

— Trebuie să faci ceva, dragul meu, îi spuse Ambrosinus. N-o poți duce tot mereu așa, ești abia la începutul vieții și trebuie să începi din nou să trăiești.

Romulus nici măcar nu se întoarse.

— Să trăiesc? Pentru ce să mai trăiesc? Și se închise din nou în mutenia sa.

Ambrosinus oftă.

— Și totuși, mai avem o speranță...

— O speranță pe fundul unui pahar, nu-i așa? Cândva era pe fundul unei cutii, dacă-mi aduc bine aminte. Cutia Pandorei.

— Sarcasmul tău nu-și are rostul aici. Omul care a mai încercat o dată să te salveze este aici și mai hotărât ca oricând să te elibereze.

Romulus clătină din cap fără a se arăta prea entuziasmat și celălalt continuă:

— Omul acela te consideră împăratul lui și este normal să aibă un motiv destul de puternic și de important ca să continue într-o acțiune atât de disperată și atât de periculoasă. Un asemenea om ar merita din partea ta mult mai mult decât un semn de indiferență.

Romulus nu răspunse la cuvintele bătrânului, dar, din privirea lui, Ambrosinus înțelese că mersese drept la țintă.

— Nu vreau să mai înfrunte în zadar atâtea primejdii. Asta este. Cum îl cheamă?

— Dacă-mi aduc bine aminte, se numește Aurelius.

— Este un nume destul de obișnuit.

— Ai dreptate. Dar omul care poartă acest nume nu este unul obișnuit. Se comportă ca și cum ar comanda o armată întreagă aflată la ordinele tale, dar este singur ca un câine. Pentru el, viața și libertatea ta sunt mai prețioase decât orice pe lume. Îți este atât de credincios încât este gata să înfrunte chiar un risc mortal deși încă nu i s-a vindecat rana pe care a căpătat-o când a făcut ultima încercare de a te salva. Gândește-te la asta când simți că-ți lipsește curajul de a-ți lua din nou viața în serios, când te porți de parcă viața ta nu merită osteneala de a fi trăită. Gândește-te la asta, micul meu Cezar.

Se întoarse și o porni către cort ca să pregătească ceva pentru cina învățăcelului său, dar, înainte de a intra, aruncă o privire spre dealurile acoperite de păduri și cufundate în beznă și murmură printre dinți:

— Ține-te bine, *miles gloriosus*, pe toți dracii și pe toți zeii, ține-te tare.

— M-a făcut *miles gloriosus*, îți dai seama? spuse Aurelius gâfâind în timp ce urcau spre vârful dealului. Ca și cum aș fi fost un personaj de comedie. La timpul potrivit o să-i tai beregata.

— Îmi închipui că bătrânului. El era?

— Da, sigur că da.

— L-a citit pe Plaut, asta-i tot. Văd că și tu l-ai citit. Ești un om cultivat, lucru cam rar pentru un soldat, în special în vremuri ca astea. Te-ai întrebat vreodată de ce ești așa?

— Am altele la care să mă gândesc, îi răspunse sec Aurelius.

— Ai putea să-mi spui și mie ce s-a întâmplat sau îți cer prea mult?

— Mi-a confirmat că merg la Capri. Și mi-a mai spus și altceva: a auzit vorbindu-se că niște prizonieri romani au

fost trimiși la Misenum ca să muncească pe galerele flotei barbare. Măcar de aș putea reuși să-i găsesc..

— Asta nu-i greu. Cu ceva bani se pot obține o mulțime de informații. Ce ai de gând să faci acum?

— M-am gândit la asta pe când veneam încoace. Acum suntem siguri de destinația lor și nu cred că este cazul să riscăm mergând prin locurile descoperite de la câmpie. Trebuie să le-o luăm înainte și să ne pregătim cât se poate de bine.

— Pe tine te interesează în primul rând să dai de urma camarazilor tăi.

— Este în interesul tuturor. Am nevoie de oameni în care să mă pot încrede orbește și în unitatea mea nu era nici un om în care să nu fi avut o încredere totală. Îndată ce vom forma un grup de atac, ne vom gândi și la un plan de acțiune.

— Și dacă, în timp ce noi mergem mai departe, ei își schimbă destinația?

— Nu cred așa ceva, dar trebuie să ne asumăm și acest risc. Cu cât rămânem mai mult timp în contact, cu atât crește posibilitatea unor întâlniri nedorite, în special aici, la câmpie și la loc deschis. Eu propun să plecăm chiar mâine acolo unde avem interes. Putem face asta după ce vedem în ce direcție o apucă și mai mergem o vreme înaintea lor. Noi ne mișcăm mult mai repede decât ei.

— Cum vrei. Poate că ai dreptate. Doar că... nu știu cum să-și explic, atât timp cât am fi rămas prin preajmă, mi se părea că el ar fi fost mai în siguranță.

— Sub protecție. Așa este. Și eu am avut aceeași senzație și nu-mi face nici o plăcere să plec, dar mă liniștește gândul că se află pe mâini bune. Nebunul ăla de bătrân ține, cu siguranță, mult la el și este mai isteț decât toți barbarii aceia la un loc. Hai acum să încercăm să ne odihnim. Am călărit toată ziua și am mâncat doar pâine uscată și o coajă de brânză.

— O să fie mai bine de acum încolo, dar bagă de seamă că pe aici se mănâncă mai mult peşte.

— Mi-ar pica mai bine carnea de vită.

— Eşti obişnuit să mănânci mai ales carne, prin urmare te tragi de la şes, din vreo fermă de la ţară.

Aurelius nu-i răspunse. Nu-i plăceau deloc întrebările pe care i le punea Livia cu privire la trecutul său. Dădu jos şaua de pe cal şi-i scoase şi zăbala, lăsându-l doar cu căpăstrul, ca să poată paşte liniştit, apoi îşi întinse pătura pe pământ.

— Eu, însă, nu mănânc altceva decât peşte, spuse Livia.

— Uitasem că tu eşti o creatură acvatică, răspunse Aurelius întinzându-se pe pătură. Livia se culcă alături de el şi, timp de câteva clipe, păstrară tăcerea, privind stelele care străluceau pe nesfârşita boltă întunecată de deasupra lor.

— Visezi vreodată noaptea? întrebă deodată Livia.

— Cea mai bună noapte este aceea în care nu visezi nimic.

— Răspunzi întotdeauna cu cuvintele altuia. De data aceasta este Platon.

— Oricine ar fi, sunt de acord cu el.

— Nu-mi vine să cred că nu visezi niciodată.

— Eu nu am vise. Doar coşmaruri.

— Şi ce vezi?

— Groază... sânge... urlete... peste tot foc, foc din toate părţile, un infern de flăcări şi totuşi o senzaţie de frig, ca şi cum sufletul mi se transformă într-un sloi de gheaţă. Dar tu? Tu ai, însă, un vis... mi-ai spus odată asta. Un oraş în mijlocul mării.

— Aşa este.

— Există, aşadar, cu adevărat, această mică Atlantidă a ta.

— Oh, este doar un sat cu colibe amărâte: trăim din pescuit şi din vânzarea sării pe care o extragem, dar, pentru

moment, ne ajunge. Suntem liberi şi nimeni nu are curajul să se aventureze prin apele noastre: limbi de nisip şi mlaştini, ochiuri de apă adâncă pe care mareea le face periculoase. Un ţinut de pe malul mării care se schimbă de la o zi la alta, aş putea spune chiar de la o oră la alta...

— Mai spune. Îmi place să te aud povestind.

— Satul a fost întemeiat de tovarăşii mei de suferinţă, fugarii din Aquileia, şi, cu timpul, au mai venit şi alţii, din alte părţi. Din Grados, Altino, Concordia. Mama şi cu mine am ajuns acolo chiar în noaptea aceea. Eram frânţi de oboseală, disperaţi, sleiţi de puteri. Pescarii cunoşteau câteva insulişe în mijlocul lagunei, despărţite de restul teritoriului printr-un canal larg, asemănător unui râu care se varsă în mare. Pe insula cea mai mare, se aflau ruinele unei *ville* străvechi şi ne-am căutat adăpost acolo. Bărbaţii au adunat ierburi uscate şi rămurele ca să pregătească nişte culcuşuri cât de cât odihnitoare. Femeile mai tinere s-au aşezat să-şi alăpteze sugarii, cineva a reuşit să aprindă un foc printre zidurile acelea năruite şi acoperite de tot felul de plante agăţătoare. A doua zi, cei care se pricepeau la dulgherie au început să taie copaci şi să construiască nişte colibe, iar pescarii au ieşit în larg ca să pescuiască. Se născuse noua noastră patrie. Eram cu toţii veneţi, cu excepţia unui sicilian şi a doi umbri care făcuseră parte din administraţia imperială. Am botezat aşezarea noastră Veneţia.

— Este un nume frumos, parcă te mângâie, spuse Aurelius. Şi câţi sunteţi?

— Aproape cinci sute de suflete. Creşte de-acum prima generaţie de copii născuţi în acest loc, primii veneţieni. A trecut atâta timp şi limba oamenilor de aici a căpătat un accent care începe să se deosebească de al celor rămaşi pe uscat. Nu este ceva minunat?

— Şi nu a venit nimeni peste voi?

— Ba au venit, de mai multe ori, dar ne-am apărat. Ținutul nostru se întinde de la Altino până la Ravenna, iar oamenii noștri cunosc fiecare colțișor, fiecare ochi cu apă adâncă, fiecare plajă, fiecare insuliță. Este o lume greu de imaginat și schimbătoare: nici pământ, nici apă și, câteodată, nici cer, atunci când norii coboară atât de jos încât parcă se unesc cu crestele înspumate ale valurilor, dar toate aceste trei elemente împreună rămân adesea invizibile în ceața iernii sau în pâcla verii, întinsă peste suprafața apei. Fiecare dintre insulele acelea este acoperită de codri deși. Copiii noștri adorm legănați de cântul privighetorilor și de țipetele pescărușilor.

— Ai și tu un copil? o întrebă Aurelius pe neașteptate.

— Nu. Dar copiii fiecăruia sunt copiii tuturor. Împărțim între noi tot ce avem și ne ajutăm unul pe celălalt. Ne alegem conducătorii prin votul tuturor, am adoptat vechile legi republicane ale strămoșilor noștri, cele făurite de Brutus și Scaevola, Cato și Claudius.

— Vorbești de parcă ar fi vorba despre o adevărată patrie.

— Chiar este, răspunse Livia. Și, la fel ca Roma de la începuturile ei, primește în sânul ei fugari și exilați, pe cei persecutați și dezmoșteniți. Am construit bărci cu fundul plat care pot ajunge peste tot, ca aceea în care te-am luat pe tine atunci când fugeai din Ravenna, dar acum construim vase în stare să iasă și în largul mării. Aproape în fiecare zi apar noi locuințe și va veni o vreme în care Veneția va fi mândria acestor pământuri și un mare oraș al mării. Uite, ăsta este visul meu. De aceea poate că nu am avut un soț sau un copil. Iar când am pierdut-o pe mama, răpusă de boală, am rămas singură.

— Nu pot să cred că o fată atât de... atât de frumoasă nu a fost niciodată cu un bărbat...

— Un bărbat? Se mai întâmplă. Poate pentru că nu l-am întâlnit până acum pe cel pe care-l am în minte. Poate pentru

că toți se simt datori sau vor neapărat să aibă grijă de o fată care a rămas singură. Am vrut să le arăt tuturor că pot trăi pe picioarele mele și așa ceva nu-i mai atrage pe bărbați. Ba chiar îi alungă. Pe de altă parte, toți cei care trăiesc în orașul meu trebuie să fie gata mereu de luptă, astfel că eu am învățat să mânuiesc arcul și sabia înainte de a găti și a coase. La noi, până și femeile luptă atunci când este nevoie. Au învățat să deosebească zgomotul valului purtat de vânt de cel al apei în care se cufundă o vâslă și au mai învățat ca, atunci când fac de pază, să-și facă nevoia mică din picioare, la fel ca bărbații...

Aurelius zâmbi la adăpostul întunericului la auzul acelor cuvinte mai fără ocol, dar Livia continuă:

— Totuși, avem nevoie de bărbați ca tine ca să ne făurim un viitor. După ce vom termina cu ceea ce avem de făcut acum, nu ți-ar plăcea să vii să trăiești împreună cu noi?

Aurelius tăcu neștiind ce să-i răspundă la o propunere atât de neașteptată, apoi, după câteva clipe de tăcere, spuse:

— Aș vrea să-ți pot spune ce simt în clipa aceasta, dar sunt ca unul care merge prin beznă și pe un teren necunoscut, nu pot face decât un singur pas de fiecare dată. Oricum, să ne străduim să-l eliberăm pe băiatul acela, ar fi deja foarte mult.

Atinse buzele fetei cu un sărut ușor.

— Încearcă acum să te odihnești, îi spuse. Am să fac eu primul de pază.

XI

Ajunseră în apropiere de Pozzuoli după două zile, în pragul serii. Zilele se scurtaseră mult acum și soarele apunea destul de repede, într-un cerc de aburi roșietici. Cea mai frumoasă regiune din Italia mai părea încă să semene cu un ținut fericit: aici nu se întâlneau semnele distrugerilor înspăimântătoare din nordul țării, nici disperarea și mizeria din regiunile centrale. Fertilitatea extraordinară a câmpiilor, permițând câte două recolte pe an, făcea ca aici hrana să fie suficientă pentru toți, iar ceea ce prisosea putea fi vândut pe un preț bun în locurile unde era lipsă. În grădinile de zarzavaturi mai erau încă verdețuri și chiar și flori prin celelalte grădini, iar prezența barbarilor era mai puțin vizibilă decât în regiunile din nord. Oamenii erau politicoși și îndatoritori, copiii gălăgioși, uneori chiar peste măsură, și se mai putea distinge încă puternicul accent grecesc al napoletanilor. Livia observă că, atunci când se refereau la ea, spuneau „chilla femina", în loc de „illa foemina". La Pozzuoli cumpărară de mâncare de la târgul care se ținea în zilele cu soț ale săptămânii, în interiorul amfiteatrului. Arena, în care, cândva, cursese sângele gladiatorilor, era acum plină de tarabe la care se vindeau ridichi și linte, dovleci și praz, ceapă și fasole, napi și toate felurile de fructe din acel anotimp, mai ales smochine, mere roșii, verzi și galbene, precum și rodii de un frumos roșu aprins. Unele dintre ele, despicate cu măiestrie în două, își arătau sâmburii din interior, ca niște rubine. O adevărată încântare pentru ochi.

— Pare să renască, spuse Aurelius. Totul este atât de diferit aici.

— Ai mai fost prin locurile astea? îl întrebă Livia. Eu da. Acum doi ani, cu oamenii lui Anthemius ca să-l escortăm pe episcopul din Niceea până la Roma.

— Eu nu, răspunse Aurelius. N-am ajuns niciodată mai la sud de Palestrina. Unitatea noastră a fost întotdeauna cantonată în nord: în ţinutul Noricos sau în Rethia sau în Pannonia. Aici, clima este atât de blândă, aerul înmiresmat, iar oamenii sunt foarte cumsecade. Pare o altă lume.

— Acum înţelegi de ce oamenii care vin prin locurile astea nu mai vor să le părăsească?

— Aşa este, îi răspunse Aurelius. Şi dacă este să fiu cât se poate de sincer, în caz că aş putea alege, mi-ar plăcea mult mai mult să mă stabilesc aici decât în mlaştina aceea a ta.

— Lagună, îl corectă Livia.

— Lagună sau mlaştină, nu-i prea mare diferenţa. De unde crezi că vor pleca? întrebă el după aceea schimbând pe neaşteptate subiectul discuţiei.

— Din portul Napoli. Nu poate fi nici o îndoială. De acolo este cea mai scurtă rută către Capri. Şi acolo sunt depozite de tot felul ca să se poată aproviziona cu tot ce le este necesar pentru o şedere mai lungă pe insulă.

— Atunci, hai să plecăm. Nu avem prea mult timp şi locurile astea sunt foarte ispititoare. Chiar şi Hannibal cu armata lui s-au lăsat moleşiţi de huzurul şi de plăcerile vieţii de pe aceste meleaguri.

— Huzurul de la Capua..., îi dădu dreptate Livia. Îi cunoşti pe Titus Livius şi pe Cornelius Nepos. Ai avut parte, ca şi mine, de educaţia tipică pentru o familie bună de la nivelul mijlociu, dacă nu chiar de la vârful societăţii. pe de altă parte, dacă numele pe care îl porţi este cu adevărat al tău...

— Chiar al meu este! i-o reteză Aurelius.

Ajunseră în portul Napoli a doua zi către prânz și se amestecară în mulțimea care forfotea printre tarabele din piață; voiau să tragă cu urechea și eventual să pescuiască vreo informație. La tejgheaua unui vânzător ambulant mâncară pâine cu pește fript și admirară minunata priveliște a golfului, cu silueta impunătoare a Vezuviului din vârful căruia ieșea o șuviță de fum abătută de vânt către răsărit. Pe înserat, văzură sosind convoiul imperial: armurile, scuturile și coifurile războinicilor barbari păreau niște unelte monstruoase ale morții în atmosfera pașnică, sărbătorească și plină de culoare a portului. Copiii aproape că se strecurau printre copitele cailor, alții se apropiau de soldați încercând să le vândă dulciuri, semințe prăjite și stafide. Când Romulus coborî din carul său se îngrămădiră cu toții în jurul lui, fermecați de înfățișarea sa, de hainele brodate, de trăsăturile aristocratice ale chipului său și de expresia melancolică din priviri. Nici Aurelius, nici Livia nu reușiră să privească prea mult scena aceea. El își acoperi fața cu o pălărie de paie cu boruri largi, iar fata își trase peste față o eșarfă, după care porniră de-a lungul cheiului și, ajungând în umbra protectoare a porticului care se întindea până către mare, reușiră să privească de la o distanță nu prea mare cum împăratul cel tinerel înainta înconjurat de mai tinerii săi supuși.

— Nu vrei să vii să te joci cu noi? îl întreba unul dintre copii.

— Hai, vino, avem o minge!, îi spunea un altul.

Unul dintre copii îi întinse un fruct.

— Vrei un măr? Ia-l, e bun, să știi!

Romulus zâmbea cam nedumerit, neștiind ce să le răspundă, dar Wulfila descălecă și-i alungă pe toți cu vocea sa poruncitoare și cu înfățișarea sa înspăimântătoare. Un grup de hamali termina de descărcat mărfurile pregătite

pentru șederea pe insulă, ultima închisoare a împăratului din Apus. La scurt timp după aceea, de mal se apropiară două bărci mari și începură să ia la bord oameni și provizii. Ultimii care urcară fură băiatul, însoțit de preceptorul său.

Ambrosinus își ridică poalele hainei în momentul în care urca la bord, descoperindu-și genunchii osoși, și privi de jur împrejur, ca și cum ar fi căutat să descopere ceva sau pe cineva. Pentru o clipă, privirile i se întâlniră cu cele ale lui Aurelius, aflat în umbra porticului, cu fața aproape acoperită de borurile pălăriei, și expresia chipului său, mișcarea abia perceptibilă a capului arătau că bătrânul îl recunoscuse.

Marinarii desfăcură funiile care legau bărcile de mal și începură să strige comenzile pentru începerea manevrelor de plecare, în timp ce alții ridicau ancorele și înălțau pânzele în bătaia vântului. Livia și Aurelius ieșiră din umbra porticului și merseră până în capătul cheiului urmărind mult timp cu privirea silueta lui Romulus care stătea țeapăn la pupă, devenind din ce în ce mai mic pe măsură ce vasul se îndepărta. Vântul făcea să-i fluture părul blond și-i umfla hainele și poate că îi usca lacrimile de pe obraji în acel amurg trist și puțin încețoșat.

— Sărmanul băiat, suspină Livia.

Aurelius continua să-și țină ochii ațintiți asupra bărcii care era de-acum departe și i se păru că băiatul ridicase la un moment dat mâna, făcând parcă un semn de salut.

— Poate că ne-a văzut și el, spuse bărbatul.

— Poate, încuviință Livia. Hai să mergem acum, să ne întoarcem. E mai bine să nu ne facem prea mult văzuți.

Aurelius se opri în fața hanului „Parthenope", după cum se putea citi pe firma pe care se vedea o figură greu de deslușit, vrând, în intenția pictorului, să reprezinte o sirenă.

— Nu aveau decât o singură cameră liberă, spuse el în timp ce urcau scările spre catul de sus, va trebui să dormim împreună.

— Am dormit eu și în condiții mult mai grele și parcă nu m-am plâns vreodată de ceva, îi răspunse Livia. Îl privi cu o expresie indiferentă și adăugă: De fapt, între noi nu este altceva decât o înțelegere soldățească, așa că nu-i nici un pericol să dormim în aceeași cameră. Nu-i așa?

— Chiar așa, îi răspunse Aurelius, dar privirile sale și tonul vocii spuneau altceva.

Livia luă un felinar și intră. Camera era destul de mică și modestă, dar avea tot ce trebuia. Mobilierul era constituit din două paturi de câte o persoană și o laviță. Într-un colț se aflau un ulcior plin cu apă și un lighean. Într-o firidă din perete, oala de noapte cu capacul ei de metal. Pe laviță se afla o tavă cu o bucată de pâine, un calup mic de brânză și două mere. Se spălară pe mâini și mâncară în tăcere.

Pe când se pregăteau de culcare, se auzi o ciocănitură în ușă.

— Cine-i acolo? întrebă Aurelius și se lipi de peretele de lângă ușă cu mâna pe mânerul sabiei.

Nu răspunse nimeni. Aurelius îi făcu semn Liviei să deschidă și el trase încet sabia din teacă. Livia își pregăti pumnalul în mâna stângă, ridică încet zăvorul cu dreapta și, apoi, cu o mișcare rapidă, deschise larg ușa. Coridorul era pustiu, iluminat pe jumătate de un felinar atârnat pe perete.

— Uite, spuse Aurelius, arătând ceva de pe pardoseală. Cineva ne-a lăsat un mesaj.

Pe jos era o foaie mică de pergament, împăturită în patru. Livia o ridică și o despături. Erau câteva rânduri și un minuscul *sphraghís*, un sigiliu de felul celor orientale, cu trei litere grecești împletite între ele.

— Semnătura lui Anthemius, spus Livia, bucuroasă. Eram sigur că nu ne va lăsa de izbelițe.

— Ce scrie? o întrebă Aurelius.

— Stefanus a trimis banii care ne trebuie la un bancher din Pozzuoli. Putem să angajăm oameni și chiar să-i trimitem

veşti lui Anthemius prin curierii care duc scrisorile de credit. Este sistemul nostru secret de comunicare şi văd că a funcţionat foarte bine.

— Trebuie să-i caut pe oamenii mei, chiar dacă există doar o mică speranţă. Dacă a scăpat doar unul, eu vreau să-l găsesc.

— Stai liniştit. O să facem tot ce ne va sta în putinţă, dar nu cred să avem prea multe şanse.

— Ambrosinus mi-a spus că nişte prizonieri romani au fost duşi la Misenum.

— Şi chiar acolo o să mergem, dar nu te poţi aştepta la nimic sigur şi nici nu ne va fi uşor. Dacă acolo se află camarazi de-ai tăi, ei sunt acum sclavi, înţelegi? Sclavi. Probabil ţinuţi în lanţuri. Păziţi cu străşnicie. A-i elibera înseamnă să ne expunem unor riscuri foarte mari şi am putea compromite misiunea care este mai importantă decât orice.

— Nici o misiune nu poate fi mai importantă. Ai priceput ce-am zis?

— Dar mi-ai dat cuvântul de onoare.

— Şi tu.

Livia lăsă ochii în jos şi-şi muşcă buzele: nu exista o altă cale. Aurelius era de neînduplecat.

Porniră la drum a doua zi cu puţin înainte de revărsatul zorilor. Un vânt rece dinspre miază-noapte alungase ceaţa: pe cerul senin încă mai strălucea, pregătindu-se să se cufunde în mare, secera lunii. Insula Capri se vedea clar la orizont, sălbatică şi stâncoasă, iar în partea de sus se deslușea o pată deasă de verdeaţă. La sud, dâra de fum care ieşea din craterul Vezuviului devenea din ce în ce mai deasă şi lăsa pe cerul albastru o dungă lungă, neagră ca vălul unei bocitoare cernite.

La răsăritul soarelui, îl întâlniră pe bancherul lui Anthemius, un oarecare Eustatius, într-o bisericuţă izolată, undeva în afara zidurilor oraşului, un omagiu adus Sfântului

Sebastian. Imaginea sfântului, legat de un stâlp și străpuns de săgeți, îl impresionă din cale-afară pe Aurelius. Memoria sa fu pusă la grea încercare, căutând cu disperare o legătură imposibilă, stârnind neliniște în adâncurile sufletului său, dar se ținu tare, încercând să-și ascundă emoțiile.

— Avem nevoie de niște informații, spuse Livia, prefăcându-se că nu observase starea sufletească a tovarășului său.

— Vă puteți baza pe mine, îi răspunse Eustatius. O să vă spun tot ce știu.

— Am auzit că au fost aduși câțiva prizonieri romani la Misenum ca să muncească pe corăbii.

— Portul militar se află acum în curs de desființare, răspunse Eustatius, și puținele nave care se află acolo în acest anotimp au fost urcate pe uscat pentru reparații. Vâslașii sunt folosiți la alte munci.

— Care ar fi acestea? întrebă îngrijorat Aurelius.

— Unii au fost duși în minele de pucioasă și în saline, alții sunt puși să lupte ca gladiatori în spectacole clandestine. Atracția pariurilor îi amețește pe toți pe aici. Eu știu câte ceva despre asta.

— Și dacă acești prizonieri au fost soldați? mai întrebă Aurelius.

— Dacă-i vorba despre soldați, îți va fi mai ușor să-i găsești acolo.

— Unde?

— În ceea ce se numește aici *piscina mirabilis*.

— Ce-i asta?

— Vechiul rezervor din care se aprovizionau cu apă de băut corăbiile flotei imperiale. Încearcă să-ți imaginezi o uriașă biserică subterană, cu cinci nave, o lucrare impresionantă. Acum, apeductul a fost deviat și subterana aceea imensă este ascunzișul ideal pentru asemenea spectacole degradante. Și pot să vă asigur că nu puțini sunt și creștinii

care asistă la ele, pariind sume enorme pe luptătorii cel mai bine cotați. O să aveți nevoie de un permis de intrare, adăugă el. Și le dădu o plăcuță mică din os, lustruită și având imprimată pe ea semnul tridentului, emblema amiralității.

Livia luă banii și plăcuța de os, semnă o chitanță și scrise câteva rânduri către Anthemius, într-un limbaj cifrat, apoi salută și dădu să iasă.

— Ar mai fi ceva, își aminti bancherul. Dacă găsiți loc, poposiți la *Gallus Aesculapi*, din vecinătatea vechiului doc. Acolo este locul de întâlnire al pariorilor și al celor care țin pariurile... Dacă vreunul dintre aceștia v-ar întreba: „Vreți să faceți o baie în bazin?" să răspundeți: „Ba bine că nu". Este parola celor care frecventează acele locuri. Ce ar mai fi... Ah, da: sunt condamnați la moarte cei care organizează și, de asemenea, cei care asistă la luptele de gladiatori, știți, nu-i așa?

— Știm, răspunse Aurelius. Este o lege mai veche, a lui Constantinus, dar o respectă doar cine are chef.

— Așa este, dar, oricum, fiți atenți. Când cineva are vreun interes, legile se respectă și vai de cel care ajunge sub ascuțișul securii. Succes! încheie Eustatius.

Își continuară drumul fără oprire și merseră până seara. Trecură de lacul Lucrinos, apoi de lacul Avernus și ajunseră la Misenum după asfințitul soarelui. Găsiră destul de ușor taverna *Gallus Aesculapi*, aflată în fața docului de la *Portus Iulius*. Marele bazin hexagonal se afla parțial sub pământ și o poartă de pe o latură permitea doar trecerea unei singure corăbii. Corăbiile de război erau în număr de cinci, două dintre ele fiind destul de avariate, astfel încât se putea ghici ușor că activitatea fusese aproape abandonată. Toate navele aparțineau unui *magister classis* al cărui steag zdrențuit atârna nemișcat de catarge. Ceea ce fusese cândva baza navală a flotei imperiale, o radă capabilă să adăpostească două sute

de nave de război, era acum un fel de baltă puturoasă pe suprafaţa căreia pluteau resturi deja putrezite.

Livia şi Aurelius intrară în tavernă după apusul soarelui şi cerură să mănânce o supă de pui cu verdeţuri. De peste tot se auzeau ţipetele pescăruşilor şi strigătele femeilor care-şi chemau la cină copiii răspândiţi la joacă prin toate ungherele. Localul era destul de aglomerat: un ospătar chel şi gras servea vin alb clienţilor de la mese, unii ocupaţi cu jocul de zaruri, alţii cu arşice şi alţii cu ghicitul în cărţi. Se vedea de la o poştă că locul acela era o adevărată împărăţie a jocurilor de noroc şi a pariurilor. Dar unde erau cei care organizau pariurile? Livia privi împrejur şi observă că unele mese erau aşezate aproape de singura fereastră şi în jurul lor se aflau nişte indivizi extrem de suspecţi, parcă abia scăpaţi de la ocnă, cu feţele brăzdate de cicatrice şi cu braţele tatuate după obiceiul barbarilor. Îl împunse cu cotul pe Aurelius.

— I-am văzut şi eu, spuse acesta.

Îl chemă pe ospătar şi-i spuse:

— Sunt nou prin locurile astea, dar îmi place la voi şi aş vrea să mă împrietenesc cu oamenii ăştia de ispravă. Aş vrea să le duci o carafă din cel mai bun vin pe care-l ai domnilor de acolo.

Omul făcu întocmai, ducând carafa care fu întâmpinată cu strigăte de bucurie.

— Ei, străinule! Vino aici să bei cu noi şi adu-o şi pe puicuţa aia. Prietenii îşi împart totul între ei, nu-i aşa?

— Dă-mi nişte bani, îi şopti Aurelius Liviei.

Apoi, se apropie de masa noilor săi prieteni zâmbind într-o doară şi le spuse:

— Mai bine lăsaţi-o baltă. Aia nu-i o puicuţă. E o adevărată lupoaică şi muşcă.

— Oh, hai încoace, spuse, ridicându-se de la masă, un altul cu o mutră de puşcăriaş evadat, rânjind cu gura plină de dinţi stricaţi, vino, frumoaso, să petreci şi tu cu noi!

Se apropie de Livia care continua să stea așezată la masă și-i puse o mână pe umăr, împingându-și degetele în jos către sâni, dar ea, cu o mișcare fulgerătoare, îl înhăță cu mâna dreaptă de testicule și i le strânse cu toată puterea între degetele ei de oțel, în timp ce cu dreapta își smulse pumnalul de la centură, și îl duse la beregata namilei, după care sări în picioare. Nenorocitul urla ca din gură de șarpe, dar nu putea face nici o mișcare din cauza cuțitului care aproape că i se înfipsese în gât și nici nu putea să se elibereze din strânsoare. Livia strânse și mai tare, până când omul leșină de durere și se prăvăli pe jos. Fata își așeză din nou pumnalul la centură și se așeză, continuând să-și mănânce supa ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

— V-am spus eu că mușcă, spuse Aurelius cu un aer plictisit. Pot să stau cu voi?

Impresionați de cele întâmplate, ceilalți îi făcură imediat loc să se așeze. Își turnă de băut și puse ostentativ câteva monede de argint pe masă.

— Am auzit că pe aici se poate câștiga frumos din pariuri, dacă ai mână bună.

— După câte văd, ai vrea să joci pe bani buni, spuse cel care părea să fie un fel de șef.

— S-ar putea să merite.

— Dacă-i pe așa, ai nimerit unde trebuia, dar ca să intri în joc trebuie să ai un sfânt protector. Înțelegi ce vreau să spun?

Aurelius scoase tăblița cu tridentul și i-o arătă preț de o clipă, după care o puse la loc.

— Așa ceva?

— Văd că ești bine pregătit. Îți place să te culci seara devreme?

— Eu? Sunt un noctambul înrăit.

— Ai vrea să faci o baie în piscină pe la miezul nopții?

— Cum să nu.

— Cam cât vrei să joci?

— Depinde. Este vreunul pentru care se poate risca un ban bun?

Omul se ridică în picioare, îl luă de braţ şi-l trase mai într-o parte, ca pentru a-i încredinţa un mare secret.

— Ascultă la mine, ar fi un etiopian uriaş, mare cât o casă, un adevărat Hercule care i-a terminat pe toţi adversarii.

Aurelius simţi că i se taie răsuflarea. Ar fi vrut să urle din adâncul rărunchilor:

—Batiatus!

Dar îşi păstră strigătul în adâncul fiinţei şi-şi înăbuşi bucuria imensă care-i umplea sufletul.

— Toţi pariază pe el sume foarte mari. Dar văd că tu nu ai probleme cu banii aşa că-ţi propun o afacere. Pariem tot ce ai pe negrul ăla şi el pierde lupta. Eu îţi garantez că o să piardă şi după aceea împărţim câştigul, dar îmi trebuie cel puţin cinci solidus de aur, altfel nu merită osteneala.

Aurelius îşi scoase punga şi o cântări în mână.

— Am mai mult, dar nu mă lua de prost. De ce ar pierde tocmai acum ursul ăsta?

— Din două motive: primul este că în noaptea aceasta va trebui să lupte cu trei adversari în loc de unu. Al doilea este o surpriză şi o să-ţi dai seama atunci despre ce este vorba. Nu te cunosc, amice, şi nu pot risca să-ţi spun mai multe. Ba chiar ţi-am spus deja cam prea multe. Deci, facem cum am vorbit?

— Ţi-am mai spus: nu sunt prost. Îţi dau banii acolo, înainte ca spectacolul să înceapă.

— E bine şi aşa, spuse omul. La miezul nopţii, când o să auzi clopotul de la amiralitate.

— O să fiu acolo. Ah, mai este ceva: o vezi pe fata de acolo? Arătă înspre Livia. Nu-i decât un pui de găină prăpădit în comparaţie cu mine. Fără figuri, deci, ne-am înţeles? Sau

îți smulg cu totul ouăle și ți le bag pe gât. Adună-l acum pe porcul ăla care parcă ar vrea să se trezească, înainte să nu se răzgândească și să-i crape capul ca pe un dovleac.

Omul mormăi în semn că înțelesese și se duse să se ocupe de cumătrul său bine bumbăcit. Aurelius și Livia se făcură nevăzuți în întunericul de afară.

— Batiatus este, spuse Aurelius aproape în culmea fericirii. Îți dai seama? Batiatus este aici!

— Liniștește-te, am înțeles. Dar cine este Batiatus?

— Un camarad de-al meu. Era garda de corp a comandantului meu, un etiopian uriaș, înalt de aproape șase picioare, puternic ca un taur. Unul ca el face cât zece oameni, îți jur. Dacă reușim să-l eliberăm, sunt aproape sigur că o să izbutim. Și, dacă este el, poate că mai sunt și alții. Oh, zei, parcă nici nu îndrăznesc să mă gândesc...

— Nu-ți face prea multe iluzii. De fapt, cum speri să-l eliberezi?

Aurelius strânse în mână mânerul sabiei.

— Cu asta, cu ce altceva?

— Aha. Și ți-ar mai trebui și un ajutor, îmi închipui.

— Mi-ar fi mai ușor.

— Ai un mod ciudat de a cere ceva.

— Nu ceream nimic. Încerc doar să te ajut ca să-ți duci la bun sfârșit misiunea.

— Asta așa-i. Atunci, hai să plecăm de aici, trebuie să ne pregătim și să facem rost de tot ceea ce ne trebuie. Ce ți-a spus porcul celălalt?

— Că toți pariază pe negrul care iese mereu învingător și mi-a cerut mulți bani ca să parieze pe negru și să facă apoi ceva ca acesta să piardă lupta.

— Poate că vor să-l otrăvească.

— Mă îndoiesc. Valorează prea mult.

— Să-l drogheze?

— Poate.

— Oricum, treaba asta nu-mi place. Trebuie să fim cu ochii în patru.

Se întoarseră la cârciumă și se pregătiră cu grijă pentru ce avea să urmeze.

— În primul rând ne trebuie niște cai, spuse Aurelius, trei sau chiar patru dacă putem, nu se știe niciodată. O să încerc să mă ocup eu de asta: am văzut că încă mai există o stație de poștă la intrarea în oraș și insigna mea de militar ar trebui să-mi fie de ajutor, dar poate că-mi vor mai trebui și alți bani.

Livia vârî mâna în pungă și Aurelius plecă. Bărbatul se întoarse noaptea târziu.

— S-a făcut, spuse el intrând în cameră. Șeful stației este un om cumsecade, un slujbaș din aceia de modă veche care știu să înțeleagă multe lucruri fără să pună prea multe întrebări. Mi-a spus că vom găsi caii pe la plantațiile de măslini care se află pe deal, cam pe la a treia bornă de drum. I-am spus că trebuie să-mi sosească în noaptea asta niște prieteni și că trebuie să plecăm la drum mâine înainte de a se lumina de ziuă.

— Și armele? întrebă Livia.

— Ne putem aștepta la percheziționarea spectatorilor, așa că ar fi mai bine să le ai la tine, dar va trebui să arăți ca o femeie, mă înțelegi?

— Te-am înțeles foarte bine, îi răspunse Livia fără a fi prea încântată. Acum, du-te puțin afară și să bați la ușă când te întorci.

Aurelius se întoarse după o vreme, atunci când crezu că fata terminase cu pregătirile, și rămase uluit de felul în care se transformase tovarășa sa de luptă. O privi în ochi, fermecat de strălucirea privirii ei, pusă discret în valoare de o urmă ușoară de funingine și ar fi vrut să-i spună cât era de minunată, dar, în aceeași clipă, un dangăt de clopot vibră în aer venind dinspre mare.

— Clopotul amiralității, spuse Livia. Să mergem.

XII

Oamenii soseau unul câte unul, în tăcere, sau în grupuri mici, într-o beznă compactă, în cea mai mare parte bărbați, dar se puteau zări și femei și chiar și copii. Ajunși în fața intrării, erau percheziționați și, dacă li se găsea vreo armă, erau obligați s-o lase în păstrare la supraveghetori. Singura lumină venea de la un felinar mic care servea la controlarea tăbliţelor necesare la intrare, asemănătoare cu aceea pe care o primise Aurelius la Pozzuoli de la bancherul Eustatius.

Aurelius și Livia se așezară la coadă așteptând să le vină rândul. Livia își pieptănase cu grijă părul și-și pusese un văl care îi dădea o grație feminină deosebită. La un moment dat, se auzi un murmur printre oameni și, după aceea, un zgomot de pași grei și un zăngănit de lanțuri. Se dădură cu toții în lături ca să permită trecerea grupului de luptători care urmau să se înfrunte în noaptea aceea. Dintre ei ieșea în evidență un uriaș care îi depășea cu un cap pe ceilalți: Batiatus! Aurelius se apropie, deși Livia încerca să-l oprească și, când ajunse în apropierea felinarului, își descoperi fața și strigă:

— Ei, măi, sac de cărbuni, am pariat pe tine o grămadă de bani, vezi să nu mă dezamăgești!

Auzind vocea, Batiatus se întoarse în direcția de unde venea aceasta și se află în fața vechiului său camarad. Ochii îi străluciră de fericire în semiîntuneric și puțin lipsi ca emoția să-i trădeze pe amândoi, dar Aurelius îi făcu un semn rapid și-și acoperi din nou fața. Antrenorul gladiatorilor smuci zdravăn lanțul care-i lega împreună pe luptători și Batiatus

se îndreptă spre treptele care duceau spre fundul uriașului bazin. La puțin timp după aceea, Aurelius îl văzu și pe Vatrenus și îl podidiră lacrimile. O bună bucată din viața sa îi revenea în minte în acel loc întunecos și dezolant, camarazi pe care-i credea pierduți îi apăreau în față vii și la câțiva metri de el, făcându-l să simtă o bucurie imensă și, în același timp, o teamă grozavă. Teamă că totul s-ar putut mistui în neant, teamă că nu va putea face față acestei misiuni, că tentativa lui ar fi putut da greș așa cum se întâmplase cu cea pentru eliberarea lui Romulus, de la Ravenna. Livia intui ceea ce îi trecea prin minte, îl strânse tare de braț și-i șopti la ureche:

— O să reușim, sunt sigur că o să reușim. Curaj, acum, să intrăm.

Supraveghetorul era pe punctul de a o percheziționa pe Livia, dar Aurelius veni în fața ei.

— Ei, las-o în pace, asta-i logodnica mea, nu scroafa aia de maică-ta.

Omul mormăi ceva în barbă și, după câteva clipe, spuse:

— Pe tine, însă, am să te controlez și să-mi arăți și permisul de intrare, că altfel o să-ți treacă tot cheful să mai faci glume.

Zicând acestea, puse mâna pe o măciucă pe care o purta atârnată la centură, dar Aurelius îi arătă imediat tăblița care servea drept permis și-și ridică mâinile pufnind de ciudă, pe când celălalt îl percheziționa.

— Poți să treci, îi spuse acesta după ce văzu că totul era în regulă. Se întoarse apoi către alți spectatori care urcau în clipa aceea către intrare.

Între timp, Aurelius și Livia începură să coboare pe scara lungă care ducea spre fundul bazinului și, peste puțin timp, se aflară în fața unui spectacol incredibil. La lumina a zeci de torțe, se vedea marea *piscina mirabilis*, un rezervor care putea

asigura apa necesară pentru un oraș întreg. Era împărțit în cinci nave susținute de arcade foarte înalte. Pereții și fundul erau netezite cu grijă, pardoseala era înclinată din două direcții, terminându-se în centru printr-o gură de scurgere, închisă cu un capac care, cândva, era deschis din când în când pentru a se putea evacua în exterior stratul subțire de nămol care se lăsa la fund pe măsura trecerii timpului. Sus, pe peretele de răsărit, aproape de tavan, se vedea gura apeductului prin care, pe vremuri, curgea apa pentru umplerea cisternei, orificiu astupat acum și el cu un oblon. O dâră lungă de culoare ruginie și picăturile rare care se mai scurgeau, indicau că încă mai venea puțină apă de-a lungul apeductului, deși acesta fusese astupat și probabil deviat spre o altă destinație. Pe peretele din față, spre apus, se deschidea vechea gură de scurgere din care se alimentau rezervoarele corăbiilor cu apa de la suprafață, cea mai limpede și mai curată. Acum, tot acel uriaș bazin care potolea setea marinarilor și a soldaților din cea mai puternică flotă a lumii era doar o gaură goală, izvor de violență oarbă și sângeroasă, loc de refugiu al celor mai josnice instincte.

Aurelius observă lângă unul dintre stâlpi câteva găleți cu apă, având alături perii ca ale măcelarilor, servind la spălarea sângelui de pe jos. Mai în fund, lipită de peretele dinspre miazăzi se vedea un fel de baracă din lemn care servea probabil drept vestiar pentru gladiatori.

Livia îi strecură pe furiș tovarășului său sabia și pumnalul și păstră asupra ei restul armelor.

— Unde trebuie să stau? îl întrebă ea pe Aurelius.

Bărbatul privi de jur împrejur.

— Cel mai bine ar fi să te întorci să stai prin apropierea intrării. De acolo vezi tot ce se întâmplă și-mi poți asigura o cale de ieșire. Te rog din suflet să fii cu ochii pe mine: îndată ce mă vezi pornind la atac, lovești pe oricine ar încerca să-mi stea în cale. Mă bazez pe tine.

— Voi fi îngerul tău păzitor.

— Ce-i acela?

— Un fel de duh înaripat al nostru, al creştinilor. Se pare că fiecare dintre noi avem unul care ne apără de toate necazurile.

— Orice îmi serveşte drept pavăză este binevenit. Uite-l acolo pe omul care încheie pariurile. Hai, du-te.

Livia urcă sprintenă scara lungă şi se pierdu în umbra de lângă intrare, acum abia întredeschisă. Îşi scoase arcul de sub mantie şi rezemă de perete tolba plină de săgeţi bine ascuţite. Aurelius se apropie de omul lui care îi spuse:

— Ah, misteriosul nostru prieten doldora de bani. Ei, ce zici, eşti gata să pariezi pe negrul care o să piardă?

— L-am văzut cu puţin timp în urmă: te sperie, este un adevărat Hercule. Dar, mă întreb, ce l-ar putea îmblânzi?

— Ăsta-i un secret pe care nu pot să ţi-l spun.

— Tu îmi spui secretul, eu scot banii. Şi făcu să zornăie punga pe care o avea în mână.

Omul aruncă în direcţia aceea o privire lacomă şi spuse:

— Dacă îţi spun că este ceva sigur, atunci aşa este. Uite, asta-i partea mea din miză.

În apropiere, alţii ca el strigau încercând să-şi atragă clienţii:

— Haideţi, oameni buni, faceţi pariurile căci spectacolul este gata să înceapă: cine mai pariază pe Hercule cel negru?

Şi, în timp ce forfota şi încordarea creşteau tot mai mult, un grup de servitori începu să monteze un fel de grilaj de fier care delimita arena destinată luptei. În acelaşi timp, apărură şi o mulţime de oameni înarmaţi care se aşezau în fundul sălii. Aurelius observă aceasta şi încercă să-i atragă Liviei atenţia asupra lor, prin gesturi elocvente cu mâna. Fata îi făcu şi ea semn că da, îi observase.

Prima pereche de luptători intră în spațiul îngrădit și cei doi începură duelul fiind încurajați din ce în ce mai frenetic de mulțimea îngrămădită în jurul lor. Atmosfera începea să se încingă și luptătorii aceia de la început trebuiau să pregătească evenimentul cel mai așteptat al serii: lupta lui Hercule cel negru! De-acum nu mai era mult timp: la ce se referea oare individul cu pariurile prin cuvintele lui misterioase? Aurelius se gândi că trebuia, cu orice preț, să-l facă să vorbească, poate chiar amenințându-l cu pumnalul între coaste: în înghesuiala aceea, nu l-ar fi observat nimeni. Văzu că, pe masa din fața lui, se adunase o grămadă mare de bani și fu cuprins de îngrijorare: era, probabil, sigur că negrul va pierde. Privirile li se întâlniră pentru o clipă și individul îi făcu un semn care parcă îl întreba: „Ei, nu te hotărăști?".

Văzu că gărzile urmăreau cu atenție lupta care avea loc în acele momente și care devenea din ce în ce mai înversunată, dar, destul de curând, confruntarea păru să se îndrepte către un deznodământ rapid. Rănit în umăr, unul dintre luptători se clătină pe picioare și adversarul său îi dădu lovitura de grație. Urletul delirant al mulțimii se transmise în mii de ecouri printre stâlpi și arcade.

Dar, în aceeași clipă, și în ciuda vacarmului din jurul său, urechea lui Aurelius, antrenată să distingă separat zgomotele din timpul unei bătălii, prinse o oarecare agitație care se auzea dinspre stânga, de acolo unde erau vestiarele. Atunci, se strecură de-a lungul pereților și se apropie suficient ca să vadă ce se întâmpla înăuntru. Patru oameni îl legaseră pe Vatrenus și-i puneau un căluș în gură, în timp ce armura și coiful său cu vizieră erau îmbrăcate de un alt gladiator de aceeași statură.

Aceasta era șmecheria! Își dăduseră seama că Batiatus nu ataca mortal un adversar care era echipat astfel și invers, și

voiau să se folosească de această înșelătorie: Batiatus urma să fie luat prin surprindere de o lovitură fatală primită de la dușman mascat ca prieten și pariorii ar fi câștigat o sumă uriașă. Mulțumi din toată inima zeilor care-i făcuseră acest minunat cadou, ajutându-l să dezlege această taină, și se ascunse într-un colț, așteptând răbdător să vadă ce urma să se întâmple. Văzu cum îl scoteau pe Batiatus. Purtând doar o eșarfă în jurul brâului, cu musculatura impunătoare strălucind de sudoare, ținea într-o mână un mic scut rotund, iar în cealaltă avea o sabie maură curbată. La apariția sa, din mulțime se auzi un urlet general de admirație, în timp ce servitorii scoteau afară din arenă leșul gladiatorului învins. În spatele etiopianului, falsul Vatrenus se pregătea să intre și el. Acesta era momentul prielnic. Aurelius intră ca fulgerul în vestiar, luându-i prin surprindere pe cei doi oameni care făceau de pază: primului îi reteză beregata dintr-o singură lovitură și împlântă pumnalul până la plăsele în pieptul celui ce-al doilea. Și unul și celălalt se prăvăliră fără să scoată nici măcar un geamăt.

— Vatrenus, eu sunt!, spuse el dezlegându-și prietenul și scoțându-i căluțul.

— Pe Hercule! De unde ai apărut? Repede, Batiatus este în primejdie.

— Știu, hai cu mine.

Se năpustiră afară și Livia care, în ultimul timp, începuse să se îngrijoreze pentru că nu-l mai vedea pe Aurelius, simți că-i vine inima la loc când îl zări din nou. Luă o săgeată și încordă arcul, gata să tragă.

Vatrenus și Aurelius își făcură loc prin mulțimea care făcea larmă și încercară să ajungă în primele rânduri. Batiatus lupta cu cei trei adversari, dar se vedea limpede că loviturile sale se abăteau cu o violență mai mare asupra celor doi pe care-i avea de o parte și de alta, decât asupra celui care se afla în fața sa și care semăna leit cu prietenul său.

Ajunseră în apropierea arenei exact în clipa în care falsul Vatrenus, după o serie de lovituri spectaculoase, dar fără efect, tipice pentru înșelarea adversarului, dădu pe neașteptate o lovitură bine țintită pe centru, îndreptată direct către baza gâtului. În același moment adevăratul Vatrenus urlă din răsputeri:

— Batiatus, fii atent!

Uriașul pricepu imediat ce avea de făcut, se feri scăpând de lovitura mortală, dar nu putu evita o tăietură care-i crestă umărul stâng. Aurelius dărâmase deja grilajul despărțitor și-l străpunsese pe unul dintre cei doi adversari, iar Vatrenus îl doborî pe cel de-al doilea, în timp ce Batiatus, recunoscându-și prietenul care se afla alături de el, cu capul descoperit, își recăpătă echilibrul și se aruncă asupra sosiei acestuia secerându-l dintr-o singură lovitură cu sabia. Apoi, toți trei se năpustiră înainte cu armele întinse către mulțimea care încă nu pricepea ce se întâmplase și alergară către scară.

— Pe-aici! striga Aurelius. Pe aici! Haideți, repede!

Se iscă o învălmășeală îngrozitoare. Lumea, speriată, alerga urlând în toate direcțiile. Gărzile porniră în urmărirea fugarilor, dar Livia era pregătită. Primii doi dintre urmăritori fură străpunși cu o precizie ucigătoare, unul în piept, altul în mijlocul frunții; un al treilea se prăbuși când mai avea doar câteva trepte până la capătul scării. Ceilalți paznici, cam douăzeci, reușiră să ajungă la baza scării, pornind și ei în urmărire, urlând cât îi ținea gura ca să dea alarma. Sus, supraveghetorul apăru în capătul scării, dar Livia, strecurându-se pe lângă zid, îl împinse din spate și-l făcu să se prăbușească în gol. Urletul său disperat se opri doar atunci când se izbi de pardoseală, o sută de metri mai jos. Se aflau aproape de ieșire, când ușa cea mare fu închisă pe dinafară cu un zgomot de zăvoare. Gărzile ajunseseră acum în capătul de sus al scării și cei patru fură nevoiți să se întoarcă și să

lupte cu ele. Batiatus îl înșfăcă pe primul dușman care-i căzuse în mână și-l aruncă asupra celorlalți ca pe o păpușă, făcându-i pe toți urmăritorii să se rostogolească pe scară. Apoi se întoarse către ușa de la ieșire și strigă:

— Înapoi!

Prietenii săi se dădură în lături și el se aruncă înainte ca un berbece. Smulsă din țâțâni, ușa se prăbuși și cei patru ieșiră. Unul dintre oamenii de pază rămăsese strivit sub ușă, altul o rupse la fugă doar când dădu ochii cu demonul negru care-și făcuse apariția dintr-un nor de praf.

— Pe aici, veniți după mine, repede! strigă Livia.

Dar Aurelius se îndreptă către oblonul care închidea conducta de alimentare strigând:

— Voiau să facă o baie și o să le-o dau, pe Hercule!

— Nu avem timp, striga Livia. Haideți! Haideți mai repede!

Dar Aurelius ajunsese deja în dreptul capacului care închidea conducta și Batiatus i se alătură imediat. Mecanismul de deschidere era înțepenit de rugină, dar forța uriașului îl deblocă dintr-o singură sforțare. Oblonul se ridică și apa năvăli în interior cu un zgomot ca de cascadă. Urletele disperate ale mulțimii se auzeau prin spațiul destul de strâmt al ușii de sus, ca un cor de suflete osândite în hăurile iadului, dar cei doi prieteni se aflau deja în urma Liviei și a lui Vatrenus care alergau în jos pe povârniș, către locul în care se aflau caii.

Din spatele lor se auzi un strigăt:

— Așteptați-ne! Venim cu voi!

— Cine sunt? întrebă Aurelius întorcând capul în urmă.

— Doi tovarăși de suferință, răspunse Batiatus, gâfâind. Mișcați-vă mai repede! Nu avem nici un moment de pierdut!

Aurelius și Livia își găsiră caii și-i duseră și pe ceilalți în marginea livezii de măslini, acolo unde îi așteptau alți trei cai.

— Nu mă așteptam să fim atât de mulți. Cei doi care sunt mai ușori să călărească pe același cal, ordonă Aurelius. Batiatus, tu ia-l pe acela! Și arătă înspre un armăsar masiv de prin câmpia panonică, cu părul de culoare închisă.

— Cred și eu că așa-i mai bine! strigă Batiatus sărind în șa. În acel moment, din urma lor se auzi o trâmbiță dând semnale de alarmă.

— Plecăm! strigă Livia. Imediat! Peste câteva clipe o să fie aici!

Porniră în galop, traversând livada de măslini până când ajunseră la o peșteră săpată în stâncă, un adăpost pentru turmele de oi care pășteau noaptea pe mirișți. De acolo, fără a mai putea fi văzuți, se putea zări câmpul plin de siluete de călăreți, torțele aprinse care străbăteau bezna nopții în toate direcțiile ca niște licurici zăpăciți; strigăte, ordine furioase, chemări ajungeau până la ei. Dar vechii camarazi nu le mai luau în seamă, nu mai vedeau și nu mai auzeau nimic. Nebuni de fericire, nu le venea să-și creadă ochilor, se îmbrățișau cu putere și lăcrimau de emoție, se recunoșteau pe întuneric fără a avea nevoie să se mai vadă, după miros, după sunetul vocilor întretăiate de oboseală, după tăria corpurilor vânjoase, ca niște bătrâni ogari după o vânătoare de noapte. Aurelianus Ambrosius Ventidius, Rufius Elias Vatrenus, Cornelius Batiatus, soldați ai Romei, cu toții romani prin jurământul sfânt al romanilor.

PARTEA A DOUA

XIII

Porniră din nou în galop înspre Cumae, străvechea și glorioasa colonie grecească, devenit acum doar un sat modest de pescari. Livia părea să cunoască destul de bine acele locuri și se mișca prin semiobscuritatea nopții cu mare iuțeală și siguranță. Fuga celor patru sclavi, uciderea a jumătate de duzină dintre oamenii de pază și vânzoleala îngrozitoare de la *piscina mirabilis* stârniseră, desigur, o agitație incredibilă, așa că era mai bine să găsească, în cel mai scurt timp, un loc sigur și greu accesibil. Batiatus avea o statură atât de impunătoare încât ar fi atras atenția pe oriunde ar fi apărut și, prin urmare, era necesar să se găsească o modalitate pentru ca el să poată trece neobservat. În acest timp, cel mai bine era să fie evitate cârciumile, hanurile și alte locuri publice. Livia îi instală pe camarazii săi în zona orașului părăsit, într-un loc pe care-l cunoștea: vechea peșteră a Sibillei cumane, un loc posomorât despre care se spunea că ar fi fost bântuit de ființe demonice. Un demon negru în plus nu ar fi făcut decât să adeverească încă o dată credințele populare.

Se opriră în interiorul cercului de ziduri ruinate și Livia își conduse tovarășii în peșteră: un fel de tunel săpat în stâncă de mâna omului, având profilul unui trapez. Reuși să aprindă un foc mic, apoi se strădui să coasă rana lui Batiatus, i-o bandajă cum putu mai bine și-i dădu o bucată de pânză ca să-și poată acoperi, cât de cât, corpul. Între timp, ceilalți încercau să se instaleze cât mai comod în adăpostul acela improvizat. Aurelius adună o grămadă de frunze uscate din

care puse o parte pe foc, făcând mai mult fum decât flacără, iar restul îl împrăștie pe jos ca să alcătuiască un fel de culcuș. Livia scoase din desagă toate merindele pe care le adusese cu ea, ce-i drept, destul de puține: o bucată de brânză, câteva măsline și o pâine mică pe care le oferi drept cină acelor bărbați sleiți de puteri.

— Nu-i mare lucru, dar măcar să vă mai înșelați foamea. Mâine o să vedem ce putem face. Acum, ar fi mai bine să vă odihniți. Mai avem puțin și se face ziuă.

— Să ne odihnim? spuse Batiatus. Glumești, fetițo, avem atâtea să ne povestim. Ai idee cine suntem noi? Și de câte lucruri bune și rele am avut parte împreună? Pe toți zeii din ceruri, nici nu-mi vine a crede. Ăsta mă strigă: „Ei, măi sac de cărbuni, am pariat o grămadă de bani pe tine, vezi să nu mă faci de rușine." Mă întorc să-l scuip în față pe nemernic și pe cine văd? Pe Aurelianus Ambrosius Ventidius în carne și oase, tocmai acolo, în fața mea. Pe Hercule, vă jur că mi s-au muiat picioarele. Și mi-am zis: ce face aici banditul ăsta, feciorul ăsta de cățea, să vezi că a venit să-l scoată din belea pe vechiul său prieten la cataramă? În timp ce vorbea, vocea îi tremura și ochii îi străluceau scăldați în lacrimi ca ai unui copil. Să vezi, mi-am zis, că și-a amintit de mine și m-a găsit tocmai în văgăuna asta scârboasă și, de fapt, îmi zic, cum naiba a făcut să afle că sunt chiar în fundul haznalei ăsteia, cine i-o fi spus că sunt aici... Pe toți zeii din cer, nici acum nu-mi vine să cred. Dați-mi una după ceafă și treziți-mă dacă visez.

Vatrenus nu zăbovi și-i trase un pumn zdravăn în cap.

— Acu' vezi că ești treaz? E bine, măi negrule! Am reușit, am reușit, în sfârșit! I-am aranjat ca la carte pe toți ăia. Vă închipuiți ce-o să fie când o să vină autoritățile, câte personaje de vază, câte cucoane respectabile o să găsească bălăcindu-se în apa aia, prinși asupra faptului cu lupte de

gladiatori clandestine? Aş fi vrut să fiu o broscuţă şi să mă bucur şi eu în voie de spectacolul ăla! Şi vă închipuiţi câtă lume o să fie răcită mâine în oraş?

Aurelius izbucni în râs şi o dată cu el toţi ceilalţi, un hohot zgomotos, în valuri şi cu sughiţuri, un râs eliberator ca plânsul unui copil fericit care s-a aflat mult timp în strânsoarea fricii.

Livia îi privea fără să scoată nici o vorbă. Camaraderia aceea a bărbaţilor era un comportament care, pur şi simplu, o fermeca, văzând în el cele mai frumoase calităţi ale omului: prietenia, solidaritatea, spiritul de sacrificiu, entuziasmul. Nici chiar limbajul acela mai deocheat, de cazarmă, cu care, desigur, nu era obişnuită, nu o deranja, în acele clipe.

Apoi, dintr-o dată, se aşternu tăcerea: acea tăcere a amintirilor şi a regretelor, tăcere care se aşternea peste memoria comună a unor bărbaţi care înfruntaseră aceleaşi primejdii şi îndураseră aceleaşi suferinţe şi aceleaşi privaţiuni, împreună timp de mulţi ani, cu singura consolare a prieteniei, a respectului şi a încrederii dintre ei. Era tăcerea emoţiei şi a bucuriei celor care parcă nu puteau crede că se reîntâlneau, contrar tuturor aşteptărilor, contrar celor mai cumplite lovituri ale unui destin potrivnic. Aproape că se puteau ghici gândurile pe care le exprimau privirile lor, ochii umezi, frunţile brăzdate de riduri; povestea lor se putea citi de pe palmele lor bătătorite, de pe braţele pline de cicatrice, de pe umerii pe care greutatea armelor lăsase urme vizibile. Se gândeau la camarazii care nu mai erau cu ei, pe care-i pierduseră pentru totdeauna, la comandantul Claudianus, rănit şi apoi măcelărit de duşmanii furioşi, lipsit pentru totdeauna de onoarea patriciană de a-şi găsi odihna de veci în mausoleul strămoşilor săi.

Aurelius fu acela care rupse tăcerea aceea atât de puternic încărcată de emoţie, când îşi dădu seama că tovarăşii

săi erau atraşi de înfăţişarea şi gesturile Liviei pe care nu o mai văzuseră până atunci. Cu siguranţă, se întrebau cine putea fi şi cum de se afla împreună cu ei prin locurile acelea.

— Fata aceasta se numeşte Livia Prisca, spuse el, şi vine dintr-un sat cu câteva colibe din laguna care se întinde între Ravenna şi Altino. Ea este şefa noastră, chiar dacă îmi dau seama că un asemenea lucru s-ar putea să nu vă fie pe plac.

— Glumeşti, îi răspunse Vatrenus, de parcă fusese trezit chiar atunci din somn. Şeful eşti tu, chiar dacă, teoretic, eu sunt mai mare în grad.

— Nu. Ea mi-a salvat viaţa şi mi-a oferit un ţel, ceva pentru care să lupt. Este femeie, dar este ca şi cum ar fi un bărbat... în unele privinţe chiar mai vitează. Ea este... este... cea care ne plăteşte pentru îndeplinirea unei anumite misiuni. Dar eu voi fi acela care va conduce această misiune, m-aţi înţeles?

Batiatus scuturã, nedumerit, din căpăţâna lui mare. Livia interveni, arătând înspre cei doi bărbaţi care li se alăturaseră în timpul evadării.

— Cine sunt aceşti bărbaţi? Putem să ne încredem în ei?

— Vă suntem recunoscători pentru că ne-aţi dat voie să venim cu voi, spuse unul dintre ei. Ne-aţi salvat viaţa. Numele meu este Demetrios, sunt grec din Herakleea şi sunt un prizonier de război. Am fost capturat de goţi la Sirmium, în timp ce patrulam pe Dunăre cu barca mea şi, după aceea, vândut herulilor lui Odoacru care m-au trimis aici ca să servesc în flotă pentru că eram marinar. Vă asigur că ştiu să mânuiesc foarte bine sabia şi mă pricep mai ales la aruncarea cuţitelor. Acesta este prietenul şi camaradul meu de arme, Orosius. A luptat într-o mulţime de campanii militare şi duce la tăvăleală.

— Sunt oameni de ispravă, adeveri Vatrenus, şi, în tot timpul în care ne-am aflat împreună, s-au purtat ca nişte adevăraţi camarazi. Nici ei nu-i pot suferi pe barbari şi nu visează la altceva decât să-şi recapete libertatea.

— Aveți familii? îi întrebă Aurelius.

— Eu aveam, răspunse Demetrios, soție și doi băieți, de paisprezece și șaisprezece ani, dar, de cinci ani, nu mai știu nimic de ei. Locuiau în satul de lângă tabăra noastră de iarnă. Pe când mă aflam într-o recunoaștere pe râu, alanii au instalat într-o noapte un pod de bărci, i-au luat prin surprindere pe ai noștri și i-au măcelărit. Când m-am întors, n-am mai găsit decât cenușă și tăciuni prin noroi, sub o ploaie torențială. Și cadavre, peste tot numai cadavre. N-am să uit scena aceea nici dac-ar fi să mai trăiesc o sută de ani. Am întors cu fața în sus fiecare mort, unul după altul, cu inima plină de neliniște, așteptându-mă ca în fiecare clipă să recunosc pe vreuna dintre ființele iubite... Cu ochii în lacrimi, soldatul nu mai putu adăuga nimic.

— Eu aveam soție și o fiică, începu să povestească Orosius. Pe soția mea o chema Asteria și era frumoasă ca soarele. Într-o zi, venind acasă în concediu după o campanie în Moesia, mi-am găsit orașul jefuit de rugi. Le luaseră pe amândouă cu ei. Am încercat în toate felurile să dau de urma acelui trib, comandantul meu a trimis niște călăuze indigene cu o propunere de răscumpărare, dar sălbaticii aceia cereau un preț exorbitant pe care nu-l puteam plăti orice aș fi făcut. Au dispărut în stepele lor așa cum apăruseră... De atunci, nu visez altceva decât să le iau urma. Noaptea, înainte de a adormi, mă tot gândesc unde ar putea fi, prin ce ținuturi... Mă întreb mereu cum o mai arăta fata mea... Își aplecă fruntea și tăcu.

Erau povești la fel ca multe altele în acele vremuri, dar Aurelius rămase profund mișcat. Nu fusese niciodată un resemnat, nu împărtășise niciodată visul unei cetăți a lui Dumnezeu, așa cum îl proclamase Augustinus din Hippona și nici nu-și imaginase vreodată că ar exista vreo cetate în cer, printre nori: pentru el, singura cetate care exista era

Urbea cu şapte coline, înconjurată de ziduri de pe vremea lui Aurelian, clădită pe malurile divinului Tibru, Urbea pângărită, dar nemuritoare, mamă a tuturor pământurilor şi a tuturor pământurilor fiică, păstrătoare a celor mai sfinte amintiri. Îi întrebă pe cei doi:

— Şi acum, unde aţi vrea să mergeţi?

— Nu avem unde să mergem, îi răspunse Orosius.

— Nu mai avem nimic. Şi nici pe nimeni, spuse şi Demetrios. Dacă voi aveţi un scop sau mergeţi într-un anume loc, vă rugăm să ne luaţi cu voi.

Aurelius îndreptă spre Livia o privire întrebătoare şi ea făcu un semn aprobator din cap.

— Am impresia că sunt nişte soldaţi buni, spuse el. Şi avem nevoie de oameni de nădejde.

— Dar nu se ştie dacă vor mai dori să rămână după ce le vom spune ce vrem să facem.

La auzul celor spuse de fată, oamenii se priviră în ochi unul pe altul.

— Dacă nu ne spuneţi despre ce este vorba, n-o să vă putem da nici un răspuns, spuse în cele din urmă Batiatus.

— Ce înseamnă toate ocolişurile astea? Hai, scoate o dată porumbelul pe gură! îi îndemnă Vatrenus.

— Puteţi avea încredere în noi. Prietenii noştri ştiu asta. În luptele dintre noi am încercat întotdeauna să ne protejăm unul pe altul, mai spuseră Demetrios şi Orosius.

Aurelius îi mai aruncă o privire grăbită Liviei, care încuviinţă, dând din cap. Atunci, continuă:

— Vrem să-l eliberăm pe împăratul Romulus Augustus de pe insula Capri unde este ţinut în captivitate.

— Ce-ai spus? întrebă holbând ochii Vatrenus.

— Ce ai auzit.

— Pe Hercule, exclamă Batiatus. Asta-i bună!

— Bună? E o nebunie. Probabil că este păzit zi şi noapte de un milion de paznici, exclamă Vatrenus.

— Nenorociții ăia pistruiați, bombăni Batiatus. Îi urăsc de moarte.

— Sunt șaptezeci cu toții. I-am numărat noi, preciză Livia.

— Și noi suntem cinci, spuse Vatrenus privindu-i țintă pe rând pe fiecare dintre cei de față.

— Șase, adăugă Livia pe un ton iritat.

Vatrenus ridică din umeri.

— Nu te uita de sus la ea, îl preveni Aurelius. Aproape că i-a smuls ouăle unuia mai mare ca tine acolo, jos, în port și, dacă nu interveneam eu, îl scopea ca pe un țap.

— Măi să fie! spuse Orosius privind-o mai atent pe fată.

— Ei? întrebă Aurelius. La urma urmelor, sunteți liberi. Puteți pleca și rămânem pe mai departe prieteni. O să dați și voi ceva de băut când ne-om întâlni în vreo tavernă.

— Și cum vrei să faci asta de unul singur? întrebă Batiatus.

Vatrenus oftă.

— E clar. Am căzut din lac în puț, dar aici, cel puțin, se pare că este rost de distracție. E cumva și vreun ban de câștigat? Eu n-am nici un sfanț și...

— O mie de solidus de aur de căciulă, îi răspunse Livia, când misiunea va fi îndeplinită.

— Pe toți zeii! exclamă Vatrenus. Pentru o mie de solidus vă aduc Cerberul din Avernus.

— Atunci, ce mai așteptăm? întrebă Batiatus. Cred că suntem cu toții de acord, nu?

Aurelius ridică o mână ca să se facă ascultat și se făcu din nou tăcere.

— Este o misiune grea, spuse el, cea mai grea la care am participat vreodată fiecare dintre noi: să ajungem pe insulă, să-l eliberăm pe împărat și să-l ducem de-a curmezișul Italiei până într-un loc de pe coasta Mării Adriatice, unde așteaptă o corabie care-l va duce într-un loc sigur. Acolo, vom fi plătiți de Livia și de persoanele care i-au încredințat această misiune.

— Și, după aceea? întrebă Vatrenus.

— Ceri prea mult, îi răspunse Aurelius. Mie mi se pare deja foarte mult că v-am scos din infernul acela. Poate că vom pleca fiecare pe drumul său sau poate că împăratul ne va lua cu el sau, cine știe... Ah! hai s-o lăsăm baltă. Sunt mort de oboseală și vreau să dorm. Mâine, pe zi, o să fim cu mintea mai limpede. În orice caz, mai întâi va trebui să facem rost de o barcă și să ne apropiem de insulă pentru a vedea cum stau lucrurile, apoi, mai vedem. Cine face primul de pază?

— Primul și ultimul, dacă ne gândim că e trecut bine de miezul nopții. Fac eu, se oferi Batiatus. Nu mi-e somn și, de fapt, pe întuneric aproape că nu mă vede nimeni.

Erau epuizați, flămânzi, urmăriți peste tot, pândiți de pedepse înfiorătoare dacă ar fi fost prinși, dar își luaseră din nou soarta în mâini și pentru nimic în lume n-ar mai fi renunțat la libertate. Mai degrabă ar fi fost dispuși să meargă la moarte.

Primele zile de ședere pe insula Capri i se păruseră lui Romulus aproape plăcute: culorile dimprejur, verdele viguros al pădurilor de pini, al pâlcurilor de mirt și de fistic, galbenul viu al ginestrelor și argintiul măslinilor sălbatici, sub cerul albastru-verzui, totul în lumina aceea magică și orbitoare, dădeau privitorului senzația că se află într-un fel de paradis terestru. Noaptea, luna făcea să scânteieze undele tremurătoare ale mării, lumina spuma dintre pietrele malului, acolo unde se spărgeau valurile sau în jurul coloanelor de stâncă ivite din apă ca niște turnuri ciclopice. Adierile de vânt aduceau un iz sărat până pe terasele marii *villa*, amestecat cu o sumedenie de miresme ale acelui ținut vrăjit: astfel își imaginase Romulus, în visele sale din anii primei copilării, că ar fi trebuit să arate insula frumoasei Calipso,

unde Ulisse uitase timp de șapte ani buni de Itaca, de pământul acela arid și stâncos.

Briza serii aducea miros de smochin, parfum de rozmarin și de mentă, ca și zgomote înăbușite datorită depărtării: behăituri, chemări ale păstorilor, țipete ale păsărilor care se roteau în cercuri largi pe cerul cărămiziu al amurgului. Bărcile cu pânze se întorceau către port ca niște miei la stână, fumul se ridica în rotocoale subțiri deasupra caselor îngrămădite ceva mai departe, în jurul golfului peste care domnea o pace adâncă.

Ambrosinus începuse de îndată să culeagă ierburi și roci, supravegheat mereu, de la distanță, de paznici, câteodată însoțit de Romulus căruia încerca să-i explice la ce folosesc boabele, rădăcinile și frunzele. Noaptea, însă, petrecea multe ore ținând sub observație cerul și mișcările constelațiilor, arătându-i elevului său Ursa Mare și Ursa Mică, precum și Steaua Polară:

— Acela este astrul care domnește deasupra țării mele, spunea el, Britannia, o insulă foarte mare, mare cât toată Italia, plină de verdeața pădurilor și a pajiștilor, străbătută de nenumărate turme, de cirezi de boi roșcați cu coarne mari, negre. La cele mai îndepărtate margini ale ei, soarele nu apune vara niciodată, și lumina sa se revarsă pe cer până la miezul nopții, iar iarna noaptea ține șase luni.

— O insulă mare cât Italia, repeta Romulus. Cum se poate așa ceva?

— Chiar așa este, îl asigura Ambrosinus și îi amintea de periplul amiralului Agricola care, în timpul domniei împăratului Traian, o înconjurase pe toată cu corabia sa.

— Și dincolo... dincolo de nopțile acelea care nu se mai termină, ce mai este, *Ambrosine*?

— Dincolo de toate, se află pământul cel mai îndepărtat din direcția aceea, Ultima Thule, având în jur ziduri de gheață

înalte de două sute de coți, bătută zi și noapte de vânturi înghețate, străjuită de șerpi de mare și de monștri cu gheare ascuțite ca pumnalele. Nici unul dintre aceia care au îndrăznit să se avânte prin acele locuri nu s-a mai întors, în afară de un căpitan grec din Marsilia, pe care-l chema Pitheas. El a descris un vârtej înspăimântător care înghite apele oceanului timp de ore întregi, după care le dă afară cu un zgomot asurzitor, împreună cu resturi de corăbii și schelete de marinari, împingându-le în depărtări, unde inundă țărmurile și plajele.

Romulus îi asculta cuvintele și-și ațintea asupra lui privirea plină de uimire, uitând de nenorocirile prin care trecea el însuși.

Ziua se plimbau prin curțile largi sau pe meterezele aflate chiar deasupra valurilor mării. Dacă ajungea la un scaun aflat la umbra unui copac, Ambrosinus se așeza ca să-l mai învețe ceva pe elevul său care era numai ochi și urechi. Dar, pe măsură ce zilele treceau, spațiul care le era destinat devenea din ce în ce mai strâmt, cerul tot mai departe și mai indiferent, totul apărea îngrozitor de egal și de imobil: zborul pescărușilor, santinelele înarmate care-și făceau rondul pe metereze, ca niște automate indiferente îmbrăcate în armuri, șopârlele care se încălzeau sub razele soarelui din acel sfârșit de toamnă și fugeau să se ascundă prin crăpăturile zidurilor dacă auzeau zgomotul unor pași care se apropiau.

Câteodată, băiatul era cuprins pe neașteptate de o neliniște chinuitoare, de o melancolie care-l dobora și atunci privea ore întregi oglinda mării sau cădea pradă furiei și disperării și arunca neîncetat cu pietre în zid, cu zecile, cu sutele, sub privirile batjocoritoare ale războinicilor barbari, până când cădea istovit, gâfâind, cu trupul scăldat în sudoare. Învățătorul său îl privea atunci cu duioșie, dar nu se lăsa

copleșit de emoție. Se apropia ca să-l ia de acolo, să-l dojenească, îl îndemna să ia exemplu de la demnitatea strămoșilor, îi amintea de austeritatea lui Cato, de înțelepciunea lui Seneca, de eroismul lui Marius, de măreția de neegalat a lui Cezar.

Într-o zi în care îl văzuse plictisit și epuizat peste măsură de jocul acela nebunesc și zadarnic, umilit de râsetele și vorbele batjocoritoare ale temnicerilor săi, se apropie de el și, punându-i o mână pe umăr îi spuse:

— Nu, Cezar, nu. Cruță-ți forțele pentru clipa în care vei avea în mână sabia dreptății.

Romulus clătină din cap.

— La ce bun să-mi mai fac iluzii? Ziua aceea nu va veni niciodată. Îi vezi pe oamenii aceia de acolo, de pe metereze? Și ei sunt prizonieri în acest loc, vor îmbătrâni în plictiseală și scârbă, până când vor trimite pe alții în locul lor, apoi pe alții și eu voi fi tot aici, ei se vor schimba mereu, iar eu voi mereu același, la fel ca zidurile și copacii, voi îmbătrâni fără să fi fost niciodată tânăr.

Un fulg căzut de la o pasăre care trecea pe deasupra lor cobora încet prin aer. Romulus o prinse, o strânse în pumn, după care desfăcu degetele și-l privi fix pe bătrân:

— Sau poate că te gândești să-mi meșterești două aripi din pene și din ceară, cum a făcut Dedal pentru Icar, și să-mi iau zborul de acolo, de sus?

Ambrosinus își plecă fruntea.

— Măcar de-aș putea, băiete, măcar de-aș putea... Dar poate că aș putea face ceva pentru tine, pot să te învăț ceva: nu-i lăsa să-ți întemnițeze și sufletul, așa cum au făcut cu corpul. Ridică apoi ochii spre cer. Privește la pescărușul acela... îl vezi? Iată, lasă-ți sufletul să zboare cu el, acolo sus, respiră adânc... așa, încă... iarăși. Îi puse mâinile pe tâmple, închizând ochii. Și acum, zboară, fiule, închide ochii

și zboară... pe deasupra necazurilor, dincolo de zidurile acestei locuințe dărăpănate, pe deasupra stâncilor de la malul mării și pe deasupra pădurilor, zboară către soare și scaldă-te în lumina sa nesfârșită. Vocea îi scăzu, în timp ce lacrimile i se prelingeau încet din ochii închiși. Zboară, spunea el cu vocea înăbușită, nimeni nu poate ține încătușat sufletul unui om. Respirația lui Romulus se acceleră mai întâi, ca la un cățel speriat, apoi, când se mai liniști, căpătă un ritm mai rar și regulat, ca într-un somn liniștit.

Alteori, când totul era zadarnic, când nu găsea acele cuvinte care să aibă un sens pentru băiat, Ambrosinus mergea și se așeza într-un colț al curții și se apuca să-și scrie memoriile. Romulus stătea și el separat, făcând semne pe nisip cu o nuia, dar, apoi, încet-încet, începea să se apropie de bătrân, trăgea cu ochiul, încercând să-și imagineze ce scria el pe acele foi de pergament pe care așternea un scris mărunt și ordonat.

Într-o asemenea zi, se duse pe neașteptate în fața lui și-l întrebă:

— Ce scrii?

— Îmi scriu memoriile. Ar trebui ca și tu să te ocupi cu scrisul, sau măcar să citești. O asemenea ocupație te ajută să treci peste necazuri, îți eliberează sufletul de neliniștea și de plictisul de fiecare zi, te pune în legătură cu o altă lume. Am cerut cărți pentru biblioteca ta și mi le vor aduce: sosesc azi de la Napoli. Nu numai filosofie și geometrie și manuale de agricultură, ci și niște povestiri foarte frumoase: *Amorurile pastorale* ale lui Dafne și Chloe, *Etiopica* lui Heliodor, aventurile lui Hercule și ale lui Teseu, călătoriile lui Ulisse. O să vezi. Mă duc acum să văd dacă totul este în regulă. După aceea, am să-ți pregătesc cina. Nu te îndepărta prea mult, ca să nu te strig prea tare când va fi cazul să vii la masă.

Ambrosinus își lăsă cartea pe băncuța pe care stătuse, închise cu grijă călimara și puse condeiul la locul lui, apoi se îndreptă către încăperea care adăpostea cândva biblioteca imperială, cu mii și mii de volume provenind din toate colțurile imperiului, în latină și în greacă, în ebraică și în siriană, în egipteană sau în feniciană. Acum, nișele mari în care se aflau rafturile rămăseseră ca niște orbite goale și oarbe deschise către neant. Nu mai rămăsese decât un bust al lui Homer, orb și el, alb ca o fantomă în marea sală cufundată în întuneric.

Romulus merse câtva timp de-a lungul zidurilor marii curți și, de fiecare dată când trecea pe lângă cartea lui Ambrosinus, arunca asupra ei o privire distrată. La un moment dat, se opri și o privi cu atenție. Poate că nu era frumos să citească fără permisiunea învățătorului său, dar își închipui că dacă el lăsase cartea acolo, fără nici o indicație anume, putea chiar să arunce o privire asupra celor scrise. Se așeză și o deschise: în partea de sus a primei pagini era desenată o cruce având literele Alfa și Omega la capetele brațelor și, dedesubt, imaginea unei ramuri de vâsc la fel ca amuleta de argint care atârna la gâtul lui Ambrosinus.

Seara era caldă și ultimele rândunele se adunau în mijlocul bolții cerești, chemându-se una pe alta, ca și cum ar fi regretat că trebuiau să-și abandoneze cuiburile acum goale ca să plece către zări mai calde. Romulus zâmbi și spuse în șoaptă:

— Plecați, plecați, rândunele, voi care puteți s-o faceți, zburați unde vreți. O să mă găsiți și anul viitor tot aici, eu rămân ca să vă păzesc de răufăcători cuiburile.

Apoi, dădu pagina și începu să citească.

XIV

Eu încă nu mă născusem când ultimele oşti purtând acvila romană părăseau Britannia ca să nu se mai întoarcă niciodată. Împăratul avea nevoie în altă parte de toţi soldaţii săi, astfel încât pământul meu natal a fost lăsat în voia sorţii. O bună bucată de vreme nu s-a întâmplat nimic. Cei avuţi au continuat să conducă oraşele după regulile lăsate de strămoşi, după legile şi funcţiile stabilite de Imperiu şi au continuat să aibă contacte cu îndepărtata curte de la Ravenna, sperând că, mai devreme sau mai târziu, acvilele se vor întoarce. Dar, într-o zi, barbarii din Nord, care locuiau dincolo de Marele Zid, năvăliră pe pământurile noastre, semănând moarte, distrugere şi foame prin raidurile şi jafurile lor continue. Am cerut atunci ajutor de la împărat, sperând că nu uitase de noi, dar, desigur, el nu ne putea asculta: năvălirea barbară ameninţa graniţele de răsărit ale Imperiului, călăreţi cruzi şi neobosiţi cu pielea măslinie şi cu ochi oblici ajunseseră la întinsele câmpii sarmatice, apărând ca nişte strigoi din bezna nopţii şi înaintau distrugând totul în calea lor. Nu se odihneau niciodată şi nici nu dormeau: le era suficient să-şi pună capul pe gâtul cailor, iar hrana le era carnea frăgezită sub şa de sudoarea cailor.

Comandantul suprem al armatei imperiale, un erou pe nume Aetius, i-a repins pe barbarii cu ochi oblici, cu ajutorul altor barbari, într-o bătălie înspăimântătoare care a durat din zori şi până la asfinţit, dar nu a putut să ne trimită şi nouă câteva legiuni. Trimişii noştri l-au implorat, amintindu-i de legăturile de sânge, de legile şi de religia care ne uniseră

timp de secole și, în cele din urmă, impresionat de rugăminți, s-a hotărât să facă totuși ceva pentru noi. A trimis un om, cu numele de Germanos, despre care spuneau că este înzestrat cu puteri taumaturgice și i-a încredințat emblema legiunilor din Britannia: un dragon de argint cu coada de purpură care, atunci când bătea vântul, părea că prinde viață. Mai mult n-a putut face, totuși, la vederea acelui simbol, sufletele care păreau învinse până atunci s-au redeșteptat și a renăscut vechea mândrie a oamenilor de pe aici. Germanos era un luptător curajos și carismatic. Privirea sa scânteietoare și înflăcărată, strigătele sale ascuțite ca ale unui șoim, mâinile sale puternice cu care purta stindardul, credința sa de nezdruncinat în justiție și în civilizație au făcut adevărate minuni: el i-a condus pe oamenii săi în luptă cu strigătul de „alleluia!". Barbarii au fost respinși și mulți locuitori înarmați au primit misiunea de a apăra Marele Zid, de a repara porțiunile dărâmate, de a lua în grijă castelele părăsite. Ziua aceea a victoriei de pe câmpul de luptă a rămas cunoscută ca bătălia Alleluia!

Dar, pe măsură ce timpul se scurgea, oamenii se întorceau la vechile lor îndeletniciri și doar grupuri mici de oameni slab înarmați au fost lăsate ca să supravegheze Țara de Sus de la înălțimea Marelui Zid. Și barbarii s-au întors, au atacat prin surprindere, măcelărindu-i pe apărători. Îi trăgeau jos de pe ziduri cu sulițele lor cu cârlig, îi străpungeau ca pe niște bieți pești. Au năvălit după aceea către miazăzi, au luat cu asalt orașele fără apărare, jefuind, punând foc și distrugând totul. Înspăimântători la vedere, aveau fețele vopsite în negru și albastru și nu cruțau nici femeile, nici bătrânii, nici copiii.

A fost trimisă o nouă solie la Aetius, comandantul suprem al armatei imperiale, pentru a-i cere iarăși ajutor, dar nici de data aceasta el n-a putut face altceva decât să-l trimită tot pe

Germanos care ştiuse cândva să insufle forţă, vigoare şi hotărâre în sufletele locuitorilor Britanniei. Germanos părăsise de câtăva vreme meseria armelor şi devenise episcop într-un oraş din Galia, având faima unui adevărat sfânt. Cu toate acestea, nu se dădea în lături să acţioneze atunci când i se cerea, astfel că s-a îmbarcat ca să ajungă pe insula noastră. I-a adunat din nou pe oameni, i-a convins pe orăşeni să fabrice săbii şi suliţe, să se instruiască din nou pentru luptă şi, în cele din urmă, să pornească împotriva duşmanului.

De data aceasta, bătălia a avut un rezultat nedecis şi însuşi Germanos a fost grav rănit.

A fost dus în adâncul pădurii de la Gleva şi aşezat pe iarbă, la picioarele unui stejar secular, dar înainte de a-şi da sufletul i-a pus să jure pe comandanţii militari că nu se vor preda niciodată, că vor continua să se apere şi că, pentru a asigura paza marelui Zid, vor forma o unitate permanentă şi disciplinată, după modelul legiunilor romane. Emblema acestei unităţi urma să fie dragonul care îi condusese cândva la victorie.

Am fost de faţă la aceste evenimente: eram încă tânăr, dar fusesem iniţiat în practicile medicale druide, ca şi în cele ale prezicerii şi ale studierii astrelor, călătorisem în mai multe ţări, dobândind o serie de cunoştinţe importante, aşa că am fost chemat ca să-l îngrijesc pe eroul aflat pe patul morţii. N-am putut face nimic pentru el, decât, poate, să-i mai uşurez durerile provocate de rană, dar n-am putut uita niciodată cuvintele sale înălţătoare, fulgerul din privirile sale pe care nici moartea care stătea la pândă nu i-l putea înăbuşi. Când Germanos a murit, corpul său a fost transportat în Galia şi înmormântat în Lutetia Parisiorum, unde se află şi în zilele noastre. Mormântul său este venerat ca acela al unui sfânt şi vin în pelerinaj la el atât locuitorii din Galia, cât şi cei din Britannia.

Acea mică armată a noastră, cu luptători de elită, a fost formată prin străduania celor mai destoinici dintre bărbaţi, urmaşi ai străvechii nobilimi romane şi celtice din oraşele britanice, fiind încartiruită într-un fort din Marele Zid, în apropiere de Mons Badonicus *sau Mont Badon, cum se numeşte acel loc în dialectul nostru din Carvethia.*

Au mai trecut câţiva ani şi se părea că sacrificiul lui Germanos contribuise la consolidarea păcii în ţinuturile noastre, dar era o simplă amăgire: şirul de ierni foarte aspre şi de veri foarte secetoase a decimat hoardele de barbari din Nord, aducându-le foamete şi disperare. Atraşi de mirajul oraşelor bogate de la câmpie, au declanşat o serie de atacuri în mai multe puncte ale Marelui Zid, punând foarte serios la încercare rezistenţa apărătorilor. Mă aflam şi eu la fortul de la Mont Badon, în calitate de medic uman şi veterinar, şi am fost chemat de comandant, un om de mare valoare şi foarte curajos, pe nume său Cornelius Paullinus. Mâna sa dreaptă era locţiitorul său, Constantinus, Kustennin în limba din Carvethia, un om care dobândise o funcţie consulară. Paullinus m-a primit având pe chip o expresie foarte îngrijorată:

— Forţele noastre nu vor mai fi prea mult timp suficiente pentru a respinge atacurile inamice, dacă nu ne va veni cineva în ajutor. Pleacă imediat, împreună cu demnitarii pe care i-am ales pentru această misiune, şi du-te la Ravenna, la împărat. Roagă-l din suflet să ne trimită întăriri, aminteşte-i cât de credincioase sunt oraşele şi oamenii noştri faţă de simbolul romanităţii, spune-i că, dacă nu va trimite o armată, casele noastre vor fi pârjolite, femeile noastre vor fi pângărite, copiii noştri luaţi în captivitate. Aşezaţi-vă, dacă este necesar, la porţile palatului imperial, rămâneţi acolo zi şi noapte, refuzaţi să mâncaţi şi să beţi apă până când veţi fi primiţi la împărat. Tu eşti cel mai destoinic dintre toţi cei pe

care îi cunosc, ești singurul care a călătorit peste mări în Galia și în Iberia. Vorbești, în afară de latină, și alte limbi și cunoști secretele medicinei și ale alchimiei, putând prin aceasta să-ți atragi considerație și prețuire din partea tuturor.

L-am ascultat fără a-l întrerupe, conștient de gravitatea deosebită a situației și de marea încredere pe care o avea în mine, dar, în adâncul sufletului, mă gândeam că o asemenea misiune era extrem de riscantă și cu șanse minime de succes. Drumurile nesigure, provinciile Imperiului aflate în mare parte în mâna unor populații turbulente, dificultatea de a procura alimente pentru mine și pentru tovarășii mei îmi păreau tot atâtea obstacole destul de greu de depășit. Ca să nu mai vorbim de cea mai mare problemă: primirea la împărat și obținerea ajutorului de care țara mea avea atâta nevoie. Așa că i-am răspuns:

— Nobile Paullinus, eu sunt gata să fac ceea ce îmi ceri și să-mi pun în joc, dacă este necesar, chiar și viața pentru a-mi salva patria, dar ești sigur că aceasta este cea mai bună soluție? Nu ar fi mai bine să vă înțelegeți cu nobilul Wortigern? El este un luptător curajos, puternic și îndrăzneț, și are în jurul lui războinici mulți și bine antrenați care, și în alte rânduri, dacă-mi aduc bine aminte, au mai luptat alături de noi împotriva barbarilor din Nord. În plus, el se trage dintr-un tată celt și o mamă romană, având același sânge cu majoritatea locuitorilor de pe aceste pământuri. Și locțiitorul tău, Constantinus, îl cunoaște foarte bine.

Paullinus oftă, ca și cum s-ar fi așteptat la o asemenea obiecție.

— Am încercat deja să facem și asta, dar Wortigern a cerut un preț mult prea mare: puterea asupra întregii Britannii, desființarea adunărilor cetățenești, desființarea vechilor funcții, dispariția rolului pe care-l aveau senatorii. Asemenea măsuri mă tem că ar însemna ceva și mai rău, iar orașele

care s-au supus puterii lui îndură o tiranie nemiloasă și o asuprire cumplită din partea lui. Dacă nu voi mai avea altă cale, voi lua chiar și o asemenea decizie, dar numai atunci când toate alternativele vor fi epuizate. În plus...

Nu mai continuă, oprindu-se ca și cum n-ar fi îndrăznit sau n-ar fi vrut să mai spună ceva anume, dar eu am crezut că pot deslușI gândul lui neexprimat.

— ...în plus, am continuat eu, tu ești roman până în vârful unghiilor, fiu și nepot de romani, poate ultimul din neamul tău, și te pot înțelege, chiar dacă nu cred că timpul poate fi oprit în loc, iar roata istoriei să se învârtă în alt sens.

— Greșești, spuse Paullinus. Nu mă gândeam la așa ceva, deși, în adâncul sufletului, am continuat să visez că, într-o zi, se vor întoarce acvilele romane. Mă gândeam la clipele în care ți l-am adus de pe câmpul de luptă pe Germanos, rănit de moarte, în pădurea de la Gleva, ca să-i îngrijești rana...

— Îmi amintesc de ziua aceea, îi răspunsei. N-am putut face mare lucru atunci.

— Ba ai făcut destul, spuse Paullinus. I-ai dat măcar timpul necesar ca să primească din partea unui preot ultima împărtășanie și iertarea creștinească a tuturor păcatelor, și ca să poată spune ultimele cuvinte.

— Pe care numai tu le-ai putut asculta. Ți le-a șoptit la ureche înainte de a-și da sufletul.

— Aș vrea ca acum să ți le spun și ție, continuă Paullinus. Își duse o mână la frunte, ca și cum ar fi vrut să-și concentreze mai bine forțele memoriei și ale sufletului. Apoi spuse:

Venit adulescens a mari infero cum spatha
pax et prosperitas cum illo,
aquila et draco iterum volabunt
Britanniae in terra lata.

— Par să fie versurile unui vechi cântec popular, spusei eu după câteva clipe de reflecție. Un tânăr războinic care vine pe mare aducând pacea și prosperitatea: este o temă foarte des întâlnită. Asemenea cântece sunt foarte frecvente printre oamenii din popor în perioadele de foamete, de război, de sărăcie.

Era, însă, clar că pentru Paullinus cuvintele aveau o altă semnificație. El spuse:

— Acesta este înțelesul aparent: cuvintele acelea, ultimele rostite de un erou în pragul morții, au o altă semnificație, mai profundă și mai importantă, esențială pentru salvarea acestui pământ și a noastră, a tuturor. Acvila reprezintă Roma, iar dragonul este stema noastră, emblema legiunii din Britannia. Eu presimt că totul îți va deveni mai limpede atunci când vei ajunge în Italia și vei fi primit de împărat. Du-te, te rog din suflet, du până la capăt această misiune pe care ți-o încredințez.

Atât de fierbinte și disperată era rugămintea sa, încât am acceptat să fac ceea ce îmi cerea, chiar dacă versurile acelea ciudate nu-mi făcuseră o impresie deosebită. În fața senatului din Carvethia, reunit în ședință sub conducerea lui Kustennin, jurai să mă întorc cu o armată pentru a elibera o dată pentru totdeauna pământul nostru de amenințarea barbară. Plecai a doua zi și, înainte de a coborî în port împreună cu tovarășii mei de călătorie, aruncai o ultimă privire către fortul de la Marele Zid, către dragonul roșu care flutura pe turnul cel mai înalt, către silueta aflată în picioare pe ziduri, învăluită într-o mantie de aceeași culoare: Cornelius Paullinus și speranțele sale dispărură încet în urma mea în pâcla ușoară a unei dimineți de toamnă.

Am ridicat ancora și, profitând de vântul prielnic, ne-am îndreptat spre Galia, unde am debarcat pe la sfârșitul lui octombrie, dar călătoria fusese, de altfel, lungă și obositoare,

așa cum era de prevăzut. Unul dintre tovarășii mei s-a îmbolnăvit și a murit după ce căzuse în apele înghețate ale unui râu, un altul s-a rătăcit în timpul unui viscol pe când traversam Alpii. Ultimii doi au murit într-o ambuscadă organizată de o bandă de tâlhari într-o pădure din Padusa. Am fost singurul care am scăpat și, când am ajuns la Ravenna, am încercat în zadar să fiu primit de împărat: acesta era o marionetă neputincioasă în mâinile altor barbari. N-au ajutat la nimic rugămințile și nici măcar înfometarea, așa cum îmi ceruse Paullinus. În cele din urmă, obosiți să mă mai vadă acolo, servitorii m-au alungat cu lovituri de bâtă din curtea palatului.

Extenuat de așteptarea prelungită și de foame am plecat, cuprins de disperare, departe de orașul acela și de oamenii aceia atât de nepăsători, am rătăcit din sat în sat cerând țăranilor găzduire și primind un colț de pâine uscată și un pahar cu lapte pentru munca mea de medic uman și veterinar, alternând după caz cele două profesii. Și fără îndoială că, în anumite cazuri, am avut mai multe motive să salvez animale de povară nevinovate, decât ființe omenești obtuze și violente.

Vai de mândrul sânge latin! Țara era înțesată de bande de tâlhari, gospodăriile erau locuite de țărani săraci chinuiți de taxele insuportabile. De-a lungul vechilor și faimoaselor șosele construite de mari consuli romani, cetăți înfloritoare cândva, înconjurate de ziduri cu bastioane semețe nu mai erau acum decât biete fantome de ziduri ruinate și pe jumătate distruse, printre crăpăturile cărora apăruseră deja perdelele de iederă. Cerșetori zdrențăroși se îngrămădeau în pragul caselor de bogătași, încăierându-se pe resturile aruncate câinilor sau pe mațele împuțite rămase de la sacrificarea animalelor. Nu mai existau pe dealuri viile și livezile de măslini la care visam citind, pe când eram copil

de școală în Carvethia, poemele lui Horatius și Vergilius, și boii albi cu coarnele ca secera lunii nu mai trăgeau plugurile care să brăzdeze ogoarele, nici gestul larg și solem al semănătorului care desăvârșea lucrarea câmpului. Se mai vedeau ici-colo doar păstori sălbăticiți care mânau turme de oi și de capre pe pășuni uscate, sau cârduri de porci prin pădurile de stejar căutând cu disperare ghindă ca să-și potolească foamea.

În ce ne puseserăm noi speranțele! Ordinea, dacă se putea numi astfel, era asigurată de hoarde de barbari din care se compunea acum armata imperială, mai credincioși șefilor lor decât puținilor ofițeri romani. Ei mai mult asupreau poporul decât îl apărau. Imperiul nu mai era decât un fel de larvă, o simplă fantomă așa cum era și împăratul, iar cei care fuseseră stăpânii lumii se aflau acum sub călcâiul unor stăpâni necioplți și îngâmfați. De câte ori nu le-am privit cu atenție fețele abrutizate, frunțile șiroind de o sudoare servilă, încercând să descopăr trăsăturile nobile ale lui Cezar și Marius, spiritul plin de măreție al lui Caton și Seneca! Și totuși, la fel cum o rază de soare pătrunde pe neașteptate printr-o pătură deasă de nori din toiul unei furtuni, tot astfel, câteodată, fără vreun motiv anume, din privirile acelea mai răzbătea, când și când, mândria orgolioasă a strămoșilor și, văzând aceasta, nu mă puteam opri să nu cred că, poate, nu era totul pierdut.

În orașe și la sate, religia creștină învinsese peste tot și imaginea lui Hristos răstignit îi privea pe cei care credeau în el de pe altare sculptate în lemn sau în marmură, dar la țară, ascunse și oarecum protejate în desișul codrilor, se mai înălțau încă templele închinate vechilor zeități ale străbunilor. Mâini necunoscute depuneau ofrande în fața acestor monumente sfărâmate și pângărite, iar din adâncul pădurii sau de pe piscurile munților se mai auzea sunetul

flautelor și al tobelor care chema credincioși necunoscuți să invoce Driadele pădurilor, Nimfele izvoarelor și ale lacurilor. În locurile cele mai izolate, în fundul peșterilor, printre vegetația înmiresmată, putea apărea pe neașteptate imaginea sălbatică a lui Pan, cel cu copita despicată, cu un falus enorm apărându-i dintre coapsele puternice, mărturie a ritualurilor orgiastice care nu fuseseră nici uitate, nici abandonate.

Propovăduitorii lui Hristos predicau apropiata sa reîntoarcere și Judecata de Apoi și îi îndemnau pe credincioși să nu se mai gândească la cetatea pământească, pentru a-și înălța privirile și speranțele doar către Cetatea lui Dumnezeu. În felul acesta, cu fiecare zi care trecea, se stingea în sufletele oamenilor dragostea pentru patrie, dispărea cultul strămoșilor și al celor mai sfinte amintiri, toate acestea fiind lăsate pe seama studiilor pur academice ale învățaților.

Ani de zile am fost preocupat doar să supraviețuiesc zi de zi, uitând de motivul pentru care mă aflam atât de departe de țara mea, sigur de faptul că și acolo, la picioarele Marelui Zid, totul era în paragină, totul era pierdut, că prietenii și tovarășii mei muriseră, că nu mai exsta speranța libertății și a demnității unei vieți civilizate. Într-adevăr, cu ce bani și cu ce provizii m-aș fi putut încumeta să mă întorc, dacă tot ceea ce câștigam nu era deajuns decât să-mi astâmpere foamea. Nu-mi mai rămăsese decât o dorință sau, poate, un vis: să văd Roma! În pofida jafului nemilos la care o supuseseră, cu o jumătate de secol înainte, barbarii lui Alaric, Urbea se înălța și acum ca una dintre cele mai frumoase orașe din lume, apărată mai mult de simbolul Sfântului Pontif, decât de impunătoarele ziduri construite sub domnia lui Aurelian, și acolo se mai reunea Senatul pe vechile sale locuri, mai mult ca să păstreze o venerabilă tradiție, decât să ia decizii care, în condițiile de azi, scăpau complet de

sub autoritatea sa. Așa că, într-o zi, am pornit la drum, sub înfățișarea unui preot creștin, singura care, poate, impunea o oarecare teamă tâlharilor și hoților mai mărunți. Și, tocmai în timpul acelei călătorii de-a curmezișul Apeninilor, soarta mea s-a schimbat pe neașteptate, ca și cum destinul și-ar fi adus aminte dintr-o dată de mine, și-ar fi dat seama că încă mai trăiam și că mai puteam fi bun la ceva în locurile acelea, în mijlocul acelei lumi în care nu mai exista nici o speranță.

Era o seară de octombrie, era gata să se întunece și eu îmi pregăteam un adăpost pentru noapte, adunând o grămadă de frunze uscate care să-mi servească drept culcuș la picioarele unei stânci, când mi s-a părut că aud un geamăt în desișul pădurii. Mă gândeam că putea fi mormăitul vreunui animal de noapte sau chemarea unui huhurez care seamănă destul de mult cu geamătul unui om, dar mi-am dat seama destul de curând că era vorba despre tânguirea unei femei. M-am ridicat în picioare și m-am strecurat printre copaci în direcția de unde venea acel sunet, mergeam cu pas ușor și mă feream să nu fiu văzut așa cum învățasem să mă mișc pe când eram tânăr, în pădurea sacră de la Gleva. La un moment dat, în fața mea a apărut, în mijlocul unui luminiș, o tabără păzită de soldați, în parte romani și în parte barbari, dar echipați și înarmați cu toții după obiceiul roman. În mijlocul taberei ardea un foc și unul dintre corturi era luminat. De acolo se auzea tânguirea aceea. M-am apropiat și nu m-a oprit nimeni, pentru că, la vremea aceea, vechea mea pricepere de druid îmi permitea să-mi fac aproape invizibil corpul, astfel încât să semene cu una dintre infinitele umbre ale nopții; am scos o vorbă abia când mă aflam deja în cort și toți se întorseseră uluiți către mine ca și cum m-aș fi înfiripat din nimic. Aveam în față un bărbat cu o înfățișare impunătoare, cu fața încadrată de o barbă neagră care îl făcea să pară un vechi patrician. Maxilarele încleștate,

expresia ochilor negri și cu o privire pătrunzătoare arăta că sufletul îi era apăsat de o cumplită neliniște. Alături de el, o femeie foarte frumoasă plângea în hohote lângă un pat pe care zăcea un copil poate de patru sau cinci ani, aparent fără viață.

— Cine a dat ordin să fie chemat un preot? întrebă bărbatul privindu-mă nedumerit. Era clar că, în înfățișarea mea umilă, în hainele mele murdare și jerpelite era ceva sărăcăcios și, poate, dubios care făcea să fiu luat mai degrabă drept un cerșetor decât un slujitor al lui Dumnezeu.

— Nu sunt preot... nu încă, am răspuns. Dar mă pricep la medicină și poate că reușesc să fac ceva pentru copilul acela.

Bărbatul m-a privit cu ochii plini de lacrimi și mi-a spus:

— Copilul acela a murit. Și era singurul nostru fiu.

— Nu cred, i-am răspuns. Încă mai simt un suflu de viață în cortul acesta. Lăsați-mă să-l consult. Omul consimți cu resemnarea celor disperați și femeia mă privi cu ochii plini de uimire și de speranță.

— Lăsați-mă singur cu el și înainte de ivirea zorilor, dacă mai este vreo șansă, am să vi-l las în grijă, am spus, mirându-mă eu însumi de cuvintele mele. Nu-mi dădeam seama, într-adevăr, din ce cauză, ca printr-o minune și în acele locuri izolate, am simțit în adâncul sufletului renăscând străvechile daruri ale științei romane și moștenirea puterilor druidice într-o concentrare unică de o formidabilă energie și calmă conștiință de sine. Era ca și cum în toți acei ani aș fi trăit uitând de mine însumi și de demnitatea mea și, dintr-o dată, mi-aș fi dat seama că puteam reda culoarea vieții în obrajii palizi ai acelei ființe și lumină ochilor care păreau stinși sub pleoapele închise. Vedeam, desigur, semnele otrăvirii, dar nu puteam ști cât de avansat era procesul de intoxicare. Omul ezita, dar femeia a fost aceea care l-a convins. L-a apucat de braț și l-a tras afară din cort, șoptindu-i

ceva la ureche. Se gândea, probabil, că eu nu puteam să-i fac mai mult rău decât boala de care credeau ei că suferea.

Mi-am deschis desaga şi am văzut rapid ce aveam la îndemână. În toţi acei ani, îmi împrospătasem mereu rezerva de medicamente, continuasem să culeg ierburi şi rădăcini, fiecare la timpul lor, şi să le prepar conform regulilor pe care le ştiam, astfel încât am pus să se încălzească apă pe un vas cu jăratic şi am pregătit o infuzie puternică, capabilă să pună din nou în funcţiune organismul acum aproape inert al copilului, am încălzit pietre şi le-am învelit în cârpe curate, aşezându-le în jurul corpului său deja răcit. Am turnat apă caldă, aproape clocotită, într-o ploscă şi i-am pus-o pe piept. Trebuia să trezesc o fărâmă de viaţă în corpul acela, înainte de a-i da leacul preparat. Când am văzut că pe pielea sa învineţită apăruseră picături mici de sudoare, i-am picurat infuzia în gură şi în nas şi am observat aproape imediat o reacţie, un tremur abia perceptibil al micilor lui nări.

Afară, toată lumea păstra tăcerea, nu mai auzeam nici măcar plânsul mamei: oare femeia aceea mândră şi atât de frumoasă se resemnase cu o pierdere atât de grea? Am continuat să-i dau câteva picături din infuzie şi am văzut o reacţie mai puternică şi, imediat după aceea, o contracţie vizibilă a pântecelui. L-am apăsat atunci cu putere cu mâinile pe stomac şi micuţul a vomitat: un lichid verzui şi cu miros greu care nu mi-a lăsat nici o urmă de îndoială. I-am mai picurat din infuzie şi au urmat alte contracţii, apoi un icnet şi mai puternic, urmat de încă un val de vomă şi alte convulsii. În cele din urmă, copilul s-a întins liniştit pe pat şi eu l-am dezbrăcat şi l-am spălat, acoperindu-l la sfârşit cu un cearşaf curat. Avea tot corpul scăldat în sudoare, dar acum respira şi inima începuse să i se simtă, bătaie cu bătaie, într-un ritm chinuit care mi se părea că este din ce în ce mai puternic şi pentru mine, suna mai triumfător decât bătăile

unei tobe mari. Am examinat cu atenție ceea ce dăduse afară din stomac și bănuielile mi s-au confirmat. Am ieșit atunci din cort și am venit până în fața părinților copilului. Erau așezați pe două scaune lângă focul din mijlocul taberei și li se citea în priviri o încordare teribilă. Auziseră dinăuntru acele icnete ale băiatului și deja știau că erau semne neîndoielnice ale vieții, dar fuseseră de acord să mă lase singur cu copilul și-și respectau promisiunea.

— O să trăiască, am spus eu cu o studiată și liniștită mândrie.

Imediat după aceea, am adăugat:

— A fost otrăvit.

Cei doi s-au dus în grabă în cort și am auzit hohotele unui plâns de bucurie ale mamei care-și îmbrățișa copilul. Mă îndreptam către marginea taberei, acolo unde era aprins focul santinelelor, ca să nu tulbur sentimentele lor atât de puternice și de intime, dar, la auzul unei voci ferme, m-am oprit la jumătatea drumului. Era el, tatăl.

— Cine ești? m-a întrebat. M-am întors și l-am văzut în fața mea privindu-mă fix. Cum de ai ajuns până în cortul meu, atât de bine păzit de oameni înarmați? Și cum de l-ai adus la viață pe fiul meu? Ești oare... un sfânt sau un înger venit din cer? Sau ești vreunul dintre duhurile pădurii? Spune-mi, te rog.

— Sunt doar un om oarecare, cu unele cunoștințe de medicină și de științe naturale.

— Îți datorăm viața singurului nostru copil și pentru așa ceva nu există o răsplată pe măsură. Dar cere-mi și, în limitele posibilităților mele, vei primi ce ai cerut.

— O masă caldă și o pâine ca să am la drum pentru mâine vor fi o recompensă suficientă, am răspuns eu. Cea mai mare răsplată a fost pentru mine faptul că l-am văzut respirând pe copilul acela.

— Încotro mergi? m-a întrebat.

— La Roma. Visul meu dintotdeauna a fost să văd Urbea și minunățiile sale.

— Și noi mergem spre Roma. Așadar, te rog, rămâi cu noi: vei călători astfel în siguranță și atât eu cât și soția mea sperăm din toată inima că vei accepta să rămâi mereu cu noi ca să-l ai în grijă pe fiul nostru. Va avea nevoie de un învățător și cine l-ar putea ajuta mai bine decât tine, un om cu atâtea cunoștințe și cu asemenea însușiri miraculoase?

Chiar speram să-l aud spunându-mi așa ceva, dar i-am răspuns că mă voi mai gândi și că-i voi da un răspuns când vom ajunge la Roma. Între timp, urma să mă străduiesc ca băiatul să se înzdrăvenească pe deplin, dar el, tatăl, ar fi trebuit să-l găsească pe asasin, pe acel om care-l ura atât de tare încât fusese capabil să otrăvească o ființă nevinovată.

În acel moment, el a părut să-și dea seama de ceva și mi-a răspuns:

— Asta este treaba mea. Vinovatul n-o să scape nepedepsit. Dar tu, între timp, acceptă-mi ospitalitatea și șezi la masa mea, după care odihnește-te în puținul timp care a mai rămas până dimineața. O meriți pe deplin.

Mi-a spus că-l chema Oreste și că era ofițer în armata imperială. În timp ce stăteam de vorbă, s-a apropiat de noi și soția sa, Flavia Serena, care, cuprinsă încă de emoție voia să-mi apuce mâna ca să mi-o sărute. M-am retras în mare grabă și m-am înclinat în fața ei, salutând-o cu respect. Era cea mai frumoasă și mai nobilă persoană pe care o văzusem în viața mea. Nici chiar groaza de a-și pierde copilul nu schimbase armonia trăsăturilor sale nobile și nici nu întunecase lumina din ochii ei de culoarea ambrei. Ultimele evenimente mai adăugaseră doar o strălucire a suferinței și a încordării prin care trecuse. Avea o atitudine mândră, dar privirea îi era gingașă ca un asfințit de primăvară, fruntea înaltă era mărginită de bucle negre cu reflexe violete,

degetele erau lungi și subțiri, pielea albă și delicată. O cingătoare de catifea îi scotea în evidență talia și șoldurile frumos conturate pe sub hainele subțiri din lână, iar gâtul îi era împodobit de un colier de argint de care atârna o singură perlă neagră. Nu voi mai avea parte niciodată în viață să văd o ființă de o asemenea frumusețe răpitoare și încă din prima clipă în care am văzut-o am știut că-i voi fi credincios cât voi mai trăi, oricare ar fi fost soarta pe care viitorul ne-ar fi putut-o rezerva.

Am salutat-o cu o plecăciune adâncă și i-am cerut permisiunea să mă retrag: eram obosit mort și îmi cheltuisem toată energia în duelul acela victorios împotriva morții. Am fost condus la un cort și m-am prăvălit sleit de puteri pe un pat de campanie, dar ceasurile până dimineața le-am petrecut nu dormind cu adevărat, ci într-o toropeală apăsătoare întreruptă din când în când de urletele sfâșietoare ale unui om supus la cazne. Probabil că era acela pe care Oreste îl bănuia că-i otrăvise fiul. Dimineața, n-am vrut să întreb și nici nu am vrut să aflu altceva pentru că știam deja destule: tatăl acelui copil era cu siguranță un om cu mare putere în stat dacă își făcuse niște dușmani atât de înverșunați încât să pună în pericol viața fiului său. Când tabăra a fost ridicată și am plecat, am lăsat în urmă cadavrul ciopârțit al unui om legat de trunchiul unui copac. Până seara, animalele pădurii urmau să lase din el doar scheletul.

Am devenit în felul acesta preceptorul acelui copil și membru al familiei, trăind mai mulți ani în condiții demne de invidiat, locuind în case deosebit de somptuoase, întâlnind personaje importante, dedicându-mă studiilor mele preferate și experiențelor din domeniul științelor naturale și uitând, în felul acesta, complet de misiunea cu care fusesem trimis în Italia cu atâta timp înainte. Oreste lipsea de acasă deseori,

luând parte la campanii militare foarte periculoase, iar când se întorcea la ai săi era însoțit de căpeteniile barbare ale unităților din armată. Cu fiecare an care trecea, ofițerii romani erau din ce în ce mai puțini. Cei mai capabili bărbați din rândul aristocrației preferau să facă parte din clerul creștin și să devină păstori ai unor suflete decât condotieri în fruntea unor armate. Așa fusese cazul lui Ambrosius care, în vremea împăratului Teodosius, părăsise o carieră militară strălucită pentru a deveni episcop la Milano și tot astfel se întâmplase și cu însuși Germanos, comandantul nostru suprem din Britannia care, în cele din urmă, lăsase sabia pentru a îmbrăca odăjdiile preoțești.

Dar Oreste era plămădit dintr-un alt aluat: am aflat pe parcursul timpului că în tinerețe se aflase în serviciul hunului Attila, distingându-se prin înțelepciunea și inteligența sa și nu era nici o îndoială că ținta sa era să ajungă la putere.

Mă aprecia foarte mult și nu rareori îmi cerea și mie sfatul în unele privințe, dar sarcina mea principală rămânea educația fiului său, Romulus. Aș putea spune chiar că mi-a cedat mie atribuțiile sale părintești, el fiind cu totul captivat de ascensiunea către cele mai înalte demnități militare. A reușit într-o bună zi să obțină titlul de părinte al poporului roman și comanda supremă a armatei imperiale. În acel moment a luat o decizie care urma să-și pună pecetea pe viața noastră, a tuturor, deschizând, într-un anumit fel, și o nouă eră.

În anul acela domnea împăratul Iulius Nepos, un om slab de înger și incapabil, dar având relații foarte bune cu împăratul din Răsărit, Zenon. Oreste a plănuit să-l detroneze și să urce el pe tron. M-a pus la curent cu intenția sa și m-a întrebat ce părere aveam. I-am răspuns că era o adevărată nebunie: cum se putea gândi că soarta sa ar fi putut să fie diferită de aceea a ultimilor împărați care se succedaseră,

unul după altul, pe tronul cezarilor? Se gândea oare și la ce primejdii îngrozitoare urma să-și expună familia?

— De data aceasta va fi altfel, mi-a răspuns și n-a vrut să-mi mai spună nimic.

— Dar cum poți fi sigur de fidelitatea acestor barbari? Ei nu vor altceva decât bani și teritorii: atât timp cât vei putea să le dai aceste două lucruri te vor urma, când nu vei mai putea să-i îmbogățești, vor alege pe oricare altul, mai bogat și mai dispus să le satisfacă pretențiile și lăcomia din ce în ce mai mare.

— Ai auzit vreodată vorbindu-se despre Legiunea Nova Invicta? m-a întrebat.

— Nu. Legiunile au fost desființate de multă vreme. Știi bine, stăpâne, că tehnica militară s-a dezvoltat foarte mult în ultimii o sută de ani. Și mă gândeam, din contra, la legiunea pe care Germanos o formase înainte de a muri lângă Marele Zid, apărând fortul de la Mont Badon și care poate că nici nu mai exista.

— Greșești, răspunse Oreste. Nova Invicta este o unitate de elită, formată doar din soldați proveniți din Peninsulă sau din vechile provincii, pe care eu am reorganizat-o în mare secret și o țin pregătită de ani de zile sub comanda unui om foarte capabil și cu mari calități cetățenești și militare. În acest moment ea se apropie în marș forțat și în scurt timp soldații vor poposi la o distanță nu prea mare de reședința noastră din Emilia. Dar aceasta nu este singura noutate: nu eu voi fi împăratul.

L-am privit uluit, în timp ce un gând înfricoșător își făcea loc în mintea mea.

— Nu? am întrebat. Atunci, cine ar putea fi?

— Fiul meu, a răspuns el, fiul meu, Romulus, care va căpăta și titlul de Augustus. Va purta numele primului rege și al primului împărat al Romei. Iar eu îi voi asigura spatele,

păstrând comanda supremă a armatei imperiale. Nimeni și nimic nu-i va putea face vreun rău.

N-am mai spus nimic, pentru că orice aș fi zis ar fi fost în zadar. El hotărâse deja toate acestea și nimic nu l-ar fi putut face să-și schimbe planurile. Nu părea să-și dea seama nici măcar de faptul că-și expunea fiul, elevul meu, băiatul meu drag, unui pericol de moarte.

În noaptea aceea m-am culcat târziu și multă vreme am rămas în pat cu ochii deschiși fără a reuși să adorm. Prea multe gânduri mă asaltau și printre toate acestea era imaginea acelor bărbați care se apropiau în marș forțat ca să stea drept pavăză unui copil care devenea împărat. Soldați ai ultimei legiuni, gata să facă sacrificiul suprem pentru destinul ultimului împărat...

Povestea se termina aici și Romulus își înălță fruntea, închizând cartea. Îl văzu în fața sa pe Ambrosinus.

— Bănuiesc că a fost o lectură interesantă. Te strig de ceva vreme și tu nu te învrednicești nici măcar să-mi răspunzi. Cina este gata.

— Iartă-mă, Ambrosine, nu te-am auzit. Am văzut cartea pe care ai lăsat-o și m-am gândit...

— Nu-i nimic în cartea aceea pe care tu să nu-l poți citi. Hai, să mergem.

Romulus luă cartea sub braț și-l urmă pe învățătorul său către sufragerie.

— *Ambrosine...* începu el la un moment dat.

— Da?

— Ce înseamnă profeția aceea?

— Aceea? Ei bine, nu este un text prea greu de înțeles.

— Nu, sigur că nu, dar...

— Iată ce înseamnă

„Va veni un tânăr dinspre mările din sud
cu sabia sa aducând pacea și prosperitatea.
Acvila și dragonul vor continua să domnească
peste întinsele pământuri ale Britanniei.

Este o profeție, Cezar, și, ca toate profețiile, are o semnificație înflăcărată, dar este în stare să ajungă până la sufletele acelor oameni pe care Dumnezeu i-a ales pentru a împlini tainicele sale planuri.

— Ambrosine..., mai spuse Romulus.

— Da.

— Tu... tu o iubeai pe mama?

Bătrânul învățat își plecă fruntea golașă și făcu un semn aprobator plin de gravitate și de durere.

— Da, o iubeam. Cu o iubire simplă și pe deplin devotată pe care nu am îndrăznit să mi-o mărturisesc nici mie însumi, dar în numele căreia eram gata să-mi dau chiar și viața în orice clipă.

Își ridică privirile către băiat și ochii săi străluceau ca niște cărbuni aprinși când spuse:

— Cel care a pus să fie omorâtă va plăti pentru aceasta cu o moarte înfiorătoare. Jur.

XV

Ambrosinus era ca și dispărut. De câtva timp se ocupa cu explorarea unor părți mai puțin cunoscute ale *villei*, în special a vechilor locuințe care nu mai erau folosite. Curiozitatea sa neostoită se apleca asupra unor obiecte abandonate, dar care prezentau pentru el un interes excepțional: fresce, statui, documente de arhivă, materiale de laborator, unelte de tâmplar și de dulgher. Își petrecea mare parte din timp reparând diferitele unelte care nu mai fuseseră folosite de cine știe când, cum erau moara și fierăria, cuptorul și latrina cu apă curentă.

Barbarii îl considerau de-acum un fel caraghios lunatic și râdeau când îl vedeau trecând pe lângă ei sau își băteau joc de el. Așa făceau toți, dar cu excepția unuia: Wulfila. Își dădea seama prea bine de inteligența bătrânului ca să-l subaprecieze. Îl lăsa liber înăuntrul *villei* dar nu-i permitea să iasă dincolo de zidurile exterioare fără o strictă supraveghere.

Romulus se gândi că în ziua aceea bătrânul uitase să-i țină lecția de limba greacă, ocupat cu cine știe ce lucruri mai captivante, așa că se îndreptă spre interiorul clădirii, cea care cobora pe un fel de povârniș. Acolo erau paznici mai puțini pentru că zidul era foarte înalt și nimeni nu putea ajunge până în vârf, iar în partea cealaltă era o râpă adâncă. Era o zi de la sfârșitul lui noiembrie, răcoroasă, dar limpede, astfel că se puteau vedea în depărtare ruinele de la Athenaion-ul din Surrentum și, în capătul golfului, conul Vezuviului, de un roșu ruginiu, profilat pe fondul de un

albastru pur al cerului. Nu se auzea decât sunetul pașilor săi pe aleea pavată cu piatră sfărâmată și presată și freamătul vântului printre crengile pinilor și ale stejarilor seculari. Un măcăleandru își luă zborul cu un fâlfâit ușor din aripi, o șopârlă verde ca smaraldul se grăbi să se strecoare într-o crăpătură a zidului: acel mic univers parcă saluta trecerea sa prin foșnete abia perceptibile.

Până aproape de ivirea zorilor, din locuințele soldaților răsunaseră chiotele de bucurie pentru sosirea unui cârd de prostituate, împiedicându-l să doarmă, dar băiatul nu se simțea obosit din cauza insomniei: nu putea exista oboseală dacă nu era nici o activitate, dacă nu existau proiecte, nici perspective, nici viitor. În momentul acela, el nu suferea în vreun fel și nici nu avea de ce să se bucure, neavând nici un motiv pentru aceasta. Sufletul său vibra absurd și zadarnic în contact cu lumea înconjurătoare, ca pânza unui păianjen rămasă în vânt. Totuși, aerul acela curat, acea respirație liniștită a naturii erau plăcute și Romulus îngâna cu vocea scăzută un cântecel de-al său de copil care, cine știe de ce, îi venise în minte tocmai în clipele acelea.

Se gândea că, în cele din urmă, s-ar putea obișnui cu închisoarea aceea, pentru că te obișnuiești cu orice și, în fond, soarta sa nu era mai rea decât a altora. Acolo, departe, pe uscat, nu aveau, oare, loc măceluri și războaie și sărăcie și năvăliri și foamete? Încerca să nu mai ia în seamă prezența lui Wulfila, să uite de înfățișarea lui, singurul element capabil să tulbure amorțeala apatică a sufletului său și să declanșeze în mintea lui convulsii dureroase, o mânie pe care nu putea să și-o permită și nici s-o întrețină, o spaimă care nu mai era justificată, o senzație apăsătoare de rușine cu atât mai supărătoare, cu cât era absolut inevitabilă.

Deodată, simți pe obraz senzația ciudată a unui curent de aer, puternic, concentrat care mirosea a mușchi și a apă

subterană. Privi împrejur, dar nu văzu nimic. Dădu să se întoarcă și avu din nou acea senzație clară, puternică, însoțită de un șuierat abia perceptibil de vânt. Și-și dădu seama, pe neașteptate, că venea de undeva de jos, dinspre grilajul des pe unde se scurgea apa de ploaie. Privi cu atenție în toate părțile: nu se vedea nimeni. Scoase din sacul de școală pe care-l purta pe umăr un condei. Îngenunche și începu să zgârie în jurul grilajului pe unde se simțea acel curent de aer. Când termină de curățat, se folosi de un bețișor ca să ridice grilajul dintr-o parte, după care îl ridică de tot și-l puse alături pe pavaj. Privi din nou împrejur, după care își vârî capul în golul apărut și văzu ceva uluitor, cu atât mai impresionant cu cât totul îi apărea răsturnat: sub picioarele lui, o galerie cu coloane pe margini, împodobită cu fresce și diferite alte motive ornamentale, se deschidea în măruntaiele muntelui.

Unul dintre pereții laterali se năruise, astfel încât se crease un fel de pantă înclinată pe care se putea coborî până la pardoseala de dedesubt. Intră, trase la loc grilajul deasupra capului și coborî fără prea mare greutate până jos. Un nou tablou fantastic apăru în fața ochilor săi: de sus, mănunchiuri de raze luminoase pătrundeau prin alte grilaje de scurgere iluminând o lungă galerie pardosită cu lespezi de piatră și mărginită pe cele două laturi de un lung șir de statui. Băiatul înainta cuprins de uimire și de admirație printre acei bărbați cu platoșe străvechi, cu fețele iluminate de lumina schimbătoare care venea de sus și pe fiecare dintre soclurile statuilor găsea săpate în marmură faptele fiecăruia, victoriile asupra inamicilor: erau statuile împăraților romani!

Pe măsură ce înainta, Romulus se simțea din ce în ce mai copleșit de acea încărcătură uriașă de istorie, de grandioasa moștenire pe care o simțea apăsându-i umerii încă nevolnici. Păși încet, citind inscripțiile, repetând în șoaptă fapte și nume faimoase:

— Flavius Constans Iulianus, restaurator al Urbei, apărător al Imperiului...; Lucius Septimius Severus, Particus Maximus, Germanicus, Particus Adiabenicus, Pontifex Maximus...; Marcus Aurelius Antoninus, Pius Felix, și el augustus, Pontifex Maximus, de șase ori Tribun al Plebei...; Titus Flavius Vespasianus, augustus; Claudius Tiberius Drusus Caesar, Britannicus; Tiberius Nero Caesar, Germanicus, Părinte al Patriei, Pontifex Maximus; Augustus Caesar, fiul divinului Iulius, Pontifex Maximus, consul pentru a șaptea oară...

Un strat subțire de praf se așezase pe acele statui impunătoare, pe sprâncene, în cutele adânci care le brăzdau frunțile, pe veșminte, pe arme și pe semnele distinctive ale rangului lor, dar nici una dintre statui nu avea urme de lovituri sau de mutilări. Locul acela era, probabil, un fel de altar construit în secret de cine știe cine, poate de Iulianus, cel pe care creștinii l-au blamat public dându-i numele de Apostatul și care inaugura prin propria sa imagine, încruntat și melancolic, lungul șir al stăpânilor lumii.

Romulus se afla acum, tremurând de emoție și de uimire, în fața zidului dinspre miază-noapte al galeriei și avea în fața ochilor o placă de marmură verde purtând în mijloc o coroană de lauri din bronz aurit. În interiorul coroanei se putea citi cu majuscule:

CAIVS IVLIVS CAESAR

Iar dedesubt, cu litere ca de mână, o expresie enigmatică: *quindecim caesus*, pe care Romulus o citi în șoaptă:

— Lovit de cincisprezece ori.

Ce voia să spună această inscripție? Cezar fusese lovit de douăzeci și trei de ori cu pumnalul, așa cum citise de atâtea ori în cărțile de istorie, nu cincisprezece... Și ce rost avea ca într-o inscripție glorificatoare, într-un text imprimat

pe o marmură de preț, împodobită cu bronz și cu aur, să apară trista amintire a Idelor lui martie, evocarea uciderii celui mai mare dintre romani?

Dar, atunci, ce putea însemna cifra aceea? În clipa aceea îi veniră dintr-o dată în minte nenumăratele jocuri cu acrostihuri și enigme pe care învățătorul său i le dăduse de mii de ori de rezolvat ca să-i antreneze istețimea și perspicacitatea, precum și pentru a mai petrece timpul într-un mod plăcut. Băiatul parcurse din nou literele, una câte una, într-un sens și în altul: trebuia să existe o cheie, alminteri nu avea nici un sens.

De afară nu se auzea nici un zgomot, cu excepția ciripitului monoton al vrăbiilor și, în acea atmosferă de liniște și calm, mintea băiatului parcurgea în grabă toate combinațiile posibile pentru a găsi o soluție: își dădea seama că destul de curând cineva îi va observa lipsa și că în clădire se va declanșa un adevărat infern, iar Ambrosinus ar fi fost și el în pericol. Îngrijorarea crescândă îi punea la grea încercare mintea și, dintr-o dată, gândirea i se aținti, se așeză ca un fluture pe inscripția aceea, descompunând-o într-o serie de numere care dădeau un total: cincisprezece. Era suma de V, V, V,: „V"-urile de bronz aurit care apăreau în cuvintele CAIVS IVLIVS, în timp ce exprimarea următoare nu era întâmplător în litere de mână, unde litera „u" nu putea fi echivalentă cu „v" ca în scrierea cu majuscule. Da, aceea trebuia să fie soluția! Apăsă cu o mână tremurătoare, pe rând, cele trei „v"-uri care se retraseră cu ușurință în interiorul plăcii, dar nu se întâmplă nimic. Oftă resemnat și se întoarse, gata să plece pe unde venise, când o nouă idee îi fulgeră prin minte: în inscripție era scris *quindecim*, adică suma celor trei litere care reprezentau cifra cinci și nu o succesiune a lor. Se întoarse și apăsă în același timp cele trei „v"-uri din cuvintele CAIVS IVLIVS. Cele trei litere se retraseră și

imediat se auzi un zgomot metalic, huruitul unei contragreutăți, scârțâitul unui scripete și, îndată după aceea, un curent de aer se simți pe la marginile plăcii: piatra cea mare se roti de la jumătate și se deschise!

Romulus se apucă de o margine a ei, o făcu să se mai învârtă puțin și puse în mijloc o piatră ca să nu se închidă în urma lui. Respiră adânc și intră în golul care apăruse.

Un tablou și mai uluitor i se înfățișă înaintea ochilor îndată ce se obișnui puțin cu semiîntunericul: în fața lui se afla o statuie minunată, sculptată în marmură de diferite culori care imitau culorile naturale, îmbrăcată într-o armură din metal lucrată cu mare îngrijire.

Romulus ridică încet privirea ca să nu scape nici un amănunt, de la pulparele legate la gambele musculoase, la platoșa cizelată cu imagini de gorgone și monștri marini cu cozile acoperite de solzi, până la figura severă, cu nasul acvilin, la ochii scăpărători ai lui *dictator perpetuus*: era Iulius Cezar! Și pe toate suprafețele acelei statui se așternea un tremur luminos straniu, ca un reflex al unei mișcări ondulatorii invizibile și-și dădu seama că o lumină fantomatică, albăstruie, venea de jos, dintr-un mic altar sculptat în marmură pe care, la prima vedere l-ar fi confundat cu o urnă votivă. Romulus se aplecă peste marginea altarului și văzu în adâncime doar un clipocit albăstrui, o lumină tremurătoare. Aruncă o piatră și trase cu urechea, deslușind timp de mai multe secunde un zgomot de rostogolire, după care plescăitul pietrei înghițite de apă. Trecerea aceea trebuia să fie lungă, o cădere enormă.

Se dădu înapoi și ocoli statuia observând-o cu atenție sporită. Văzu centura lată de care era prinsă o teacă și i se păru că este mai naturală decât la orice altă statuie, indiferent dacă era din marmură sau din bronz. Se cățără pe un capitel și întinse o mână tremurătoare ca să atingă și

apoi să strângă în pumn mânerul sabiei, încercând în același timp să se ferească de uitătura încruntată a dictatorului care părea să-l fulgere din priviri. Trase de mâner. Sabia se supuse și începu să iasă din teaca în care se afla de atâția ani: avea o lamă cum nu mai văzuse vreodată, ascuțită ca briciul, lucioasă ca sticla, neagră ca bezna nopții. Avea încrustate pe ea niște litere pe care nu le putu citi pe moment. Acum o ținea strâns, cu ambele mâini, îndreptată cu vârful în sus la numai o palmă de ochi și tremura ca varga privind-o: avea în față sabia care-i învinsese pe gali și pe germani, pe egipteni și pe sirieni, pe numizi și pe iberici. Sabia lui Iulius Cezar!

Inima îi bătea nebunește și din nou se gândi la Ambrosinus care era, probabil, în culmea disperării nevăzându-l pe nicăieri și la mânia lui Wulfila. Vru să pună sabia la locul ei, dar o forță mai mare decât voința lui îl împiedică. Nu voia și nu putea să se despartă de ea.

Își scoase mantia, înfășură sabia în ea și se întoarse pe unde venise închizând la loc lespedea de marmură. Aruncă o ultimă privire către dictatorul încruntat înainte ca acesta să dispară în întuneric și șopti:

— O țin doar pentru scurt timp... doar puțin și, după aceea, ți-o aduc înapoi...

Ieși cu greutate din subterană după ce privi cu atenție de sub grilaj, pândind un moment în care să nu poată fi zărit, țâșnind după aceea în mare grabă în spatele unor tufișuri; apoi, strecurându-se pe după un șir de haine întinse la uscat pe o frânghie, ajunse pe furiș în camera sa și ascunse pachetul cu sabia sub pat. Afară, toată *villa* răsuna acum de chemări, urlete și peste tot se auzea tropăitul paznicilor care alergau de colo-colo și nu reușeau să-l găsească. Coborî la catul de jos, trecu prin grajduri murdărindu-se tot de bălegar și, în cele din urmă, ieși în curte. Unul dintre barbari îl văzu imediat și strigă:

— E aici! L-am găsit!

Îl înhăță fără milă de un braț, târându-l până la corpul de gardă. Dinăuntru se auzeau niște gemete pe care Romulus le recunoscu imediat cu strângere de inimă: Ambrosinus plătea din greu pentru îndelungata dispariție a elevului său.

— Lăsați-l în pace! strigă el smucindu-se din labele paznicului și intrând în fugă în clădire. Lăsați-l imediat, nenorociților!

Ambrosinus, legat cu mâinile la spate, era așezat pe un taburet și sângele îi șiroia din nas și din gură, iar un obraz i se învinețise deja. Romulus alergă spre el și-l îmbrățișă îndurerat.

— Iartă-mă, te rog să mă ierți, *Ambrosine*, spunea el. Nu voiam, nu voiam...

— Nu-i nimic, dragă băiete, nu-i nimic, răspunse bătrânul. Important este că te-ai întors, eram îngrijorat pentru tine.

Wulfila îl apucă pe băiat de umeri și-l trase înapoi, făcându-l să se rostogolească pe jos.

— Pe unde ai fost? urlă barbarul.

— Eram în grajd și am adormit în fân, răspunse Romulus ridicându-se rapid în picioare și înfruntându-l din priviri.

— Minți! urlă Wulfila lovindu-l din răsputeri cu dosul palmei și făcându-l să se izbească de perete. Te-am căutat peste tot!

Romulus își șterse sângele care îi curgea acum și lui din nas și se apropie din nou, cu un curaj care-l uimi pe Ambrosinus.

— Nu m-ați căutat bine, răspunse băiatul. Nu vezi că încă mai am bălegar pe haine?

Wulfila ridică mâna ca să-l lovească din nou, dar Romulus îl privi drept în ochi și-i spuse fără sfială:

— Dacă mai îndrăznești să-l atingi pe învățătorul meu, te castrez ca pe un porc. Ți-o jur.

Barbarul izbucni într-un hohot zgomotos de râs.

— Şi cu ce ai să faci asta? Ridică-te, acum, în picioare, şi mulţumeşte-i Dumnezeului tău că azi sunt bine dispus. Şterge-o de aici, am zis, tu şi gândacul ăsta bătrân.

Romulus desfăcu frânghia care-l ţinea prizonier pe Ambrosinus şi-l ajută să se ridice. Învăţătorul văzu în ochii elevului său o licărire de mândrie şi de orgoliu cum nu mai văzuse niciodată la el şi rămase impresionat ca de o minune, ca la apariţia neaşteptată a cuiva. Romulus îl sprijini cu dragoste, conducându-l către camera lui, lăsând în urmă râsetele şi vorbele de batjocură ale barbarilor. Dar bucuria lor exagerată, aproape frenetică, demonstra că până cu puţin timp înainte, trecuseră printr-o spaimă cumplită. Un copilandru de treisprezece ani scăpase timp de o oră de sub controlul şi din vederea a şaptezeci dintre cei mai buni războinici ai armatei imperiale, punându-i pe toţi pe jar.

— Pe unde ai umblat? întrebă Ambrosinus îndată ce se aflară singuri în apartamentul lor.

Romulus luă o cârpă udă şi începu să-şi şteargă faţa.

— Într-un loc secret, răspunse el.

— Ce? Nu există locuri secrete în villa asta.

— Este o galerie sub pavajul curţii de jos şi eu... eu am căzut în ea, minţi băiatul.

— Nu prea ştii să înşiri baliverne. Spune-mi adevărul.

— Am intrat din iniţiativa mea acolo, printr-un grilaj al canalului de scurgere. Am simţit un curent de aer care venea dintr-acolo, l-am dat la o parte şi am coborât dedesubt.

— Şi ce ai găsit acolo jos? Sper că era ceva care să merite să iau atâtea scatoalce din vina ta.

— Am să-ţi răspund, dar vreau mai întâi să te întreb ceva.

— Să auzim.

— Ce se ştie despre sabia lui Iulius Cezar?

— Asta chiar că este o întrebare ciudată. Stai puțin, să mă gândesc... În vremea aceea, după moartea lui Cezar a urmat o lungă perioadă de războaie civile: se luptau, pe de o parte, Octavianus și Marcus Antonius, pe de altă parte, Brutus și Cassius, cei care puseseră la cale complotul de la Idele lui martie care a dus la asasinarea lui Cezar. După cum cred că știi, a avut loc o bătălie decisivă la Philippis, în Grecia, în care Brutus și Cassius au fost înfrânți și uciși. Au rămas, astfel, Octavianus și Marcus Antonius care, timp de câțiva ani, și-au împărțit puterea în Imperiul roman: Octavianus în Apus, Antonius în Răsărit. Dar, destul de curând, relațiile dintre cei doi s-au deteriorat, pentru că Antonius o repudiase pe sora lui Octavianus, ca s-o ia în căsătorie pe Cleopatra, fermecătoarea regină a Egiptului. Antonius și Cleopatra au fost învinși într-o mare bătălie navală, la Actium, și au fugit în Egipt unde, de altfel, s-au și sinucis, mai întâi el, apoi și ea. Octavianus a rămas singurul stăpân al lumii și a acceptat propunerea Senatului de a i se acorda titlul de Augustus. În momentul acela, el a pus să se construiască templul lui Marte Răzbunătorul în Forul roman și a depus acolo sabia lui Iulius Cezar. O dată cu trecerea secolelor, când barbarii ajunseseră să amenințe serios Roma, sabia a fost luată din templu și ascunsă. Cred că Valerianus sau Gallienus au fost cei care au făcut acest lucru sau, poate, un alt împărat. Am auzit vorbindu-se că însuși Constantinus ar fi luat-o cu el ca s-o ducă la Constantinopol, noua sa capitală. Se spune, de asemenea, că, la un moment dat, sabia ar fi fost înlocuită cu o copie, dar nimeni nu mai știe ce soartă a avut originalul.

Romulus aținti asupra lui o privire enigmatică și, în același timp, triumfală.

— O să vezi acum, spuse.

Se duse la fereastră, apoi la ușă, ca să fie sigur că nu era nimeni prin apropiere, apoi se aplecă în dreptul patului și

scoase pachetul pe care-l ascunsese dedesubt, sub privirea perplexă a învățătorului său.

— Uite! spus băiatul.

Și dezveli minunata sabie. Ambrosinus o privi uluit, fărăr să mai poată scoate vreo vorbă. Romulus o ținea pe palmele întinse în față și se putea vedea mânerul din aur măiestrit lucrat sub forma unui cap de acvilă, cu ochi de topaz. Oțelul lustruit al lamei strălucea în penumbra din încăpere.

— Este sabia lui Iulius Cezar, spuse Romulus. Uite ce scrie aici: *Cai Iulii Caesaris ensis ca...* începu el să silabisească.

— Oh, Dumnezeule mare, îl opri Ambrosinus, întinzând către lama sabiei degetele tremurătoare. Oh, Dumnezeule mare! Sabia calibică a lui Iulius Caesar! Am crezut întotdeauna că s-a pierdut în urmă cu sute de ani. Dar cum de ai găsit-o?

— Era chiar pe statuia lui, în teacă, într-o ascunzătoare. Într-o bună zi, când paznicii o să fie mai puțin atenți, am să te duc acolo și am să-ți arăt totul. N-o să-ți vină să crezi. Dar ce cuvânt ai folosit mai devreme? Ce este aceea o sabie calibică?

— Înseamnă, pur și simplu, „călită de calibi", un popor din Anatolia, vestit pentru priceperea de a obține un oțel de o calitate excepțională. Se spune că, atunci când Cezar a câștigat războiul împotriva lui Pharnakes, regele Pontului...

— Atunci când a spus: *„Veni, vidi, vici"*?

— Exact. Ei bine, se spune că un meșter fierar, căruia îi cruțase viața, ar fi făurit această sabie special pentru el, folosind un bloc de siderit, fier căzut din cer. Meteoritul, găsit pe un ghețar din Ararat, a fost trecut prin foc, ciocănit necontenit timp de trei zile și trei nopți, după care a fost călit în sângele unui leu.

— E posibil să se fi întâmplat astfel?

— Mai mult decât posibil, răspunse Ambrosinus. Cu siguranţă aşa a fost. Vom afla imediat dacă aceasta este sabia cea mai puternică din lume. Hai, strânge-i tare mânerul în pumn!

Romulus făcu întocmai.

— Şi acum loveşte sfeşnicul acela, cu toată forţa de care eşti în stare.

Romulus lovi cum i se spusese, lama se roti şuierând prin aer, dar greşi doar puţin ţinta. Băiatul se încordă, pregătindu-se pentru a doua încercare, dar Ambrosinus îl opri cu un gest brusc al mâinii.

— De data asta o să reuşesc, spuse Romulus, fii atent... dar se opri, surprins, văzând privirea atentă şi emoţionată a învăţătorului său.

— Ce este, Ambrosine? De ce mă priveşti astfel?

Lovitura care nu nimerise sfeşnicul tăiase în două o pânză de păianjen întinsă într-un ungher al camerei, lăsându-i păianjenului care o ţesuse doar jumătatea de sus, printr-o tăietură atât de precisă, perfectă, încât stârnea o mirare fără margini. Parcă nevenindu-i să creadă, Ambrosinus se apropie de acea minune, şoptind:

— Priveşte, băiatul meu, uită-te aici... nici o sabie din lume nu ar fi putut face aşa ceva.

Rămase ca vrăjit, privind la păianjenul care îşi părăsea jumătatea de capcană care-i mai rămăsese, se strecura pentru o clipă în spatele unei perdele de praf auriu luminat de o rază de soare intrată printr-o crăpătură a oblonului de la fereastră şi dispărea în întunericul ascunzătorii sale. Apoi, se întoarse ca să-l privească pe Romulus. În ochii băiatului licărea aceeaşi lumină de mândrie plină de orgoliu din clipele în care îi luase apărarea înfruntându-l fără să clipească pe sălbaticul Wulfila. O lumină pe care n-o mai văzuse până atunci... aceeaşi sclipire metalică a lamei de

oţel transmisă în ochii strălucitori ai acvilei de pe mâner. Şi vechile versuri înfloriră pe buzele bătrânului:

Veniet adulescens a mari infero cum spatha...

— Ce ai spus, Ambrosine? întrebă Romulus înfăşurând la loc sabia în mantia lui.

— Nimic... nimic..., răspunse preceptorul. Doar că sunt fericit... Fericit, dragă băiete.

— De ce? Pentru că am găsit sabia aceea?

— Pentru că a sosit momentul să plecăm din locurile astea. Şi nimeni nu ne va putea opri.

Romulus nu mai spuse nimic: puse sabia la loc şi ieşi închizând uşa în urma lui. Ambrosinus îngenunche pe pardoseală, strângând între degete rămurica de vâsc din argint, care-i atârna la gât şi se rugă, din adâncul sufletului, ca acele cuvinte pe care le pronunţase cu puţin timp în urmă să devină realitate.

XVI

Romulus stătea așezat pe o bancă de lemn și scurma cu un bețișor într-un furnicar. Comunitatea micilor viețuitoare, deja pregătită pentru iernat, era cuprinsă de panică și furnicile alergau în toate direcțiile, încercând să ducă la loc sigur ouăle lăsate de regină. Trecând pe acolo tocmai atunci, Ambrosinus se apropie de el.

— Cum se simte astăzi micul meu Cezar?

— Rău. Și nu-mi mai spune așa. Eu nu sunt nimic.

— Și-ți verși necazul pe bietele creaturi nevinovate? Păstrând proporțiile, le-ai provocat o tragedie nu mai mică decât căderea Troiei sau incendierea Romei în timpul lui Nero, știi asta?

Romulus aruncă scârbit nuiaua.

— Îl vreau pe tata, o vreau pe mama. Nu vreau să mai fiu singur și prizonier. De ce trebuie să fie soarta mea atât de crudă?

— Crezi în Dumnezeu?

— Nu știu.

— Ar trebui. Nimeni nu este mai aproape de Dumnezeu decât împăratul. El este reprezentantul său pe pământ.

— Nu-mi amintesc ca un împărat să fi domnit mai mult de un an de la urcarea pe tron. Poate că Dumnezeu ar trebui să-și aleagă niște reprezentanți mai puțin trecători pe acest pământ, nu crezi?

— O să facă așa ceva și, prin puterea sa, îi va da celui ales un semn neîndoielnic. Și acum, nu mai pierde timpul

degeaba cu furnicile și întoarce-te în bibliotecă să lucrezi. Azi va trebui să comentezi primele două cărți din *Eneida*.

Romulus ridică din umeri.

— Vechituri, povești inutile.

— Nu-i adevărat. Vergiliu povestește acolo isprăvile unui erou, Enea, și ale fiului său Iulos: un băiat ca și tine care devine întemeietorul celei mai mari națiuni din toate timpurile. Erau fugari, disperați, și totuși au știut să-și revină și să regăsească voința și curajul de a construi pentru ei și pentru neamul lor un nou destin.

— Într-un mit, totul este posibil. Dar trecutul rămâne trecut și nimic nu se mai întoarce.

— Așa? Atunci de ce mai păstrezi sabia aceea sub pat? Nu cumva pentru că este o relicvă dintr-o veche și inutilă poveste?

Aruncă o privire către orologiul solar din mijlocul curții și păru să-și aducă aminte pe neașteptate de ceva. Îi întoarse băiatului spatele și, fără să spună nici o vorbă, traversă curtea, dispărând în umbra porticului. După câteva clipe, Romulus îl văzu urcând o scară care ducea la parapetul zidului dinspre mare și rămânând acolo în picioare, nemișcat, în bătaia vântului care se juca în pletele lui lungi și sure.

Băiatul se ridică și se îndreptă spre bibliotecă, dar, înainte de a intra, mai aruncă o privire înspre Ambrosinus care acum părea să se ocupe cu una dintre observațiile sale. Privea înainte și, în același timp, scria ceva cu condeiul pe carnetul de care nu se despărțea niciodată. Poate că studia mișcarea valurilor sau migrația păsărilor sau trâmbele de fum care în ultimele zile ieșeau tot mai groase din craterul Vezuviului, însoțite de niște bubuituri înfundate.

Clătină din cap și se apropie de ușa bibliotecii, gata să intre, dar, chiar în clipa aceea, Ambrosinus îi făcu semn să vină lângă el. Romulus îl ascultă și alergă spre învățătorul

sau care îl întâmpină fără să scoată nici un sunet, arătându-i doar un punct din largul mării. În depărtare, chiar în fața lor, se vedea, mică din cauza distanței, o barcă de pescari, o coajă de nucă pe nesfârșita întindere albastră.

— O să-ți arăt acum un joc interesant, spuse Ambrosinus. Scoase dintr-un buzunar o oglindă de bronz foarte lucioasă, o orientă spre soare și trimise cu o precizie impresionantă o rază luminoasă subțire pe apa din jurul bărcii, apoi pe proră și pe velă. Îndată după aceea începu să miște rapid și studiat încheietura mâinii, făcând să apară și să dispară pe rând micul punct luminos de pe puntea ambarcațiunii.

— Ce faci acolo? întrebă, uluit, Romulus. Mă lași să încerc și eu?

— Mai bine nu. Vorbesc prin semnale luminoase cu oamenii din barca aceea. Este un sistem care se numește *notae tironianae*. L-a inventat un sclav al lui Cicero, acum cinci secole. La început era doar un sistem pentru a scrie rapid după dictare, apoi a fost transformat într-un cod de comunicare pentru armată.

Nici nu terminase bine de vorbit că un semnal asemănător răspunse cu intermitență din barcă.

— Ce spun?

— Spun: „Venim să vă luăm. Nonele lui decembrie". Ceea ce înseamnă... exact peste trei zile. Ți-am spus eu că nu ne vor părăsi și că nu trebuie să ne pierdem speranța.

— Sper că nu-ți bați joc de mine... spuse Romulus neîncrezător.

Ambrosinus îl îmbrățișă și-l liniști:

— Este adevărat, răspunse el cu o voce în care se simțea tremurul emoției. Este adevărat, în sfârșit!

Romulus reușea cu greu să-și stăpânească tulburarea. Nu prea voia să se lase furat de această nouă speranță, de frică să nu fie, încă o dată, dezamăgit. Întrebă totuși:

— De cât timp durează toată povestea asta?

— Cam de două săptămâni. Aveam destul de multe lucruri de discutat.

— Şi cine a început?

— Ei. Mi-au trimis un mesaj prin intermediul unuia dintre servitorii care merg jos, în port, ca să facă târguieli, şi aşa s-a făcut că m-am prezentat la ora stabilită cu oglinda mea bine lustruită. A fost foarte frumos să pălăvrăgim puţin, în sfârşit, cu cineva de afară.

— Şi mie nu mi-ai spus nimic...

Romulus îl privi năucit pe învăţătorul său care îi surâdea făcându-i cu ochiul şi, apoi, îşi îndreptă atenţia asupra micii bărci din depărtare. Sub privirile sale dialogul luminos reîncepu, întrerupându-se doar atunci când un zgomot de paşi îi anunţa că paznicul îşi făcea rondul. Ambrosinus îl luă de mână pe băiat şi coborâră împreună scările, îndreptându-se spre bibliotecă.

— Nu voiam să-ţi faci iluzii încă o dată, fără să am un motiv serios. Dar acum sunt convins că o asemenea acţiune ar putea reuşi. Nu sunt decât o mână de disperaţi, dar posedă o armă puternică...

— Care ar fi ea?

— Credinţa, dragă băiete. Credinţa care poate muta din loc până şi munţii. Nu credinţa într-un Dumnezeu pe care nu sunt obişnuiţi să-l venereze fără rezerve. Ei cred în om, chiar şi în aceste timpuri tulburi, chiar şi în această epocă în care se prăbuşesc toate idealurile şi toate certitudinile. Să mergem acum să ne vedem de treburile noastre, aş putea să te învăţ şi ce înseamnă *notae tironianae*, ce zici?

Romulus îl privi cu admiraţie.

— Mai există ceva să nu cunoşti tu, *Ambrosine*?

Privirea învăţătorului deveni, pe neaşteptate, gânditoare.

— Sunt multe lucruri, spuse el, şi dintre cele mai importante: un copil, de exemplu; o casă, o familie... iubirea unei soţii...

Îl mângâie pe cap şi în privirea ochilor săi albaştri apăru umbra unui regret.

Barca îşi continuă drumul, ocolind promontoriul de nord al insulei.

— Eşti sigur că au înţeles totul? întrebă Batiatus.

— Bineînţeles că sunt sigur. Nu schimbăm asemenea mesaje pentru prima dată, îi răspunse Aurelius.

— Uite peretele dinspre nord, spuse Vatrenus. Pe Hercule, este drept ca un zid: şi, după părerea ta, ar trebui să ne căţărăm până acolo sus, să-l luăm pe băiat împotriva voinţei celor şaptezeci de paznici fioroşi, să coborâm din nou până la apă, să ne urcăm în barcă şi să plecăm aşa, *insalutato hospite*?

— Mai mult sau mai puţin, răspunse Aurelius.

Livia slăbi o scotă, coborând pânza şi barca se opri, legănată blând de valuri. Peretele de stâncă se înălţa acum aproape, prăvălindu-se asupra lor, piatră goală fără nici urmă de vegetaţie, purtând în vârf zidul *villei*.

— Acesta ar fi, pentru noi, singurul punct accesibil, continuă Aurelius, tocmai pentru că nimeni n-ar crede în posibilitatea ca un om să urce pe aici. Am văzut că oamenii de gardă îşi fac rondul numai de două ori: unul în primul schimb de pază şi unul în al treilea, adică înainte de revărsatul zorilor. Avem aproape două ore ca să ne îndeplinim misiunea. Răsturnă o clepsidră cu apă şi arătă cu degetul gradaţiile însemnate pe sticlă. O jumătate de oră ca să urcăm, o jumătate de oră ca să-l luăm pe băiat, o jumătate de oră ca să coborâm şi să ne îndepărtăm şi o jumătate de oră ca să ajungem pe coastă unde ne aşteaptă caii. Batiatus va sta la

picioarele stâncii ca să aibă grijă de barcă și să manevreze frânghiile, ceilalți vor urca. În momentele acelea, Livia se va afla deja sus, pe meterezele de pe zidul de nord al *villei*.

— Cum va face asta? întrebă Vatrenus.

Aurelius schimbă o privire complice cu Livia.

— Printr-un șiretlic vechi de când lumea: cel al calului troian.

Batiatus măsură cu privirea peretele de stâncă, palmă cu palmă, până la zidul din vârf și oftă.

— Ce noroc că eu o să rămân jos. N-aș vrea să fiu în pielea voastră.

— Nu-i nimic chiar atât de grozav, spuse Livia. A mai făcut un om așa ceva și s-a cățărat singur, acolo sus, cu mâinile goale.

— Nu prea-mi vine să cred, îi răspunse Batiatus.

— Și totuși așa este. În timpul domniei lui Tiberius, un pescar voia să-i aducă în dar împăratului o langustă uriașă pe care abia o pescuise și, pentru că gărzile nu-l lăsau să intre pe poarta principală, el a urcat acest perete de stâncă.

— Pe Hercule! exclamă Vatrenus. Și ce s-a întâmplat până la urmă?

Livia zâmbi cu jumătate de gură.

— O să vă spun după ce o să ne îndeplinim misiunea. Acum, eu aș zice să ne întoarcem până nu se schimbă direcția vântului.

Trase de scota care orienta pânza, în timp ce Demetrios manevra catargul astfel încât pânza să fie umflată de vânt și barca făcu o voltă largă îndreptându-se cu prova spre uscat. Aurelius mai aruncă o ultimă privire spre zidurile *villei* și văzu apărând acolo o siluetă fantomatică: un războinic uriaș învăluit într-o mantie neagră pe care briza mării o făcea să se înfoaie.

Wulfila.

La trei zile după aceea, o barcă pântecoasă de transport intră în micul port și căpitanul dădu un ordin muncitorilor, aruncându-le parâma de acostare. De la pupă, cârmaciul aruncă și el o parâmă și barca acostă la chei. Hamalii fixară o punte și începură să descarce pachetele mai mici: saci cu grâu și cu făină, cu fasole și cu bob, amfore cu vin, cu oțet și cu must fiert. Apoi aduseră o mașinărie de descărcat cu un braț lung având la capăt un scripete, pentru mărfurile mai grele: șase chiupuri mari din lut ars de câte două mii de cotili fiecare, trei pline cu ulei de măsline și trei pline cu apă de băut pentru garnizoană.

Livia, pitită la pupă, printre sacii cu provizii, se asigură că nu privea nimeni în direcția ei și se apropie de unul dintre chiupuri. Ridică în grabă capacul și văzu că era plin cu apă, aruncă înăuntru un colac de frânghie, apoi intră și ea în apă, trăgând capacul la loc, deasupra capului. O parte din apă se revărsă peste marginile vasului, dar echipajul era ocupat cu descărcatul și nimeni nu observă. Unul după altul, uriașele vase fură ridicate cu scripetele și așezate pe un car tras de două perechi de boi. Când încărcătura fu urcată în car, omul care mâna boii începu să lovească animalele cu biciul, îndemnându-l cu strigăte ascuțite și vehiculul se puse în mișcare, urcând pe drumeagul strâmt care urca pieptiș către *villa* din vârful stâncii. Ajunse sus când partea de jos a insulei se afla deja în umbră, iar ultimele raze ale soarelui care asfințea încă mai înroșeau norișorii albi de pe cer și acoperișurile cele înalte de pe insulă. Poarta cea mare fu deschisă și carul intră în curtea de jos scrâșnind cu cercurile de fier ale roților pe pavajul din piatră. Gâște și găini începură să alerge peste tot și să facă o larmă de nedescris, câinii începură să latre și apărură o mulțime de servitori și de argați care se pregăteau să descarce totul.

Șeful servitorilor, un napoletan bătrân cu pielea zbârcită, de culoarea pergamentului, dădu ordine oamenilor săi care

pregătiseră deja scripeții prinși de grinzile acoperișului și acum începură să coboare o platformă aducând-o la nivelul carului. Primul dintre chiupuri fu culcat pe o parte, rostogolit până la platformă și fixat cu frânghii și cu pene din lemn. Șeful servitorilor își duse mâinile pâlnie la gură și strigă:

— Sus, urcați!

Servitorii începură să tragă de frânghia scripetelui și platforma, scârțâind și pârâind din încheieturi se ridică, legănându-se puțin în gol, după care, încet-încet, se porni să urce către catul de sus.

În partea cealaltă a *villei*, la baza peretelui de piatră, Batiatus sări pe mal și trase barca până în dreptul plajei mici, pe marginea căreia se îngrămădeau de-a valma bolovani mari și pietre ascuțite care ieșeau amenințătoare din apă. Vremea era pe cale să se schimbe: rafale de vânt rece încrețeau suprafața mării, înălțând valuri cu crestele acoperite de spumă și o grămadă de nori negri venea dinspre apus, la orizont văzându-se deja sclipirile necontenite ale fulgerelor. Bubuiturile tunetelor se amestecau în depărtare cu bombănitul surd al Vezuviului, mai slab din cauza distanței.

— Numai o furtună ne mai lipsea, bombăni Vatrenus descărcând din barcă doi colaci de frânghie.

— E mai bine așa, spuse Aurelius. Paznicii o să stea la adăpost și noi o să avem mai multă libertate de acțiune. Hai, la treabă, timpul trece.

Batiatus legă pupa bărcii de un bolovan și-i făcu semn lui Demetrios să tragă de frânghia ancorei ca să apropie și prova de mal, după care săriră cu toții pe uscat. Fiecare dintre ei avea peste tunică un pieptar din piele sau din zale de metal, pantaloni strâmți, cu sabie și pumnal la centură și un coif de fier. Aurelius merse la baza stâncii și respiră adânc, așa cum făcea întotdeauna când se pregătea să înfrunte un dușman.

Văzută de jos, prima porțiune a peretelui avea o înclinație acceptabilă, astfel încât să permită o urcare nu tocmai dificilă.

— Trebuie să urcăm câte doi până la dunga aceea, acolo unde se vede stratul acela de piatră mai deschisă la culoare, spuse el. Eu voi duce frânghia cu fuscei care ne va servi drept scară. Tu, Vatrenus, o să duci sacul cu țăruși și ciocanul. Livia va trebui să ne arunce de sus cealaltă funie pentru ca să putem trece de al doilea prag, mult mai abrupt. Dacă nu va putea face asta, vom urca liber: dacă pescarul acela a reușit, o să reușim și noi. Se întoarse către Batiatus. La întoarcere, când o să coborâm, va trebui să ții bine întinsă partea de jos a frânghiei ca vântul să n-o balanseze prea tare: băiatul s-ar putea să se sperie, sau să se dezechilibreze și să cadă, mai ales dacă va începe ploaia și totul va fi mult mai alunecos. Hai, să mergem, cât mai este o geană de lumină.

Vatrenus îl apucă de braț:

— Ești sigur că brațul tău o să reziste? Poate că ar fi mai bine să urce Demetrios care-i și mai ușor.

— Nu, merg eu. Umărul meu s-a însănătoșit, nu-ți face griji.

— Ești un încăpățânat și, dacă am fi în tabăra noastră ți-aș arăta eu cine dă ordine, dar aici tu decizi și e bine așa. Hai, s-o luăm din loc.

Aurelius își petrecu colacul de frânghie peste umăr și începu să se cațăre. Nu departe de el începu să urce Vatrenus, ducând pe umăr o desagă grea din piele: în ea erau ciocanul și țărușii de cort pe care urma să-i folosească pentru a fixa de stâncă funia lui Aurelius, când acesta ajungea la primul punct de sprijin.

În curtea de jos a *villei*, tocmai urcau cel de-al șaselea dintre chiupurile acelea uriașe, când o rafală neașteptată de vânt făcu platforma să se legene. O a doua rafală o făcu să

se balanseze şi mai tare, aşa încât enormul vas, ajuns la jumătatea înălţimii dintre pavajul curţii şi loggia de sus unde trebuia să fie descărcat, rupse legăturile fragile care-l fixau pe platformă şi se prăbuşi, sfărâmându-se de pavaj cu mare zgomot şi răspândind peste tot cioburi de lut şi un val de ulei. Unii dintre muncitori fură răniţi, alţii se treziră mânjiţi de ulei din cap până în picioare, transformaţi în nişte arătări cu uleiul scurgându-se şiroaie şi alunecând la fiecare pas. Şeful servitorilor dădu drumul unui potop de înjurături şi, ca ieşit din minţi, începu să le dea picioare pe unde nimerea şi urla cât îl ţinea gura:

— Tocmai uleiul trebuia să-l pierdem, nenorociţi blestemaţi ce sunteţi! Dar o să mi-o plătiţi, o să mi-o plătiţi scump!

Livia trase cu ochiul de sub marginea capacului şi se lăsă în jos imediat. După un prim moment de zăpăceală, platforma fu coborâtă din nou şi fata îşi dădu seama că blocau capacul şi înclinau vasul. Îşi ţinu răsuflarea până când apa din interior se opri din balans, după care luă în gură o ţeavă şi astfel putu să respire. Pe măsură ce platforma urca, scârţâitul întregii maşinării devenea tot mai puternic, la fel şi balansul, iar şuieratul vântului care se înteţea ajungea în interiorul chiupului ca un muget surd. Livia simţea că inima îi bătea din ce în ce mai tare în bezna acelei temniţe lichide, în acel adevărat uter de lut tare ca piatra în care era hurducată la fiecare clătinătură a apei, în care orice posibilitate de orientare şi de echilibru era tulburată.

Ajunsă, de-acum, la limita rezistenţei, era pe punctul de a sparge cu mânerul sabiei, fără să-i pese de ceea ce s-ar fi putut întâmpla, când simţi că platforma încărcată se aşezase în sfârşit pe ceva stabil. Îşi făcu din nou curaj, ţinându-şi respiraţia în timp ce chiupul se rostogolea pe pavaj, împins de servitori, iar aerul îi lipsea cu desăvârşire. Îşi dădu seama, la un moment dat, că muncitorii ridicau vasul în poziţie

verticală, probabil alături de celelalte. Ridică, atunci, capul deasupra nivelului apei și respiră cu nesaț, dând afară lichidul care-i pătrunsese în nări. Așteptă ca zgomotul pe care-l făceau muncitorii îndepărtându-se să nu se mai audă, scoase pumnalul și-l strecură între buza vasului și capac până găsi frânghia cu care acesta era legat și începu s-o taie. Era sleită de puteri și avea membrele înțepenite, aproape paralizate de frig.

Nu departe, în una dintre camerele apartamentului imperial, Ambrosinus și Romulus se pregăteau de evadare, îmbrăcându-se cu haine comode, încălțări de postav cu care se puteau mișca rapid și fără absolut nici un zgomot. Bătrânul adună cât putu din lucrurile sale în sacul de călătorie: merinde, prafurile sale de leac, ierburile, amuletele. Și mai adăugă și *Eneida*.

— Bine, dar asta-i o greutate inutilă, spuse Romulus.

— Crezi? De fapt, este bagajul cel mai prețios, băiete dragă, îi răspunse Ambrosinus. Când fugim și lăsăm totul în urmă, singura bogăție pe care o putem lua cu noi este amintirea. Amintirea originilor noastre, a rădăcinilor noastre, a istoriei noastre ancestrale. Doar memoria ne poate ajuta să renaștem, chiar și din nimic. Nu are importanță unde, nu are importanță când, dar, dacă vom păstra amintirea măreției noastre trecute și a motivelor pentru care am pierdut-o, vom renaște.

— Dar tu vii din Britannia, *Ambrosine*, ești un celt.

— Așa este, dar, în aceste momente atât de îngrozitoare în care totul se prăbușește și dispare, în care singura civilizație din lumea aceasta este lovită drept în inimă, nu putem să nu ne considerăm romani, chiar și noi cei care venim din cele mai îndepărtate provincii ale Imperiului, chiar și noi care am fost lăsați, cu mulți ani înainte, în voia soartei... Și tu, Cezar, tu nu iei nimic cu tine?

Romulus scoase sabia de sub pat. O împachetase cu toată grija mai devreme, o legase bine cu o sfoară, și găsise o centură tocmai bună ca s-o poarte atârnată în spate.

— Eu iau cu mine asta, spuse el.

Aurelius se afla cam la treizeci de picioare sub brâna stâncoasă care tăia de-a curmezișul peretele, când un fulger aruncă o lumină orbitoare asupra stâncii, urmat de bubuitul unui tunet și imediat începu să toarne cu găleata. Totul deveni mult mai greu, punctele de sprijin mai alunecoase, vederea împăienjenită de apa care uda părul și intra în ochi și, cu fiecare clipă care trecea, colacul de frânghie pe care Aurelius îl purta pe umăr devenea tot mai greu, îmbibat din ce în ce mai tare de șuvoaiele de apă tot mai dese. Vatrenus își dădu seama că prietenul său se afla în pericol și încercă să se apropie cât mai mult de el. Găsi un punct de sprijin și înfipse un țăruș în piatră, cât mai sus. Aurelius îl văzu, se mută înspre el și își sprijini piciorul, ridicându-se până pipăi cu mâna o ieșitură a pietrei din dreapta sa. Începând din acel punct, stânca avea o înclinație ceva mai blândă și se putea înainta mai în siguranță până la platforma aflată sub peretele vertical care urma chiar deasupra lor. Era ca o treaptă calcaroasă, acoperită de sfărâmăturile de piatră căzute de nu se știe când din stânca de deasupra. Aurelius aruncă pe jos frânghia și se întoarse ca să-l ajute și pe tovarășul său să urce.

Ajuns și el pe refugiul acela, Vatrenus scoase ciocanul din desagă, bătu doi țăruși în stâncă, legă zdravăn de ei frânghia și o desfășură, lăsând-o să coboare până în locul unde acostaseră cu barca. Batiatus o apucă și trase puternic de ea ca s-o întindă bine.

— Ține bine, aprecie mulțumit Vatrenus.

Întinsă astfel, cu treizeci de trepte din lemn fixate în ea cam la o distanță de trei picioare unul de altul, semăna oarecum cu o scară.

— Sunt sigur că băiatul o să poată coborî, spuse Aurelius.

— Dar bătrânul? întrebă îngrijorat Vatrenus.

— O să poată şi el. Este mai sprinten decât crezi. Ridică privirile în sus încercând să-şi ferească ochii de şiroaiele de apă. Dar, pe naiba, Livia încă nu se vede. Ce facem? Eu mai aştept puţin şi mă duc singur sus.

— Este o adevărată nebunie. N-o să reuşeşti nici în ruptul capului. Mai ales pe vremea asta.

— Te înşeli. O să urc cu ajutorul ţărușilor. Dă-mi sacul tău.

Vatrenus îl privi înmărmurit, dar în clipa aceea câteva pietricele căzură de sus. Aurelius privi spre vârful stâncii şi văzu o siluetă care făcea gesturi largi cu mâna.

— Livia! exclamă el. În sfârşit!

Fata dădu drumul frânghiei pe care o adusese şi capătul ei se opri la o oarecare distanţă de capul lui Aurelius care începu să se cațăre spre ea julindu-şi mâinile, braţele, genunchii, lăsând bucăţi întregi de piele pe muchiile ascuţite ale pietrelor, până când reuşi să apuce capătul de jos al frânghiei. Apoi, începu să urce cu preţul unor eforturi uriaşe. Vântul care continua să bată puternic şi în rafale făcea frânghia să se legene la dreapta şi la stânga, îl izbea câteodată de colţurile de piatră făcându-l să scoată fără să vrea strigăte de durere care se pierdeau în vâjâitul infernal al furtunii. În depărtare, se puteau vedea din când în când reflexe sângerii care pâlpâiau sinistru în craterul Vezuviului. Frânghia, îmbibată cu apă, devenea din ce în ce mai alunecoasă şi greutatea propriului său corp îl făcea să alunece câteodată în jos, pierzând într-o clipă ceea ce cucerise cu atâta cazną supraomenească. Dar, de fiecare dată începea din nou să urce, cu îndârjire, strângând din dinţi, învingându-şi oboseala şi durerile pe care le simţea în fiecare muşchi, în fiecare încheietură, iar junghiurile pe care i le dădea vechea sa rană îi pătrundeau în creier ca nişte pumnale.

Livia îi urmărea cu o îngrijorare crescândă fiecare mişcare şi când, în sfârşit, Aurelius fu aproape se lipi cu pieptul de marginea prăpastiei şi-l apucă de braţ, trăgându-l din răsputeri. Cu un ultim efort, Aurelius se aburcă în vârful stâncii şi o strânse la piept pe tovarăşa sa într-o îmbrăţişare fericită, în bătaia ploii care parcă se dezlănţuise şi mai puternic. Ea se desprinse din braţele lui.

— Repede, să-i ajutăm pe Vatrenus şi pe ceilalţi.

Jos, Demetrios şi Orosius urcaseră până la treapta din stâncă, ajutându-se de frânghia cu fuscei şi, de acolo, apucaseră capătul frânghiei aruncate de Livia. Unul câte unul se legară de mijloc şi urcară cu destulă uşurinţă, ajutaţi de tovarăşii care trăgeau de sus. Vatrenus urcă ultimul.

— V-am spus eu că o să reuşim, exclamă fericită Livia. Să-l căutăm acum pe băiat înainte ca paznicul să-şi facă rondul.

XVII

Terasa de sus era pustie și pardoseala din lespezi mari de piatră strălucea ca oglinda în lumina orbitoare a fulgerelor. Adunate laolaltă lângă zid încă se mai vedeau chiupurile care fuseseră aduse și ridicate în timpul după-amiezii, iar Livia le privi fără plăcere amintindu-și de câte îndurase când se afla în interiorul unuia dintre ele.

— În spatele vaselor acelora este o platformă care dă înspre interior printr-un ascensor pentru ridicarea obiectelor grele, spuse ea. Am putea folosi la coborâre platforma cu scripete manevrată de Orosius și Demetrios, ajungând în curtea de jos și, de acolo, în bibliotecă. Acolo ne așteaptă nu-i așa?

— Da, răspunse Aurelius, dar, dacă ne văd în timp ce atârnăm în aer, devenim o țintă ușoară. Mai bine să alegem un traseu intern. Cred că nu-i prea greu să ajungem în curtea de jos, iar în bibliotecă va fi o lumină aprinsă ca să ne putem orienta. Se întoarse către Orosius. Tu rămâi aici de pază, ca să ne asiguri calea de retragere. Numără rar până la o mie din momentul în care o să ne vezi dispărând: dacă după asta nu am venit, cobori, te duci la Batiatus și ieșiți în larg. O să ajungem cumva la voi, pe uscat, în două, maximum trei zile; altfel va însemna că misiunea noastră a avut un final nefericit și că sunteți liberi să plecați unde veți vedea cu ochii.

— Eu sunt sigur că o să vă întoarceți teferi, răspunse Orosius. Mult noroc.

Aurelius îi întoarse urarea, zâmbind cu jumătate de gură, apoi făcu un semn tovarăşilor săi şi porni pe scara care ducea spre caturile de jos. El mergea în frunte, cu sabia în mână, apoi Livia, Vatrenus şi, la urmă, Demetrios.

Golul scărilor era cufundat în întuneric şi doar fulgerele mai luminau din când în când prin ferestrele strâmte care dădeau înspre curtea interioară; apoi, la un moment dat, se putu întrezări o lumină slabă care se răspândea pe ziduri şi pe treptele din piatră.

Aurelius le făcu semn celor!alţi să înainteze cu cea mai mare prudenţă, apoi se îndreptă înspre lumina aceea. Scara se termina într-un coridor luminat de câteva felinare cu ulei, atârnate pe peretele dincolo de care se aflau camerele.

Aurelius le făcu din nou semn alor săi să se apropie de el şi le şopti:

— În faţa noastră este un coridor şi dincolo de uşile acelea trebuie să fie dormitoarele. Când vă fac eu semn treceţi pe coridor cât puteţi de repede ca să ajungem la a doua scară pe unde se ajunge la parter. Curaj, cel puţin pentru moment totul pare în ordine.

— Ia-o înainte, spuse Vatrenus. Venim şi noi după tine. Dar, nici nu apucase Aurelius să facă un pas, când una dintre uşile din stânga sa se deschise şi apăru un războinic barbar cu o faţă pe jumătate dezbrăcată. Aurelius îl atacă fulgerător cu sabia şi, înainte ca duşmanul să-şi dea seama ce se întâmpla, îl străpunse dintr-o parte în alta. Fata începu să urle, dar Livia se aruncă imediat asupra ei şi îi astupă gura cu palma.

— Taci! Nu vreau să-ţi fac nici un rău, dar dacă mai scoţi un sunet îţi tai beregata. Ai priceput?

Speriată de moarte, fata dădu din cap aprobator. Demetrius şi Vatrenus îi legară mâinile şi picioarele şi-i puseră în câteva clipe şi un căluş, târând-o într-o nişă întunecoasă.

Aflat jos, în sala fostă cândva sufragerie, Wulfila, care tocmai își termina cina, tresări trăgând cu urechea.

— Ai auzit și tu? întrebă el, întorcându-se către locțiitorul său, unul dintre scirii care luptaseră sub comanda lui Mledo.

— Ce să aud?

— Un strigăt.

— Oamenii noștri își fac de cap deasupra noastră cu noile târfe venite ieri de la Napoli. Stai liniștit.

— Nu, nu era un strigăt de plăcere. Era de groază, insistă Wulfila, ridicându-se și luându-și sabia.

— Ei și? Doar știi că mai sunt câte unii care o fac lată. Ele sunt obișnuite, face parte din meseria lor. Singurul lucru care mă îngrijorează este că dezmățatele astea îi cam sleiesc de puteri pe războinicii noștri. Am impresia că deja unii dintre ei nu se mai gândesc decât cum să ajungă din nou în pat cu ele...

Nici nu sfârșise bine de vorbit că se auzi un alt strigăt, de data aceasta de furie și de durere, înăbușit imediat de un horcăit al morții.

— Fir-ar să fie, e de rău! scrâșni Wulfila ducându-se la fereastra care dădea spre curte. În bibliotecă doar un felinar era aprins, dar se puteau vedea o serie de siluete care se agitau, sclipirea lamelor de săbii care fulgerau prin întuneric și, peste toate, urlete și gemete ale agoniei.

— Suntem atacați. Dă imediat alarma, repede!

Bărbatul se supuse: chemă pe unul dintre paznici și acesta suflă într-un corn de război, de mai multe ori, până când un alt corn îi răspunse, apoi altul, astfel încât, după câteva clipe, întreaga clădire răsuna de sunetul acela îngrozitor. Un fulger lumină ca ziua curtea și Wulfila îl recunoscu de la fereastră pe Aurelius chiar în momentul în care îl dobora pe unul dintre oamenii săi care alergase să-i taie calea. În preajma lui se mai vedeau câteva siluete, două sau trei, iar în urma lor veneau bătrânul cu băiatul.

— Blestematul! strigă, iar el!

Se repezi pe coridor cu sabia scoasă din teacă, urlând ca scos din minți:

— Îl vreau viu, aduceți-mi-l viu!

Jos, în curte, Aurelius își dădu seama că avea doar câteva clipe la dispoziție, așa că-și grăbi oamenii către scări, în timp ce alți războinici apăreau din toate părțile, cu torțe aprinse în mâini. Ajunseră în coridorul de sus, dar îl găsiră blocat de o mulțime de paznici. Livia atacă spre stânga, Vatrenus și Demetrios pe dreapta, cu lovituri ucigătoare, încercând să-i atragă pe dușmani departe de scară și astfel Aurelius să-și poată croi drum către meterezele zidurilor. Ambrosinus se lipise de perete și îl ținea strâns lângă el pe Romulus. Bătrânul căzuse pradă celor mai negre presimțiri: acțiunea era deja compromisă încă din față. La un moment dat, Aurelius încercă să dea o lovitură decisivă, dar adversarul său se feri și sabia romanului se sfărâmă la contactul cu stâlpul care susținea scara. Romulus nu ezită nici o clipă și, pe când Aurelius bătea în retragere încercând să se apere cât mai bine cu pumnalul, se desprinse din brațele lui Ambrosinus și-i aruncă sabia pe care o avea la el, strigându-i:

— Încearcă și cu asta!

Arma fermecată zbură spre luptătorul roman, sclipind ca un fulger prin întuneric către mâna lui Aurelius care se întindea ca s-o prindă din aer. Îi strângea acum mânerul în pumn și imediat deveni de neînvins.

Nimeni nu-i mai putea sta în cale: roiuri de scântei apăreau când lovea scuturile și securile barbarilor. Crăpa coifurile și despica țestele, iar când lovea în stâlpul scării piatra se sfărâma într-un nor de țăndări incandescente, scoțând un zgomot puternic, asurzitor. Zăpăciți și înspăimântați, cei care mai rămăseseră în viață fură nevoiți să bată în retragere, în timp ce Livia îi trase de îndată pe

Romulus şi pe Ambrosinus după ea, urcând pe scara acum liberă de orice obstacol. Aurelius rămase în urmă ca să acopere spatele tovarăşilor săi şi, în aceste momente, înconjurat de un morman de trupuri fără viaţă, cu sabia lucitoare şi şiroind de sânge, îl văzu Wulfila. Cei doi războinici schimbară o privire preţ de numai câteva clipe, după care Aurelius urcă în fugă treptele, ajungându-i din urmă pe ceilalţi care se aflau deja pe terasa de jos a clădirii. Înainte ca duşmanii să poată urca, închiseră şi zăvorâră uşa în urma lor. Wulfila, ajuns prea târziu, se năpusti către uşa grea, întărită cu legături din fier, lovind în ea cu pumnii încleştaţi, spumegând de o furie neputincioasă. Urlă:

— Repede, pe aleea dinspre răsărit! Nu ne pot scăpa!

Se îmbulziră cu toţii în jos pe scară, întâlnindu-se cu un alt grup condus de locţiitorul său care venise în ajutor.

— Voi, pe scara exterioară de la magazie, repede, o să-i prindem la mijloc! porunci căpetenia barbarilor. Oamenii se supuseră, pornind în goană în direcţie opusă şi dispărând spre capătul coridorului.

Pe terasa de sus, Aurelius şi tovarăşii săi alergară spre parapetul zidului, unde Orosius aştepta îngrijorat, gata să le asigure singura cale de retragere.

— Băiatul mai întâi! ordonă Aurelius. Orosius se aplecă peste marginea zidului şi strigă din toţi rărunchii ca să se facă auzit prin vuietul furtunii şi al valurilor mării. Batiatus îl auzi şi se pregăti să-i primească pe fugari. Între timp, Demetrios, Vatrenus şi ceilalţi se aşezară în semicerc în jurul lui Romulus care era pe punctul de a începe să coboare. Băiatul privi în jos şi simţi o strângere de inimă: de la distanţa aceea, peretele abrupt sclipea ca oţelul din cauza ploii şi jos de tot se vedea apa înspumată care se lovea neîncetat de stânci. Barca, legănată în toate părţile de valuri, părea o biată coajă de nucă pradă stihiilor dezlănţuite. Trase adânc

aer în piept în timp ce Orosius încercă să-l asigure pentru coborârea pe funie cu o chingă improvizată. În același moment, Livia, urcată pe zid, văzu în depărtare cum se îndreptau către ei, din dreapta și din stânga, oamenii lui Wulfila, așa că dădu alarma.

— Chiupurile! strigă ea imediat sărind jos de pe zid. Să le aruncăm în cale chiupurile! Primul și al treilea sunt pline cu ulei! Ceilalți alergară lângă ea și chiar și Orosius lăsă pentru câteva clipe funia de coborâre ca să le dea o mână de ajutor. Aplecară unul după altul cele două vase enorme, dându-le drumul să se rostogolească în direcții opuse. Lăsate în voia lor, chiupurile se clătinară către dreapta și către stânga, lovindu-se de zidul exterior și de cel interior până când, la o izbitură mai puternică, se făcură țăndări lăsând să se scurgă un val de ulei care se îndreptă către cele două grupuri aflate în plină alergare. Primii dintre urmăritori alunecară și căzură, iar torțele pe care le aveau în mâini aprinseră lichidul, făcând să se înalțe flăcări uriașe la marginile terasei. Câțiva dintre războinicii barbari, transformați în torțe umane, se aruncară în mare și dispărură înghițiți de valuri, alții se sfărâmară de stânci și corpurile lor se izbiră de toate colțurile de piatră, ajungând striviți pe bolovanii de la țărm, ca niște păpuși ciopârțite. Dar alții veneau din urmă și Aurelius își dădu seama că nu le mai rămânea altă soluție decât să lupte până la ultimul. Își încleștă maxilarele și strânse în pumn mânerul sabiei pe care i-o încredințase împăratul. Se gândi că, dacă va fi să moară, cu ultimele puteri o va arunca în mare pentru a nu o lăsa în mâinile dușmanilor. Dar, pe când cei cinci se strângeau umăr lângă umăr pentru a lupta până la capăt, Romulus tresări, ca și cum i-ar fi venit pe neașteptate o idee.

— Urmați-mă! strigă el. Știu eu o cale de scăpare! Și alergă către ușița de fier, trăgând zăvorul ca s-o deschidă.

Aurelius înțelese ce avea de gând băiatul, se aplecă peste parapet, strigând și făcându-i semne cu mâna lui Batiatus să dezlege parâma și să iasă în larg, după care aruncă jos funia de coborâre pentru ca el să nu mai aibă nici o îndoială că nu vor mai folosi această cale de fugă. Apoi, alergă la ușa deschisă și porni în urma tovarășilor săi coborând scara pe unde veniseră cu puțin timp înainte. Furtuna începea să mai piardă din intensitate, dar, din depărtare, se auzeau din ce în ce mai puternice bubuiturile care veneau dinspre vulcanul care-și manifesta prin întuneric mânia.

Ajunseră în curtea interioară strecurându-se de-a lungul zidului de nord aflat în umbră, apoi Romulus găsi aleea mărginită de copaci care ofereau și ei un adăpost fugarilor până în locul în care grilajul de scurgere din pavaj permitea accesul în subterana cu coloane. Îl deschise și le făcu semn celorlalți să-l urmeze pe când el se strecura deja dedesubt.

— Mai bine că nu este și Batiatus cu noi, spuse Vatrenus. N-ar fi reușit nici în ruptul capului să treacă prin gaura asta.

Începură să coboare pe rând, dar unul dintre servitori, trezit de toată hărmălaia creată, îi văzu și începu să strige. Îi răspunse lătratul furios al câinilor și, după aceea, apăru un grup de paznici care veni în goană cu torțe și cu felinare cercetând cu atenție de jur împrejur terenul.

— Unde ar fi putut dispărea ticăloșii ăștia? întrebă omul care îi conducea.

Servitorul nu mai știa ce să zică.

— Dar vă jur că erau aici acum câteva clipe, i-am văzut, sunt sigur.

Sub grilajul de scurgere, ședeau cu toții nemișcați pentru că urmăritorii călcau chiar pe deasupra lor și li se puteau vedea cu ușurință fețele luminate de felinarele pe care le țineau în mâini.

— Și, unde au dispărut? insistă șeful paznicilor. Omul ridică din umeri, în timp ce câinii continuau să alerge,

scheunând, înainte și înapoi. Barbarul îl împinse cât-colo pe servitor, înjurându-l, și-și conduse oamenii în altă parte, unde alte grupuri continuau căutarea. Romulus ridică puțin grilajul, uitându-se în jur ca să se asigure că se îndepărtaseră cu toții și coborî apoi înspre pardoseala subteranei, urmat de toți ceilalți. Jos domnea un întuneric complet. Ambrosinus își scoase amnarul și, după câteva încercări nereușite, izbuti să aprindă o feștilă pe care o ținea într-un vas mic de lut plin cu o substanță negricioasă care semăna cu seul. Flăcăruia scoase mai întâi mult fum, dar, destul de repede, se transformă într-un mic glob de lumină albă strălucitoare care îi conduse prin fața impresionantului șir de monumente imperiale până la lespedea cea mare de marmură verde. Aurelius și ceilalți erau copleșiți de uimire atât din cauza miraculoasei surse de lumină pe care o avea Ambrosinus, cât și a incredibilei defilări a Cezarilor, cu strălucirea hlamidelor imperiale și a armurilor pe care aceștia le purtau.

— Pe toți zeii, murmură Vatrenus, n-am văzut un loc ca acesta niciodată în viața mea.

— Isuse, făcu și Orosius, holbând ochii la toate acele minunății.

— El a fost acela care a descoperit toate acestea, spuse cu mândrie Ambrosinus, arătând spre discipolul său care se apropia în aceste clipe de lespedea de marmură verde.

Romulus se întoarse către Aurelius spunându-i:

— Și încă nu ați văzut mai nimic. De aici este sabia pe care o ai în mână. Privește!

Puse degetele pe cele trei „v"uri și le apăsă. Se auzi zgomotul contragreutăților și al mecanismului care intrase în acțiune și, sub privirile din ce în ce mai uluite ale tovarășilor săi, marea placă începu să se rotească în jurul axei sale, până când le apăru în fața ochilor, țeapănă pe soclul său, statuia lui Iulius Cezar, strălucitoare prin armura

sa argintie, prin marmura policromă din care erau sculptate purpura tunicii și a mantiei, cu fața palidă și sprâncenele încruntate, creat de un mare artist, din cea mai prețioasă marmură care se putea găsi doar în carierele de la Luni. Dar tăcerea mută care cuprinsese micul grup fu întreruptă de vocea lui Demetrios.

— Ne-au descoperit, strigă el. Au văzut lumina!

La capătul coridorului, se vedea, într-adevăr, lumina unor torțe și îndată după aceea se auziră strigăte și ordine: Wulfila în persoană își conducea oamenii prin grilajul dinspre curte și, după aceea, de-a lungul șirului de statui.

— Repede, intrați înăuntru! spuse Romulus. Pe aici avem o cale de scăpare! Grupul se mistui în interior și marea lespede se închise în spatele lor. Bubuiturile armelor care loveau în marmură și urletele de furie ale lui Wulfila se făcură imediat auzite în micul spațiu al catacombei și, deși grosimea blocului solid constituia o apărare de netrecut, zgomotele asurzitoare care însoțeau furia sălbatică a barbarilor făceau ca în locul acela strâmt să-și facă loc un sentiment de îngrijorare, iar în aerul înconjurător să plutească o amenințare neputincioasă, totuși înspăimântătoare dată fiind cunoascuta cruzime a barbarilor. Pentru o clipă, se uitară unul în ochii altuia, dezorientați în oarecare măsură, dar Romulus le arătă puțul în adâncul căruia se vedeau misterioasele reflexe albăstrii, ca și cum pe acolo ar fi existat o posibilitate de legătură cu lumea de dincolo.

— Puțul acesta comunică jos cu marea, mai spuse Romulus. Și este singura noastră cale de scăpare. Haideți, nu mai putem face nimic aici. Și, sub privirile tuturor tovarășilor săi, înainte ca vreunul să poată scoate o vorbă, începu să coboare prin deschizătura strâmtă. Aurelius nu stătu pe gânduri nici măcar o clipă și porni imediat în urma băiatului. Îndată după el, coborî Livia și după ea Demetrios, Orosius,

Vatrenus. Ambrosinus rămase ultimul și primele clipe din lunga coborâre pe un fel de plan înclinat, apoi căderea aproape verticală printr-un spațiu foarte strâmt i se păreau interminabile. Contactul cu apa îi dădu o senzație de panică și de sufocare, dar, imediat după aceea, se liniști. Se simțea plutind într-un lichid în care parcă se revărsa o lumină cerească și plină de viață. Feștila pe care o ținea strâns în pumn îi scăpă și se scufundă încet până când ajunse pe fund și glonul acela luminos părea să dea apei o strălucire de un albastru intens, ca de safir. Țâșni în sus cu ultimele puteri și ieși la suprafață printre tovarășii săi care căutau să ajungă la mal. Se aflau în interiorul unei grote care comunica, printr-o mică deschidere, cu marea, atât de joasă față de nivelul apei încât abia se putea observa. Aurelius și ceilalți priveau uluiți la flacăra aceea care încă mai ardea sub apă, dar Ambrosinus își rotea împrejur privirile pline de o mirare nu mai mică decât a lor. Vatrenus se apropie de bătrânul dascăl și arătă spre lumina care părea că izvorăște chiar din nisipul de pe fundul mării.

— Dar... ce este cu minunea asta? Ești vrăjitor, cumva?

— Foc grecesc, o rețetă a lui Ermogenes din Lapsacus, îi răspunse Ambrosinus cu o nepăsare ostentativă. Arde și în apă. Dar privirea sa se rotea în continuare contemplând imaginile minunate ale zeilor olimpieni care apăreau în întregime sau doar parțial din apele acelei grote marine: Neptun într-un car tras de cai cu o coadă ca de pește, soția sa, Amphitrite, cu un alai de nimfe ale oceanului, tritoni care suflau în scoici marine, umflându-și pieptul acoperit cu solzi. Lumina parcă ireală, reflectată de mișcarea undelor pe acele forme, părea să le redea viața, însuflețind figurile și ochii ficși de marmură. Un străvechi altar al zeităților mării, secret și abandonat.

Romulus privea și el vrăjit la acele personaje.

— Cine sunt? întrebă el.

— Imaginile unor zei uitați, îi răspunse Ambrosinus.

— Dar... au existat vreodată?

— Sigur că nu! răspunse revoltat Orosius. Nu există decât Dumnezeu și el este singurul zeu.

Ambrosinus îl privi pe băiat cu un aer enigmatic.

— Poate că au existat, spuse. Atât timp cât cineva a crezut în ei.

Se lăsă o tăcere adâncă: vraja acelui loc părea că-i copleșise pe toți. Lumina aceea albăstrie care se răspândea sub marea boltă de stâncă, imaginile acelea, tunetele din depărtare, respirația puternică a mării care-și liniștise acum undele după furtună, toate dădeau fiecăruia dintre ei o senzație de liniște aproape supranaturală. Tremurau de frig, erau epuizați de oboseală după eforturile supraomenești pe care le făcuseră, dar își simțeau sufletele cuprinse de o fericire imposibil de exprimat prin cuvinte.

Romulus fu primul care rupse tăcerea.

— Suntem liberi? întrebă.

— Pentru moment, da, răspunse Aurelius. Ne mai aflăm încă pe insulă. Dacă n-ai fi fost tu, acum eram morți cu toții. Te-ai comportat ca un adevărat comandant.

— Și acum ce facem? întrebă Vatrenus.

— Batiatus a văzut, desigur, că nu mai puteam coborî și a plecat. Probabil că acum se învârte pe undeva, prin jur. Trebuie să facem ceva ca să ajungem la el sau să-l facem pe el să vină după noi.

— Mă duc eu să văd, spuse Livia. Tu rămâi aici cu băiatul.

Și înainte ca Aurelius să mai poată spune ceva, se aruncă în apă, traversă peștera și ajunse la malul mării. Înotă puțin de-a lungul malului, până găsi un loc pe unde putea să se cațăre pe stâncă. Urcă atât cât putu astfel încât să cuprindă cu privirile o porțiune cât mai mare din întinderea mării și

aşteptă tremurând de frig. Norii începeau să se destrame şi luna îşi aşternea lumina argintie peste oglinda apei; pe continent, din craterul Vezuviului ieşeau străfulgerări roşii, dând nuanţe sângerii norilor care alergau pe cer în bătaia vântului dinspre apus.

La un moment dat tresări: din spatele unui promontoriu, se ivea o barcă având un felinar la proră. La pupă se întrezărea o siluetă imposibil de confundat care ţinea cârma. Strigă:

— Batiatus, Batiatus!

Barca îşi schimbă direcţia, îndreptându-se către mal.

— Unde eşti? întrebă cârmaciul.

— Aici, vino încoace!

— În sfârşit! exclamă Batiatus când se apropie. Începusem să mă îngrijorez. Sunteţi toţi?

— Da, slavă domnului. Ceilalţi sunt ascunşi aici înăuntru, într-o grotă. Îi chem îndată şi pe ei.

Batiatus slăbi scota pânzei, în timp ce Livia se arunca din nou în apă şi ajungea la grotă ca să-şi anunţe tovarăşii.

Unul câte unul, fugarii porniră înot spre larg, în direcţia bărcii, timp în care Batiatus îi grăbea:

— Repede, haideţi mai repede, mai devreme am văzut o barcă ieşind din port, repede, înainte să ne descopere!

Livia veni mai întâi lângă Romulus şi urcară împreună la bord, ajutaţi de Batiatus. După aceea, fu rândul lui Ambrosinus. Vatrenus, Orosius şi Demetrios se urcară şi ei în barcă. Aurelius se căţărase pe una dintre stâncile de lângă intrarea în grotă ca să vadă mai bine cum stăteau lucrurile, dar văzu în dreapta sa o lumină roşiatică răspândindu-se pe valuri şi apoi apărând o corabie mică de război purtată înainte cu iuţeală de bătăile puternice ale vâslelor. Wulfila se afla la proră şi ordona cârmaciului să se îndrepte spre barca lui Batiatus. Aurelius nu mai stătu pe gânduri şi strigă din răsputeri:

— Wulfila! Vino să mă prinzi, barbarule, dacă ai curaj! Nenorocit blestemat, vino să mă prinzi!

Wulfila se întoarse către direcția de unde auzise aceste cuvinte și, la lumina felinarului de la proră și a torțelor, îl văzu pe adversarul său în picioare pe o stâncă, ținând strâns în mână sabia invincibilă. Strigă și el:

— Cotiți! Cotiți! Îl vreau pe omul acela și vreau și sabia, cu orice preț!

Batiatus înțelese de îndată situația și puse pânza sub vânt îndepărtându-se către continent, în timp ce Romulus striga:

— Nu! Nu! Trebuie să-l ajutăm! Nu-l putem lăsa acolo! Întoarce, întoarce imediat, îți poruncesc!

Livia veni alături de el.

— Vrei ca sacrificiul său să fie zadarnic? A făcut asta pentru tine. Le-a atras atenția asupra sa ca noi să ne putem îndepărta.

Se întoarse către insulă și imaginea lui Aurelius stând neînfricat pe mal în lumina torțelor se contopi cu o altă imagine, mai de demult, aceea a unui soldat roman care și el stătea nemișcat pe mal, atacat de o ceată de barbari, pe fondul unui oraș în flăcări și se revăzu pe ea însăși, copilă, într-o barcă plină de fugari care plutea, ca și acum, pe apele întunecate ale lagunei.

Plânse îndelung.

XVIII

Wulfila porunci să se ridice mai sus felinarul de la proră și un om din echipaj lumină malul stâncos din fața corabiei, acolo unde Aurelius aștepta nemișcat cu sabia în mână.

Câțiva dintre oamenii săi își încordaseră arcurile, gata să tragă, crezând că șeful lor voia să lumineze mai bine o țintă care devenise acum foarte ușoară, dar Wulfila îi opri.

— Lăsați jos arcurile alea! Am spus că vreau sabia aceea: dacă se întâmplă să cadă în mare, n-o mai găsim niciodată. Trage la mal! îi ordonă, apoi, cârmaciului. Trage la mal, n-auzi? O să-l prindem viu!

Din depărtare Vatrenus vedea destul de neclar scena aceasta și-și dădu seama ce avea să urmeze.

— Slăbește pânza! îi ordonă lui Batiatus. Livia tresări la auzul acestor cuvinte și-și șterse lacrimile imaginându-și că mai exista vreo speranță în urma acestui ordin.

Batiatus se supuse fără să înțeleagă mare lucru și barca își încetini alunecarea până când, în cele din urmă, se opri.

— De ce ne oprim? întrebă.

— Pentru că Aurelius îi atrage către stânci, răspunse Vatrenus. Nu ți-ai dat seama?

— Barcă în dreapta! răsună vocea lui Demetrios de la proră.

O altă ambarcațiune, mai mică, se apropia, plină de războinici, având torțe și felinare aprinse la borduri și pe catarg. Se afla cam la două leghe, dar se apropia cu o viteză destul de mare.

— Ce facem? întrebă Demetrios. Peste puțin timp o să ne vadă și o să ne atace.

— Să mai aşteptăm! exclamă Romulus. Să aşteptăm cât se poate de mult, vă rog!

În clipa aceea, trosnetele lemnului care se sfărâma lovindu-se de stânci răsună peste întinderea mării, acoperite de bubuiturile tot mai puternice venite dinspre vulcanul care începuse acum să arunce către cer un nor de foc şi de scântei. În dorinţa sa nemăsurată de a-l prinde pe Aurelius, Wulfila înfipsese prora vasului său în stâncile de la mal şi valurile ridicară brusc pupa, făcându-i pe toţi cei care se aflau pe punte să se rostogolească unii peste alţii. Fiecare dintre ei încerca, înjurând şi urlând, să se agaţe de ceva şi Wulfila însuşi încercă să-şi recapete echilibrul şi să pornească la atac asupra adversarului său, dar Aurelius se aruncă în apă şi dispăru.

Atmosfera se întuneca din ce în ce mai mult: începu să plouă cu cenuşă pe puntea bărcii în care se aflau Livia şi tovarăşii săi, iar peste puţin timp începură să cadă de sus pietre încinse.

— Trebuie să plecăm, spuse Ambrosinus, sau va fi prea târziu: vulcanul este gata să ajungă la faza maximă a erupţiei. Dacă scăpăm de barbari, pietrele acestea înroşite vor aprinde barca şi ne vom găsi cu toţii sfârşitul.

— Nu! strigă Romulus. Să mai aşteptăm.

Şi scruta îngrijorat cu privirea suprafaţa întunecată a mării, în timp ce nava duşmană înainta mereu ajungând între ei şi cea a lui Wulfila, aflată cu totul acum în puterea valurilor care se izbeau de stânci. Ploaia de pietre înroşite devenea tot mai deasă şi, pe alocuri, în apropiere de Livia, luară foc câţiva colaci de frânghie. Barca duşmanilor nu era într-o poziţie din care barbarii ar fi putut vedea epava lui Wulfila, sfărâmată de valuri, dar nu mai era mult şi o puteau observa pe aceea a Liviei.

— Câți or fi? întrebă Orosius, privind îngrijorat în față, tocmai când hoarda de războinici se îngrămădea la proră urlând și agitând armele prin aer.

— Destui, răspunse mohorât Vatrenus. Se întoarse către Livia:

— Dacă vrei să-l salvezi pe băiat, trebuie să plecăm, acum!

Fără nici o tragere de inimă, Livia dădu din cap aprobator.

— Pânza în vânt! ordonă atunci Vatrenus. Repede, s-o ștergem de aici!

Batiatus manevră parâma ajutat de Demetrios care, după aceea, trecu la cârmă și barca începu să se miște îndepărtându-se încet. Dar, exact în clipa aceea, o sabie apăru din mijlocul valurilor, stârnind un vârtej de spumă, după care se văzu un braț vânjos, lucios în lumina torțelor, un cap și, în cele din urmă, niște umeri puternici: Aurelius!

— Aurelius! strigă Romulus ieșit din minți de bucurie.

— El este! strigară ceilalți aruncându-se spre marginea bărcii. Vatrenus îi aruncă o parâmă și-l ajută să urce la bord. Era sleit de puteri și doar îmbrățișările tovarășilor săi îl ținură să nu se prăbușească leșinat pe punte. Livia se repezi la el strângându-l și ea în brațe, așa cum era, aproape inconștient. Romulus se apropie și el, privindu-l țintă ca și cum nu-i venea să creadă că viteazul bărbat era viu și nevătămat, ca și cum acea atmosferă ireală ar fi fost doar un vis înșelător, sortit să se destrame o dată cu ivirea zorilor.

Norul des de funingine aruncat de vulcan se răspândea acum peste valurile mării, ajungând până la malul insulei. Barca Liviei aproape că dispăru în spatele acestei perdele opace. Urmăritorii auziră abia atunci urletele prin care erau chemați de tovarășii lor, împotmoliți lângă mal printre resturile învălmășite ale corabiei naufragiate. Wulfila reușise să se cațăre pe stânci și striga în gura mare să le vină cineva

în ajutor. Nava se apropie de mal, dar rămase la o oarecare distanță ca să nu se lovească și ea de pietre. Naufragiații porniră înot și urcară la bord unul după altul. Când urcă și Wulfila, acesta dădu imediat ordin să pornească în urmărirea fugarilor, dar cârmaciul, un marinar bătrân de prin partea locului, îl convinse să renunțe:

— Dacă punem acum prora spre larg, nimeni nu va mai scăpa cu viață. Nu se vede nici la o palmă în fața ochilor și plouă cu foc, privește!

Wulfila aruncă o privire în direcția continentului, apoi spre cerul negru brăzdat de dârele sângerii lăsate de pietrele înroșite care căzuseau, simți teama strecurându-se în inimile războinicilor săi, oameni ai Nordului care nu mai văzuseră niciodată ceva asemănător. Își mușcă buzele de ciudă că-i scăpaseră din mâini un copil de treisprezece ani și un bărbat înaintat în vârstă, dintr-o fortăreață păzită de șaptezeci de luptători desăvârșiți, dar ceea ce îl necăjea cel mai mult era pierderea acelei săbii nemaivăzute pe care și-o dorise din toată inima încă de prima dată, când o văzuse cu sclipirile ei sinistre în mâna dușmanului său.

— Ne întoarcem în port, porunci el. Și corabia făcu o voltă pornind pe drumul de întoarcere. Marinarii, cu toții oameni din acele locuri, vâsleau cu toată forța știind bine ce pericol îi pândea, dar se supuneau, disciplinați și calmi, ordinelor date de cârmaci. Barbarii, însă, erau cuprinși acum de panică și priveau palizi de spaimă la ploaia ucigătoare care cădea din cer, tresărind din toate încheieturile la fiecare bubuitură care zguduia totul în jur. Peste tot era funingine, o duhoare acră și înțepătoare de pucioasă se răspândea prin atmosferă și, înspre continent, orizontul era brăzdat de fulgere sângerii.

În acest timp, barca Liviei înainta agale, cufundată în norul de funingine. Demetrios se dusese până în vârful ambarcațiunii, acolo unde era atârnat felinarul, și scruta

bezna din faţa sa, încercând să descopere pericole sau obstacole neaşteptate, dar soarta tuturor rămânea pe mai departe la voia întâmplării în asemenea condiţii înspăimântătoare. La bord, erau cu toţii încordaţi peste măsură, nimeni nu scotea nici un sunet pentru a nu-i deranja pe cei care manevrau barca aproape orbeşte. Demetrios, încălecat pe botul ascuţit al bărcii, cu picioarele spânzurând peste bord, încerca să caute cât mai bine direcţia, bazându-se mai mult pe instinct decât pe ceea ce putea vedea sau auzi în faţa sa. Ambrosinus se apropie de Vatrenus.

— Încotro mergem? întrebă.

— Da' cine mai poate şti? Bănuiesc că spre nord. Altă posibilitate nu avem.

— Poate că v-aş putea ajuta... doar dacă...

Vatrenus clătină neîncrezător din cap.

— Las-o baltă, nu vezi că nici noi nu ştim pe ce lume suntem? N-am văzut niciodată aşa ceva.

— Şi totuşi s-a mai întâmplat. Acum patru sute de ani. Vulcanul ăsta a îngropat atunci sub lava sa trei oraşe cu locuitori cu tot. N-a mai rămas nici urmă de ei, dar Plinius descrie cu exactitate cum a decurs erupţia vulcanului. De aceea v-am propus să acţionaţi noaptea aceasta... mă gândeam că, în zăpăceala generală, va fi mai uşor să fugim. Din păcate, am greşit: faza cea mai puternică a erupţiei a început cu câteva ore mai târziu decât prevăzusem eu.

Vatrenus îl privi mut de mirare.

Aurelius, care îşi revenise de-acum pe deplin, se apropie şi el.

— Cu ce voiai să ne ajuţi? întrebă el.

Ambrosinus se pregătea să-i răspundă, dar, în aceeaşi clipă, se auzi de la proră vocea lui Demetrios:

— Priviţi!

Norul gros începea să se risipească și o sclipire abia perceptibilă a valurilor din fața lor anunța apariția revărsatului zorilor. În acele clipe ocoleau capul Misenum care-și înălța acum vârful pe deasupra păturii de fum și cenușă de la suprafața mării și primele raze de soare îi luminau înălțimile. În culmea fericirii, își ațintiră cu toții privirile asupra acestei apariții neașteptate, în timp ce funinginea dispărea cu încetul, până când barca și echipajul său fură scăldați în întregime de razele soarelui care apărea de după piscurile munților Lattari.

Lăsaseră departe în urmă noaptea, cu teama, îngrijorarea, eforturile unei evadări cu peripeții, ale unei urmăriri nemiloase și fără răgaz, cu spaima că speranța s-ar fi putut destrăma ca un vis înșelător, la apariția zorilor. Soarele strălucea deasupra lor ca un zeu binefăcător, bubuiturile vulcanului se stingeau în depărtări ca ultimele tunete ale unei furtuni de vară, albastrul mării și al cerului se contopeau într-un singur triumf al luminii, al aerului, al miresmelor mângâietoare aduse de vânt dinspre uscat.

Romulus se apropie de învățătorul său.

— Acum, suntem liberi?

Ambrosinus ar fi vrut să-i explice că nu scăpaseră cu totul de primejdii, că-i aștepta o călătorie, probabil, plină de peripeții și cu nenumărate piedici, dar nu se îndură să întunece bucuria pe care, pentru prima oară după o lungă perioadă de timp, o vedea strălucind în ochii băiatului. Răspunse, stăpânindu-și cu greu emoția care făcea ca vocea să-i tremure:

— Da, dragă copile, suntem liberi.

Romulus dădu din cap de câteva ori de parcă voia să se convingă și pe el însuși că spusele bătrânului său dascăl erau adevărate, apoi se apropie de Aurelius și de Livia care-l priveau de la distanță și spuse cu o voce plină de emoție:

— Mulțumesc.

Barca atinse uscatul într-o așezare pustie de pe coastă, lângă ruinele unei *ville* părăsite, la treizeci de mile la nord de Cumae, și Livia sări în apă, ajungând înaintea tuturor pe mal, parcă pentru a arăta că întreaga comandă a acestei acțiuni se afla fără putință de tăgadă în mâinile ei.

— Scufundați barca! le strigă celorlalți Aurelius. După aceea veniți după mine, în direcția aceea, repede! Și arătă spre o cocioabă dărăpănată care abia se putea întrezări pe după un pâlc de copaci, la mai puțin de o milă depărtare. Aurelius îl ajută pe Romulus să coboare și el în apă, iar Batiatus și Demetrios puneau mâna pe securi, sub privirile îngrozite ale lui Ambrosinus.

— De ce faceți asta? îi întrebă el. De ce scufundați barca? Este cel mai sigur mijloc de transport în vremurile acestea. Opriți-vă, vă rog, ascultați-mă!

Livia își dădu seama de disputa care apăruse și se întoarse.

— V-am spus să veniți după mine! N-avem nici o clipă de pierdut. Pot da peste noi în orice moment. Băiatul acela este cea mai căutată persoană din tot Imperiul, nu-ți dai seama?

— Așa este, ai dreptate, răspunse Ambrosinus. Dar barca este cel mai sigur mijloc ca să...

— Gata cu discuțiile, urmați-mă și gata, dar fuga! ordonă Livia pe un ton sec și autoritar.

Ambrosinus porni în urma ei fără chef, întorcând de mai multe ori capul în urmă, ca să mai vadă încă o dată barca pe cale de a fi scufundată. Orosius coborâse deja, Demetrios îl urmă și, îndată după el, Aurelius, Vatrenus și Batiatus săriră pe mal unul după altul, pornind în fugă pe urmele grupului din frunte pe care Livia îl conducea la adăpost, printre tufișurile care acopereau tot țărmul.

— Încă nu-mi vine să cred, spunea gâfâind Vatrenus. Noi șase am pus cu botul pe labe șaptezeci de paznici instalați în casa aia ca o cetate.

— La fel ca pe vremuri! se lăudă Batiatus. Dar mai plăcut ca atunci, adăugă el, făcându-i cu ochiul Liviei care îi mulțumi cu un zâmbet pentru aceste vorbe.

— De-abia aștept să număr toate monedele acelea de aur, mai spuse Vatrenus. O mie de solidus ai spus, nu-i așa?

— Exact așa, îi adeveri Aurelius. Dar nu uita că încă nu le-am câștigat. Avem de trecut dintr-o parte în alta a Italiei, până la locul stabilit pentru întâlnire.

— Și unde este locul acesta? întrebă Vatrenus.

— Este un port la Marea Adriatică, unde ne așteaptă o corabie. Abia acolo băiatul va fi în siguranță și noi ne vom lua grămada de bani.

Livia se opri în fața cocioabei și privi cu mare grijă în interior, ținând arcul cu săgeata ațintită în fața sa. Auzi un pufăit înăbușit și, imediat după aceea, văzu șase cai și o catârcă, legați cu căpestrele de o funie întinsă între doi stâlpi. Printre ei se putea distinge imediat Juba care începu să bată din copite simțind mirosul stăpânului său.

— Juba! strigă Aurelius, alergând să-l dezlege. Îl îmbrățișă ca pe un vechi și credincios prieten.

— Ești mulțumit? spuse Livia. Eustatius a făcut o treabă bună: Stefanus are prieteni buni prin locurile astea. Totul merge cum nu se poate mai bine.

— Sunt chiar fericit, răspunse Aurelius. Nu există pe lume un cal mai bun decât Juba.

Ambrosinus făcu câțiva pași, apropiindu-se de Livia care verifica șaua calului și era gata să încalece.

— Răspund de soarta împăratului, spuse el ațintindu-și asupra ei privirea severă, și cred că am dreptul să știu unde aveți de gând să-l duceți.

— Eu răspund acum de băiat, dat fiind că v-am eliberat pe amândoi din captivitate. Dar te cred că ești îngrijorat. Nu am acționat din inițiativa mea, cred că-ți dai seama de

asta, nu? Execut instrucțiunile pe care le-am primit. Îl vom duce pe băiat la malul Adriaticii și, de acolo, va porni din nou, pentru a fi dus într-un loc în care barbarii nu vor putea ajunge și unde rangul său imperial va fi respectat...

Ambrosinus se întunecă la față.

— Constantinopol, nu-i așa? Vreți să-l duceți la Constantinopol... Este un adevărat cuib de vipere unde lupta pentru putere nu cruță pe nimeni, nici pe frați, nici pe surori și nici măcar pe copii...

Nu observase că Romulus se apropiase de ei și că, probabil, nu pierduse nici un cuvânt din convorbirea lor însuflețită. Era, însă, prea târziu și, oricum, era mai bine ca băiatul să-și dea seama de situație. Îi puse o mână pe umăr și-l trase înspre el, ca și cum ar fi vrut să-l apere de o nouă amenințare, nu mai mică decât aceea pe care o înfruntase până atunci.

— Acolo nu va mai fi nimeni care să-l protejeze, continuă el. Va fi la cheremul oricărei toane, al oricărei intenții criminale. Lasă-mi-l mie, te rog.

Livia nu reuși să-l mai privească în ochi. Răspunse, dar nu cu prea mare convingere:

— Nu este un băiat ca oricare altul și tu știi asta foarte bine. Nu te poți gândi să-l duci unde crezi de cuviință și fără ajutorul nostru n-ați putea ajunge prea departe. Oricum, dacă vrei, poți să mergi împreună cu el. Mai bine încălecați și să plecăm: este periculos să mai rămânem aici, suntem prea aproape de țărm.

Își îndemnă calul pe drumeagul care se afunda în stufăriș.

— Este vorba despre bani, nu-i așa? O problemă de câștig, așa-i? strigă în urma ei Ambrosinus.

Aurelius îi puse în mână hățurile catârcei.

— Nu vorbi prostii, învățătorule. Ai idee ce i-ar fi făcut dacă barbarii ar fi pus mâna pe ea în timp ce încerca să

vă elibereze? Nimeni nu-şi punea pielea la bătaie doar pentru bani. Şi noi toţi cei de aici ne-am pus viaţa în joc, şi chiar de mai multe ori. Acum ia-o din loc, m-ai auzit?

— Pot să urc pe cal cu tine? îl întrebă Romulus, dar Aurelius îl refuză.

— Este mai bine să încaleci cu învăţătorul tău, spuse. Noi avem nevoie să ne mişcăm mai uşor, în caz că suntem atacaţi.

Dădu pinteni calului. Romulus încălecă dezamăgit în spatele lui Ambrosinus care-şi îndemnă catârca, pornind în tăcere la drum; după el veniră Vatrenus, Demetrios, Orosius şi Batiatus, mergând câte doi în trap grăbit. Ajunşi în vârful unui deal se întoarseră să privească spre coastă: marea scânteia sub razele soarelui care urcase acum destul de sus faţă de crestele munţilor şi se vedea bine barca părăsită de ei care se scufunda stârnind în jurul ei o spumă uşoară. În partea opusă, crestele Apeninilor îşi înălţau piscurile albite de zăpadă deasupra mantiei de păduri de brazi, de un verde închis. Urcuşul deveni mai abrupt şi călăreţii lăsară animalele să meargă la pas. Vatrenus dădu pinteni calului său şi se alătură de Aurelius şi de Livia pentru a întări grupul din faţă care era mai expus primejdiilor.

— Eram, totuşi, curios să mai ştiu ceva, îi spuse el Liviei.

— Ce anume?

— Ce s-a întâmplat cu pescarul care s-a căţărat pe peretele de nord ca să-i aducă o langustă lui Tiberius Caesar?

— Împăratul n-a fost prea încântat; supărat că un intrus a reuşit să intre în *villa* sa printr-un loc considerat ca fiind inaccesibil, a poruncit paznicilor să-i ia langusta şi să-i tragă vreo câteva cu ea peste faţă, după care să-l dea afară pe uşă.

Vatrenus se scărpină în ceafă.

— Fir-ar să fie. Nouă ne-a mers, până la urmă, mult mai bine.

— Până acum, spuse Aurelius.

— Așa este, până acum, fu de acord și Vatrenus.

La o depărtare de aproape o sută de picioare, veneau Ambrosinus și cu băiatul, călare pe catârcă.

— Chiar crezi că mă vor duce la Constantinopol? întrebă Romulus.

— Mă tem că da, răspunse Ambrosinus. Sau, mai bine spus, sunt sigur. Livia nu m-a contrazis când am spus așa ceva, ba chiar, într-un anumit sens, mi-a confirmat bănuiala.

— Și este, într-adevăr, așa de rău?

Ambrosinus nu mai știu ce să răspundă.

— Spune-mi, insistă Romulus. Am dreptul să știu ce mă așteaptă.

— De fapt, nici eu nu prea știu: nu pot decât să fac presupuneri. Un lucru este clar: Livia a fost trimisă de cineva să te scoată de aici, de pe insula Capri. Ea este aceea care a organizat totul. În primul moment, prezența lui Aurelius m-a indus în eroare, știind că el mai făcuse o încercare de a te elibera, la Ravenna. Mi se părea normal ca el să mai încerce încă o dată. Faptul că fata era cu el nu m-a surprins din cale-afară. Putea fi pur și simplu iubita lui. Mulți soldați au o iubită și, la sfârșitul stagiului militar, se însoară cu ea. Dar a trebuit să-mi schimb părerea: este evident că ea comandă și, prin urmare, ea este aceea care dispune de bani pentru a-i plăti pe toți.

— Deci, este adevărat ce ai spus... că au făcut-o pentru bani.

— Chiar și așa ar trebui să le fim, totuși, recunoscători. Aurelius are dreptate: nimeni nu-și riscă viața doar pentru bani, dar sigur este că banii ajută la asta. Este normal ca un om să vrea să trăiască mai bine, în special în vremuri ca acestea, iar oamenii aceștia nu mai au nimic, sunt soldați fără o armată în care să servească, sunt niște cetățeni fără patrie.

— De ce ai spus la început acele lucruri? Ce crezi că mi s-ar putea întâmpla dacă merg la Constantinopol?

— Probabil că nimic. Ai trăi în lux, poate că ai avea parte chiar de prea mult lux. Dar rămâi, totuși, împăratul din Apus și aceasta va însemna, prin urmare, un pericol prin locurile acelea. Cineva s-ar putea folosi, pur și simplu, de tine împotriva altcuiva, ai fi doar o piesă dintr-un joc de care să nu ai habar, înțelegi? Și piesele pot fi sacrificate câteodată, fără nici o ezitare, pentru a pregăti o mișcare ulterioară mai avantajoasă pentru obținerea victoriei. În acest caz, tu ai fi, din păcate, acela care ai plăti pentru toate. Constantinopolul este o capitală coruptă.

— Așadar, nici ei nu sunt mai buni decât barbarii.

— Totul se plătește pe lumea asta, dragă băiete: dacă un popor ajunge la un nivel înalt de civilizație, suportă și o anumită creștere a corupției. Barbarii nu sunt corupți, tocmai pentru că nu sunt civilizați, dar și ei vor învăța destul de repede să aprecieze hainele scumpe, banii, mâncărurile alese, parfumurile, femeile frumoase, locuințele luxoase. Toate acestea costă și, ca să le aibă, au nevoie de mulți bani pe care nu-i pot căpăta decât prin corupție. În orice caz, nu există civilizație care să nu conțină în sânul ei o anumită cantitate de barbarie, după cum nu există barbarie care să nu aibă în interiorul ei un germene de civilizație. Mă înțelegi?

— Da, cred că da. Dar, atunci, ce fel de lume este aceasta în care trăim, *Ambrosine*?

— Cea mai bună posibilă sau cea mai rea posibilă, în funcție de cum o privești. În orice caz, civilizația, după părerea mea, este de departe preferabilă barbariei.

— Și, după tine, ce este civilizația?

— Civilizația înseamnă legi, orânduri politice, siguranța aplicării dreptului. Înseamnă profesii și meserii, drumuri și

mijloace de comunicare, ritualuri și solemnități. Știință, dar și artă, mai ales artă; literatură, poezie ca aceea a lui Vergilius pe care am citit-o de atâtea ori împreună: activitate a spiritului care ne face să fim foarte asemănători lui Dumnezeu. Un barbar, în schimb, se aseamănă foarte mult cu un animal. Nu știu dacă m-ai înțeles. A face parte dintr-o civilizație înseamnă să fii deosebit de mândru de aceasta, mândru că participi la o uriașă activitate colectivă, cea mai importantă la care i-a fost dat omului să ia parte.

— Dar a noastră, vreau să zic civilizația noastră, este pe cale să moară, nu-i așa?

— Da, îi răspunse Ambrosinus. Și rămase multă vreme tăcut.

XIX

— Nu-i așa că-i frumoasă?

Aurelius tresări la auzul acestor cuvinte. Romulus îl luase prin surprindere apărând din întuneric în spatele său, în timp ce, așezat în fața focului, învârtea sabia în mâini, aproape hipnotizat de reflexele albăstrii ale lamei, schimbătoare ca nuanțele de pe coada unui păun.

— Iartă-mă, răspunse el întinzându-i sabia. Am uitat să ți-o dau înapoi. Este a ta.

— Pentru moment, este mai bine să stea la tine. Sunt sigur că o vei folosi mai bine.

Aurelius privi din nou sabia.

— Arma asta este încredibil de bună. Cu toate loviturile pe care le-a dat sau le-a parat, nu are nici o știrbitură, nici un semn, nici măcar o zgârietură. Parcă ar fi arma unui zeu.

— Dintr-un anumit punct de vedere, chiar așa și este. Sabia aceasta i-a aparținut lui Iulius Caesar. Ai văzut inscripția de pe ea?

Aurelius dădu aprobator din cap și-și trecu degetele peste șirul de litere gravate pe mijlocul lamei, încadrate de un șănțuleț abia vizibil.

— Am văzut-o și nu-mi venea să-mi cred ochilor. Și parcă emană din ea o forță misterioasă, o putere care te pătrunde pe sub piele, în degete, în brat și ajunge până în inimă...

— Ambrosinus spune că a fost lucrată de calibienii din Anatolia, dintr-un bloc de fier căzut din cer și călită în sânge de leu.

— Și mânerul... nici o sabie de luptă nu are un mâner atât de bogat și de scump ornamentat. Doar săbiile de ceremonie. Și totuși, gâtul acvilei este mai potrivit decât orice alt mâner pe care l-am strâns vreodată în pumn, pare o prelungire a brațului...

— Nu-i decât un formidabil instrument al morții, spuse Romulus, făcut pentru un mare cuceritor. Tu ești un luptător: este normal să te minunezi de această sabie. Aruncă o privire înspre învățătorul său, ocupat să-și aşeze în ordine lucrurile în preajma focului. Uită-te la Ambrosinus. El este un om de știință și încearcă, în schimb, să-și pună în siguranță prețioasele lucruri udate pe când am mers prin apa aceea din grotă: prafurile lui... ierburile lui... Și exemplarul meu din *Eneida*: un cadou de la el în ziua în care am fost proclamat împărat.

— Și caietul acela?

— Este jurnalul său personal. Acolo se află scrisă povestea sa... și a noastră.

— Vrei să spui că vorbea acolo și... de mine?

— Poți fi sigur de asta. Dar de ce spui „vorbea"?

— A fost udat de apă. Îmi închipui că nu mai este mare lucru din el.

— S-a salvat tot. Cerneală care nu se șterge. Altă rețetă de-a sa. O cunoaște și pe aceea a cernelii invizibile.

— Îți bați joc de mine.

— Oh, nu. În timp ce scrie, nu vezi nimic, este ca și cum ai întinge cu pana în apă de izvor și, pe neașteptate, când el...

Aurelius îl întrerupse.

— Ții mult la el, nu-i așa?

— Nu mai am pe altcineva pe lume, îi răspunse Romulus. Și o spunea pe un ton mai special, ca și cum ar fi așteptat o dezmințire din partea interlocutorului său. Dar Aurelius nu

spuse nimic și Romulus îl privi pe când își vâra sabia în teacă printr-o mișcare lină și armonioasă, ca gesturile unui preot. Rămaseră amândoi o vreme cu ochii ațintiți asupra flăcărilor, apoi Romulus rupse din nou tăcerea.

— De ce n-ai vrut astăzi să mă iei cu tine pe cal?

— Ți-am spus: dacă este nevoie să te apăr, trebuie să fiu liber în mișcări.

— Nu acesta este motivul. Trebuie să fii liber și gata, nu-i așa? Și, înainte ca soldatul să-i mai poată răspunde ceva, băiatul se duse lângă Ambrosinus care acoperea cu o pânză un strat de frunze uscate. Demetrios făcea de pază la marginea taberei, Orosius se postase pe un deluşor de la oarecare distanţă, pentru a observa la timp apariția dinspre apus a unor eventuali urmăritori. Ceilalți, Batiatus, Livia, Aurelius și Vatrenus se pregăteau să se odihnească.

— Ce ciudat, spuse Vatrenus. Ar fi trebuit să pic din picioare de somn, dar nu am nici un chef să dorm.

— Am trecut prin multe în ultimele douăzeci și patru de ore, recunoscu Aurelius, și corpul nostru nu reușește, încă, să creadă că se poate odihni.

— Ar fi bună explicația asta, răspunse Batiatus. Într-adevăr, eu care nu am făcut mare lucru pic de somn.

— Nu știu... mie mi-ar plăcea să cânt, spuse Vatrenus, așa cum făceam în unele seri în tabăra de campanie, în jurul focului. Voi vă amintiți? Pe toți zeii... mai țineți minte ce voce avea Antoninus?

— Oh, da, spuse Aurelius. Grozavă. Dar ce cusur avea și vocea lui Canidius? Sau a lui Paulinus?

— Nici comandantul Claudianus nu avea o voce urâtă, spuse Batiatus. Vă amintiți? Câteodată venea, așa, în timp ce-și făcea rondul de inspecție, se așeza lângă foc și, dacă noi cântam ceva, începea și el să îngâne cu jumătate de glas. Apoi, ne aducea puțin vin și bea și el un păhărel cu

noi. Spunea: „Beți, băieți, să vă mai încălziți un pic". Sărmanul comandant, parcă-i văd și acum ultima privire în timp ce cădea străpuns de săbii, înconjurat de o ceată de dușmani... Și, în timp ce-și amintea de scena aceea crudă, în ochii uriașului negru străluceau lacrimile.

La aceste cuvinte, Aurelius își ridică fruntea și cei doi se priviră tăcuți în ochi; pentru o clipă, în privirea lui Aurelius apăru o expresie scrutătoare care nu-i scăpă lui Batiatus.

— Știu la ce te gândești, spuse el. Te întrebi cum de ne-am salvat noi la Dertona, nu-i așa? Vrei să știi cum se face că mai suntem, încă, în viață...

— Greșești, eu nu...

— Nu minți: te cunosc prea bine. Dar noi te-am întrebat, cumva, de ce nu te-ai mai întors? De ce nu te-ai întors ca să mori alături de alți camarazi de-ai noștri?

— M-am întors ca să vă eliberez, asta nu-ți este de-ajuns?

— Lăsați-o baltă, îi rugă Vatrenus. Și spuse aceste cuvinte fără să strige, ci pe un ton calm și hotărât. Îți spun eu cum s-a întâmplat, Aurelius; în felul ăsta o să înmormântăm totul și n-o să mai avem ce discuta pe urmă, bine? Nu aș fi vrut să ajung aici, dar văd că este necesar. Deci, după ce ai plecat tu, noi am început să luptăm, atacați din toate părțile, și am luptat câteva ceasuri bune. Apoi alte ceasuri. Și alte ceasuri. Mai întâi la palisade, apoi de pe ziduri, apoi în câmp deschis, în formație pătrată, chiar și din mișcare, ca pe vremea lui Hannibal. Și, în timp ce noi rămâneam tot mai puțini și eram din ce în ce mai obosiți, ei continuau să arunce în luptă forțe proaspete, în valuri... Ne tocau cu săgețile, nori de săgeți. Apoi, când ne-au văzut vlăguiți, însângerați, sleiți de puteri – asfințise de-acum soarele – au pornit la atac la pas, cu caii lor apărați de armuri, cu lăncile pregătite în mâini, gata să ne termine, să ne măcelărească. Luptă corp la corp. I-am văzut pe camarazii noștri căzând cu zecile,

cu sutele, atât de obosiți că nici nu mai puteau ține armele în mâini; unii se aruncau cu pieptul în propriile lor săbii, punând, astfel, capăt suferințelor pe care le îndurașeră până atunci, alții erau ciopârțiți fiind încă în viață... lăsați pe pământ fără brațe sau fără picioare, sărmane trunchiuri care urlau de durere, care-și lăsau sângele în noroi...

— Nu vreau să aud de toatea astea! strigă Aurelius, dar Vatrenus nici nu-l luă în seamă.

— Atunci, a intervenit șeful lor, Mledo acela, unul dintre locotenenții lui Odoacru. Nu mai eram decât cel mult o sută, cred, desfigurați de oboseală, mânjiți de sânge și de noroi, învinși. Ar fi trebuit să ne vezi, Aurelius... ar fi trebuit... să ne vezi! În acel moment, vocea îi tremură: Rufius Elius Vatrenus, soldatul călit, veteran din sute de bătălii, își acoperise fața și plângea, hohotea ca un copil, în timp ce Batiatus întindea mâna spre el și-l bătea încetișor pe umăr, încercând să-l potolească. El fu acela care continuă:

— Mledo a strigat ceva în limba sa și masacrul a încetat. Un crainic ne-a ordonat să aruncăm armele ca să ne fie cruțată viața. Și noi le-am aruncat, da, ce altceva am fi putut face? Ne-au pus în lanțuri și ne-au târât, lovindu-ne cu picioarele și scuipându-ne, până la tabăra lor, unde mulți barbari ar fi dorit să fim omorâți prin cele mai crude torturi, pentru că uciseserăm aproape patru mii dintre ai lor, și-i rănisem pe mulți alții. Dar Mledo probabil că primise ordin să lase în viață un număr oarecare de prizonieri pentru a-i folosi ca sclavi. Unii au fost duși în Istria, cred, la carierele de piatră, alții în Noricum, la tăiat de copaci. Noi am ajuns la Misenum, unde ne-ai găsit tu. Iată, Aurelius, asta-i tot, nu mai este nimic de spus. Mă duc acum să mă culc dacă nu mai aveți nevoie de mine.

Aurelius dădu din cap aprobator.

— Du-te, îi spuse. Du-te să te culci, negrule. Dormiți voi, dacă puteți, și du-te și tu, Vatrenus, vechiul meu prieten.

Eu... nu am stat nici o clipă la îndoială. Eu... singurul lucru pe care-l speram era să vă găsesc în viaţă, nimic altceva, vă jur... Aş fi dat orice pe lume ca să vă pot găsi în viaţă. Viaţa este singurul lucru care ne mai rămâne.

Se îndepărtă şi se aşeză la rădăcina unui stejar, alături de Juba. Livia nu se afla departe de ei şi probabil că auzise totul, dar nu spuse nimic şi nici el. Aurelius ar fi vrut să plângă, dacă ar fi putut, dar inima lui era împietrită, iar gândurile i se încolăceau în creier ca nişte şerpi în cuibul lor.

Ceva mai departe, Romulus era întins în culcuşul său fără să poată adormi. Înţelesese că exista ceva îngrozitor care stârnise o confruntare aprigă între tovarăşii săi de drum, dar nu ştia despre ce anume era vorba. Se temea că el ar fi putut constitui subiectul acelei discuţii. De aceea continua să se se sucească pe toate părţile fără să-şi găsească liniştea.

— Nu dormi? îl întrebă Ambrosinus.

— Nu pot.

— Îmi pare rău, eu sunt de vină. N-ar fi trebuit să vorbesc despre Constantinopol şi despre toate celelalte. Sunt un zăpăcit. Iartă-mă.

— Nu te mai frământa, era de aşteptat. De ce ar fi trebuit să organizeze o acţiune atât de grea şi de riscantă dacă nu dintr-o raţiune politică? Sau pentru bani, după cum ai spus tu. Te-am auzit cum strigai la Livia.

— Îmi ieşisem din fire. Nu trebuie să dai prea mare importanţă vorbelor de atunci.

— Totuşi, ai dreptate. Sunt nişte mercenari, atât Livia şi Aurelius, cât şi ceilalţi care li s-au alăturat: ce pot fi altceva?

— Nu fi nedrept. Aurelius a încercat să te elibereze şi la Ravenna, fără să urmărească vreo recompensă, ci doar pentru că tatăl tău i-a cerut asta în ultimele clipe de viaţă. Nu uita: Aurelius este omul care a auzit ultimele cuvinte ale tatălui tău. Există, prin urmare, în el ceva din tatăl tău şi este ceva foarte important.

— Nu-i adevărat.

— Crezi ce vrei, dar așa este.

Romulus încercă să se liniștească și să-și întindă membrele înțepenite. Țipătul unui huhurez răsună în depărtare ca un semn al tristeții, și-l făcu să se înfioare sub pătură.

— *Ambrosine...*

— Da.

— Tu nu vrei să mă ducă la Constantinopol, nu-i așa?

— Nu.

— Și ce-am putea face ca să nu se întâmple asta?

— Destul de puțin. Practic, nimic.

— Dar tu o să vii, în orice caz, cu mine, nu?

— Te mai îndoiești?

— Nu. Nu mă îndoiesc. Dar, dacă ar depinde de tine, ce ar fi de făcut?

— Te-aș lua cu mine.

— Unde?

— În Britannia. În patria mea. Nici nu știi cât este de frumos acolo. Este o insulă plină de verdeață, cu orașe frumoase și cu ogoare roditoare, păduri maiestuoase de stejari uriași, de fagi, de paltini care, la vremea asta, își înalță către cer brațele golașe, ca niște uriași care caută să ajungă până la stele. Și pajiști, pajiști cât vezi cu ochii, cu cirezi de vite și turme de oi. Ici și colo se înalță monumente mărețe, relicve enorme de piatră, în formă de cerc, a căror semnificație n-o cunosc decât preoții străvechii religii: druizii.

— Știu cine sunt. Am citit despre ei în *De Bello Gallico* a lui Iulius Caesar... De aceea porți la gât rămurica aceea de vâsc din argint? *Ambrosine*? Și tu ești unul dintre druizi?

— Am fost educat în spiritul acelei vechi credințe, sigur că da.

— Și crezi și în Dumnezeul nostru?

— Nu există decât un singur Dumnezeu, Cezarul meu. Diferite sunt doar căile pe care oamenii le parcurg ca să ajungă la el.

— Și totuși, în memoriile tale, am găsit descrierea unor ținuturi cu o viață zbuciumată. Înseamnă că există și pe la voi barbari de cruzimea celor de pe aici...

— Așa este. De la o vreme, Marele Zid nu mai reușește să-i oprească.

— Nu există, așadar, pace pe lumea asta? Nu există nici un loc în care să se poată trăi în liniște?

— Pacea trebuie cucerită, fiul meu, pentru că este bunul cel mai prețios. Dar, dormi acum. Dumnezeu o să ne dea un semn atunci când va fi cazul. Sunt sigur de asta.

Romulus nu mai spuse nimic și se cuibări mai bine sub pătură, ascultând doar strigătul monoton al huhurezului care răsuna dinspre munte, până când, toropit de oboseală, închise ochii și adormi.

Stelele își urmau calea neabătută pe bolta cerului și vântul rece dinspre nord făcea ca aerul să fie limpede precum cristalul. Flăcările focului din mijlocul taberei se mai întețiră o ultimă dată, aruncând în jur o lumină puternică și strălucitoare; apoi se stinseră rapid și în întunericul de la poalele muntelui nu se mai putu zări decât sclipirea molcomă a jarului.

Pe la miezul nopții, Aurelius îl schimbă pe Demetrios și Vatrenus pe Orosius. Se obișnuiseră cu aceste ritmuri din anii petrecuți în castrul militar și un resort interior îi trezea exact când trebuia, ca și când, chiar și în timpul somnului, mintea lor urmărea și măsura mișcarea stelelor. Porniră la drum în zori, după ce luară pe fugă ceva în gură. În desagii atârnați la oblâncul șeilor, Eustatius avusese grijă să pună merinde: pâine, măsline, brânză și două burdufuri cu vin.

Ambrosinus își adună lucrurile pe care le lăsase la uscat pe lângă foc și le puse la locul lor în desaga sa. Romulus își împăturea și-și lega pătura cu mișcările pricepute ale unui adevărat soldat.

Livia trecea tocmai atunci pe lângă el, având în brațe șaua calului.

— Te pricepi foarte bine, spuse ea. Unde ai învățat să faci așa ceva?

— În ultimii doi ani am avut și un instructor militar, un ofițer din garda tatălui meu. A murit și el în noaptea în care a fost atacată *villa* noastră din Piacenza. Barbarii i-au tăiat capul.

— Ai vrea să călărești cu mine astăzi? îl întrebă Livia, punând frâul și șaua pe calul său.

— N-are importanță, spuse Romulus. Nu vreau să încurc pe nimeni.

— Dar mie mi-ar face plăcere, insistă Livia.

Romulus șovăi o clipă înainte de a răspunde:

— Bine, dar cu condiția să nu vorbim nimic despre Constantinopol și despre toate celelalte lucruri.

— De acord, consimți Livia. Nimic despre Constantinopol.

— Dar trebuie să-i spun mai întâi lui Ambrosinus. N-aș vrea să-l supăr.

— Bine, te aștept.

Romulus se întoarse după câteva clipe.

— Ambrosinus mă lasă, dar numai să nu mergem prea repede.

Livia dădu din cap aprobator și zâmbi.

— Hai, urcă. Și-l lăsă să încalece în fața ei.

Coloana porni la drum spre trecătoarea care se vedea în zare ca o șa între două piscuri acoperite de zăpadă.

— Probabil că acolo sus este foarte frig, spuse Romulus. Ajungem chiar la noapte?

— Da, dar, după aceea, vom începe să coborâm către Adriatica, marea mea. O să ne întâlnim și cu ultimele turme de oi care coboară la locurile de iernat. Poate că o să vezi și vreun mânz abia născut. Ți-ar plăcea?

— Știu câte ceva și despre agricultură, ca și despre creșterea animalelor: i-am citit pe Columella, Varro, Cato și Plinius, am crescut albine și cunosc tehnicile de curățare și de altoire a pomilor, perioadele propice pentru monta animalelor, prepararea vinului din struguri...

— Ca un adevărat roman de pe vremuri.

— Și toate acestea le-am învățat degeaba. Nu cred că o să am vreodată ocazia să pun în practică toate aceste cunoștințe. Viitorul meu nu mai depinde de mine.

Livia nu găsi nici un răspuns la acele cuvinte care sunau aproape ca un reproș. Romulus fu acela care vorbi iarăși.

— Ești iubita lui Aurelius?

— Nu. Nu sunt iubita lui.

— Dar ți-ar plăcea să fii?

— Nu cred că asta te privește pe tine. În orice caz, dacă vrei să știi, eu am fost cea care l-a salvat în noaptea aceea când a încercat să te salveze, atunci, la Ravenna. Avea o rană tare urâtă la umăr.

— Știu. Eram cu el când l-au rănit. Oricum, asta nu te face să fii iubita lui.

— Nu, așa este. Suntem împreună pentru misiunea aceasta.

— Și după aceea?

— După aceea, presupun că fiecare își va vedea de drum.

— Ah.

— Ești dezamăgit?

— De ce ar trebui să fiu dezamăgit? Cred că nu-i treaba mea.

— Într-adevăr, nu-i treaba ta.

Merseră câteva mile în tăcere. Romulus părea să fie preocupat de ceea ce vedea în jur, să admire priveliștea aproape sălbatică, dar de o deosebită frumusețe. Treceau acum pe lângă un lac în undele căruia se oglindea cerul senin. Un pâlc de mistreți care scurmau la marginea pădurii dădură fuga să se ascundă prin vizuini. Un cerb impunător își arătă capul mândru, rămânând pentru o clipă nemișcat, profilat pe cerul înroșit de soarele care tocmai răsărea, după care se pierdu dintr-o săritură în desiș.

— Este adevărat că ați făcut toate acestea pentru bani? întrebă Romulus.

— O să primim o răsplată, așa cum i se dă fiecărui soldat care-și servește țara, dar asta nu înseamnă că am făcut-o doar pentru asta.

— Atunci de ce ați făcut totul?

— Pentru că suntem romani, iar tu ești împăratul nostru.

Romulus nu mai spuse nimic. Se simțea cum vântul începe să bată mai tare, un vânt rece care venea dinspre nord-est, după ce trecuse peste crestele Apeninilor acoperite cu zăpadă. Livia observă că băiatul tremura de frig și-l acoperi cu mantia sa și-l trase înspre ea cuprinzându-l protector cu brațele. Romulus încercă să se opună mai întâi, dar se lăsă atras de căldura prietenoasă a corpului ei. Închise ochii și i se păru că mai exista pe lume și fericire.

XX

Călătoriră încă trei zile, prin ţinuturi în mare parte nelocuite, prin desişul pădurilor şi pe cărări abrupte, ca să se ferească de întâlniri nedorite. Când se opreau pentru popas, Aurelius făcea un ocol larg de recunoaştere, împreună cu unul dintre camarazi sau cu Livia, ca să fie sigur că nu-i pândea vreun pericol. Dar nu întâlniră niciodată nimic care le-ar fi putut stârni îngrijorarea: probabil că duşmanii nu reuşiseră cu nici un chip să-şi închipuie încotro se îndreptaseră fugarii. Pe de altă parte, nu aveau motive să se teamă că le-ar fi putut lua urma. Întunericul nopţii şi cenuşa de la erupţia vulcanului le şterseseră urmele, apoi barca fusese scufundată, iar la cai ajunseseră într-un loc mai depărtat de mal, ca să nu lase urme în locul în care debarcaseră.

Totul părea să meargă cum nu se putea mai bine şi călătoria era plănuită astfel încât sosirea pe coasta Adriaticii să coincidă cu ziua fixată pentru întâlnirea cu corabia bizantină. Vremea părea să ţină cu ei, iar atmosfera era mai senină. Se făceau glume, câteodată domnea chiar şi veselia şi Romulus continua să călărească împreună cu Livia. Aurelius le zâmbea, călărea deseori alături de ei şi uneori stătea pe lângă ei când poposeau pentru noapte. Părea, totuşi, că nu prea voia să intre în vorbă cu băiatul. Romulus se gândi că se purta astfel din cauza apropiatei lor despărţiri.

— Ai putea să şi vorbeşti cu mine, îi spuse într-o seară, când Aurelius se trăsese într-o parte şi mânca. Nu te-ar compromite în nici un fel.

— Este o plăcere să vorbesc cu tine, pe lângă că este și o onoare, îi răspunse Aurelius zâmbind, dar fără să dea de înțeles că ar da curs provocării. Dacă ar fi după mine, aș face acest lucru mai mereu. Din păcate, va trebui să ne despărțim peste puțin timp și, dacă ne-am împrieteni, depărtarea ne-ar face să suferim mai tare.

— N-am spus că vreau să ne împrietenim, îi replică Romulus, ascunzându-și cu greu ciuda. Am spus doar că am putea schimba câteva vorbe, nimic mai mult.

— Dacă-i pe-așa..., spuse Aurelius. Despre ce vrei să vorbim?

— Despre voi, de pildă. Ce veți face după ce o să mă predați noilor mei păzitori?

— Nu mi se pare că predat este cuvântul cel mai potrivit.

— Poate că nu este, dar este același lucru.

— Ai fi preferat să rămâi pe insula Capri?

— În condițiile de față, nu, dar, în realitate, nu știu ce mă așteptă peste puțin timp. Ar fi trebuit să aleg, dacă ar fi existat posibilitatea de a alege, dacă înțeleg bine, între două feluri de captivitate, dar pentru că încă nu știu cum este cea care mă așteaptă, cum aș putea să-mi exprim vreo preferință? Un om liber poate alege, în timp ce eu mă văd trecând din mână în mână și nu se știe dacă viitoarea captivitate nu mă va face s-o regret pe aceasta.

Aurelius admiră abilitatea cu care băiatul mânuia argumentele și nu putu găsi, din punctul său de vedere, o posibilitate de a-l contrazice. Nu putu decât să spună:

— Eu sper că nu. O doresc din toată inima.

— Să zicem că te cred. Dar, ce veți face?

— Nu știu. Am vorbit de câteva ori despre asta cu camarazii mei, pe de o parte ca să mai treacă timpul, pe de altă parte din teamă față de ce ne așteaptă, dar nici unul dintre noi nu are vreo idee clară. Cândva, chiar în ziua în care am fost

atacați în castru, Vatrenus mi-a spus că se săturase de viața aceea, că voia să plece în lume, să ajungă pe o insulă unde să pască o turmă de capre și să lucreze pământul. Pe toți zeii, pare să fi trecut de atunci un secol și, de fapt nu sunt decât câteva săptămâni! Când vorbea așa, am luat totul în glumă; acum, însă, când mă aflu într-o situație atât de neclară și de nesigură, pare să fie o alegere cuminte, chiar de dorit...

— Să pești capre pe o insulă. De ce nu, la urma urmelor. Mi-aș dori și eu așa ceva dacă aș putea decide asupra viitorului meu. Dar nu pot.

— Nu e vina nimănui.

— Ba cum să nu. Acela care nu împiedică o nedreptate, este părtaș la ea.

— Seneca.

— Nu schimba vorba, soldatule.

— Șase sau șapte oameni nu pot lupta împotriva unei lumi întregi, iar eu, în ce mă privește, nu vreau să mai pun în cumpănă viața camarazilor mei. Au făcut tot ce le-a stat în puteri: acum merită recompensa promisă și libertatea de a hotărî ce vor să facă de acum înainte cu viața lor. Poate că vom merge în Sicilia, unde Vatrenus are o mică bucată de pământ, sau poate că ne vom despărți și fiecare o va apuca pe drumul său. Sau poate, cine știe, poate că vom merge și noi în Răsărit, măcar pentru o zi și vom veni să te salutăm în luxuosul tău palat. Ce zici? Sper că o să ne inviți măcar la masă.

— Oh, sigur că da, ar fi nemaipomenit! Aș fi fericit, mândru și..., după care tăcu. Înțelegea că sentimentele nu-și aveau rost. Poate că ar fi mai bine să mă duc la culcare, spuse el ridicându-se. Mulțumesc pentru că ai stat de vorbă cu mine.

— Eu îți mulțumesc, Cezar, îi răspunse Aurelius, salutându-l cu o înclinare a capului, și îl urmări cu privirea până când ajunse la culcușul său.

A doua zi, își continuară drumul pe un teren deseori accidentat și, pe porțiuni destul de lungi, fură nevoiți să descalece și să meargă pe jos pentru ca animalele să nu-și rupă picioarele. Mergeau prin albia unui pârâu secat, un drum anevoios care ducea spre mare și le permitea, în schimb, să ocolească așezările omenești unde trecerea lor nu ar fi putut trece neobservată. Din când în când, valea îngustă se mai lărgea lăsând puțin loc câmpiei și se mai vedeau păstori care își duceau turmele la păscut sau țărani care adunau crengi uscate de prin pădure ca să aibă cu ce face focul iarna. Aveau cu toții o înfățișare neîngrijită, de oameni sălbăticiți, bărbi lungi și păr lung, purtau încălțări din piele de capră, iar corpul le era acoperit de haine zdrențuite și peticite care nu reușea să-i apere de vântul rece dinspre nord. La trecerea coloanei se opreau, orice ar fi făcut în momentul acela, și priveau fără nici o vorbă micul grup care trecea prin fața lor. Bărbații înarmați și călare erau pentru ei niște personaje importante, capabili să se apere sau să atace și, tocmai de aceea, inspirau teamă. Într-un rând, Romulus observă niște băieți de vârsta sa și niște fete ceva mai mici: mergeau încovoiați, aproape rupți de spinare, sub greutatea unei legături uriașe de lemne, gâfâind, cu picioarele pe jumătate goale și învinețite de frig, cu nasurile murdare și cu buzele crăpate de ger și de foame. Unul dintre ei își luă inima în dinți: lepădă din spinare încărcătura, nemăsurat de mare pentru făptura aceea firavă și se apropie, întinzându-i mâna.

Romulus, care călărea cu Livia, o întrebă:

— Am putea să-i dăm ceva?

— Nu, îi răspunse Livia. Dacă am face asta, mai la vale ne-ar ieși în cale o ceată întreagă și nu vom mai putea scăpa de ei. Până la urmă, într-un fel sau în altul, am atrage atenția asupra noastră: nu ne putem permite un asemenea lucru.

Romulus îl privi pe sărmanul băiat, mâna sa întinsă în gol și expresia de tristețe și de dezamăgire din ochii săi, pe măsură ce se îndepărta. Întoarse capul ca să-l mai urmărească o vreme, poate pentru a-l face să înțeleagă că ar fi vrut să-l ajute, dar nu putea, nu depindea de el. Apoi, când își dădu seama că erau pe cale să se afunde din nou în desișul pădurii, ridică mâna în semn de salut. Firava creatură îi răspunse la salut cu un zâmbet trist, dând și el din mână, apoi își luă din nou legătura de uscături și o porni, legănându-se sub greutatea poverii, printre tufișuri.

— Este trist, dar necesar, spuse Livia bănuind

la ce se gândea Romulus. În viață trebuie să luăm deseori hotărâri care nu ne fac nici o plăcere, dar care nu ne lasă nici o posibilitatea de a alege. Este o lume dură și nemiloasă aceasta în care trăim, guvernată de bunul plac și de întâmplare.

Romulus nu răspunse, dar, văzând toată această mizerie, înțelegea că sărmanii oameni ar fi considerat o mană crească, poate chiar un lux, modul în care el trăise pe insula Capri până cu numai câteva zile în urmă și că nu exista pe lume situație grea care să nu se poată compara cu altele infinit mai rele.

Pe măsură ce timpul trecea și ei înaintau, pârâul devenea un adevărat râu care curgea printre blocuri lucioase de piatră și apa forfotea la praguri, în vârtejuri și mici cascade, unindu-se în cele din urmă cu un alt curs de apă despre care Ambrosinus le spuse că se numea Metaurus. Era din ce în ce mai cald, semn că se apropiau de mare și, deci, de ținta călătoriei lor, punând capăt unei aventuri căreia nimeni nu-i putea prevedea sfârșitul. Pădurea începea să se rărească tot mai mult lăsând loc pășunilor și ogoarelor, pe măsură ce se apropiau de coastă. Din când în când întâlneau sate de care era greu să se țină departe, uneori dădeau peste porțiuni din

șoseaua Flaminia și, la capătul ultimei zile de drum, observară în depărtare o veche stație de poștă părăsită și, apropiindu-se, văzură că mai existau firma, destul de ruginită, piatra care marca distanțele și fântâna de la care se umpleau adăpătorile pentru cai. Erau niște jgheaburi frumoase, săpate în gresie cenușie din Apenini, folosite cândva pentru caii stației de poștă, iar acum de turmele aflate în transhumanță, după cum se putea vedea din urmele copitelor de oi despicate și din bălegarul răspândit peste tot.

Livia ajunse prima la clădire și, lăsând frâiele calului în grija lui Romulus, înaintă mergând pe jos ca să se asigure că nu era nici un pericol. Se prefăcu că vrea să bea apă și, când văzu că nu era nici țipenie de om, fluieră și-i chemă pe ceilalți. Romulus intră printre primii, după ce legase calul de stâlpul din față și privi în jur: pe tencuiala pereților se vedeau încă inscripțiile scrijelite de miile de călători în timpul secolelor de funcționare a hanului, multe dintre ele obscene; pe o latură, sus, era pictată în frescă o hartă pe care se puteau vedea Italia cu Sicilia, Sardinia și țărmul Africii în partea de jos, cea a Illiriei în partea de sus, cu mările, munții, râurile, lacurile, toate în culorile cuvenite. Se mai putea distinge o linie roșie, *cursus publicus*, rețeaua de șosele care fusese avantajul și mândria Imperiului, cu toate locurile de popas și distanțele indicate în mile. Sus de tot se mai distingea un titlu pe jumătate șters de infiltrațiile de apă: TABVLA IMPERII ROMANI. Privirea lui Romulus se opri pe cuvintele CIVITAS RAVENNA ilustrate printr-o miniatură care reprezenta orașul cu turnurile și cu zidurile sale și se simți cuprins de teamă. Își mută repede privirea de la aceste imagini și o întâlni pe aceea a lui Aurelius și fiecare dintre ei citi în ochii celuilalt gândurile pline de neliniște pe care acea privelițe le trezise în amintire: fuga plină de peripeții, eșecul, captivitatea, moartea Flaviei Serena.

Ambrosinus începu să cotrobăie peste tot căutând ceva care le putea fi de folos și, când găsi pe fundul unui dulap prăpădit două suluri de pergament destul de uzate, le luă și începu să copieze unul dintre itinerarele înfățișate pe harta desenată pe perete.

Ceilalți intrară și ei, începând să-și instaleze păturile pentru înnoptat. Demetrios observă că nu departe de clădire era o mirişte cu câteva căpițe rămase de la seceriș, așa că se duse să ia un braț de paie pentru un culcuș mai moale. Stratul de deasupra era cenușiu și mucegăit, dar dedesubt paiele erau încă uscate, în ciuda toamnei târzii, și de o frumoasă culoare galbenă care îți dădea, doar privind-o, o senzație de căldură. Ceva mai departe era o fostă pădurice, acum tăiată, de jugastru, prin care crescuseră tufe de mure și, dincolo de ea, se zăreau tufișuri scunde ajungând până la malul mării, o plajă lină, cu nisip auriu. În stânga se vedeau gura de vărsare a râului Metaurus pe albia căruia veniseră în ultimele zile până aici. În spatele lor se întindea pădurea, la miazănoapte și la apus. Vatrenus făcu, călare, un scurt raid de recunoaștere pentru a vedea dacă nu este vreo primejdie și văzu că, la mică distanță de câmpurile cultivate erau, înspre miazănoapte, stive de trunchiuri de stejar și de pin, fixate cu funii împletite din scoarță de copac, legate de țăruși înfipți adânc în pământ. Probabil că prin apropiere lucrau pădurari care trăiau din vânzarea lemnelor către populația de pe țărm.

În depărtare se putea vedea marea încrețită de vântul răcoros dinspre miazănoapte, dar nu agitată, astfel încât vremea le dădea speranțe că acea corabie pe care o așteptau se va putea apropia de mal fără probleme. Ambrosinus voia, totuși, să-și arate recunoștința față de oamenii care-i eliberaseră riscându-și viața, aducându-i până aici și, când se înseră, pregăti cu multă grijă cina pentru toți, adăugând

ierburi și rădăcini pe care le culesese prin împrejurimi. Reuși să le ofere chiar și fructe: câteva mere pădurețe care mai atârnau încă pe crengile acum rămase fără frunze, în ceea ce fusese, probabil, cândva, livada stației de poștă. Aprinseseră focul pe vechea vatră din casă și, chiar dacă prin spărturile întinse ale acoperișului se puteau vedea stelele, trosnetul crengilor și lumina dată de flăcări răspândeau în jur o stare de bună dispoziție și de intimitate care reușea să mai atenueze tristețea pentru apropiata despărțire.

Nimeni nu aduse vorba despre faptul că Romulus urma să plece a doua zi din mijlocul lor, că se vor despărți de el poate pentru totdeauna, că micul împărat urma să aibă o soartă necunoscută într-o altă parte a lumii, într-o metropolă imensă și necunoscută, printre intrigile și pericolele unei curți corupte și crude. Dar se vedea limpede că se gândeau cu toții la aceste lucruri, din privirile fugare îndreptate către băiat, din cuvintele spuse cu jumătate de gură și din frazele neterminate care le mai scăpau, până la mângâierile stângace cu care încercau să-l consoleze, ca din întâmplare, atunci când treceau pe lângă el.

Aurelius alese să facă primul de pază și se duse să se așeze lângă jgheaburile de adăpat caii, privind țintă marea care căpătase o culoare plumburie. Livia se apropie, venind din spatele lui.

— Săracul băiat, spuse ea. În toate zilele astea a încercat să se apropie sufletește de fiecare dintre noi, mai ales de tine și de mine, dar noi nu l-am lăsat.

— Mai rău ar fi fost, răspunse Aurelius fără să se întoarcă spre ea.

Un cârd de cocori trecu pe bolta întunecată și țipetele lor se răspândiră prin beznă ca niște vaiete ale suferinței exilului.

— Vor ajunge în Bosfor înaintea lui, spuse Livia.

— Așa este.

— Corabia ar trebui să sosească aici înainte de revărsatul zorilor. Îl vor lua pe băiat și ne vor plăti recompensa. Sunt bani mulți: o să puteți începe o viață nouă, să vă cumpărați pământ, să aveți servitori... Ați meritat-o din plin.

Aurelius nu spuse nimic.

— La ce te gândești? îl întrebă Livia.

— Nu se știe dacă va veni la timp corabia. Ar putea întârzia chiar și câteva zile.

— Ar fi o simplă întâmplare sau o speranță?

Aurelius părea să asculte în tăcere doar țipetele stridente ale cocorilor care se stingeau în depărtare. Oftă.

— Este prima oară în viața mea când am avut un sentiment asemănător cu acela de a avea o familie. Și mâine o să se sfârșească totul. Romulus va merge unde îi este scris, iar tu...

— Și eu, spuse Livia pe un ton neașteptat de hotărât. Trăim vremuri grele, asistăm neputincioși la agonia lumii noastre. Fiecare dintre noi trebuie să aibă un scop, un motiv suficient de puternic ca să-i permită să supraviețuiască în această ruină generală.

— Și de aceea vrei să te întorci în laguna aceea? N-ai vrea...

— Ce?

— Să vii cu noi... cu mine...

— Unde? Ți-am mai spus: în laguna aceea este pe cale să nască o speranță. Veneția este patria mea, chiar dacă ție ți s-ar părea ciudat: câteva colibe construite de o mână de disperați, fugari din orașele lor distruse.

La auzul acestor cuvinte, Aurelius tresări aproape imperceptibil și Livia continuă:

— Sunt sigură că foarte curând va deveni un adevărat oraș. Pentru aceasta îmi trebuie partea de bani pe care o voi

primi mâine: ca să întăresc sistemul de apărare, să pregătesc primele noastre corăbii, să construiesc noi case pentru cei care vor veni să ni se alăture. Și tu ar trebui să vii la noi, împreună cu camarazii tăi, de ce nu? Avem nevoie de bărbați ca voi. Prin Veneția retrăiește sufletul orașelor noastre arse și din care nu a mai rămas nimic: Altinus, Concordia... Aquileia! Amintește-ți de orașul tău, Aurelius, amintește-ți de Aquileia!

— De ce continui să mă chinuiești cu numele acelui oraș? se revoltă Aurelius. De ce nu-mi dai pace?

Livia îngenunche în fața lui privindu-l drept în ochi cu o expresie înflăcărată.

— Pentru că, în felul acesta, eu aș putea reînvia trecutul care ți s-a șters din minte și pe care tu însuți ai vrut să-l uiți. Am înțeles asta din prima clipă în care te-am văzut. Am înțeles din felul în care priveai asta, chiar dacă tu continui să negi. Îi ținu în fața ochilor medalia pe care o purta la gât, ca pe o relicvă sacră care-l putea lecui de un rău misterios. Și ochii bărbatului străluceau în umbră de lacrimi și de iubire. Aurelius se simți cuprins de flăcări, de o emoție imposibil de biruit, de dorința arzătoare pe care încercase în zadar s-o înăbușe în tot timpul petrecut în preajma fetei. Simți cum buzele se apropiau tot mai mult de ale lui, respirația ei care se contopea cu a sa într-un sărut înfocat și neașteptat, dorit de atâta timp și totuși nesperat și surprinzător. O cuprinse în brațe și o sărută cum nu mai sărutase niciodată vreo femeie, cu toată energia care i se revărsa din suflet și cu nesfârșită, caldă blândețe, iar ea îi înlănțui gâtul cu brațele, fără a-și desprinde buzele de gura lui, se lipi de el cu fiecare părticică a corpului său fremătător, cu pântecele încordat, cu picioarele lungi și sprintene. El o culcă pe mantaua sa așternută pe pământ, o pătrunse astfel, pe iarba aceea uscată din jur purtând mirosul pământului contopit cu parfumul părului ei.

Şi rămase mult timp unit cu ea ca să se bucure cât mai mult de intimitatea aceea care-i umplea sufletul şi care ar fi vrut să dureze la nesfârşit. Se întinse într-un târziu alături, acoperind-o cu mantaua, ţinând-o strâns lipită de el, bucurându-se de căldura corpului şi de parfumul pielii ei.

Apoi, Livia se desprinse de el cu un sărut.

— A fost tare frumos, spuse ea, şi ar fi şi mai frumos dacă ar exista şi un viitor, dar mă tem că, peste puţin timp, va sosi corabia. Când se va face ziuă, totul va arăta altfel, mai greu şi mai obositor, aşa cum a fost mereu până acum. Tu vei pleca împreună cu camarazii tăi, vei încerca să fugi de amintirile tale pierdute, iar eu mă voi întoarce în laguna mea. Ne va rămâne amintirea acestor zile, a acestei nopţi de dragoste pe care am furat-o destinului. Amintirea acestei misiuni formidabile, a acestui băiat nefericit şi bine crescut pe care l-am îndrăgit cu toţii, fără a avea curajul să i-o spunem. Poate că într-o zi te vei hotărî să vii la mine şi eu te voi primi cu cea mai mare bucurie, dacă nu va fi prea târziu, sau poate că nu te voi mai vedea niciodată pentru că valurile vieţii te vor purta cine ştie pe unde. Adio, Aurelius, zeii să te ocrotească.

Se îndepărtă, întrând în vechea casă dărăpănată. Aurelius rămase singur sub cerul întunecat, ascultând şuieratul vântului şi ţipetele cocorilor care se mai auzeau stins din depărtări.

XXI

Țipătul huhurezului se făcu auzit de mai multe ori dintr-un pâlc de sălcii de pe malul râului, apoi o luminiță începu să se miște, înainte și înapoi, în apropierea podului care trecea peste apă. Livia, aflată acum între zidurile vechii stații de poștă, părea să doarmă, rezemată de zid, în apropierea uneia dintre numeroasele spărturi ale acestuia. Țipătul păsării de noapte o făcu să tresară, se ridică în picioare fără nici un zgomot și se strecură afară. Aurelius, care își terminase orele de pază, dormea, înfășurat în pătură, lângă zidul din partea opusă a încăperii. Afară făcea de pază acum Demetrios, așezat pe pământ și rezemat de scut, ținând privirile ațintite spre țărm în speranța că va vedea apărând corabia pe care o așteptau cu toții. Livia ocoli colțul de sud al construcției, ajunse la zidul împrejmuitor din spate și-și dezlegă calul ținându-i o mână pe bot pentru ca animalul să nu facă nici un zgomot. Juba, care era legat ceva mai departe, nu păru să-i simtă prezența sau poate că, obișnuit cu un miros care îi era familiar, nu dădu nici un semn de neliniște.

Livia porni pe jos către apus, prin vâlceaua din spatele casei, apoi coti spre dreapta ca să ajungă la albia râului de unde putea coborî fără să fie văzută, călare, trecând printre sălcii, până la pod sau până la malul mării.

Între timp, printre zidurile ruinate ale clădirii, mișcările sale nu scăpaseră neobservate de Ambrosinus care nu închisese ochii până atunci, ajungând să ia o hotărâre. Se apropie de Romulus și-l zgâlțâi cu grijă până când acesta se trezi.

— Ssst!, îi șopti la ureche pentru ca băiatul să nu scoată nici un sunet care să-i dea de gol.

— Ce este? întrebă Romulus la fel de încet.

— Este că trebuie să plecăm. În clipa asta. Livia a ieșit, probabil că sosește corabia.

Romulus îl îmbrățișă cu putere și în acel gest bătrânul simți toată recunoștința băiatului pentru acea nesperată cale de scăpare, simți dorința sa de a fi liber, de a lăsa în urmă lumea aceea în care nu avusese parte decât de durere și amărăciune. Îi mai șopti la ureche:

— Fii atent să nu faci să foșnească paiele când te ridici, trebuie să ne mișcăm ca niște umbre.

O luă înaintea lui către portița care dădea înspre fosta grădină de zarzavat din spatele clădirii. Romulus privi în jur, așteptă ca sforăitul puternic al lui Batiatus să facă un zgomot cât mai mare și se mișcă și el, pornind în vârful picioarelor pe urma învățătorului său. Se aflau acum afară. Undeva, în stânga lor, caii începură să bată nervoși pământul cu copitele. Juba dădu de câteva ori, în sus și în jos, din capul lui mândru, scoțând pe nări trâmbe de aburi. Ambrosinus tresări auzindu-l și-i făcu semn lui Romulus să se lipească de perete.

— Să-l lăsăm să se liniștească, spuse, apoi o pornim spre pădure, ne ascundem într-un loc cât mai sigur și așteptăm ca totul să revină la normal, după care o să ne continuăm drumul, doar noi doi, tu și eu.

— Dar, dacă eu fug, Aurelius și prietenii lui n-o să mai primească nici o recompensă: ar însemna că s-au străduit atât și și-au riscat chiar și viața pentru nimic.

— Sssst! îl întrerupse din nou Ambrosinus. Crezi că este momentul potrivit ca să-ți faci mustrări de conștiință? O să se descurce ei, n-am nici o îndoială.

Caii, însă, în loc să se liniștească, deveneau din ce în ce mai agitați, până când Juba se cabră, lovind zidul cu copitele din față și scoțând un nechezat asurzitor.

— Hai să plecăm de aici, imediat, spuse Ambrosinus luându-l de mână pe băiat. Animalul ăla o să-i trezească pe toți. Și încercă să pornească mai departe, dar o mână ca de oțel se înfipse în umărul lui, țintuindu-l pe loc.

— Stai!

— Aurelius, spuse Ambrosinus, recunoscându-l prin întuneric. Lasă-ne să plecăm, te implor. Lasă-l liber pe băiatul acesta dacă ții puțin la el. Prea mult a suferit... Lasă-l să se bucure măcar de libertate.

Dar Aurelius, fără să slăbească strânsoarea, privea cu atenție în altă direcție.

— Habar n-ai ce vorbești, răspunse. Uite, privește acolo jos, la pomii aceia.

Ambrosinus se străduí să distingă ceea ce se întâmpla în direcția în care Aurelius arăta cu degetul: văzu o agitație nelămurită de umbre amenințătoare și simți că-i sare inima din piept.

— Oh, Doamne, ai milă... șopti el.

Între timp, Livia ajunsese în apropierea podului și putea distinge, în lumina tulbure a zorilor, un personaj aflat în spatele unei tufe de cătină, ținând în mână un felinar. Un cal era legat de un arbust la o depărtare de câțiva pași, în spatele unor sălcii. Înaintă grăbit și se apropie până când distinse figura acelui om.

— Stefanus.

— Livia, răspunse celălalt când o recunoscu și el.

— Am mers pe un drum mai întortocheat, prin păduri, dar am reușit să ajungem la timp. În rest, totul este în regulă. Băiatul și preceptorul său sunt bine, sănătoși, oamenii s-au purtat extraordinar. Dar unde este corabia? Mai este puțin până răsare soarele, ar fi trebuit să fie aici încă de aseară. Mi se pare riscant să ne îmbarcăm în plină zi și la fel de riscant este și semnalul tău: l-ar fi putut vedea și alții...

Stefanus o întrerupse cu un gest al mâinii:

— Corabia nu mai vine.

— Ce-ai spus?

— M-ai auzit, din păcate, foarte bine: corabia nu va mai veni.

— A fost atacată? A naufragiat?

— Nimic din toate astea. Pur și simplu, s-a schimbat situația.

— Ei, ia ascultă, povestea asta nu-mi place câtuși de puțin: eu mi-am pus pielea în joc și la fel oamenii mei și...

— Liniștește-te, te rog, n-a fost vina noastră: Zenon a recucerit tronul pe care i-l uzurpase Basiliskos, dar acum are nevoie de pace ca să-și consolideze puterea. Nu-și poate face din Odoacru un dușman și, în plus, candidatul său la tronul din Apus a fost dintotdeauna Iulius Nepos, după cum bine știi.

Livia își dădu seama pe dată ce primejdie de moarte însemna pentru toți o asemenea situație absurdă.

— Anthemius știe de toată încurcătura asta? întrebă ea din ce în ce mai îngrijorată.

— Anthemius n-a avut de ales.

— Fir-ar să fie! Dar, în felul acesta, îl condamnă la moarte pe băiat!

— Nu. De asta sunt eu aici. Am o barcă mai spre miază-noapte, acolo unde se varsă râul în mare. Am putea merge la *villa* mea de la Rimini, acolo veți fi în siguranță cu toții. Dar trebuie să ne grăbim. Locul acesta este prea descoperit.

Livia încălecă.

— Mă duc să-i anunț, spuse ea dând pinteni calului.

— Nu, așteaptă! strigă Stefanus. Uită-te acolo.

Livia privi spre deal și văzu o ceată de călăreți barbari care venea dinspre miazăzi, înconjurând clădirea stației de poștă, în timp ce alții ieșeau chiar în acele clipe dintre tufișuri. Stefanus încercă din nou s-o rețină.

— Așteaptă, o să te ucidă!

Dar se împiedică, felinarul îi căzu din mână și se sparse când ajunse pe pământ. Livia privi pata de ulei care ardea, apoi miriștea și grămezile de paie, după care nu mai zăbovi nici o clipă. Desprinse arcul de la oblâncul șeii, aprinse vârful uneia dintre săgeți și o trimise, cu o traiectorie curbă, asupra unei grămezi de paie, apoi trase încă o săgeată și încă una, până când paiele începură se se aprindă încet din toate părțile, lăsând să se înalțe spre cer trâmbe groase de fum.

— Ești nebună, spuse Stefanus. N-o să te poți descurca.

— O să vedem, îi răspunse grăbit Livia.

— Eu nu mai pot rămâne aici, trebuie să mă întorc, mai spuse Stefanus care se vedea că era înspăimântat de întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Te aștept la Rimini: caută să-și cruți viața, te rog!

Livia nu-i răspunse decât printr-un semn vag cu capul și-și îndemnă calul pe malul râului, în direcția dealului.

În primele momente, barbarii nu-și dădură seama de nimic, ocupați cum erau să încercuiască din toate părțile clădirea dărăpănată. Descălecaseră și mergeau acum pe jos cu săbiile scoase din teacă așteptând un semn de la căpetenia lor: Wulfila.

Împrejur domnea acea tăcere ireală care se așterne în natură când nu se mai aud țipetele viețuitoarelor de noapte, iar cele de zi încă nu îndrăznesc să salute primele raze de soare, tăcere care marchează granița dintre bezna nopții și primele clipe ale zilei. Doar firma stației de poștă începu să scârțâie strident în bătaia brizei mării. Wulfila dădu semnalul coborând cu un gest rapid mâna stângă pe care o ținuse în sus până atunci și se îmbulziră cu toții în spatele zidurilor, cu săbiile în mâini, apoi, în semiîntunericul care mai domnea încă printre ruine, începură să străpungă de zor corpurile

care se vedeau pe jos, cufundate în somn. Dar, destul de repede, un cor de înjurături însoţi descoperirea înşelătoriei căreia îi căzuseră pradă. Pe sub pături nu erau decât nişte biete grămezi de paie: călătorii plecaseră deja.

— Căutaţi-i! strigă Wulfila. Trebuie să fie pe-aproape. Luaţi-vă după urme, au cai!

Oamenii săi se repeziră afară, dar rămaseră înmărmuriţi când văzură câmpul cu o sumedenie de focuri aprinse, cu flăcările care se ridicau peste tot şi se înteţeau în bătaia vântului. Părea o adevărată nălucire, pentru că Livia tot nu se vedea, ascunsă cum era pe fundul albiei râului.

— Ce mama dracu' se întâmplă? înjură Wulfila care nu reuşea să-şi dea seama cum de se schimbase totul aşa de repede. Ei au fost, blestemaţii! Căutaţi-i, căutaţi-i peste tot! Trebuie să fie pe-aici!

Oamenii se supuseră şi începură să scotocească împrejurimile, cercetând terenul palmă cu palmă, până când unul dintre ei descoperi urme de oameni şi de copite care duceau către pădure.

— Pe acolo! strigă Wulfila. Au luat-o pe acolo!

Alergară cu toţii la cai şi dădură să pornească spre pădure, dar Livia, dându-şi seama încotro urmau să se îndrepte, îşi îndemnă calul şi ieşi la loc deschis ca să atragă asupra ei atenţia duşmanilor. O altă săgeată de-a ei aprinse încă o căpiţă de paie şi alta şuieră prin aer şi doborî un urmăritor. În aceeaşi clipă, fata strigă:

— Pe aici, nenorociţilor! Prindeţi-mă dacă puteţi! Şi începu să cutreiere înainte şi înapoi, de-a latul ţărmului, trecând printre perdelele dese de fum, apărând pe neaşteptate ca să lovească din nou, ca să-i doboare pe barbari cu ucigătoarele sale săgeţi.

La un semn al lui Wulfila, trei războinici se despărţiră de grup şi porniră în urmărirea ei, în timp ce flăcările, înteţite

de vânt, transformau tot câmpul într-un rug uriaș. Livia îl străpunse cu o săgeată pe unul dintre urmăritori, se feri de atacul altuia și se năpusti cu sabia asupra celui de-al treilea care venea spre ea orbește, strigând ca un apucat. Reuși să pareze lovitura, după care îl izbi cu toată forța calului dintr-o parte, făcându-l să se rostogolească în flăcări. Urletele de durere ale barbarului transformat într-o torță umană se pierdură curând în trosnetul năpraznic al flăcărilor care mistuiau totul în cale. Fata porni în galop de-a curmezișul câmpului care ardea, reușind să ajungă la marginea pădurii. Apăru dintr-o dată în fața tovarășilor săi, cu sabia în mână și cu pletele fluturând în vânt, ca o veche zeiță a războiului.

— Plecați de aici! strigă ea. Am fost trădați! Urmați-mă, repede! O să vină îndată peste noi!

— Dar nu înainte de a le lăsa o amintire! răspunse Aurelius, și le făcu semn camarazilor săi pitiți pe după stivele de bușteni pe care Vatrenus le observase cu o seară înainte. La un semn al lui Aurelius, tovarășii săi tăiară cu securile și cu săbiile funiile care le fixau și Batiatus le împinse pe povârniș, făcându-le să se rostogolească de-a lungul pantei. În scurt timp, trunchiurile luară viteză și o porniră vijelios la vale, sărind peste toate ridicăturile de pământ, semănând panică și moarte în rândul călăreților lui Wulfila care încercau să găsească adăpost în pădure. Alții o luară printre căpițele de paie care ardeau și le împrăștiară stârnind roiuri de scântei, făcându-le să se ridice în aer ca niște mingi de foc pe care vântul le transforma în nori ce mistuiau totul în calea lor.

În pădure, încălecară cu toții și Aurelius îi întinse o mână lui Romulus ca să-l ajute să urce în șaua lui Juba, apoi o porniră pe urmele Liviei care părea să știe încotro trebuiau să meargă. Într-o goană nebună, o luară pe o cărare ascunsă prin tufele dese și, peste puțin timp, se aflară din nou pe o

veche ramificație a șoselei Popilia, devenită acum un drum ceva mai larg care se piedea printre rugii de mure și puieții de stejar. Livia descălecă dintr-o săritură și le arătă, ceva mai sus, o trecere prin pădure.

— Descălecați și veniți după mine, ținând caii de căpăstru. Ultimul să încerce să șteargă urmele.

Orosius se oferi să facă el asta, tăie un mănunchi de crengi și întorcându-se pe unde veniseră, șterse urmele oamenilor și ale cailor. Între timp, Livia dăduse ocol tufărișului des care întrerupea drumeagul, până când se opri la capătul unui delușor, acoperit cu vegetație deasă de liane și de iederă. Încercă peretele verde în mai multe locuri cu arcul, până când acesta se afundă complet în perdeaua de verdeață.

— Pe aici, spuse ea. Am găsit o trecere.

Dădu într-o parte și în alta tulpinile plantelor agățătoare și ieși la iveală o trecere săpată în gresia din care era formată colina. Oamenii o urmară unul câte unul, după care Orosius aranjă în urma lor vegetația, acoperind complet trecerea. Când se întoarse și el, îi văzu pe toți cum priveau mirați în jur. Lumina zilei pătrundea prin frunziș și se puteau distinge contururile unei grote care îi ascundea vederii.

— Este o veche peșteră închinată zeului Mitra, neatinsă de sute de ani, folosită în vremuri de demult de marinarii orientali care acostau la Fanos, le explică Livia. Eu am fost aici doar o dată ca să mă adăpostesc. Este o adevărată minune că mi-am amintit de locul acesta. Dumnezeu cred că este cu noi, dacă ne arată în felul acesta calea izbăvirii.

— Dacă Dumnezeul tău este alături de noi, atunci are un mod destul de ciudat ca să ne-o arate, își exprimă părerea Vatrenus. Și, pe mai departe, ca să fiu sincer, aș prefera să ne mai lase în pace și să se mai ocupe și de alții.

— Adunați toți caii în partea asta mai întunecoasă și încercați să-i liniștiți. Urmăritorii noștri vor ajunge aici

dintr-o clipă în alta și, dacă ne descoperă, de data asta am încurcat-o.

Nici nu sfârșise bine de vorbit că pe drum se auzi tropot de copite. Livia se apropie de locul pe unde intraseră și privi pe furiș afară: Wulfila se apropia în fruntea cetei sale și trecea mai departe într-o goană nebunească. Fata respiră ușurată și vru să se întoarcă spre tovarășii săi ca să le spună că pericolul trecuse, dar se răzgândi imediat. Zgomotul galopului de afară încetase pe neașteptate și se auzea acum zgomotul înăbușit al cailor la pas care se întorceau de unde veniseră. Livia le făcu semn celorlalți să nu facă nici un zgomot și aruncă o privire afară, în timp ce Aurelius se apropia de ea după ce lăsase frâul lui Juba în mâinile lui Batiatus.

Wulfila se afla acum la nu mai mult de douăzeci de pași de intrarea în galerie și se înălța cu pieptul și cu umerii pe deasupra tufelor care ascundeau vechiul traseu al șoselei romane. Îngrozitor la vedere, cu fața neagră de funingine, ochii roșii, cicatricea care îi strâmba fața, își rotea împrejur privirile ca un lup care adulmecă prada. În urma lui veneau războinicii barbari; răspândiți în formă de evantai cercetau peste tot pădurea, în căutare de urme. În interiorul galeriei, fugarii își țineau respirația, simțind pericolul care-i amenința și strângeau în pumn mânerul sabiei, gata, ca întotdeauna, să dea o luptă pe viață și pe moarte fără să se mai întrebe de ce.

Ceata de barbari se răspândi în împrejurimi ca să caute alte posibile căi de fugă, apoi, dându-și seama că totul era în zadar, Wulfila îi chemă la el și se întoarse pe unde venise.

— M-am întâlnit cu Stefanus înainte de a se lumina de ziuă, spuse Livia. Mi-a spus că Anthemius ne-a vândut. Din păcate, nu am banii pe care vi i-am promis, cel puțin deocamdată.

Ambrosinus se apropie de ei.

— Dar... nu înțeleg.

— E simplu, îi răspunse Livia. În Răsărit, împăratul Zenon a luat din nou puterea, alungându-l pe Basiliskos, și vrea să aibă relații bune cu Odoacru. Poate că a aflat de înțelegerea cu Anthemius care, în felul acesta, s-a aflat în dificultate și probabil că n-a avut altă posibilitate decât să-l sacrifice pe Romulus în condițiile noii conjuncturi politice.

— Și ce facem acum cu băiatul? întrebă Vatrenus.

— Am putea să-l luăm cu noi, răspunse Aurelius.

— Stați puțin... încercă să intervină Livia.

— Și unde? întrebă Demetrios fără s-o ia în seamă. Odoacru va trimite în urmărirea noastră toți oamenii săi, nu ne va da nici o clipă de răgaz, nici un moment de liniște. Să nu ne facem iluzii pentru că barbarii aceia au plecat. O să se întoarcă exact atunci când ne vom aștepta mai puțin și o să plătim scump. Cred că ar fi bine ca asta să fie clar pentru toți.

— Și, după tine, ce-ar trebui să facem? îl întrebă Aurelius. Să negociem o recompensă cu barbarii și să-l predăm noi pe băiat?

— Ei, stați o clipă! spuse Batiatus. Vreau să pricep și eu despre ce este vorba, ar trebui să-mi explice cineva...

— Dacă mă forțați să vorbesc, ce naiba... mai încercă să spună Livia.

Romulus privi în jurul său, îngrijorat de sporovăiala aceea înverșunată, de discuția aceea care trecea pe deasupra lui, fără ca prezența sa să fie luată în seamă: și de această dată, soarta lui se afla în mâinile altora. Acum, când nu mai era vorba despre o recompensă care ar fi trebuit plătită, pentru oamenii aceia el nu mai era decât o povară, o prezență nedorită. Aurelius își dădu seama de starea lui sufletească, îi citi în priviri umilința și dezamăgirea, așa că încercă să repare totul:

— Ascultă, ei nu...

Dar vocea lui Ambrosinus îl întrerupse, o voce care nu se făcuse niciodată auzită atât de plină de mânie și de indignare.

— Gata! exclamă el. Ascultă tu, însă, și ascultați cu toții! Am venit acum mulți ani în această țară, din Britannia, într-o solie, alături de alte persoane, pentru a vorbi cu împăratul. Ceream ajutor pentru locuitorii insulei noastre, oprimată de un tiran nemilos, sătulă de jafurile neîncetate și de violențele sălbatice ale barbarilor. În timpul călătoriei, i-am pierdut pe mulți dintre tovarășii mei, răpuși de frig, de boli, de atacurile tâlharilor. Numai eu am reușit să ajung unde trebuia și nici măcar nu am fost primit de împărat. Împăratul era o marionetă neputincioasă în mâinile altor barbari: n-a vrut să mă asculte. În scurtă vreme am ajuns să trăiesc în mizerie, supraviețuind doar datorită cunoștințelor mele de medicină și de alchimie, până când am devenit preceptorul acestui băiat. L-am urmat și l-am ajutat, la bine și la rău, în momentele de bucurie și în cele disperate, de umilință și de captivitate, și pot să vă spun că el dă dovadă de mai mult curaj, înțelegere și noblețe sufletească decât orice altă ființă pe care am cunoscut-o.

Amuțiră cu toții, impresionați de spusele acelui orator improvizat care, spunând toate acestea, își puse o mână pe umărul lui Romulus și-l aduse în mijloc, ca pentru a-l impune atenției tuturor. Apoi, pe un ton mai reținut, dar mai solemn, continuă:

— Eu îi cer acum să asculte rugămintea supușilor săi din Britannia, lăsați de mulți ani în voia soartei, și să le vină în ajutor, îl rog să înfrunte împreună cu mine alte primejdii și alte privațiuni, cu sau fără ajutorul vostru.

Cei de față îl priviră uluiți, după care se priviră unul pe altul, ca și cum nu le venea să-și creadă urechilor.

— Știu ce aveți în minte, v-o citesc din priviri, mai spuse Ambrosinus. Credeți că nu sunt în toate mințile, dar vă înșelați. Acum, că nu v-ați primit recompensa și nu vi se recunoaște meritul de a fi dus la bun sfârșit această misiune, nu vă mai rămân decât două alternative: îl puteți preda pe

Romulus Augustus dușmanilor săi, primind, poate, o răsplată destul de mare, îl puteți trăda pe împăratul vostru, pătându-vă conștiința cu o crimă îngrozitoare, dar n-o să faceți așa ceva. Am avut posibilitatea să vă cunosc în acest scurt timp în care am stat împreună și am văzut că în voi persistă ceea am crezut pierdut de secole întregi: bravura, curajul și credința adevăraților soldați ai Romei. Altfel, ne puteți lăsa să plecăm, redându-ne libertatea.

Privirea lui Ambrosinus se opri asupra mânerului sabiei care atârna la cingătoarea lui Aurelius.

— Sabia aceea va fi talismanul nostru, iar călăuza noastră străvechea profeție pe care doar eu și el o cunoaștem.

În spațiul acela larg, se așternu o tăcere adâncă. Cu toții erau impresionați de cuvintele acelui bărbat înțelept, de demnitatea și de curajul micului suveran fără tron și fără armate.

— Eu vin cu tine, *Ambrosine*, spuse Romulus, oriunde ai vrea să mă duci, cu sau fără sabia aceea. Dumnezeu o să fie cu noi.

Îl luă pe bătrân de mână și vru să iasă din grotă.

Aurelius îi tăie calea.

— Aș putea să te întreb cum credeți că ați putea ajunge acolo sus?

— Pe jos, răspunse scurt Ambrosinus.

— Pe jos, repetă Aurelius, ca și cum ar fi vrut să se convingă că auzise bine.

— Așa.

— Și când o să fiți afară, interveni ironic Vatrenus, dacă veți putea face asta, cum o să reușiți să-l învingeți pe acest tiran nemilos despre care vorbeai și barbarii săi înspăimântători, voi doi, un bătrân și un...

— Un copil, continuă Romulus. Asta voiai să spui, nu-i așa? Ei bine, și Iulus, fiul eroului Eneas, era un copil când a părăsit Troia în flăcări și a venit în Italia. Și totuși, a devenit înte-

meietorul celei mai mari națiuni din toate timpurile. Eu nu am nimic să vă dau, nu am averi, nici bani, și nici nu posed nimic ca să vă pot despăgubi. Pot să vă spun doar că n-o să vă uit niciodată, că veți rămâne pentru totdeauna în inima mea, chiar de-ar fi să trăiesc o sută de ani... Vocea îi tremura de emoție. Tu Aurelius, și tu, Vatrenus, și Demetrios, Batiatus, Orosius și, mai ales tu, Livia, nu mă uitați... Adio. Se întoarse către învățătorul său. Hai, *Ambrosine*, să pornim la drum.

Ajunseră la intrarea în grotă, dădură în lături vegetația și o porniră pe cărare. Atunci, Aurelius apucă frâul lui Juba, îi privi în ochi pe camarazii săi și spuse:

— Eu mă duc cu ei. Cuvintele lui sunau ca și cum ar fi spus cel mai evident lucru de pe lume.

Vatrenus își reveni din starea sa de uluire.

— Chiar asta ai de gând? spuse el. Așteaptă, luate-ar naiba, așteaptă, unde te duci? Și porni în urma lui.

Livia zâmbi, ca și cum nici nu se aștepta la altceva, și porni și ea, trăgându-și după ea calul. Batiatus se scărpină în creștet.

— E atât de departe Britannia asta? îi întrebă el pe ceilalți doi.

— Cred că da, răspunse Orosius. Mă tem că este la capătul pământului, după cum mi-au spus unii.

— Atunci, ar fi bine să ne grăbim. Își fluieră calul și porni și el, prin perdeaua verde a plantelor agățătoare, către lumina soarelui.

Ambrosinus și Romulus, care se aflau deja departe pe cărare, auziră zgomotul de crengi rupte de pașii din spatele lor și tropotul domol al copitelor, dar își continuară drumul. Apoi, dându-și seama că mergeau cu toții în aceeași direcție, Romulus se opri și strânse brațul lui Ambrosinus; se întoarse încet și ceilalți se opriră în fața lui. Întrebă:

— Unde vă duceți?

Aurelius făcu un pas înainte:

— Chiar credeai că o să te părăsim? spuse el. Începând din clipa asta, dacă tu o vrei, ai o armată. Mică, dar curajoasă. Și credincioasă. *Ave, Caesar!* Scoase sabia din teacă și i-o înmână. În clipa aceea, o rază de soare ieși dintre nori și pătrunse printre ramurile pinilor și ale stejarilor, revărsându-și strălucirea asupra băiatului și a sabiei sale, o lumină magică, parcă ireală.

Romulus îi înapoie sabia lui Aurelius, zâmbind:

— Ține-o tu pentru mine, spuse băiatul.

Aurelius îi întinse mâna și-l ajută să urce pe cal în fața sa, apoi le făcu semn celorlalți să-i dea catârca lui Ambrosinus.

— De-acum ne așteaptă un drum lung și primejdios, spuse el. Peste două sau trei zile o să ajungem în valea Padului, în locuri deschise, fără posibilitatea de a ne furișa, așa că putem fi văzuți foarte ușor.

— Așa este, răspunse Ambrosinus. Dar vom avea un aliat de nădejde.

— Ei da! Care?

— Ceața, îi răspunse bătrânul.

— Poate că Stefanus ne va mai ajuta în vreun fel, spuse Livia. Venise cu barca sa ca să ne dea o mână de ajutor. Poate că o să ne dea măcar o parte din banii pe care ni-i promisese sau măcar niște provizii. Valea Padului este întinsă, zilele sunt scurte și cețoase: n-o să fim așa ușor de recunoscut.

— Ai dreptate, o aprobă Aurelius. Dar, după aceea, va trebui să traversăm Alpii și asta în plină iarnă.

XXII

Stefanus văzu ceata lui Wulfila apărând la marginea pădurii, doar vreo șase oameni cu totul, și le ieși înainte, încercând să se poarte cât mai natural:

— Unde sunt ceilalți? întrebă.

— I-am împărțit pe mai multe grupuri și i-am trimis să caute primprejur. Sunt sigur că se află pe aici pe undeva. Cu bătrânul acela și cu băiețașul nu se pot îndepărta prea mult.

— Da, dar vremea se strică și asta nu ne este de ajutor, îi răspunse Stefanus.

Într-adevăr, dinspre mare se vedea o îngrămădire de nori negri și, îndată după aceea, începu să cadă o ploaie rece amestecată cu măzăriche.

Focul, care mistuise de-acum mirișteа și clăile de paie, se stinse de tot, lăsând în urmă pământul înnegrit din care încă mai ieșeau aburi. Buștenii rostogoliți în vale se opriseră când dăduseră de vreun obstacol sau ajunseseră până pe plajă sau în albia râului.

Stefanus clănțănea din dinți de frig și tremura ca varga, dar mai găsi puterea să vorbească.

— Chestia asta n-o să-i placă lui Odoacru și nici solilor trimiși de Zenon. N-aș vrea să fiu în pielea ta când va trebui să spui ce s-a întâmplat. Și să nu crezi că eu am să-mi risc situația ca să te salvez pe tine. Ți-au scăpat de sub nas un bătrân și un copil, cu toate că aveai la dispoziție șaptezeci de paznici. Este de necrezut: s-ar putea crede că te-ai lăsat corupt ca să-i lași să fugă.

— Mai taci! mârâi Wulfila. Dacă m-ai fi anunțat din vreme, i-am fi prins pe toți.

— Nu s-a putut. Omul lui Anthemius de la Napoli a pregătit atât de bine evadarea lor încât eu însumi le-am pierdut urma și ei nu au mai dat nici un semn de viață. Ce ți-aș fi putut spune? Singurul loc sigur de întâlnire era aici, pentru a se îmbarca pe corabie. Și exact acest lucru ți l-am spus.

— Nu reușesc să pricep de partea cui te afli cu adevărat, dar fii atent ce faci. Dacă te prind că faci un joc dublu o să te fac să blestemi ziua în care ai venit pe lume.

Stefanus nu mai avu putere să-i mai răspundă ceva.

— Dă-mi ceva să pun pe mine, spuse el. Nu vezi că am înghețat de frig?

Wulfila îl măsură din cap până în picioare cu un rânjet disprețuitor, apoi luă pătura pe care o avea atârnată la șa și i-o aruncă la picioare. Stefanus o luă și și-o puse pe umeri, înfășurându-se cu ea până la bărbie.

— Ce ai de gând să faci acum? întrebă când se mai opri din tremurat.

— Să-i prind. Cu orice preț. Oriunde s-ar afla.

— Dar asta ar putea dura mult timp. Dacă nu i-ai prins acum când aproape că-i aveai în mână, s-ar putea să nu reușești nici în continuare. Timpul le este favorabil lor. În plus, de la Capri s-ar putea răspândi zvonuri ciudate și asta ar crea niște situații absurde.

Wulfila se hotărî în cele din urmă să coboare de pe cal și gâtul lui Stefanus putu să-și recapete o poziție mai normală.

— Ce vrei să spui? întrebă barbarul.

— Simplu: dacă apare zvonul că împăratul a fugit, cineva ar putea profita de aceasta, cu consecințe foarte grave. Wulfila ridică din umeri. Și, în plus, dorința lui Odoacru, continuă Stefanus, era ca el să-și petreacă restul zilelor pe insula aceea și așa trebuie să se întâmple. Nimeni nu trebuie să-și dea seama că băiatul a dispărut.

— Ce-ar trebui să fac?

— Trimite la Capri un om în care să ai toată încrederea. Pune-l să-l înlocuiască pe Romulus Augustus cu o sosie, un băiat de vârsta lui, îmbrăcat la fel şi fă astfel încât nimeni să nu-l poată vedea de aproape, cel puţin câteva luni de acum înainte, până ce-i vei schimba pe toţi servitorii, ca şi pe oamenii care trebuie să-l păzească. Pentru oamenii de rând, şi nu numai pentru ei, el nu a ieşit niciodată din *villa* şi nici nu a părăsit vreodată insula. Şi nici nu o va părăsi vreodată. M-ai înţeles?

Wulfila dădu din cap aprobator.

— După aceea, va trebui să-i raportezi despre cele întâmplate lui Odoacru. Şi va trebui s-o faci tu în persoană.

Wulfila dădu din cap afirmativ, stăpânindu-şi cu greu furia. Îl ura pe intrigantul acela de la curtea imperială, dar îşi dădea seama că, în momentul acela, aşa soios şi rebegit cum era, înfăşurat cu totul în pătura aceea pentru cai, se afla, cu certitudine, într-o situaţie mai bună decât a sa. Îi făcu semn să-l urmeze şi ajunseră la clădirea vechii staţii de poştă care, prin poziţia sa mai retrasă, nu fusese atinsă de incendiu şi aşteptară acolo să se întoarcă oamenii trimişi în căutarea fugarilor. Stând acolo, Stefanus îşi aduse aminte un alt lucru despre care auzise vorbindu-se şi-i făcu semn căpeteniei barbarilor să se apropie ca să nu fie auziţi.

— Anthemius avea informatori şi la Capri, chiar pe corăbiile cu care i-ai urmărit pe fugari şi unul dintre ei a reuşit să-mi transmită, printre alte informaţii, o poveste ciudată... începu el. Wulfila îl privi bănuitor. Se pare că unul dintre oamenii aceea ar avea o sabie formidabilă, o sabie cum nu s-a mai văzut. Nu ştii nimic despre asta?

Wulfila îi evită privirea şi era suficient de încurcat ca să se vadă limpede că mintea:

— Nu ştiu despre ce vorbeşti.

— Ciudat. Îmi închipui că te-ai luptat din răsputeri pentru ca grupul acela care a dispărut să nu-l ia pe împărat.

— Lumea poate să spună ce vrea. Eu nu știu nimic despre așa ceva. Iar când lupți, îți privești adversarul în ochi, nu-i privești sabia. Și, de altfel, ți-am cerut și eu o informație, dar încă nu mi-ai spus nimic.

— Despre soldatul acela? Știu doar că făcea parte din unitatea pe care Mledo a nimicit-o la Dertona și că se numea Aurelius.

— Aurelius? Aurelius ai spus?

— Da. De ce, îți spune ceva numele acesta?

Wulfila rămase câteva momente pe gânduri, apoi spuse:

— Sunt sigur că l-am mai văzut cândva: cu mult timp în urmă. Eu nu uit niciodată o persoană pe care am văzut-o chiar și o singură dată. Dar aceasta nu mai are acum nici o importanță. Omul acela a pierit în mare în noaptea aceea și, după toate probabilitățile, a sfârșit mâncat de pești.

Primii oameni de-ai săi veniră după câtva timp, obosiți, cu caii în spume, și se vedea de pe chipurile lor că toate căutările fuseseră zadarnice. Parcă ieșit din minți, Wulfila îi biciui.

— Să nu-mi spuneți că nu i-ați găsit. Șapte oameni călări nu dispar fără urme, nenorociților!

— Dar am căutat peste tot, spuse unul dintre ei. Poate că aveau pe aici vreo ascunzătoare. Ei au trăit dintotdeauna prin locurile astea, le cunosc mai bine decât noi. Sau poate că i-a adăpostit careva.

— Trebuia să scotociți prin toate casele, să-i faceți pe țărani să vorbească. Ce, nu mai știți cum se face așa ceva?

— Am făcut și asta. Dar mulți dintre oamenii de pe aici nu înțeleg limba noastră.

— Se prefac că n-o înțeleg! urlă Wulfila.

Stefanus îl privea nepăsător, fără să intervină în nici un fel, dar, în sufletul său, se bucura văzând-o pe fiara aceea

cuprinsă de o spaimă cumplită. Alte grupuri de luptători barbari se întoarseră către prânz.

— S-ar putea să le găsim urmele mai la nord, spuse unul dintre călăreți. Și, în orice caz, punctul de întâlnire este la Pesaro: cei care ajung primii îi așteaptă pe ceilalți. Acum, ce facem?

— Pornim iar să-i căutăm, răspunse Wulfila. Chiar acum.

Stefanus se pregătea să se despartă de el.

— Îmi închipui că o să ne mai întâlnim la Ravenna. Eu rămân aici ca să aștept să mă ia corabia. Îi făcu barbarului semn să se apropie din nou. Este adevărat că sabia aceea avea mânerul din aur și de forma unui cap de acvilă?

— Habar n-am de așa ceva. Nu știu despre ce vorbești, îi răspunse Wulfila.

— Așa o fi, dar, dacă îți cade în mână sabia aceea, ține minte că există cineva care ar fi dispus să plătească oricât pentru ea, să te îngroape chiar în aur. M-ai înțeles? Nu fi prost, dacă se întâmplă să o găsești, dă-mi de veste și eu voi face în așa fel încât să te scalzi în bogăție tot restul zilelor tale.

Wulfila nu răspunse, îi aruncă timp de câteva clipe o privire enigmatică, apoi dădu semnalul de adunare pentru oamenii săi, le ordonă să se împrăștie în evantai și porni împreună cu ei în galop în toate direcțiile, conducând el însuși grupul care se îndrepta către nord. Merseră zile întregi, bătând toate drumurile, dar fără nici un rezultat și, în cele din urmă se întâlniră cu grupul care plecase mai înainte, la porțile orașului Pesaro. Vremea se înrăutățise peste tot și cădea o ploaie măruntă, dar insistentă, care făcea ca drumurile să se umple de noroi, iar pe câmp să nu se mai poată merge cu nici un chip, în timp ce pe înălțimile din zare zăpada se așternuse până aproape de poale. Avangarda pe care o trimiseseră cu ceva vreme înainte lăsaseră la toate

garnizoanele din cale informația că era căutat un grup de cinci bărbați și o femeie, însoțiți de un bătrân și de un băiat. Era posibil ca, mai devreme sau mai târziu, cineva să-i observe. Wulfila porni după aceea în goana mare către Ravenna, acolo unde îl aștepta cea mai grea încercare: întâlnirea cu Odoacru.

Magister militum îl primi în una dintre camerele apartamentului imperial în care locuia și, din privirea lui, Wulfila își dădu seama că era deja la curent cu cele ce se petrecuseră și că, în orice fel s-ar fi dezvinovățit, n-ar fi putut decât să-l înfurie și mai tare. Așteptă, așadar, ca șeful lui să izbucnească și abia după aceea să spună și el ceva.

— Cei mai buni oameni ai mei! începu Odoacru. Locțiitorul meu în persoană batjocoriți de o mână de amărâți, de romani fără vlagă: cum de s-a putut întâmpla așa ceva?

— Nu erau deloc fără vlagă, răspunse înțepat Wulfila.

— Asta e limpede. Fără vlagă ați fost voi.

— Ia seama, Odoacru, nici măcar tu nu-ți poți permite să-mi vorbești astfel.

— Acum mă și amenințI? După ce ai dat greș atât de rușinos în misiunea pe care ți-am încredințat-o, mai îndrăznești încă să mă amenințI? Să-mi spui imediat tot ce s-a întâmplat, dar totul, de-a fir-a-păr. Trebuie să înțeleg ce fel de oameni am în jur, trebuie să știu dacă ați devenit mai slabi și mai neputincioși decât romanii pe care i-am cucerit și i-am supus.

— Ne-au luat pe neașteptate într-o noapte cu furtună, s-au cățărat pe stânca dinspre miazănoapte, un perete practic inaccesibil. Au fugit printr-un tunel secret care dădea pe malul mării. Deși s-au întâmplat toate acestea, am trimis să patruleze prin apele din jur cele două bărci pe care le aveam cu noi, dar chiar și forțele naturii ne-au fost potrivnice: chiar atunci când furtuna începea să se potolească, s-a pornit

să erupă vulcanul și barca lor a dispărut parcă mistuindu-se într-un nor de funingine prin care nu se mai putea vedea nimic. Am văzut cum marea l-a înghițit pe cel care le era căpetenie, același care mai încercase o dată să-l elibereze pe băiat aici, la Ravenna, dar tot nu m-am dat bătut.

— Ești sigur de ce spui? întrebă Odoacru uluit. Ești sigur că era același om? De unde știi că nu te înșeli, dacă era atât de întuneric după cum spui?

— L-am văzut cum te văd pe tine acum și este imposibil să mă înșel. În plus, nu mi se pare de mirare: cine a mai încercat o dată și a dat greș, poate încerca și a doua oară chiar dacă întâlnirea față în față cu el, la o asemenea distanță, m-a mirat foarte tare.

— Continuă, îl îndemnă Odoacru, nerăbdător să asculte mai departe o asemenea istorie ciudată.

— Puteam crede că s-au scufundat, își reluă povestirea Wulfila, că se zdrobiseră de stâncile de la țărm pentru că pluteau într-o beznă de nepătruns, dar ei au traversat munții Apenini și am ajuns în același timp cu ei, deși, fiind romani, cunoșteau mai bine locurile. Din păcate, chiar în momentul în care eram gata să-i prind, mi-au scăpat din nou și oricât ne-am străduit și eu și oamenii mei, n-am mai reușit să dăm de urma lor. În orice caz, este clar că știau unde erau închiși prizonierii, știau că peretele de nord nu era păzit de obicei cu prea mare strășnicie și cunoșteau o cale de scăpare despre care noi nu știam că există, așa că se poate să fi fost informați de cineva.

— De cine? izbucni Odoacru.

— Putea fi oricine: un servitor, un hamal, un brutar sau un potcovar, una dintre bucătărese sau o... prostituată, de ce nu? Dar a fost cu siguranță amestecat un personaj important, altfel cum ar fi putut ști de coridorul acela secret? Am limitat cât am putut contactele dintre vilă și restul insulei, dar de izolat cu totul era imposibil.

— Dacă ai vreo bănuială, vorbește.

— Poate Anthemius: el putea foarte bine să cunoască *villa* de pe insula Capri, se pare că la Napoli are mulți prieteni. Și chiar și Stefanus...

— Stefanus este un tip inteligent, foarte capabil și are un simț practic deosebit, așa că-mi este foarte necesar în relațiile mele cu Zenon, răspunse Odoacru, dar se vedea bine că spusele lui Wulfila îl puseseră pe gânduri. Își dădea seama că acțiunea fusese îndeplinită de niște oameni cu un curaj și o pricepere incredibile, dovedind o șiretenie extraordinară: chiar în momentele acelea își dădea seama cât va fi de greu, dacă nu chiar cu neputință, să domnească peste țara aceea doar prin forța unei armate pe care toți o vedeau ca străină, violentă și crudă, într-un cuvânt, barbară. Înțelese că trebuia să aibă în jurul său mai multe capete luminate decât săbii, cunoaștere mai mult decât forță și că, în mijlocul sutelor de războinici care-i păzeau palatul, el era mai expus și vulnerabil decât pe un câmp de bătălie. Și se simți timp de o clipă amenințat de un băiețaș de treisprezece ani, aflat acum în libertate, protejat și de negăsit: își aduse aminte de cuvintele de răzbunare rostite de el în fața corpului mamei sale, jos, în cripta bazilicii. Adăugă cu îngrijorare în glas:

— Și acum ce ar trebui să facem?

— Am luat deja niște măsuri, îi răspunse Wulfila. Am pus să fie înlocuit băiatul cu o sosie: un alt copil, de aceeași vârstă și statură, îmbrăcat la fel ca el, care va locui tot acolo dar de el nu se vor apropia decât persoane de cea mai mare încredere. Ceilalți îl vor putea vedea doar de la distanță. În scurt timp, voi schimba toți paznicii și voi pune să fie aduși alți servitori, astfel încât cei noi să nu poată avea nici un termen de comparație și să creadă că acela este adevăratul Romulus Augustus.

— Nu credeam că eşti în stare să faci un plan atât de inteligent. Este mai bine aşa, dar nu vreau să ştiu cum vei face să-l prinzi pe băiat şi pe cei care sunt cu el.

— Dă-mi un decret prin care îmi acorzi puteri depline în privinţa asta şi posibilitatea de a pune un premiu pe capul lui. Nu se poate să ne scape. Este cel mai ciudat grup care s-a văzut vreodată şi nu va fi prea greu să le luăm urma. Mai devreme sau mai târziu, o să trebuiască să iasă ei la iveală, au nevoie de hrană, trebuie să-şi caute un adăpost: pe vremea asta nu se mai poate dormi sub cerul liber.

— Dar nici nu ştii măcar în ce direcţie au luat-o.

— Cred că au luat-o înspre nord, dat fiind că drumul spre răsărit este blocat. Unde s-ar putea duce în altă parte? Sunt nevoiţi să încerce să plece din Italia. Iar vreme prielnică pentru navigaţie deja nu mai este.

Odoacru mai medită în tăcere câteva timp. Wulfila îl privea acum ca şi cum l-ar fi văzut pentru prima oară. Se despărţiseră de numai câteva luni şi schimbarea din înfăţişarea regelui barbar era impresionantă: avea părul tuns scurt şi îngrijit, faţa rasă proaspăt, purta o tunică romană albă din in, cu mâneci lungi şi cu două dungi brodate cu fir de aur şi de argint care coborau de la umeri până la poale, era încălţat cu cizme scurte din piele de viţel, împodobite şi ele cu împletituri de lână roşie şi galbenă şi cu şireturi de piele roşie. La gât îi atârna un medalion de argint cu o cruce de aur, iar mijlocul îi era încins cu o centură din zale de argint. La degetul inelar de la mâna stângă purta un inel cu o camee de mare valoare. Nu s-ar fi deosebit prin nimic de un mare demnitar roman, decât poate prin culoarea părului şi a tenului, de un blond roşcat, şi prin pistruii de pe faţă, pe nas şi pe mâini. Odoacru îşi dădu seama de supriza pe care o încerca Wulfila văzându-l cum arăta şi preferă să pună capăt insistenţei cu care era privit.

— Împăratul Zenon mi-a trimis numirea de patrician roman, spuse el, şi aceasta îmi dă dreptul să pun numele meu în faţa aceluia de „Flavius" şi în plus mi s-au acordat puteri depline în vederea administrării acestei ţări şi a regiunilor vecine. O să-ţi dau decretele pe care mi le ceri şi, din moment ce existenţa acelui băiat nu mai are nici o valoare politică, cel puţin în ceea ce priveşte relaţiile noastre cu Imperiul de Răsărit, şi dat fiind că ar putea sta la originea unor grave tulburări, găseşte-l şi ucide-l. Adu-mi capul lui, arde restul şi răspândeşte-i cenuşa. Singurul Romulus Augustus sau Augustulus, cum îi spun în derâdere curtenii săi pe la colţuri, va fi cel care se află la Capri. Pentru toţi şi pentru totdeauna. Cât despre tine, nu te vei întoarce până nu vei executa acest ordin. Îl vei urmări, dacă va fi cazul, chiar şi până la capătul lumii, iar dacă te vei întoarce fără capul lui, o să-l iau pe al tău în schimb. Ştii că sunt în stare de aşa ceva.

Wulfila nu clipi şi nici nu scoase vreo vorbă la auzul acelei ameninţări.

— Pregăteşte decretele acelea, spuse el. Voi pleca îndată ce le am. Şi se îndreptă către ieşire dar, înainte de a trece pragul, se întoarse. Ce hram poartă Anthemius?

— De ce vrei să ştii?

— Ca să înţeleg mai bine cine este acest Stefanus care se pare că a devenit un personaj foarte important aici, la Ravenna.

— Stefanus a făcut posibilă reînnodarea celor mai bune relaţii între Apus şi Răsărit, răspunse Odoacru, şi a contribuit la consolidarea poziţiei mele la Ravenna: o treabă foarte complexă şi delicată pe care tu n-ai putea nici măcar s-o înţelegi. Cât despre Anthemius, a avut parte de sfârşitul pe care-l merita: îi promisese lui Basiliskos o bază de sprijin în lagună, în schimbul protejării lui Romulus; de fapt, uneltea

cu el să mă asasineze. Am poruncit să fie executat prin strangulare.

— Am înțeles, răspunse Wulfila și ieși.

Stefanus debarcă la Rimini abia a doua zi pentru că nava sa fusese nevoită să străbată Adriatica pe un vânt de-a curmezișul, foarte periculos, dinspre nord-est. Din momentul acela, Wulfila făcu în așa fel încât să nu-i scape nici o mișcare a sa. Înțelesese câteva lucruri de mare importanță în privința lui: că sabia aceea îl obseda, cel puțin cât îl obseda pe el însuși, și pentru motive pe care nu le cunoștea, dar care, în mod sigur, aveau de-a face cu puterea și cu banii, dacă era dispus să promită atât de mult. În plus, Stefanus părea să fi moștenit rețeaua de informatori pe care o avusese la dispoziție mai înainte Anthemius, fără să fi fost el însuși implicat în vreun fel în moartea acestuia. În plus, el era omul cel mai abil și mai periculos cu care i se întâmplase vreodată să aibă vreo legătură. A purta tratative cu el era ca și cum ai fi fost dinainte pe terenul lui, pierzând mai mult ca sigur. Cea mai bună soluție pentru Wulfila era, așadar, să vadă dacă Stefanus nu va face vreo mișcare, cum ar fi fost aceea de a se îndepărta de Ravenna. Dacă înțelesese el bine, acest lucru urma să se întâmple destul de curând și, într-un asemenea caz, l-ar fi încolțit de îndată, cu siguranța că va face descoperiri interesante. Între timp, trimisese curieri peste tot ca să ceară informații despre trecerea unui grup de șase sau șapte persoane, printre care un negru uriaș, un bătrân și un băiețaș.

După ce oamenii lui Wulfila se pierduseră în depărtare, mica trupă a lui Aurelius făcuse în așa fel încât să-și piardă urma, trecând prin albia ascunsă a unui pârâu și, apoi, își continuă drumul ținându-se mereu la o oarecare înălțime pe

coastele munţilor, astfel încât să poată ţine sub observaţie pe o rază cât mai largă teritoriul înconjurător. În plus, se împărţiseră în trei, fiecare grup mergând la circa o milă distanţă de celelalte. Batiatus mergea pe jos, acoperindu-se cu o mantie lungă cu glugă care îl ascundea aproape complet oricăror priviri şi mergea singur, astfel încât statura sa părea mai puţin impunătoare decât atunci când se afla în mijlocul celorlalţi tovarăşi de drum. Romulus mergea împreună cu Livia şi cu Aurelius, aşa încât păreau o familie care se muta dintr-un sat în altul cărând după ea modestul avut. Fiecare dintre ei îşi ascundea armele pe sub mantii, iar scuturile, fiind prea mari, fuseseră încărcate pe catârca lui Ambrosinus şi acoperite cu o pătură. Bătrânul fusese acela care sugerase asemenea stratageme, iar Livia alesese itinerariul pe care trebuiau să-l urmeze, dovedind încă o dată că avea o experienţă ca a unui veteran încercat. Zăpada se întindea aproape peste tot, dar nu era atât de înaltă încât să împiedice mersul; temperatura nu era nici ea prea coborâtă, cerul fiind mereu acoperit de nori.

În prima noapte îşi făcură un adăpost improvizat, tăind cu securile crengi de brad şi alcătuind o colibă la adăpostul unei ridicături de teren. Şi, când fură siguri că duşmanii nu se mai aflau pe urmele lor, începură să aprindă şi focul, în special în adâncul pădurilor ca să nu poată fi observaţi din depărtare. În ziua următoare, cerul se însenină şi se făcu mai frig; în felul acesta, aerul mai călduţ şi mai umed care venea dinspre mare se condensa pe înălţimile Apeninilor, formând o perdea groasă de ceaţă care îi ascundea complet de privirile celor de jos. În seara zilei a doua, ajungând în apropierea câmpiei trebuiau să se hotărască dacă să coboare şi s-o traverseze sau să meargă în continuare pe pantele munţilor, îndreptându-se astfel spre apus. Ar fi fost de departe calea cea mai simplă, poate chiar cea mai uşoară, dar

însemna că trebuia să ajungă obligatoriu pe coasta ligurică, înspre Gallia, unde ar fi putut da peste garnizoanele lui Odoacru care probabil fuseseră înștiințate de fuga lor. Nu era exclusă nici posibilitatea ca Wulfila să fi trimis pe la fiecare dintre trecători un om de-al său care să fie în stare să-i recunoască pe fugari, având în vedere că vreo douăzeci dintre războinicii barbari îi puteau recunoaște cu ușurință atât pe Romulus, cât și pe tutorele său pe care-i păziseră câteva săptămâni la Capri. Harta pe care Ambrosinus o copiase din fericire la stația de poștă *Fanum*, devenise foarte prețioasă și, la căderea nopții, se adunară în jurul focului ca să hotărască pe ce drum să meargă și ce aveau de făcut.

— Eu m-aș feri să cobor acum la câmpie și să traversez ținutul Emilia, spuse Ambrosinus. Am fi prea aproape de Ravenna și iscoadele lui Odoacru ne-ar putea găsi. Aș propune să mergem tot prin munți, menținându-ne pe la jumătatea pantelor înspre apus, până în dreptul Piacenței. De acolo, ar trebui să ne hotărâm dacă să continuăm să mergem spre Postumia și de acolo să coborâm către Gallia; sau s-o luăm spre nord, către lacul Verbanus, de unde putem ajunge la trecătoarea care face legătura dintre valea Padului și Rhetia occidentală, aflată acum sub controlul burgunzilor. Ambrosinus își mai amintea că, pe când sosea cu ani în urmă în Italia, observase nu departe de trecătoare, un drumeag nu prea dificil care ducea, prin ținutul locuit de meziați, la un sat rhetic aflat pe creastă, aproape de cumpăna apelor.

— Dacă vreți să ascultați părerea mea, încheie el, eu aș renunța la prima variantă pentru că am fi în permanență pe niște drumuri foarte umblate și, prin urmare, expuși mereu pericolului de a fi descoperiți. Calea prin nord poate fi mult mai grea, obositoare și accidentată, dar tocmai din pricina asta mai sigură.

Aurelius se declară de acord cu el, ca și Batiatus și Vatrenus. Lui Ambrosinus nu-i scăpă faptul că părerea celor trei vechi camarazi era identică: știau că, mergând spre apus urmau să treacă și prin Dertona, unde pe câmpul de bătălie erau împrăștiate osemintele oștenilor romani căzuți în lupta cu barbarii.

XXIII

— Este cale destul de lungă, spuse Livia rupând tăcerea care se aşternuse printre călători. O să ne trebuiască bani şi noi nu avem deloc.

— Aşa este, admise Ambrosinus, ca să cumpărăm de mâncare, taxele de trecere pe poduri şi la trecerea apelor cu pluta, fân pentru cai ca să avem când vom străbate crestele munţilor sau pentru găzduire, când va fi prea frig ca să mai dormim sub cerul liber.

— Ar exista o singură soluţie, îi răspunse Livia. Stefanus ar trebui să se afle acum la Rimini, la *villa* sa de pe malul mării. Nu a rămas dator cu recompensa pentru misiunea pe care am îndeplinit-o şi, chiar dacă nu va putea să ne-o plătească în întregime, nu cred că va refuza să ne ofere măcar un avans. Cunosc locul acela, pentru că m-am întâlnit odată acolo cu Anthemius şi nu mi-ar fi prea greu să ajung la *villă*.

— Putem avea încredere în el? întrebă Aurelius.

— În fond, el se afla la Fanos ca să ne ofere o cale de scăpare. Stefanus trebuie să supravieţuiască, la fel ca şi ceilalţi, şi să se descurce în cazul oricărei schimbări de putere, dar, dacă Anthemius avea încredere în el, înseamnă că ştia el ceva.

— Tocmai asta mă îngrijorează: Anthemius ne-a trădat.

— În primele momente aşa am crezut şi eu, dar, gândindu-mă mai bine, mi-am dat seama că schimbarea împăratului de la Constantinopol l-a pus, probabil, într-o situaţie imposibilă. Poate că a fost descoperit, torturat: noi

nu putem ști ce s-a întâmplat acolo în realitate. În orice caz, voi nu riscați nimic. Voi merge doar eu.

— Nu, vin și eu cu tine, interveni Aurelius.

— Mai bine nu, insistă Livia. Este mai mare nevoie de tine aici, în preajma lui Romulus. O să plec înainte de a se lumina de ziuă și, dacă totul merge bine, o să fiu înapoi poimâine seara. Dacă se întâmplă să nu mă mai întorc, plecați mai departe fără mine. O să vă descurcați cumva: ați trecut și prin situații mai grele.

— Ești sigură că poți să faci drumul acesta atât de repede? întrebă Ambrosinus.

— Da, dacă nu apare ceva neprevăzut, voi fi la Stefanus înainte de lăsarea nopții. În ziua următoare voi pleca de acolo tot așa devreme și până seara voi fi din nou cu voi.

Ceilalți se priviră unii pe alții surprinși.

— De ce vă temeți? îi liniști Livia. Chiar și înainte de a vă cunoaște, m-am descurcat singură de minune și, apoi, m-ați văzut de ce sunt în stare, nu?

Ambrosinus își ridică privirile de pe harta pe care o avea în față.

— Ascultă-mă, Livia, spuse el, când ne despărțim, se creează o stare de încordare. Cine așteaptă peste timpul stabilit își face tot felul de gânduri, tot mai ciudate cu fiecare clipă care trece, își închipuie că s-au întâmplat tot felul de lucruri, parcă numără pașii tovarășului său și încearcă să socotească, iar și iar, cât timp mai este până la întoarcerea lui. Și aproape niciodată explicațiile pe care le caută pentru întârziere nu coincid cu ceea ce s-a petrecut în realitate. Pe de altă parte, cine se află departe și i se ivește în cale ceva neprevăzut se frământă, gândindu-se că ar fi fost de ajuns să-și planifice câteva ore în plus pentru întoarcere pentru ca tovarășii săi să fie scutiți de tot atâtea ceasuri de neliniște și de îngrijorare. Așa că ar trebui să ne stabilim o altă oră de

întâlnire. Dacă nu te întorci până poimâine seara, vom rămâne totuşi aici toată noaptea şi nu vom pleca decât în zori. Dacă nici până atunci nu te întorci, ne vom gândi că un obstacol imposibil de depăşit te împiedică să ajungi la noi. Va trebui să ştii, în acest caz, că vom trece Alpii prin trecătoarea meziaţilor: aceasta pe care o vezi aici, îi arătă el cu degetul pe hartă. Poţi să iei cu tine harta, eu mi-am întipărit-o deja în minte cu toate amănuntele. Te vei putea orienta de aici şi până la trecătoare, aşa încât să ne ajungi din urmă îndată ce vei putea.

— Cred că este cea mai bună soluţie, răspunse Livia. Eu mă duc să mă pregătesc de plecare. Luă hamurile şi se duse la calul său care păştea nu departe de tabără.

Aurelius se duse după ea.

— La Rimini, îi spuse el, o să fii foarte aproape de casă. De acolo n-ai de făcut decât câteva ore cu barca şi ai fi din nou în oraşul tău din lagună. Ce-o să faci?

— O să mă întorc, răspunse Livia. Aşa cum am promis.

— Noi o să mergem în plin necunoscut, continuă Aurelius, urmând visurile unui învăţător bătrân, însoţind un împărat-copil hăituit de duşmani nemiloşi. Nu mi se pare înţeleaptă hotărârea ta de a continua singură un asemenea drum. Oraşul tău de pe apă te aşteaptă, nu-i aşa? Oamenii de acolo poate că îşi fac tot felul de gânduri ştiindu-te plecată de atâta timp. Nu ai pe nimeni drag pe acolo?

Livia părea să privească fix în direcţia văii, înspre pătura de ceaţă din care mai răsăreau doar vârfurile copacilor mai înalţi şi un sătuc agăţat pe povârnişul unui deal. Din coşurile caselor ieşeau şuviţe subţiri de fum, ca nişte rugăciuni de seară către cerul înstelat, iar lătratul câinilor ajungea până la ei înăbuşit de atmosfera grea şi rece care domnea peste câmpia de la picioarele lor. După ce fuseseră nevoiţi să părăsească în grabă staţia de poştă de la Fanos, nu mai

avuseseră niciodată ocazia să stea singuri și din această cauză apăruse un sentiment de nemulțumire și aproape de suferință, fiecare dintre cei doi dând vina pe celălalt că voia să evite chiar și o clipă de intimitate; parcă se temeau că nu va mai exista un motiv atât de puternic ca acela al despărțirii de la Fanos, în stare să-i împingă pe unul în brațele celuilalt, dacă acea intimitate ar fi apărut din nou. Era ca atunci când vezi soarele afundându-se într-o zare cețoasă și pare imposibil ca el să mai poată răsări a doua zi.

— Ți-ai fi imaginat un astfel de sfârșit al misiunii noastre? mai întrebă Aurelius.

— Nu, răspunse Livia. Dar nu cred că asta are prea mare importanță.

— Dar, atunci, ce are importanță?

— Ceea ce simțim în noi. Tu de ce mergi împreună cu ei? De ce te-ai hotărât să-i urmezi pe cei doi?

— Pentru că l-am îndrăgit pe băiatul acela, pentru că nu are pe nimeni care să-l apere, pentru că jumătate din lume ar vrea să-l știe mort și cealaltă jumătate ar fi mulțumită dacă el nu ar mai exista. Pentru că pe umerii săi de adolescent apasă o povară prea greu de dus și care, în cele din urmă, îl va strivi... Sau, poate, mai simplu, pentru că nu știu să fac altceva și nici nu am încotro s-o apuc.

— Și, atunci, cum crezi că ai umeri atât de puternici încât să duci povara aceea în locul lui, ca Hercule când l-a înlocuit pe Atlas care sprijinea bolta cerească?

— Nu cred că răutatea este un răspuns potrivit, răspunse Aurelius întorcându-i spatele.

— Nu, așa este, recunoscu Livia. Iartă-mă. În realitate, sunt furioasă pe mine însămi: pentru că m-am lăsat târâtă în acest joc, pentru că v-am târât și pe voi în aventura aceasta nebunească fără să vă pot răsplăti, nici să vă despăgubesc, pentru că v-am expus unui pericol de moarte.

— Și pentru că ai pierdut controlul asupra operațiunii. Nu te mai afli acum în fruntea celorlalți, ci îi urmezi, fără a ști încotro merg și ce te poate aștepta pe tine însăți.

— Poate că și pentru asta. Sunt obișnuită să fac planuri sigure, nu-mi plac evenimentele neprevăzute.

— Și din cauza aceasta mă ocolești?

— Ba tu mă ocolești pe mine, îl contrazise Livia.

— Poate că... ne este frică de sentimentele noastre... Nu crezi că asta ar putea fi o explicație?

— Sentimente... Nu știi ce vorbești, soldatule. Câți prieteni ai văzut căzând fără viață pe câmpul de luptă, câte orașe și sate pârjolite și rase de pe fața pământului, câte femei siluite? Și mai ai curaj să crezi că, într-o lume ca asta, ar mai fi loc pentru asemenea sentimente?

— Nu păreai să gândești astfel cu ceva timp în urmă. Când vorbeai despre orașul tău, când îl țineai strâns cu brațele pe Romulus și-l înveleai cu mantia, lipindu-l de tine ca să-l încălzești, când călărea pe calul tău.

— Era altă situație: misiunea noastră era, practic, îndeplinită. Băiatul mergea într-un loc în care ar fi fost tratat cu tot respectul cuvenit, voi ați fi primit banii care vi se cuveneau, eu la fel. Erau niște condiții favorabile, cel puțin în momentele acelea.

— Eu sunt sigur că nu era singurul motiv.

— Eram la un pas de a reîntâlni un om pe care-l căutam de mulți ani.

— Și omul acela nu s-a lăsat regăsit, așa este?

— Așa este: de frică, de rușine, nu știu.

— Crede ce vrei. Nu pot juca rolul altuia: nu sunt eroul pe care îl cauți tu și nici măcar un actor în stare să joace rolul acesta. Cred că sunt un bun luptător, adică un om obișnuit în asemenea vremuri. Nimic altceva. Tu vrei pe cineva sau ceva pierdut în noaptea în care fugeai din Aquileia. Băiatul

acela care i-a cedat locul în barcă mamei tale reprezintă pentru tine rădăcina de care ai fost despărțită când erai încă mică. Ceva s-a veștejit în tine în noaptea aceea și tu nu reușești să-l trezești din nou la viață. Apoi, pe neașteptate, ai crezut că un necunoscut, un legionar rănit care rătăcea prin mlaștinile de la Ravenna, hăituit de o hoardă de barbari, ar putea fi chiar întruchiparea acelei fantome de demult, dar nu era decât repetarea unei situații asemănătoare prin care în mintea ta apăruse o asociație de idei: legionarul, barbarii, barca, mlaștina... Se mai întâmplă, Livia, se mai întâmplă, ca în lumea viselor, pricepi? Ca în vis.

O privi drept în ochii acum scăldați în lacrimi pe care ea încerca zadarnic să și le stăpânească, cu dinții încleștați. Continuă să vorbească:

— La ce te așteptai? Ca eu să vin cu tine în orașul tău de pe apă? Că am să te ajut să readuci la viață Aquileia pierdută pentru totdeauna? Nu știu, s-ar fi putut să fie și așa. Orice este posibil și orice este imposibil pentru un om în situația mea, unul care a pierdut tot și nu mai are nici măcar amintiri. Dar tot mi-a mai rămas ceva, singura avere pe care o mai am: cuvântul meu de roman. Așa ceva nu mai este la modă, știu, nu mai găsești asemenea lucruri decât în cărțile de istorie, dar rămâne ca un colac de salvare pentru unul ca mine, un punct de referință, dacă vrei. Și eu mi-am dat cuvântul de onoare în fața unui muribund. I-am promis că o să-i salvez fiul și zadarnic am căutat la început să mă conving că prima încercare m-a scutit de obligații, că mă puteam considera liber chiar dacă eșuasem. Nu puteam face nimic, cuvintele acelui om îmi răsună mereu în urechi și nu există nici o posibilitate de a mă elibera de ele. De aceea te-am urmat la Misenum și de aceea voi continua să stau alături de băiat până când se va afla undeva în siguranță. În Britannia, la capătul lumii, ce știu eu?

— Şi eu? întrebă Livia. Eu nu însemn nimic pentru tine?

— Oh, da, cum să nu, răspunse Aurelius. Tu însemni tot ceea ce eu nu voi putea avea niciodată.

Livia îl fulgeră cu o privire plină de dragoste rănită şi dezamăgită, fără a spune nimic, după care se îndepărtă începând să se pregătească de plecare.

Ambrosinus se apropie de ea ţinând în mâini un sul mic de pergament cu itinerariul trasat pe hartă.

— Uite-ţi harta, spuse bătrânul. Mi-aş dori să nu ai nevoie de ea şi să ne vedem mâine seară.

— Mi-o doresc şi eu, îi răspunse Livia.

— Poate că misiunea aceasta nu ar fi neapărat necesară...

— Este absolut necesară, replică fata. Închipuie-ţi că un cal şchioapătă sau că vreunul dintre noi se îmbolnăveşte sau că trebuie să luăm o barcă. Dacă vom avea bani, călătoria noastră va fi mult mai rapidă şi cu spor, dar, dacă ar trebui să cerem ajutor pe undeva am fi nevoiţi să ne expunem, am fi imediat observaţi... Stai liniştit. Mă întorc eu.

— Sunt sigur de asta. Dar până atunci o să stăm cu toţii ca pe ghimpi, în special Aurelius...

Livia lăsă privirile în jos fără să mai spună nimic.

— Încearcă să te odihneşti puţin, spuse Ambrosinus şi se îndepărtă.

Livia se trezi înainte de revărsatul zorilor, puse frâul calului, îşi luă pătura şi armele, după care înşeuă animalul.

— Fii atentă, te rog, răsună glasul lui Aurelius în spatele ei.

— O să fiu atentă, răspunse Livia. Ştiu să-mi port de grijă.

Aurelius o atrase la pieptul său şi o sărută. Livia îl îmbrăţişă strâns timp de câteva clipe, apoi sări în şa.

— Ai grijă de tine, îi spuse ea bărbatului.

Dădu pinteni calului și se avântă în galop. Merse prin pădure până ajunse la valea râului Ariminum și merse câteva ore la pas pe malul apei, ca și cum ar fi urmat o călăuză de încredere care s-o conducă drept la țintă. Cerul era din nou acoperit de nori groși, negri și bolovănoși pe care îi aducea vântul dinspre mare și, dintr-o dată, începu să plouă. Livia încercă să se ferească pe cât posibil de stropii de ploaie, și-și continuă drumul până la drumeagul aproape pustiu, fără a întâlni decât câțiva drumeți grăbiți, mai ales țărani sau servitori surprinși de vremea rea pe când se duceau la muncă.

Către seară zări în depărtare Rimini și se abătu spre sud, lăsând orașul în stânga. Putea vedea clar zidurile și, mai în depărtare, înălțimile amfiteatrului, în bună parte ruinate. *Villa* lui Stefanus îi apăru în față după ce traversă șoseaua Flaminia, cu lespezile sale de bazalt lucios ca fierul udat de ploaie. Părea o fortăreață, cu două turnuri mici care străjuiau poarta de la intrare și cu o platformă pentru rondul de pază pe zidurile înconjurătoare. Oameni înarmați supravegheau intrarea și patrulau sus, pe ziduri, și Livia se feri să apară în fața porții pentru că nu voia să se facă remarcată. Dădu ocol zidurilor până când observă un servitor ieșind pe o portiță din dreptul grajdurilor și se apropie de el.

— Stăpânul tău, Stefanus, este acasă?

— Da' de ce vrei să știi? întrebă încruntat omul. Du-te la poartă și întreabă acolo.

— Dacă este acasă, spune-i că prietenul pe care l-a întâlnit la Fanos acum două zile este aici și are o vorbă cu el. Apoi scoase una dintre ultimele monede care-i mai rămăseseră și i-o strecură omului în palmă.

Acesta privi banul, apoi o privi și pe Livia, tremurând în bătaia ploii. Spuse:

— Așteaptă, după care dispăru din nou după ziduri. Se întoarse după puțin timp și, gâfâind, spuse simplu:

— Repede, intră.

Legă cu mâna lui calul de un inel de fier fixat în perete, sub o ieșitură a acoperișului și o conduse înăuntru. Intrară pe un coridor care ducea spre interiorul clădirii, până la o ușă închisă în fața căreia o lăsă singură. Fata ciocăni ușor și imediat se auzi zgomotul unui zăvor, după care în fața ei apăru Stefanus care spunea:

— În sfârșit! Nu mai speram să te văd. Am stat zilele astea ca pe ghimpi, nu mai știam nimic despre tine... Intră, hai, usucă-te. Ești udă leoarcă.

Livia intră într-o încăpere largă, în mijlocul căreia ardea un foc mare de care se apropie ca să se încălzească. Stefanus chemă două servitoare:

— Aveți grijă de musafira mea, le porunci el. Pregătiți-i o baie și haine curate ca să se schimbe, repede.

Livia încercă să-l oprească.

— Nu am timp, m-am gândit că mai bine aș pleca imediat, nu vreau să risc nimic.

— Nici să nu te gândești. Ești într-un hal fără hal. Nimic nu poate fi mai urgent pentru tine decât să faci o baie caldă și apoi să te așezi împreună cu mine să luăm o cină bună. Noi doi avem multe de vorbit. Trebuie să-mi povestești prin ce ai trecut și ce pot face pentru tine.

Livia simți căldura focului în obraji și pe mâini și, în clipa aceea, toată oboseala și peripețiile din ultimele zile părură s-o năpădească fără să mai poată rezista. O baie și o mâncare caldă deveniseră cea mai mare fericire de pe lume și dădu din cap aprobator.

— O să fac o baie și o să mănânc ceva, spuse ea, dar, după aceea, trebuie neapărat să plec.

Stefanus zâmbi.

— Așa mai merge. Du-te cu femeile astea care vor ști să facă tot ce trebuie.

Fu condusă într-o altă cameră, împodobită cu mozaicuri vechi, parfumată cu esențe rare, plină de aburii care ieșeau

dintr-o cadă mare de marmură aflată în mijlocul pardoselii, plină cu apă caldă. Livia se dezbrăcă și intră în apă lăsându-și armele, două pumnale ascuțite ca briciul, pe marginea căzii, sub privirile uluite ale slujnicelor. Își întinse în apă mâinile și picioarele amorțite de oboseală și de frig, respirând cu nesaț parfumul care plutea în aerul încăperii. În toată viața sa nu mai avusese parte de așa ceva, nu se mai bucurase niciodată de un asemenea lux. Una dintre femei luă un burete și-i masă cu mare pricepere umerii și spatele, cealaltă îi spălă părul cu o apă parfumată și înviorătoare. La un moment dat, Livia se cufundă cu totul în apă, închizând ochii și avu senzația că se dizolva în căldura aceea care o învăluia. Când ieși din cadă o îmbrăcară cu o tunică foarte elegantă de lână subțire, cu broderii fine, și-i puseră în picioare papuci moi, în timp ce pieptarul și pantalonii săi de piele, murdari de noroi, intrau pe mâinile spălătoresei.

Stefanus o aștepta în sufragerie și-i ieși în întâmpinare cu un zâmbet cald.

— Nu pot să cred ce văd! exclamă el. O transformare uluitoare: ești cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o vreodată. Ești de-a dreptul minunată!

Livia se simți încurcată în situația aceea care era pentru ea nouă și neobișnuită și răspunse pe un ton sec:

— N-am venit ca să primesc complimente ci ceea ce ne-am înțeles. Nu este vina mea că acum lucrurile stau altfel. Eu mi-am dus la bun sfârșit misiunea și trebuie să-mi plătesc oamenii.

Stefanus îi răspunse pe un ton ceva mai rece:

— Cât se poate de adevărat. Din păcate, banii care îți fuseseră promiși trebuia să sosească de la Constantinopol, dar, dată fiind situația care s-a schimbat atât de mult, mă înțelegi... Dar, te rog, ia loc, mănâncă.

Și făcu semn valetului să-i servească pește fript și să-i toarne vin.

— Am nevoie de bani, insistă Livia. Chiar dacă nu ai suma cu care ne-am înțeles, dă-mi cât poți. Oamenii aceia și-au pus viața în joc și au avut încredere în cuvântul meu. Nu pot să mă duc acum și să le spun: „Mulțumesc, ați făcut treabă bună, la revedere".

— Nu-i nevoie să faci asta. Poți rămâne aici cât vrei, mi-ar face mare plăcere și nimeni nu va veni vreodată să te caute aici.

Livia duse la gură o bucată de pește și sorbi o înghițitură de vin, după care spuse:

— Chiar crezi așa ceva? Uiți că oamenii aceia s-au cățărat pe stâncile de la Capri, au ucis vreo cincisprezece paznici, l-au eliberat pe împărat și au traversat jumătate din Italia scăpând pe sub nasul sutelor de războinici barbari asmuțiți peste tot pe urmele lor de Wulfila. Ar putea ajunge și aici, în orice clipă, chiar în sala aceasta, doar să vrea.

Stefanus bătu în retragere.

— Nu voiam să spun asta... numai că... nimeni nu putea prevedea cum vor merge lucrurile. Ce aveți de gând să faceți cu băiatul? întrebă el după aceea.

— Să-l ducem într-un loc sigur.

— În orașul tău?

— Nu pot să-ți spun unde, s-ar putea să ne asculte cineva.

Stefanus păru să nu priceapă că Livia nu avea încredere în el.

— Așa este, răspunse. Este mai bine să fim prudenți. Zidurile au urechi peste tot, mai ales în vremuri ca acestea.

— Și-atunci, ce răspuns îmi dai? Cel mai târziu mâine dimineață trebuie să plec.

— Câți bani îți trebuie?

— Două sute de solidus mi-ar fi de ajuns. Este doar o mică parte din suma din înțelegerea noastră.

— Oricum, sunt bani destul mulți. Nu am atâția în clipa aceasta. Dar pot să dau ordin să mi se aducă. Chemă un

servitor, îi şopti ceva şi omul plecă imediat cu pas grăbit. Ar trebui să ajungă aici mâine dimineaţă, dacă totul merge bine. Măcar aşa voi avea plăcerea să te găzduiesc noaptea asta. Eşti sigură că nu poţi rămâne mai mult timp?

— Ţi-am spus. Trebuie să plec cât pot de repede.

Stefanus păru să se resemneze şi începu să mănânce în tăcere. După o vreme, îşi turnă de băut şi se aşeză alături de ea, ca pentru a fi siguri că nu-i poate auzi nimeni.

— Ar mai exista pentru voi o posibilitate de a obţine banii aceia... ba chiar mult mai mult.

— În ce fel?

— Mi se pare că unul dintre oamenii tăi avea o sabie... un obiect cu totul deosebit... Mânerul are forma unui cap de acvilă, iar ca apărătoare sunt cele două aripi desfăcute ale păsării. Ştii despre ce vorbesc, nu-i aşa?

Se vedea bine că Stefanus avea informaţii foarte precise şi n-ar fi ajutat la nimic să încerce să-l contrazică, aşa încât Livia încuviinţă cu un gest al capului.

— Există cineva care ar plăti o sumă uriaşă pentru a avea sabia aceea. Poate că v-ar fi de folos atât bănet, nu crezi? V-aţi putea descurca mult mai uşor.

— Mă tem că sabia aceea s-a pierdut în timpul luptelor cu barbarii, minţi ea.

Stefanus îşi lăsă privirile în jos ca să-şi ascundă nemulţumirea şi nu mai spuse nimic.

— Ce mai face Anthemius, întrebă Livia ca să schimbe subiectul discuţiei.

— El a fost acela care m-a chemat de urgenţă şi mi-a spus că eraţi în pericol, pentru că planul său fusese descoperit, cerându-mi să vă salvez. Din păcate, am ajuns prea târziu. Bine cel puţin că aţi reuşit să fugiţi... Cât despre Anthemius, nu l-am mai văzut de atunci şi mă tem că nu pot face prea multe pentru el, dacă mai este încă în viaţă.

— Înțeleg, răspunse Livia.

Stefanus se ridică în picioare și se apropie de ea, punându-i o mână pe umăr.

— Ești chiar așa de hotărâtă să te întorci în munți, prin păduri, să trăiești ca un animal hăituit? Ascultă-mă, ai făcut până acum tot ce ai putut, nu poți fi obligată să-ți riști mai departe viața pentru băiatul acela. Rămâi cu mine, te rog, te-am admirat întotdeauna, te...

Livia îl privi hotărâtă.

— Nu se poate, Stefanus, n-aș putea niciodată să trăiesc într-un loc ca acesta, în toată bogăția aceasta, după ce am văzut atâta mizerie și atâtea suferințe.

— Unde o să vă duceți? întrebă bărbatul. V-aș putea, măcar, ajuta, cel puțin...

— Nu ne-am hotărât încă. Și acum, dacă n-ai nimic împotrivă, aș vrea să mă odihnesc. De multe nopți n-am mai dormit cu adevărat.

— Cum dorești, răspunse Stefanus și chemă slujnicele ca s-o conducă în dormitor.

Livia se dezbrăcă, gata de culcare, în timp ce femeile luau vasul de ceramică cu jar și cenușă care încălzise până atunci patul și ea se întinse în așternuturi, adulmecând mireasma plăcută de levănțică, dar nu reuși să adoarmă imediat. Afară, furtuna se înteța. Se auzea ploaia bătând pe acoperiș și pe terasele exterioare și, din când în când, fulgerele pătrundeau prin crăpăturile obloanelor, proiectând pe tavan lumini vinețiii, tunetele se țineau lanț, cu un bubuit asurzitor care o făcea să tresară sub pături. Se gândea la tovarășii săi cuibăriți pe undeva, în desișul pădurii, adunați în jurul unui foc plăpând, în frig și în întuneric, și se stăpânea cu greu să nu plângă. Ar fi plecat de îndată dacă ar fi primit banii.

În încăperea de jos, Stefanus, dus pe gânduri, stătea treaz în fața focului, mângâind din când în când un dulău uriaș

întins lângă el pe o rogojină. Frumusețea Liviei îl tulburase, admirația și dorința pe care le simțise de când o văzuse pentru prima dată în lagună deveneau acum o obsesie, gândindu-se că ea se afla în casa lui, culcată într-un dormitor la câțiva pași de el, îmbrăcată doar cu veșminte ușoare de noapte. Dar cum ar fi putut îmblânzi o asemenea ființă? Luxul și comoditatea pe care i le oferise cu generozitate păreau să nu aibă nici un efect asupra ei și nici promisiunea unei sume mari de bani. Și era sigur că ea îl mințise când spunându-i că sabia aceea se pierduse. Sabia aceea... ar fi dat orice ca s-o poată vedea, s-o poată ține în mână. Era simbolul acelei puteri pe care și-o dorea din toată inima și al forței pe care n-o avusese niciodată și dorise cu ardoare s-o aibă.

La un moment dat, intră una dintre femei, ținând ceva în mână.

— Am găsit asta în hainele musafirei, spuse ea întinzându-i un mic pergament făcut sul. Nu voiam să se strice la spălat.

— Foarte bine ai făcut, răspunse Stefanus și-l desfășură sub lumina lămpii de lângă el. Văzu itinerarul și-și dădu seama imediat încotro se îndrepta grupul fugarilor. Sabia aceea de preț nu-i va mai scăpa și, atunci, poate că și Livia ar fi fost a sa.

Se întoarse către femeia care se îndrepta spre ușă.

— Așteaptă, îi spuse el, întinzându-i harta. Pune-o la loc unde ai găsit-o.

Femeia făcu un gest de supunere și ieși.

Atunci, Stefanus își rezemă ceafa de spătarul jilțului, încercând să aţipească. În vasta sală nu se mai auzea acum decât răpăitul ploii și șuieratul vântului ce aducea dinspre mare valuri uriașe care se spărgeau cu vuiet de țărmul pustiu.

XXIV

Livia se trezi în zori și-și găsi hainele așezate pe un covor, spălate și uscate, și când le îmbrăcă simți că încă mai erau călduțe: probabil că fuseseră ținute toată noaptea în fața focului ca să se usuce. Își atârnă cele două pumnale la cingătoare, sub pieptar, se încălță cu cizmele și coborî în sala de jos. Stefanus era tot în fața focului, tolănit în jilțul său cu brațe largi. Era o piesă veche, din vremea împăraților Antonini, care făcea parte din prețiosul mobilier al casei. Se trezi la auzul pașilor ușori ai Liviei care cobora scara, îi veni în întâmpinare și se vedea că nu reușise să doarmă deloc.

— Văd că nu te-ai dus la culcare, spuse fata.

— Am mai ațipit puțin în fața focului. Zgomotul furtunii de afară nu m-a lăsat deloc să dorm. Auzi? Plouă cu găleata și acum.

— Așa este, răspunse fata îngrijorată. O servitoare intră, aducându-i o cană de lapte îndulcit cu miere.

— Nu poți pleca pe o vreme ca asta, spuse Stefanus. Uită-te și tu. Parcă s-au rupt zăgazurile cerului. Dacă i-ai fi adus cu tine și pe oamenii tăi, i-aș fi găzduit aici și ar fi fost în deplină siguranță.

— Știi și tu că nu-i adevărat, îi răspunse Livia. Un grup așa mare n-ar fi trecut neobservat prea mult timp. Și sunt sigură că și în casa ta sunt iscoade. Foarte repede Odoacru ar afla că mă aflu aici și va afla și Wulfila.

— Nu cred că ar fi fost mai în pericol aici decât acolo unde sunt acum, oriunde ar fi. Și nici iscoadele, oricât de zeloase ar

fi, n-ar avea chef să plece pe vremea asta ca să raporteze despre ceea ce se întâmplă în casa mea. Dacă te-ai răzgândi, aș putea face multe pentru tine. De exemplu, recunoașterea autonomiei micului tău oraș din lagună, atât de către cei din Imperiul de Răsărit, cât și în fața celor din Apus. Nu acesta a fost visul tău dintotdeauna?

— Un vis pe care l-am apărat cu arma în mână și cu credința în viitorul nostru, răspunse Livia.

Stefanus oftă.

— Se pare că orice aș putea face și orice aș zice nu te poate convinge să renunți la aventura asta absurdă. Și, deși nu-mi face nici o plăcere să admit, nu există decât o singură explicație: probabil că te-ai îndrăgostit de soldatul acela.

— Mai bine să vorbim despre banii pe care mi i-ai promis. Când vor ajunge aici?

— Tu ce crezi? Cu vremea asta, râul a ieșit din matcă, s-ar putea să fie inundații mari de aici și până la Ravenna. Omul pe care l-am trimis n-ar putea ajunge aici mai devreme decât diseară sau mâine dimineață, dacă va reuși să răzbată.

— Nu pot să aștept atât, i-o reteză scurt Livia.

— Gândește-te: nu are nici un rost să pleci pe așa o vreme. Ai tăi cred că, oricum, o să te aștepte.

Livia clătină cu hotărâre din cap.

— Nu. Nu mai mult decât am stabilit. Nu-și pot permite să mă aștepte și tu înțelegi foarte bine de ce.

Stefanus încuviință spusele ei. Apoi adăugă:

— Atunci, te rog să rămâi. O să-și dea ei seama ce s-a întâmplat. Ai făcut deja mult în privința asta, ți-ai pus viața în pericol, iar soldatul acela nu-ți poate oferi nimic, în timp ce eu aș fi gata să împart cu tine totul: visuri, putere, bogății. Gândește-te, încă mai este timp.

— M-am gândit deja, răspunse Livia. Astă-noapte, pe când mă aflam la căldură, în patul acela plăcut mirositor,

mă gândeam la ei care au dormit sub cerul liber, adăpostindu-se cum puteau, și suferam. Locul meu este alături de ei, Stefanus. Dacă banii aceia nu ajung aici în câteva ceasuri, nimic nu mă poate împiedica să plec. Și acum, te rog să mă ierți, mă duc să-mi pregătesc calul.

Ieși în coridorul prin care venise în ajun și parcurse în fugă distanța dintre *villa* și grajduri, sub o ploaie torențială. Calul aștepta cuminte, legat cum îl lăsase în seara precedentă. Fusese țesălat și hrănit și acum era gata să pornească la drumul greu care-l aștepta. Îi puse zăbala și hamurile și-i legă șaua de care fixă și pătura. Stefanus veni și el după câteva minute, însoțit de doi servitori care-l fereau de ploaie cu o pânză groasă.

— Cu ce îți pot fi de folos, întrebă el, dacă tot nu te pot convinge să rămâi?

— Dacă mi-ai da niște bani, răspunse Livia, cât poți, ți-aș fi recunoscătoare... Știi bine că nu ți-aș cere niciodată ceva doar pentru mine.

Stefanus îi dădu o pungă.

— Nu am decât atât, spuse. Sunt vreo douăzeci, treizeci de solidus.

— La nevoie, sunt buni, răspunse Livia. Oricum, îți mulțumesc. Dar dă-mi-i cel puțin în monede mai mărunte, de argint, cred că n-o să găsesc pe nimeni să-mi schimbe niște piese atât de valoroase.

Stefanus îi schimbă banii, Livia îi luă și se îndreptă pe coridorul dinspre ieșire.

— Nici măcar nu mă saluți? spuse Stefanus. Și dădu s-o sărute, dar Livia se feri de buzele lui și-i întinse mâna.

— O strângere de mână mi se pare salutul cel mai potrivit, ca între niște vechi camarazi.

El încercă să-i mai rețină mâna între mâinile sale, dar ea se dădu un pas înapoi.

— Trebuie să plec, spuse. S-a făcut târziu.

Stefanus porunci servitorilor să-i dea o mantie din pânză cerată și desagi cu merinde. Livia îi mulțumi din nou, apoi încălecă și dispăru prin perdeaua deasă de ploaie. Stefanus se întoarse în casă și porunci să i se aducă ceva de mâncare în vasta sală a *villei* care adăpostea biblioteca. Pe masa mare de stejar din mijloc se afla un sul de pergament cu o ediție ilustrată, de mare preț a *Geografiei* lui Strabon, deschis la descrierea Forului roman. Unul dintre desene reprezenta vederea din exterior a templului lui Marte Răzbunătorul cu altarul închinat zeului. Un altul reprezenta detalii din interior, cu o statuie impunătoare a lui Caesar din marmură de diferite culori, împăratul apărând îmbrăcat în armură. La picioarele sale se vedea o sabie: mică în desen, dar suficient ca să se poată distinge măiestria cu care fusese lucrată, mânerul de forma unui cap de acvilă cu aripile larg desfăcute. O privi fermecat mult timp, apoi înfășură la loc sulul și îl puse la locul lui pe un raft al bibliotecii.

În acest timp, Livia înainta la pas în direcția orașului, imaginându-și că podul de pe șoseaua Emilia era singura trecere posibilă peste apele învolburate ale râului Ariminum, dar se trezi în curând în față cu o întindere nemărginită de apă care acoperea complet drumul. În depărtare se mai putea zări cu greu balustrada podului aproape cu totul acoperită de ape. O cuprinse o mare dezamăgire: cum mai putea oare ajunge la tovarășii săi la timpul stabilit? Iar ei o așteptau la locul hotărât sau fuseseră obligați să se ducă în altă parte, să caute un adăpost care să-i mai ferească de furia naturii dezlănțuite? Ploile torențiale făcuseră ca râul să-și iasă din matcă și să inunde suprafețe întinse de pământ, iar la altitudini mai mari probabil că era și mai rău din cauza surpărilor și a alunecărilor de teren.

Își făcu singură curaj și o porni în susul râului ca să găsească o posibilitate de a trece dincolo, dar mersul deveni

curând un adevărat chin. Fulgerele orbeau calul care se ridica în două picioare, nechezând înspăimântat, se dădea înapoi alunecând prin noroi, după care pornea din nou în sus, cățărându-se pas cu pas, îmboldit de Livia, cu prețul unor eforturi uriașe. Poteca pe care cobora deveni repede un adevărat torent care aducea la vale pietre cu muchii ascuțite, iar râul, mai jos, era o frământare furioasă de ape mâloase prăvălindu-se la vale cu un vuiet asurzitor. Pe la amiază, nu făcuse mai mult de trei mile, și-și dădu seama că o va prinde noaptea pe un teritoriu deschis, fără nici o posibilitate de a găsi un adăpost. În sus, se vedeau crestele munților albindu-se de zăpadă și înțelese că viața îi putea fi în pericol.

Se simți cuprinsă de panică, pentru prima oară în viață, de teama de a muri singură, într-o asemenea pustietate, înotând prin noroaie; parcă se văzu părăsită de puteri, cu corpul târât la vale de șuvoaiele de apă, aruncat pe fundul apei tulburi, printre bolovanii ascuțiți. Încercă să reziste, să-și adune ultimele puteri ca să înainteze cât putea mai mult în direcția satului pe care-l văzuse cu o zi înainte apărând prin ceață. Zări casele la căderea nopții, când ploaia începea să se transforme, din cauza frigului care se lăsase, într-o măzăriche înghețată care o izbea în față ca niște cioburi de sticlă. Se mai orienta doar după luminițele sale care veneau de la casele sărăcăcioase rispite între pășuni și marginea pădurii și fu nevoită la un moment dat să treacă peste un pod de trunchiuri și de crengi, căzut peste torentul care se rostogolea furios la vale, parcă fierbând cu rotocoale de spumă gălbuie. Văzu calul dându-se înapoi înspăimântat și trebui să-l lege la ochi ca să-l facă să meargă pas cu pas pe puntea aceea șubredă care se clătina fără încetare pe deasupra apelor dezlănțuite. Ajunse în marginea satului când era întuneric deplin, înaintă printre case dărăpănate și colibe, târându-se cu ultimele puteri, până când căzu în noroi

istovită. Auzi un câine lătrând şi, apoi, voci speriate. Simţi că era ridicată pe braţe şi dusă undeva la adăpost. Simţi căldura focului aprins, apoi nu mai ştiu de ea.

Aurelius şi tovarăşii săi aşteptară timp îndelungat înainte de a se hotărî să părăsească adăpostul improvizat pe care şi-l alcătuiseră ca să se apere de vitregia vremii, considerând că Livia probabil întâlnise obstacole de tot felul pe drumul de întoarcere. Aşteptară toată ziua şi toată noaptea următoare, apoi trebuiră să ia o decizie.

— Dacă nu ne mişcăm din loc, foamea şi frigul o să ne ucidă, spuse Ambrosinus. Nu avem de ales. Şi îl privi pe Romulus înfăşurat în pătură, palid la faţă din cauza frigului şi a foamei.

— Şi eu mă gândesc la fel, îl aprobă Vatrenus. Trebuie s-o pornim din loc cât mai putem. Nu putem ajunge să omorâm caii ca să avem ce mânca. Şi, în plus, ne putem gândi că Livia, după ce a încercat în zadar să ne ajungă din urmă, s-a întors în oraşul ei.

— Ar fi de înţeles şi o asemenea posibilitate, admise gânditor Ambrosinus. Aceasta nu mai este misiunea ei, nu mai este obligată să călătorească împreună cu noi. Are o patrie a ei, poate că sunt şi oameni dragi acolo. Îl privi pe Aurelius ca şi cum ar fi vrut să-i explice mai bine ceea ce gândea. Cred că o să-i simţim cu toţii lipsa. Era o femeie extraodinară, demnă de cele mai frumoase exemple ale trecutului.

— Nici nu încape îndoială, adăugă Vatrenus. Şi unul dintre noi îi va duce dorul mai mult decât ceilalţi. De ce nu te duci în oraşul ei, Aurelius, de ce nu te retragi cât mai ai încă timp în refugiul ei din lagună? Poate că tocmai asta vrea şi ea, nu crezi? Poate că a vrut să te oblige să iei o hotărâre, să faci o alegere pe care, altfel, n-ai fi acceptat-o.

Noi suntem în stare să-l ocrotim pe băiat şi, într-o zi, o să ştim unde să te găsim. N-or fi multe oraşe clădite pe apă. Ba chiar, mi se pare că este singurul. Şi, în orice caz, când ne-om întâlni ar fi frumos să petrecem un pic împreună. Dacă, însă, nu ne-om mai vedea, aceasta va fi cea mai frumoasă despărţire, între prieteni buni care nu vor uita niciodată anii petrecuţi împreună.

— Nu vorbi prostii, răspunse Aurelius. Eu v-am vârât în toată povestea asta şi eu voi face în continuare ce trebuie să fac. Să plecăm, avem drum lung de făcut şi trebuie să ne grăbim cât se poate de tare: cu fiecare zi care trece, trecerea peste munţi va fi tot mai grea. Nu mai spuse nimic pentru că îşi simţea sufletul îngheţat şi, în momentele acelea, ar fi dat orice numai s-o mai poată vedea o dată pe femeia iubită, chiar şi pentru câteva clipe. Romulus fu urcat pe un cal, înfofolit cât mai bine şi ceilalţi o porniră pe jos pe poteca anevoioasă, prin locuri sălbatice şi pustii, prin zăpada care se îndesea pe măsură ce urcau către creste.

După multe ore, Livia deschise ochii şi văzu că se afla într-o colibă abia luminată de un opaiţ cu seu şi de focul care ardea pe vatră. Un bărbat şi o femeie de o vârstă imposibil de ghicit îl priveau plini de curiozitate, iar femeia luă din oala care clocotea pe foc un polonic de supă caldă, îl turnă într-un castron şi i-l dădu împreună cu un colţ de pâine uscată, tare ca piatra: nu era decât o supă de napi, dar Livia se simţi înviorată numai privind zeama aceea aburindă. Înmuie pâinea în ea şi începu să mănânce cu lăcomie.

— Cine eşti? întrebă după o vreme bărbatul. Ce căutai pe aici pe o asemenea vreme? Nu trece nimeni niciodată prin locurile astea.

— Călătoream împreună cu familia mea şi m-am rătăcit de ei din cauza viscolului. Mă aşteaptă în luminişul de lângă

trecătoare. Puteți, vă rog, să mergeți cu mine până acolo ca să nu mă rătăcesc din nou? Pot să vă plătesc pentru osteneală.

— Trecătoarea? spuse omul. Poteca s-a surpat de tot și apa a dus totul la vale. Și acum ninge, nu vezi?

— Sunteți siguri că nu există nici o posibilitate să ajung acolo? Trebuie să-i ajung cu orice preț din urmă. Or fi îngrijorați, poate că mă cred deja moartă. Vă rog din suflet, ajutați-mă.

— Te-am ajuta din toată inima, spuse femeia. Suntem creștini și cu teamă de Dumnezeu, dar este de-a dreptul imposibil. Cei doi fii ai noștri, care încercau să aducă în vale animalele, au rămas izolați acolo sus și nici până acum nu s-au putut întoarce. Suntem îngrijorați și noi, dar nu putem face altceva decât să așteptăm.

— Atunci o să plec singură, spuse Livia. O să-i găsesc pe drum.

— De ce nu aștepți să stea ninsoarea? îi spuse bărbatul. Poți să mai stai la noi încă o zi, dacă vrei. Suntem săraci dar te găzduim cu plăcere.

— Vă mulțumesc, răspunse Livia, dar trebuie să ajung la oamenii pe care-i iubesc. Dumnezeu să vă binecuvânteze pentru că mi-ați dat adăpost și pentru mâncarea aceasta care mi-a salvat viața. Adio, rugați-vă pentru mine. Își aruncă mantia pe umeri și ieși.

Fata coborî cu mare greutate pe povârnișurile care duceau spre vale, oprindu-se din când în când să cerceteze cu atenție drumul din față ca să nu riște cumva să-și accidenteze calul. Când ajunse, în sfârșit, la câmpie, urcă din nou în șa și porni la drum, mergând paralel cu șoseaua Emilia, alegând un traseu mai la înălțime ca să evite porțiunile inundate de apele torenților și pâraielor ieșite din matcă. În timp ce mergea, încerca să-și imagineze ce gândeau tovarășii săi, ce-și putea închipui Aurelius văzând că nu se întoarce. Își

dăduseră seama de obstacolele care apăruseră în calea ei la întoarcere sau se simțeau abandonați? Și cum ar mai fi putut ei continua să meargă așa cum erau, aproape fără nici un ban și cu proviziile pe terminate?

Merse astfel trei zile, aproape fără răgaz, dormind prin fânare sau prin adăposturile pe care țăranii le foloseau vara ca să-și păzească recoltele. Se gândea că singura posibilitate de a-i ajunge din urmă ar fi fost aceea de a sosi înaintea lor la un punct obligatoriu de trecere pe care i se păruse că-l descoperă pe harta lui Ambrosinus: un semn făcut în dreptul unui pod fix sau plutitor peste râul Trebiae, ca o indicație a unui punct de trecere. De atâtea ori făcuse și refăcuse socotelile asupra drumului parcurs de ei, încât, în cele din urmă, rămăsese convinsă că-i va reîntâlni la trecerea aceea peste râu, în locul în care spera să ajungă în ziua aceea, după asfințit. Atât de nerăbdătoare era să-i revadă încât, fără să-și dea seama, îndemnase la galop calul și abia când simți că suflarea animalului era întretăiată și grea, iar mersul mai poticnit, îl lăsă la pas ca să-l cruțe. Înaintă astfel încet, prin bezna nopții de iarnă, prin locuri invadate de ceață, printre umbrele scheletice ale copacilor și urletele prelungi ale câinilor vagabonzi. Se opri abia atunci când simți că se prăbușește de oboseală, atrasă ca de un magnet de o luminiță, singura lumină care se mai putea zări în întunericul ca de smoală al cerului și al pământului. Când se apropie, un câine începu să latre furios, dar Livia nu-l luă în seamă. Era sleită de puteri, înghețată, flămândă: frigul și umezeala îi înțepeniseră mâinile și picioarele, astfel încât, la fiecare mișcare, simțea mai mult durere decât oboseală. Lumina pe care o zărise era un felinar atârnat în fața unei clădiri dărăpănate pe zidul căreia o firmă vestea că acolo se afla un han: *Ad pontem Trebiae*.

Nu era nici un pod, după cum pretindea firma ruginită, poate doar unul plutitor, de la un mal la celălalt, dar vuietul

apelor era destul de puternic ca să dea de înțeles că, pentru drumețul care se îndrepta spre miazănoapte, nu exista un alt mijloc de a trece dincolo. Intră, dând peste o atmosferă îmbâcsită și apăsătoare. În mijlocul încăperii, un foc din crengi umede de plop dădea mai mult fum decât căldură. Într-un colț, un mic grup de călători era așezat în jurul unei mese din scânduri negeluite. Mâncau o supă de mei și luau pe rând dintr-un castron mare așezat în mijloc bob verde și napi fierți peste care presărau puțină sare. Hangiul, aflat în partea opusă, lângă cuptor, jupuia niște broaște încă vii și le arunca încă zvârcolindu-se într-un coș de alături. O fată plăpândă, cu hainele numai zdrențe, lua pe rând câte una, le reteza capul și le curăța de măruntaie, aruncându-le după aceea într-o tigaie în care sfârâia untură de porc. Livia se așeză și ea mai într-o parte și când hangiul se apropie îl întrebă doar dacă avea niște pâine.

— De secară, răspunse omul.

Livia dădu din cap și adăugă:

— Și niște fân și un adăpost pentru calul meu.

— Nu avem decât paie. Iar calul poate să doarmă cu tine în grajd.

— E bine așa. Până atunci, aruncă-i pe spinare pătura atârnată la șa.

Hangiul îi spuse ceva fetei care se duse să aducă pâinea. El ieși bombănind ca să vadă de cal. Tânărul acela, gândea el, probabil că avea bani ca să plătească din moment ce avea un cal bun și era încălțat cu cizme de piele. Îndată ce ieși afară, tresări văzând un grup de călăreți care se apropiau în clipa aceea de mal, aduși de podul plutitor tras de o funie. Coborâră unul după altul, înjurând și ținând frâiele cailor într-o mână, iar în cealaltă purtând torțe aprinse. Lăsară caii în grija hangiului și-i porunciră să le aducă imediat de mâncare. Voiau carne.

— Carne! urlau mereu, în timp ce se așezau. Hangiul chemă un argat.

— Taie câinele, îi spuse, și gătește-l. Altceva nu avem și n-o să-și dea seama de nimic. Ăștia sunt ca niște animale. Dacă nu le dăm ce vor, o să ne facă praf toată dugheana.

Livia îi privi pe sub sprâncene: erau mercenari barbari aflați, probabil, angajați în armata imperială. Nu se simțea în largul ei, dar nu vru să le trezească bănuieli plecând imediat. Mestecă cu greutate pâinea și bău câteva înghițituri din ceva care semăna mai mult a oțet decât a vin, dar, când dădu să se ridice, observă că unul dintre barbari se afla în fața ei și o privea cu atenție. Instinctiv duse mâna la pumnalul pe care-l avea sub pieptar și cu cealaltă mână își mai turnă de băut ca să-și mai facă de lucru. Bău cu înghițituri mici, apoi respiră adânc și se ridică. Barbarul se îndepărtă fără să spună o vorbă și porni către bucătărie să mai ceară vin. Livia plăti cina și ieși ca să-și caute un culcuș în grajd alături de cal. Nu văzu că, în timp ce ieșea, barbarul se întorcea s-o privească din nou, după care schimbă o privire cu șeful său, ca și cum ar fi vrut să spună:

— Ea este?

Celălalt îi făcu semn că da și, îndată după aceea, strigă:

— Hangiule, mai adu vin și adu și carnea aia dacă nu vrei să iei câteva bețe pe spinare!

— Aveți puțină răbdare, stăpâne, îi răspunse hangiul. Tocmai am tăiat un ied, special pentru domnia voastră, dar trebuie să mai așteptați ca să-l pregătim.

Fu nevoie de încă un ceas ca să se gătească și să fie adus la masă câinele, tăiat gata în bucăți, servit cu verdețuri amărui. Barbarii dădură la o parte verdețurile și se aruncară asupra câinelui, rozând până și ultimele oscioare, sub privirea mulțumită a hangiului care avu parte de câteva clipe de spaimă când șeful lor porunci:

— Adu-mi capul, ochii sunt cea mai bună bucățică.

Dar omul își veni în fire imediat:

— Capul, stăpâne? Oh, îmi pare tare rău, dar nu pot să-ți fac pe plac; capul și mațele le-am dat... câinelui să le mănânce.

Livia, încă tulburată de întâlnirea cu barbarul, nu putu să adoarmă mult timp ascultându-le chiuiturile, gata în orice clipă să încalece și să fugă. Dar nu se întâmplă nimic și, la un moment dat, îi auzi ieșind din han și îndepărtându-se înspre sud. Respiră ușurată și se cuibări în paie ca să se odihnească puțin, dar în mintea sa năvăliră tot felul de gânduri, care mai de care mai emoționante. Îi lipsea Aurelius, glasul și prezența lui, și era îngrijorată de soarta lui Romulus, pentru că nu știa pe unde era și ce gândea în clipa aceea. Chiar și bătrânul Ambrosinus îi lipsea: atitudinea lui calmă de atoateștiitor care avea întotdeauna un răspuns la toate, grija chiar geloasă pe care i-o acorda băiatului și, din contra, încrederea sa oarbă în viitorul acestuia, în pofida situației care, pentru moment, nu era încurajatoare. Îi lipseau ceilalți tovarăși: Vatrenus, Batiatus, Orosius, Demetrios, inseparabili ca Dioscurii, curajul lor, abnegația, incredibila lor forță sufletească. Cum se putuse despărți de ei doar pentru a face rost de bani?

Până și amintirea orașului său părea, în clipele acelea, să i se șteargă din minte. Acum simțea doar că totul îi lipsea și nici un alt gând decât acela de a-i regăsi pe tovarășii săi nu mai părea important. Lumea aceea detestabilă, mizeria aceea degradantă care caracteriza tot ceea ce o înconjura, sentimentul neliniștitor de singurătate pe care-l încerca și conștiința faptului că reîntâlnirea cu prietenii săi va fi destul de anevoioasă o convinseră să se hotărască în grabă. Ar fi putut să mai aștepte încă o zi sau două pentru a vedea dacă sosesc, dar, dacă ei nu apăreau, ar fi crescut cu mult distanța pe drumul către locul de

trecere a munților și risca să nu-i mai găsească niciodată. Se gândi că singurul lucru înțelept pe care-l putea face era ceea ce, de fapt, îi sugerase și Ambrosinus: să ajungă la trecătoare înaintea lor și să-i aștepte acolo până când soseau. Apoi, rămâneau în voia lui Dumnezeu.

Așteptă primele semne ale dimineții, își înșeuă calul și se îndepărtă pe furiș, îndreptându-se către miazănoapte pe drumul pe care ar fi trebuit să-l parcurgă prietenii săi, fie că ei s-ar fi aflat înaintea sa, fie în urmă. Era singură și mergea grăbită, aproape sigură că va reuși să ajungă înaintea lor la trecătoarea din ținutul meziaților pe unde știa că urmau să vină. Pentru scurt timp fu cuprinsă de disperare la gândul că ei ar fi putut sau ar fi fost nevoiți să-și schimbe planurile, obligați de schimbarea vremii sau de evenimente neprevăzute, și, într-un asemenea caz, nu i-ar mai fi putut întâlni niciodată. Dar își alungă din minte acel gând, având în vedere că Ambrosinus lua întotdeauna cea mai înțeleaptă hotărâre și o respecta orice s-ar fi întâmplat.

În aceeași seară, Stefanus fu informat că o persoană corespunzând cu descrierea Liviei fusese văzută la hanul de la podul plutitor peste Trebiae și porni la drum cu escorta sa ca s-o urmărească de la o anumită distanță, fără a putea fi văzut. Era încredințat că dacă ar fi venit în urma ei pe drumul care ducea spre Rethia, ar fi convins-o să se întoarcă împreună cu el și ar fi intrat în stăpânirea sabiei care se afla la vreunul dintre tovarășii ei. Despre arma aceea miraculoasă le vorbise solilor trimiși de împăratul Zenon și nu mai avea nici o îndoială că stăpânul Răsăritului i-ar fi oferit orice sumă de bani și orice privilegiu ca să poată avea un obiect atât de prețios, aproape un simbol și o relicvă a puterii primordiale a Imperiului Romei.

Pornise la drum îndată ce furtuna se mai domolise și apele râurilor se scurseseră spre mare, obținând, sub un pretext inventat,

de la Odoacru un grup de mercenari ca escortă. Dar pe urmele lui plecase și Wulfila, sigur că numai Stefanus avea mijloacele și informațiile care-l puteau conduce pe urmele celor pe care-i hăituia. Barbarul trimisese deja curieri peste tot ca să obțină informații despre acel grup din care făceau parte un negru uriaș, un bătrân și un băiețandru, dar nu primise nici un răspuns mulțumitor. Când află că Stefanus făcea în grabă pregătiri pentru o călătorie destul de suspectă și că obținuse de la Odoacru o escortă bine înarmată, sub pretextul că avea de îndeplinit o misiune diplomatică secretă cu guvernatorii regiunilor alpine, ghici imediat care era adevăratul motiv.

Își pregăti oamenii, vreo șaizeci de războinici destoinici și porni pe urmele rivalului său. Era sigur că obiectivul lui Stefanus coincidea în totalitate cu al său. Dacă n-ar fi fost așa, dacă ar fi fost nevoit să-și recunoască greșeala de a fi mizat totul pe o țintă falsă, pierzând, pentru el nu ar mai fi existat cale de scăpare. Ar fi trebuit să dispară în vreun colț neștiut al continentului, făcându-se nevăzut, pentru că Odoacru nu ar fi acceptat să sufere două eșecuri într-un interval de timp atât de scurt și ar fi reacționat într-o manieră imprevizibilă. Dar Wulfila era convins că nu greșea. Voia să-i ajungă din urmă pe fugari și în foarte scurt timp ar fi pus capăt lungii lor evadări. L-ar fi decapitat pe băiat chiar cu acea sabie minunată și i-ar fi crestat fața romanului care-l desfigurase pe el, descoperind în sfârșit identitatea lui pentru ca, după aceea, să-l facă și pe el să dispară pentru totdeauna.

Între timp, Livia se afla în căutarea tovarășilor săi. Și nu-și imagina nici în ruptul capului că, trecând prin umedele ținuturi lombarde, era călăuza fără voie care urma să-i conducă pe dușmanii cei mai înverșunați și mai cruzi pe urmele prietenilor săi, ca într-o hăituială nemiloasă a unor biete animale puse pe fugă.

XXV

În primul moment, Livia sperase că trecerea obligatorie peste Pad îi va oferi o a doua ocazie de a-i întâlni pe tovarășii săi în caz că aceștia ar fi încercat să traverseze râul cu unul dintre puținele poduri plutitoare cu funie încă în funcție, la fel ca acela pe care îl văzuse la Trebiae. Podurile de bărci rămase pe marele fluviu, cândva un mijloc sigur de traversare în mai multe locuri, acolo unde ajungeau marile șosele consulare, ca Postumia și Emilia, fuseseră distruse în timpul evenimentelor din ultimele decenii de anarhie și al dezordinilor de după uciderea lui Flavius Oreste, iar pontoanele plutitoare fuseseră furate unul după altul de locuitorii de pe cele două maluri pentru a fi folosite ca bărci de transport sau pescuit.

În acest fel, tot ceea ce contribuise înainte la coeziunea orașelor, a popoarelor, a comunităților rurale și montane, chiar și a provinciilor, de la un capăt la altul al Imperiului se ruina treptat datorită nepăsării, a jafurilor și a lipsei de interes. Structurile publice, ca acele *mansiones*, stațiile de poștă de pe șoselele consulare, termele, forurile și bazilicele, apeductele, chiar și pavajul din lespezi de piatră al drumurilor era distrus, demontat, vândut sau folosit în alte scopuri. Mizeria și decăderea îi împingeau pe oameni să-și jefuiască propria țară, sperând să supraviețuiască, fără a mai fi posibilă o supraviețuire colectivă și, cu atât mai puțin, vreo formă de progres al societății. Vechile monumente, statuile din bronz care aminteau de faptele strămoșilor și ale patriei comune fuseseră de mult topite și transformate în monede sau în banale

obiecte de folosinţă zilnică. Şi, în felul acesta, nobilul metal din care se făuriseră efigiile lui Scipio sau Traian, ale lui Augustus sau Marcus Aurelius, servea la fabricarea unor vase pentru prepararea mâncării în casele noilor stăpâni sau la fabricarea monedelor pentru plata mercenarilor care tăiau şi spânzurau pe acele nefericite pământuri.

Până şi limba tuturor, latina, care unise zeci de popoare, folosită şi vorbită, încă, în formele sale cele mai curate de înalţi funcţionari, de guvernatori şi de membrii clerului, la nivelul populaţiei se fărâmiţa în mii de dialecte şi graiuri locale, nu numai pe baza limbii vechilor populaţii existente în Italia înainte de cucerirea romană, ci dând naştere şi noilor graiuri legate exclusiv de micile comunităţi regionale, din ce în ce mai izolate în cadrul lor natural. Oraşele mai puteau încă, în parte, să conteze pe vechile lor tradiţii municipale de altădată; multe dintre ele îşi mai păstrau propriile magistraturi şi unele dintre ele mai beneficiau de ziduri înconjurătoare care, câteodată, le permiteau să-şi organizeze chiar şi o apărare eficientă, în primul rând împotriva cetelor de dezertori sau a bandelor de oameni înarmaţi care bântuiau satele pentru a jefui, ucide şi pârjoli totul.

Chiar şi templele vechii religii, părăsite acum, fuseseră de mult timp golite de relicve şi demolate, fiind considerate simboluri ale unor demoni de demult. În unele cazuri, coloanele şi preţioasele statui din marmură erau mai înţelept reutilizate la construirea bisericilor închinate Dumnezeului creştin făcând parte, astfel, din noi şi măreţe opere arhitectonice şi continuând să trăiască şi să inspire, prin frumuseţea lor, sufletele mulţimii de credincioşi care le frecventau.

Din toate aceste cauze, însă, creştea tot ceea diviza şi se pierdea tot ceea ce era făcut ca să unească. Lumea se fărâmiţa, se risipea într-o mulţime de ţăndări pe care cursul istoriei le purta în cele patru zări. Numai religia părea să

mai fie, încă, în stare să-i țină uniți pe oameni, promițându-le nemurirea, dându-le speranța unei fericiri în viața de apoi, dar o făcea numai la suprafață. Se răspândeau mereu noi și numeroase erezii care dădeau naștere uneori chiar unor conflicte sângeroase, provocau anateme și excomunicări reciproce, declarate în numele lui Dumnezeu cel unic, cel care ar fi trebuit să fie părintele comun al întregii omeniri. Atât de mizerabilă era existența celei mai mari părți a populației, încât pentru mulți dintre oameni ar fi fost peste puteri s-o îndure dacă nu le-ar fi fost promisă o fericire veșnică după moarte, deseori și aceasta secerându-i prea devreme.

Gânduri de felul acesta îi treceau Liviei prin minte pe când înainta prin marea vale din nord, conștientă de riscurile la care se expunea călătorind singură și având un cal superb care reprezenta o valoare uriașă, atât ca o posibilă sursă de carne, cât și ca animal de război. Încerca, de aceea, să se folosească de toate stratagemele pe care le aflase într-o viață plină de fugă, atacuri și capcane, pe uscat și pe apă. Nici prin cap nu-i trecea că siguranța sa nu fusese niciodată mai bine asigurată și nici că priviri agere o țineau sub supraveghere zi și noapte și că orice mișcare sau schimbare a direcției în care mergea îi era imediat comunicată lui Stefanus care călătorea, el însuși, la o oarecare distanță, astfel încât să nu existe nici o posibilitate de a se întâlni. Cel puțin pentru moment.

El era acela care prevăzuse totul, chiar și eventualitatea ca, la rândul său, să fie spionat și supravegheat de urmăritori mult mai periculoși decât mercenarii pe care-i avea el la dispoziție.

Livia se hotărâse să urmeze de la o vreme malul Padului care, fiind mai ridicat decât câmpia din jur îi permitea să țină mai bine sub observație locurile și, în plus, avea un

mijloc de orientare mai bun și mai sigur decât o șosea. Se gândea, în timp ce mergea pe malul fluviului, că ar fi fost imprudent și foarte periculos pentru tovarășii săi să încerce să traverseze apa pe un pod plutitor și, ca dovadă, era și întâlnirea pe care o avusese ea însăși cu soldații barbari la hanul *Ad pontem Trebiae*. Pe de altă parte, cum ar fi putut trece de pe un mal pe altul cu tot cu cai, fără un pod plutitor și, prin urmare, fără să atragă atenția asupra lor? Poate că vânduseră animalele ca să cumpere altele pe malul celălalt, dar Aurelius nu s-ar fi despărțit pentru nimic în lume de Juba.

Încercă să nu se mai gândească la astfel de lucruri și să aibă grijă mai bine de propria sa persoană, așa că, până la urmă, își dădu seama că exista, totuși, un mijloc de a traversa fluviul fără prea multe probleme: cam la jumătate de milă în fața ei se afla, legată la mal, o plută mare care transporta nisip și pietriș de pe malul celălalt. Tocmi prețul pentru trecere și-și urcă fără nici o greutate calul pe plută. Spera de-acum că greul cel mare trecuse, că iuțeala cu care putea călători, cu siguranță mult mai mare decât cea a prietenilor săi, i-ar putea permite să ajungă la trecătoare cu cel puțin două zile înaintea lor, dacă nu se întâmpla nimic deosebit. Se îndreptă, prin urmare, drept spre Pavia, ținându-se, însă, la o distanță apreciabilă de oraș, pentru că se temea că acolo s-ar fi aflat o puternică garnizoană a armatei lui Odoacru. Așa că porni către lacul Verbanus, unde reuși să se alăture unei caravane de catâri care urca spre trecătoarea din ținutul meziaților, făcând un transport de grâu și o mare cantitate de fân. Asemenea provizii erau destinate fermelor de pe înălțimile munților, unde vacile și oile rămâneau în grajduri pe timpul iernii. Crescătorii – după cum i s-a spus – nu mai aveau curaj să coboare ei înșiși la câmpie, de frică să nu fie prădați.

Limba pe care o vorbeau oamenii din acele locuri era cu totul alta și chiar și peisajul se schimba mereu, pe măsură

ce urcau către zonele cele mai înalte. Lăsau în urmă marele lac verde-albăstrui de pe fundul unei văi adânci, înconjurat de plaiuri și păduri, de pășuni și vii, chiar și de plantații de măslini, înaintând pe niște pante din ce în ce mai abrupte, prin păduri de fag și de stejar, apoi de brad și de zadă, acestea din urmă acum desfrunzite.

În cea de-a patra zi de mers, Livia, conducându-se mereu după indicațiile din harta lui Ambrosinus, îi părăsi pe tovarășii săi ocazionali de drum și urcă de una singură pe drumul acoperit de zăpadă care ducea spre trecătoare. Vechea stație de poștă din sistemul *de cursus publicus* mai funcționa încă, puțin mai la nord de satul numit Tarussedum, care se putea ghici în depărtare după șuvițele de fum care ieșeau pe coșuri și încercă să intre într-o casă ca să se mai adăpostească puțin de frigul care devenise pătrunzător. Văzu, însă, mai mulți cai soldățești legați la ieslea de sub șopron, acoperiți cu pături groase de postav, așa încât căută în împrejurimi un loc mai izolat și la oarecare înălțime pentru a putea ține sub observație șoseaua. Observă, pe latura de răsărit a trecătorii, câteva colibe din lemn locuite, pentru că și de pe coșurile lor ieșea fum. Se gândi că acolo se putea să locuiască pădurarii, pentru că de jur împrejur se vedeau stive de bușteni, unii încă necurățați de coajă, alții deja curățați și ciopliți gata pentru a fi folosiți la construcții. Se apropie și bătu de mai multe ori la ușa uneia dintre case până când o bătrână veni să-i deschidă. Era îmbrăcată cu haine groase de lână țesută țărănește și avea în picioare papuci de postav. Părul îi era împletit în cozi groase adunate la ceafă într-un coc fixat cu agrafe din lemn.

— Cine ești? întrebă femeia privind-o chiorâș. Ce vrei?

Livia își descoperi capul și-i zâmbi.

— Mă cheamă Irene și călătoream cu frații mei către Rhetia. Ieri, o furtună de zăpadă ne-a făcut să ne rătăcim

unii de alții, dar eram înțeleși ca, dacă vreunul dintre noi se va pierde, îi va aștepta pe ceilalți aici, la trecătoare. Am văzut că stația de poștă este plină de soldați și, cum eu sunt o biată fată singură... mă înțelegi.

— Nu te pot găzdui și nici nu am nimic să-ți dau de mâncare, răspunse bătrâna, ceva mai înțelegătoare.

— Mă mulțumesc să dorm în grajd, pe pătura mea de drum și pot să-ți plătesc dacă-mi dai ceva de mâncare. Și frații mei o să te răsplătească atunci când vor sosi.

— Și dacă ei nu vin?

Livia se întunecă la față auzind cuvintele ei, gândindu-se că, într-adevăr, tovarășii săi ar fi putut-o apuca pe un alt drum sau s-ar fi putut rătăci și că, poate, nu-i va mai revedea niciodată. Femeia parcă îi ghici gândurile și, văzând-o atât de tulburată, deveni ceva mai blândă:

— Cum să nu, spuse, dacă ai răzbit tu, de ce să nu reușească și ei? Și, de fapt, ai dreptate, continuă, o fată singură nu poate dormi într-un han cu toți barbarii ăia în jurul ei. Ești fecioară?

Livia dădu din cap aprobator.

— La vârsta ta, n-ar trebui să mai fii așa. Vreau să spun că ar trebui să fii deja măritată și să ai și copii, cu atât mai mult cu cât, după câte văd, ești zdravănă. Sigur că nici să te măriți nu-i cine știe ce mare scofală. Hai, nu sta în prag: du-ți calul în grajd și vino înăuntru.

Livia făcu așa cum îi spusese bătrâna și după aceea intră, ducându-se drept în fața focului ca să-și încălzească mâinile înghețate.

— Cred că l-aș putea trimite pe bărbatu-meu să doarmă în grajd, iar tu ai putea să dormi cu mine în pat, spuse femeia și se putea observa că neîncrederea ei se topea încetul cu încetul văzând cât de inofensivă era fata.

— Mulțumesc, răspunse Livia, dar nu vreau să vă fac nici un necaz. O să dorm eu în grajd, mi-e destul și de altfel sper că este vorba doar de noaptea asta.

— Dacă vrei așa... O să-ți așez, atunci, o saltea de partea cealaltă a vetrei ca să stai la căldură toată noaptea. Pe aici, când se întunecă se face tare frig.

Bărbatul se întoarse la căderea serii: era un tăietor de lemne și când intră pe ușă purta pe umăr o secure, iar în mână avea o desagă cu pene de fier pentru despicat trunchiurile. Îl însoțea un câine frumos, cu blana albă și moale ca a unei oi, învârtindu-se mereu în jurul stăpânului și mereu atent la orice gest al lui. Omul se arătă bucuros de oaspeți și, în timp ce mâncau, îi puse o sumedenie de întrebări despre ce se întâmplase la Pavia, la Milano și la curtea din Ravenna. Era evident că, locuind pe o cale cu circulație atât de intensă, putea avea deseori informații despre ce se întâmpla în restul țării sau, cel puțin, în marea câmpie a Padului. Cei doi se numeau Ursinus și Agata și nu aveau copii, trăiau singuri în căsuța aceea de când se căsătoriseră adică, după un calcul aproximativ, de cel puțin patruzeci de ani. Ursinus insistă ca fata să doarmă cu soția sa, dar Livia refuză politicos.

— Calul meu s-ar putea să se sperie dacă nu mă vede în apropiere și nu ne-ar lăsa să dormim toată noaptea. Și, apoi, mi-e frică să nu mi-l fure careva: este un cal prea frumos și bun și fără el aș fi moartă.

Astfel încât Livia se cuibări în grajd cu animalele, dormind cu spatele la peretele dinspre vatră, de unde venea o căldură plăcută. Agata îi mai dădu pături și-i ură noapte bună. Era o noapte de-a dreptul minunată, atât de senină cum nu mai văzuse niciodată, iar Calea Lactee care traversa cerul părea o diademă de argint pe fruntea lui Dumnezeu. În cele din urmă adormi, răpusă de oboseală, dar un somn iepuresc în

care percepea orice zgomot care venea dinspre vale. Din când în când se trezea și privea în jur. Dacă prietenii săi trecuseră cumva în timp ce ea dormea? Tot zbuciumul ultimelor zile s-ar fi dovedit zadarnic. Trebuia neapărat să găsească o modalitate ca să nu scape trecerea lor.

Vorbi cu Ursinus a doua zi, în timp ce bea o cană de lapte cald.

— Mă îngrozesc la gândul că frații mei ar putea trece pe aici fără ca eu să știu. Și, pe de altă parte, nu știu cum să fac. Nu pot să stau de veghe toată noaptea.

— Nici nu trebuie, răspunse Ursinus. Pentru că vor trece mai mult ca sigur ziua. Noaptea este prea periculos de călătorit.

— Mă tem că nu-i așa. Vezi, familia mea a rămas fără casă și fără tot avutul pentru că barbarii ne-au luat totul, așa că acum singura noastră speranță este să ajungem la niște rude de-ale noastre din Rhetia care ne-ar putea ajuta. Dar, tocmai din această pricină, ai mei ar putea chiar să se ferească de trecătoare și de războinicii care fac de pază acolo.

Ursinus o privi țintă timp de câteva clipe: se vedea bine că nu era prea convins de acea situație ciudată. Atunci, Livia începu din nou să vorbească, sperând că o să-l convingă s-o ajute.

— Suntem fugari și persecutați, hăituiți de soldații lui Odoacru care a poruncit să fim omorâți. Dar noi nu am făcut nimic rău, decât, poate, acela că nu am vrut să ne plecăm în fața tiraniei sale și ne-am păstrat credința în vechile noastre principii.

— Și care ar fi aceste principii ale voastre? întrebă Ursinus cu o expresie ciudată în priviri.

— Credința în tradiția strămoșilor, credința în viitorul Romei.

Ursinus oftă, apoi spuse:

— Nu știu dacă îmi spui adevărul despre nenorocirile care ți s-au întâmplat, fato, și te înțeleg că trebuie să fii foarte prevăzătoare până și față de cei care ți-au dat găzduire, dar dă-mi voie să-ți arăt ceva care poate că te va convinge să ai încredere... Livia încercă să se împotrivească, dar Ursinus o opri cu un gest al mâinii. Se ridică, scoase dintr-o lădiță o fâșie mică de bronz și o puse pe măsuța din fața ei. Era o *honesta missio*, un concediu extraordinar acordat lui Ursinus, fiul lui Sergius, și semnat de Aetius, comandant suprem al armatei imperiale pe vremea împăratului Valentinianus al III-lea.

— După cum vezi, spuse el, am fost soldat, fato. Acum mulți ani am luptat în Câmpiile Cataluniei împotriva lui Attila, sub ordinele lui Aetius, în ziua în care barbarii au suferit cea mai rușinoasă dintre înfrângeri, ziua în care noi speram că am salvat civilizația noastră.

— Iartă-mă, spuse Livia. Nu-mi puteam închipui una ca asta.

— Și acum spune-mi adevărul: chiar îi aștepți pe frații tăi?

— Nu. Sunt prieteni și tovarăși de arme. Încercăm să ieșim din țară și să salvăm de la o moarte sigură un băiat nevinovat.

— Cine este băiatul acesta, poți să-mi spui?

Livia îl privi drept în ochi: avea privirea unui om cinstit. Răspunse:

— Adevăratul meu nume este Livia Prisca. Am condus un grup de soldați romani în încercarea de a-l salva din captivitate pe împăratul Romulus Augustus și am reușit. Trebuia să-l ducem la niște prieteni de încredere, dar am fost trădați și a trebuit să fugim, hăituiți ca niște animale, în toate colțurile acestor pământuri. Singura noastră speranță era să

trecem frontiera și să intrăm în Rhetia, apoi în Gallia, unde Odoacru nu mai are nici o putere.

— Doamne, mare ești! exclamă Ursinus. Și cum de ești singură, de ce te-ai despărțit de tovarășii tăi?

— S-a întâmplat așa din cauza unor inundații care ne-au despărțit și n-am mai reușit să-i găsesc.

— Și ești sigură că o să treacă pe aici?

— Da, pentru că așa ne era înțelegerea.

— Nu ți-au mai spus și altceva? Este foarte important, trebuie să știu tot ce ți-au spus ei.

— Cu noi era și un bătrân, preceptorul băiatului, care a trecut pe aici cu mulți ani în urmă, venind din Britannia. A spus că există în locurile acestea o trecere peste munți care ocolește postul de control de pe șosea. Uită-te aici. Și îi arătă harta desenată de Ambrosinus.

— Cred că am priceput. În cazul acesta, nu avem nici o clipă de pierdut. Ce avans crezi că ai putea avea față de ei?

— Nu știu, îmi închipui că o zi, poate două sau trei, dar nu pot să spun prea exact. Se puteau întâmpla atâtea... Este posibil chiar să-și fi schimbat planurile.

— Nu cred, răspunse Ursinus. Dacă ei știu că ești aici și că îi aștepți, nu se poate să nu apară. Spune-mi acum câți sunt și cum arată, ca să-i pot recunoaște.

— Nu-i nevoie. Vin și eu cu tine.

— Tot n-ai încredere în mine, așa-i? Dar trebuie să rămâi aici dacă vor încerca să meargă prin trecătoare. N-ar fi exclus să se întâmple așa, pentru că poteca despre care vorbești este acum acoperită de zăpadă și greu de găsit. Acum înțelegi?

Livia se dădu bătută.

— Sunt șase bărbați, unul dintre ei un negru uriaș, e greu să nu-l observi. Altul este în vârstă, cu barbă, capul aproape în totalitate chel, cam de șaizeci de ani, îmbrăcat într-o

rasă călugărească și merge sprijinindu-se într-un baston ca al pelerinilor. Mai este și un băiat de treisprezece ani. El este împăratul. Sunt înarmați cu toții și au cai.

— Fii acum atentă la ce-ți spun: eu mă duc acolo sus și când îi văd, trimit la tine câinele, pricepi? Dacă-l vezi că vine la tine și începe să latre, vino după el: el te va aduce la mine. Dacă, însă, îi vezi tu prima, încearcă să-i oprești înainte de a ajunge la trecătoare și ascunde-i în pădure: o să-i ajut eu să treacă la noapte. Semnalul pe care trebuie să mi-l dai va fi fumul alb ieșind pe coș. Agata va arunca pe foc niște crengi verzi.

— Dar ce-o să te faci acolo sus, pe frigul ăsta?

— Nu-ți face griji pentru mine, am acolo sus un adăpost din trunchiuri de copac care să mă ferească de vânt. O să mă descurc și, de altfel, sunt obișnuit cu toate astea. O porni în sus, urmat de câinele care dădea din coadă fericit că pleacă iar cu stăpânul său.

Livia strigă:

— Ursinus!

— Da.

— Îți mulțumesc pentru tot ceea ce faci pentru mine.

Bătrânul zâmbi:

— O fac și pentru mine, fetițo. Este ca și cum aș fi din nou soldat, mai întineresc și eu, nu crezi?

Se îndepărtă fără să mai spună nimic și, după câtva timp, Livia îl văzu apărând pe celălalt versant al văii, pe un povârniș plin de zăpadă, ducând spre vârful muntelui. Mai trecură câteva ore și Liviei i se păru că deslușește niște mișcări ciudate mai jos de punctul de trecere, un du-te-vino de soldați călări, așa că începu să intre la bănuieli: ce se mai putea, oare, întâmpla într-un loc atât de puțin umblat și pe o asemenea vreme? Apoi, parcă se mai liniști. Doi soldați călări mergeau în sus și în jos pe șosea, în misiunea lor obișnuită de patrulare.

Livia deveni din nou îngrijorată: cum de își putuse închipui că va putea găsi un grup atât de mic de oameni aflați la drum printr-un ținut atât de întins, prin păduri, prăpăstii și văi întortocheate? Dar, în timp ce se lăsa în voia acestor gânduri triste, tresări auzind lătratul unui câine pe care nu-l observase până atunci fiind alb la fel ca zăpada. Privi în sus și i se păru că Ursinus făcea niște gesturi cu brațele ca pentru a o chema la el. Dumnezeule mare! Era posibil ca rugăciunile să-i fie ascultate? Era posibilă o asemenea minune? Își aruncă mantia pe umeri și o porni pe urmele câinelui până în vale, după care începu să urce voinicește pe celălalt versant, un traseu care o ascundea vederii oamenilor de pază de la trecătoare. Nu-și mai putea stăpâni încordarea de nedescris, dar încă nu îndrăznea să creadă, nu îndrăznea să spere că-i putea revedea și gândul că Ursino poate o fi avut o nălucire sau că animalul venise la ea din altă cauză dezlănțuia în sufletul ei o adevărată furtună de sentimente năvalnice și potrivnice. Ajunse în cele din urmă alături de bătrânul care nici nu se întoarse spre ea, neluându-și privirile de la ceva care se mișca undeva, la mare depărtare, de-a lungul potecii care, despărțindu-se de șoseaua principală, urca șerpuind spre creasta muntelui.

— Crezi că ar putea fi ei? întrebă. Uită-te tu, ochii mei nu mai sunt la fel de ageri ca altădată.

Livia privi într-acolo și inima îi bătu cu putere: mergeau la distanță unul de altul, se vedeau foarte mici, dar erau șapte, cu șase cai, unul dintre ei se vedea bine că era mult mai înalt decât toți, iar unul foarte scund, înaintau pe jos, încet, ținând caii de frâie. Livia ar fi vrut să țipe, să plângă, să-i strige din răsputeri, dar trebuia să păstreze tăcerea, fremătând de încordare. Era gata să aștepte, să sufere, gata să riște din nou, să înfrunte orice alte pericole de moarte. Dar ce importanță mai avea? Îi găsise și nimic de pe lume nu făcea mai mult decât bucuria aceasta.

Cuprinse cu brațele grumazul lui Ursinus.

— Ei sunt, dragul meu prieten, sunt ei, sunt ei!

— Ce-ți spuneam eu? Vezi că ți-ai făcut probleme degeaba?

— Mă duc să-mi iau calul, spuse. Așteaptă-mă aici, mă întorc imediat.

— Nu-i nici o grabă, fetițo, răspunse el. Mai au încă mult de mers și, pe munte, distanțele sunt înșelătoare, știi și tu. Și, colac peste pupăză, spuse el ridicând privirile către cerul care se acoperea încet-încet cu nori, vremea stă să se schimbe și, cu siguranță, nu în bine.

Livia mai aruncă o scurtă privire spre micul grup care urca din greu coasta înzăpezită și începu să coboare la vale. Ajunse la casa celor doi bătrâni și intră să-și salute gazda.

— Agata, eu plec, au sosit prietenii mei și...

Dar Agata avea o privire înspăimântată, era țeapănă și albă la față ca varul.

— Ei, dar asta-i o veste minunată! se auzi o voce din spatele ei. Voce pe care o cunoștea bine și care o făcu să tresară: Stefanus!

— Sărmana femeie, nu prea este în apele ei pentru că unul dintre oamenii mei îi ține, după cum poți să vezi și tu, vârful suliței între coaste. Stai puțin, draga mea, lasă-mă să te privesc, nu ne-am văzut cam de multișor.

— Nenorocit ce ești, izbucni Livia întorcându-se fulgerător către el. Trebuia să mă aștept la așa ceva din partea ta!

— Greșeli care se plătesc, îi răspunse celălalt fără a se arăta câtuși de puțin impresionat de cuvintele fetei. Noroc că există leac pentru toate. Ajunge doar să cădem la o învoială.

Livia ar fi vrut să-l țintuiască de perete cu pumnalul al cărui mâner îl strângea spasmodic pe sub haină, dar Stefanus părea să-i ghicească gândurile.

— Nu te lăsa pradă emoţiilor, nu sunt un sfetnic prea bun.

— Cum de m-ai găsit? întrebă Livia aproape resemnată.

— Ah, cât este de adevărat că principala trăsătură a femeilor este curiozitatea! îi răspunse ironic Stefanus. Dar vreau să te liniştesc: în fond, nu mă costă nimic. Servitoarea mea a găsit în hainele tale, înainte de a le spăla, o hartă, aşa că am putut afla cu exactitate pe unde urmai să mergi. În plus, te-a trădat medalionul acela pe care-l porţi mereu la gât. Livia îl strânse instinctiv în pumn ca şi cum ar fi vrut să-l ferească de privirile bărbatului. Un obiect fără nici o valoare, dar foarte rar. Unul dintre oamenii mei l-a observat la gâtul tău în taverna aceea de lângă podul plutitor peste Trebiae. Băiatul acela isteţ a observat nu numai că erai o femeie, după graţia mişcărilor şi după picioarele tale de fetiţă frumoasă, dar a băgat de seamă şi medalionul acela grosolan despre care le spusesem tuturor că este unul dintre semnalmentele tale. Oamenii mei aveau ordin să nu intervină dacă te găseau pe tine sau pe vreunul dintre prietenii tăi, ci doar să mă anunţe, fapt care s-a petrecut întocmai.

— Şi ce vrei acum? îl întrebă Livia privindu-l în faţă. Nu-ţi ajunge tot răul pe care ni l-ai făcut?

— Zona este înconjurată de oamenii mei şi, în plus, la trecătoare se află o garnizoană de patruzeci de soldaţi goţi care sunt gata să-mi execute ordinele şi pe care i-am pus deja în stare de alarmă: oriunde s-ar afla, prietenii tăi nu mai au cum să scape. Dar eu sunt o persoană civilizată şi nu vreau vărsare de sânge. Vreau sabia aceea şi pe tine. Obiectul acela mă va face atât de bogat încât o viaţă nu-mi va fi de-ajuns ca să cheltuiesc atâta bănet, iar tu vei împărţi cu mine această bogăţie. O să vezi, o să te obişnuieşti repede cu viaţa uşoară şi îndestulată. O să-l uiţi şi pe necioplitul acela de prieten al tău. În orice caz, dacă ţii cu adevărat la el, trebuie să faci aşa cum îţi spun eu.

— Ți-am mai spus o dată, sabia aceea s-a pierdut.

— Nu minți, că pun imediat să fie ucisă femeia asta. Și ridică mâna, gata să dea un ordin.

— Nu, oprește-te, spuse Livia. Las-o în pace. O să-ți spun tot ce știu. Este adevărat, sabia aceea există, dar eu nu i-am mai văzut pe oamenii aceia de mai multe zile și s-ar putea să n-o mai aibă, s-o fi pierdut sau chiar s-o fi vândut.

— O să aflăm de îndată, este suficient ca tu să le-o ceri. O să fii negociatorul meu. Vreau sabia aceea și-i voi lăsa pe toți să plece liberi, chiar și pe băiat. Pe toți în afară de tine, evident. Este o propunere demnă de luat în seamă. Știi că Odoacru a dat ordin să fiți uciși cu toții? Ei, așadar ce ai de spus?

Livia dădu din cap aprobator.

— De acord. Dar cum pot fi sigură că n-o să ne trădezi și de data aceasta?

— În primul rând, află că nu i-am spus nimic lui Wulfila. Și el vă caută și ar fi fost vai de voi dacă v-ar fi găsit el înaintea mea. În al doilea rând, nu sunt un om crud și sângeros, nu am nici un interes să provoc un măcel dacă pot obține ceea ce vreau cu vorba bună. În al treilea rând, nu ai altă posibilitate de a scăpa.

— Bine, răspunse Livia. Să mergem. Dar, ține minte, dacă m-ai mințit, am să te ucid ca pe un câine, chiar dacă am să te caut toată viața. Și înainte de a muri, o să ai prilejul să regreți că te-ai născut.

Stefanus nu avu nici o reacție. Spuse doar:

— Să mergem, atunci. Voi, veniți cu mine. Douăzeci de soldați ieșiră de după grajd și porniră la câțiva pași în urma lor.

— Dacă încerci să faci ceva necugetat, oamenii mei au ordin să te ucidă și, în plus, să dea alarma tuturor celorlalți care se află în pădure și la postul de control al trecerii: ai tăi o să fie uciși cu toții în câteva clipe.

— Atunci, lasă-mă să-mi iau calul şi porunceşte mercenarilor tăi să se ţină la adăpost de priviri, acolo, la marginea pădurii. Un om de-al meu este acolo sus, soţul acestei femei: s-ar putea să intre la bănuială şi să dea alarma întregului grup.

Stefanus ordonă oamenilor săi să-şi continue drumul printre tufele de la marginea pădurii care se întindea până la zona înaltă, acoperită de zăpadă groasă. Livia îşi luă calul de căpăstru şi începură să coboare înspre şosea, după care porni să urce încet către vârful muntelui.

— Rămâi acum în urmă şi tu, spuse din nou Livia. Nu se ştie cum ar putea reacţiona văzându-te.

Stefanus îşi încetini mersul, în timp ce Livia se apropia de Ursinus. În momentul acela, Aurelius, Vatrenus şi ceilalţi apărură la numai câteva zeci de paşi depărtare, după ce ocoliseră o stâncă.

— Livia! strigă Romulus îndată ce o văzu.

— Romulus! exclamă Livia. Apoi se întoarse către Aurelius. Ascultă-mă, Aurelius! spuse ea, dar nu reuşi să-şi termine fraza începută pentru că văzu expresia de bucurie şi de surpriză de pe feţele tovarăşilor săi dispărând, înlocuită de o strâmbătură de dispreţ. Îl văzu pe Aurelius trăgând sabia din teacă şi-l auzi urlând:

— Ne-ai trădat, nenorocito!

PARTEA A TREIA

XXVI

Wulfila, împreună cu războinicii săi, apăreau în clipa aceea din spatele Liviei. Formând un arc larg, se avântau înspre Aurelius și ai săi din vârful pantei.

Livia se întoarse, îi văzu și înțelese.

— Nu v-am trădat, strigă. Trebuie să mă credeți! Repede urcați încoace și încălecați, repede!

— Așa este, strigă și Ursinus. Fata asta voia să vă ajute. Mișcați-vă, hai, urcați până aici!

Aurelius și ceilalți, fără a reuși încă să înțeleagă ce se întâmplă și nici de ce Livia se afla în locurile acelea, urmărită îndeaproape de dușmanii lor cei mai înverșunați, se străduiră să străbată cât mai repede ultima parte a urcușului și ajunseră pe un fel de terasă, sub vârful dealului de pe care coborau, afundându-se în zăpada înaltă, călărețiii lui Wulfila. Erau cel puțin cincizeci.

— La trecătoare sunt alții, le strigă Ursinus. Nu puteți coborî pe partea șoselei!

— Acolo jos sunt și mercenari de-ai lui Stefanus, strigă Livia. El a pus să fiu urmărită fără ca eu să-mi dau seama!

Atunci, Stefanus, dându-și seama că planul său fusese zădărnicit, încercă să se îndepărteze către șosea ca să se alăture mercenarilor săi. Livia trase arcul de la șa și, de la o distanță de o sută de pași îl străpunse cu o săgeată între umeri. Apoi trase alte săgeți înspre oamenii săi care ieșeau din pădure, obligându-i să se retragă îndărăt, printre tufe: îl văzuseră căzând pe șeful lor și erau cuprinși acum de panică.

Ursinus arătă înspre latura de apus a dealului.

— Aceea este singura cale de scăpare, strigă el, dar se merge pe marginea unei prăpăstii și zăpada poate fi înghețată, așa că trebuie să fiți atenți. Duceți-vă, luați-o pe acolo, repede, pe acolo.

Livia se avântă în frunte, conducând coloana, dar Wulfila, aflat mai sus decât ei, le înțelese planul și porunci unei părți dintre călăreții săi să pornească într-acolo.

— Nu uitați! urla el. Vreau capul băiatului și vreau și sabia aceea, orice s-ar întâmpla! Și pe soldatul de acolo, cel cu centura roșie!

Între timp, Vatrenus pornise pe urmele Liviei, la fel ca Aurelius, Batiatus și ceilalți. Drumul părea liber și ei își îndemnau caii ca să parcurgă cât mai repede porțiunea cea mai periculoasă care se termina către vest pe buza unei prăpăstii. Încercau din răsputeri să se mențină la jumătatea înălțimii și, în urma lor, Ambrosinus își zorea cu disperare catârca încercând să țină pasul cu ceilalți. Aurelius își dădea seama că mica sa coloană era cum nu se poate mai vulnerabilă în timpul acelei fugi disperate, așa că-l conduse pe Juba cu câțiva pași mai sus ca să poată supraveghea mai bine ce se întâmpla. Exact în clipa aceea, apărură de după o stâncă Wulfila și ai săi, cu săbiile trase din teacă.

Barbarul se năpusti fulgerător asupra romanului, îl izbi cu calul și-l făcu să cadă la pământ, apoi se aruncă peste el și cei doi începură să se rostogolească la vale ca un ghem de mâini și picioare încleștate de ură și amestecate cu un nor de zăpadă înghețată. În momentele acelea imposibil de controlat, în rostogolirea aceea către fundul văii, sabia lui Aurelius ieși din teacă și o porni la vale, alunecând de-a lungul pantei. Căderea celor doi luptători se opri în bolovanii care formau un fel de barieră, ieșind din pătura de zăpadă, și fiecare dintre ei își avea mâinile încleștate în beregata celuilalt, gâfâind de oboseală și de ură. Wulfila se afla

deasupra, privindu-se ochi în ochi și barbarul avu străfulgerarea de memorie care aștepta de atâta timp acest moment de înfruntare supremă.

— Te recunosc, în sfârșit, romanule! A trecut mult timp de atunci, dar nu te-ai schimbat suficient de mult ca să nu te mai recunosc! Ești acela care ne-a deschis porțile Aquileii!

Figura lui Aurelius se schimonosi într-o mască a durerii.

— Nu! urlă el. Nu! Nuuu!

Și urletul lui fu amplificat de ecou între pereții înghețați ai Alpilor. În aceeași clipă, atacă parcă mânat de o forță înspăimântătoare, își îndoi genunchii în pieptul adversarului său și-l aruncă peste cap în spate. Apoi se rostogoli pe un șold ca să se ridice în picioare și-l văzu în apropiere pe Ambrosinus care căzuse și încerca disperat să nu alunece către prăpastie. Privirile lor se încrucișară doar timp de o clipă, dar lui Aurelius îi fu suficient ca să-și dea seama că bătrânul auzise și înțelesese totul. Își reveni și începu să se cațăre în sus pe povârniș ca să-i ajute pe prietenii săi deja încleștați într-o luptă pe viață și pe moarte. Auzea răcnetele lui Batiatus care-și înșfăca adversarii, îi ridica deasupra capului și-i arunca în jos către prăpastie, și sudalmele lui Vatrenus care, cu câte o sabie în fiecare mână, se lupta cu câte doi dușmani odată, afundat în zăpadă până la genunchi.

În cele din urmă putu să se ridice în picioare și duse mâna la centură, după sabie, ca să se arunce și el în învălmășeală, poate căutându-și moartea, dar, cu disperare, nu dădu decât peste teaca goală. Mai sus de el, o altă ceată de călăreți, cei care veniseră dinspre trecătoare, năvăli dinspre vârful dealului și traversă tot luminișul ca să coboare și mai mult, oblic și în direcție opusă pentru a evita o coborâre prea bruscă. Deplasarea lor în șir, de-a latul pantei, tăie în două pătura groasă de zăpadă care începu să alunece la

vale, devenind o avalanșă din ce în ce mai largă și mai puternică, până când îi izbi în plin pe Vatrenus și pe Batiatus, care luptau în partea dinspre vârf, și apoi pe toți ceilalți, inclusiv pe Romulus.

Demetrios și Orosius încercaseră până în clipa aceea să-l apere cu scuturile de ploaia de săgeți și de sulițe dușmane care căutau cu orice preț să-i dea lovitura de grație, dar, izbiți de avalanșă, fură împinși înapoi fără să-l mai poată ajuta în nici un fel pe băiat. Caii, care erau un obstacol masiv în fața valului de zăpadă fură doborâți și târâți în prăpastie.

În acest timp, Wulfila continuase să alunece la vale, încercând din răsputeri să nu cadă în prăpastie, afundându-și mâinile în zăpadă, zdrelindu-și unghiile și jupuindu-și pielea de pe mâini, până când reușise să se oprească încleștându-și degetele pe un bolovan apărut în cale. Era atârnat acum pe jumătate în gol și mâinile îi erau înțepenite de frig, nu-l mai ascultau în dorința lui nemăsurată de a scăpa de la moarte, de a se ridica peste buza prăpastiei. Simțea apropiindu-se clipa în care mușcătura gerului îl va obliga să slăbească strânsoarea, când, aproape de el, văzu sabia aceea minunată alunecând și ea către prăpastie. Își mai încetinise alunecarea, dar continua să coboare, din ce în ce mai încet, se apropia tot mai mult de marginea hăului de dedesubt, o văzu atârnând în gol cu mai mult de jumătate din lamă, balansându-se puțin și, în sfârșit, ca prin minune, oprindu-se. Greutatea mânerului masiv o oprise pe sol în ultima clipă.

Imaginea aceasta parcă îl biciui pe Wulfila: își arcui spinarea și, cu un urlet sălbatic, își adună toate forțele corpului său uriaș, ridicându-se până se sprijini cu coatele pe muchia de gheață, apoi un genunchi și, după eforturi uriașe, pe celălalt. Era salvat. Și se afla în picioare. Se apropie încet de sabie, dându-și seama că până și cea mai mică vibrație a terenului sau o adiere de vânt ar fi putut să o facă să cadă,

până când fu la câțiva pași distanță de ea. Atunci, se întinse pe zăpadă, desfăcând picioarele și înfigându-și vârfurile încălțărilor în zăpadă ca punct de sprijin, după care întinse mâna până când apucă mânerul sabiei, strângându-l triumfător în pumn. Se ridică în picioare ridicând sabia către cerul acoperit de nori și strigătul său victorios ajunse până la nori și se reflectă în țurțurii de gheață, răsunând de-a lungul văilor împădurite. Apoi urcă pieptiș povârnișul care, cu puțin timp înainte, provocase avalanșa, până când ajunse la oamenii săi și unul dintre soldați îi oferi imediat calul său. Vremea se schimba și, treptat, se lăsa noaptea.

— Este întuneric acum, le spuse el oamenilor săi. O să ne întoarcem mâine. Cu atât mai mult cu cât ei și-au pierdut caii și, chiar dacă vreunul a scăpat, cu siguranță nu va ajunge prea departe. Așa că, mâine, să închideți toate trecerile din vale, la miazăzi și la miazănoapte de trecătoare. Vreau să nu scape nici unul. Apoi, pe lumină o să căutăm corpurile. Vreau capul băiatului și acela dintre voi care mi-l aduce va avea o răsplată grasă. Le făcu semn să vină după el și coborâră cu toții la stația de poștă de la trecătoare.

Începea să ningă cu mici cristale de gheață ascuțite care înțepau fața și mâinile. Apoi, măzărichea se transformă în fulgi din ce în ce mai mari care dansau învârtejiți în jurul siluetelor călăreților ce coborau ca niște fantome panta, lăsând în urmă bălți de sânge și corpuri neînsufletite. Printre acestea, Wulfila îl descoperi și pe acela al lui Stefanus, străpuns în spate de o săgeată care-i trecuse până în partea cealaltă și pe care omul încercase să și-o smulgă din corp cu ultimele sforțări ale agoniei.

— Sfârșitul pe care-l meritai, cugetă barbarul, și-și continuă drumul cu capul plecat și strângându-și mantia în jurul umerilor ca să se apere de frig.

Intrară în hanul încălzit de un foc zdravăn din lemn de pin care trosnea neîncetat și se așezară pe o bancă în vreme ce hangiul supraveghea un berbec pus la fript într-un proțap și, între timp, aducea pe mese căni de bere și bucăți de pâine. Deși rănile pe care și le făcuse în căderea de pe munte îl dureau îngrozitor, Wulfila era peste măsură de bucuros. La șold îi atârna cea mai grozavă sabie pe care și-ar fi putut-o dori, iar posesorul ei zăcea acum țeapăn sub o mantie groasă de zăpadă. Ar fi fost foarte ușor să-i reteze și capul ca pe un țurțure de gheață.

— Voi, spuse el arătând către cei câțiva soldați de-ai săi care erau așezați în fața sa, îndată ce se luminează de ziuă coborâți de la șosea până la râul de pe fundul văii și ocupați podul, singurul loc pe unde se poate trece spre Rhetia. Iar voi, și se îndreptă către grupul din dreapta, voi o s-o luați îndărăt, pe șosea până când o să dați de o cărare care duce tot la podul acela, dar venind dinspre apus. O să aveți o călăuză, așa că nu vă puteți rătăci. În felul acesta n-o să ne scape nici unul. Voi, ceilalți, și arătă spre cei așezați în stânga, mergeți cu mine acolo sus să căutăm cadavrele. Și, așa cum v-am mai spus, am aici o pungă cu bani pentru primul care găsește leșul băiatului și-i taie capul. Să mâncăm acum și să bem, să ne veselim, căci norocul a fost de partea noastră. Ridică o cupă plină și toți ceilalți îl imitară, aclamându-l: bucuroși de izbândă, se puseră pe băut, turnând pe gâtlejuri cantități incredibile de bere și scoțând după fiecare sorbitură câte un râgâit animalic.

Juba reuși cu mare greutate să se ridice pe toate cele patru picioare, scuturându-și de zăpadă spinarea și scoțând fuioare groase de aburi pe nările presărate cu promoroacă. Sforăi scuturând din coamă și scoase un nechezat asurzitor ca și cum și-ar fi chemat stăpânul, dar locul era pustiu și

întunericul se lăsa peste tăcerea serii pe întinderea de zăpadă adusă de avalanșă. Începu să meargă cu greu, la pas, sforăind din când în când și biciuind aerul cu coada, până când, deodată, se opri și începu să scurme prin zăpadă cu copitele, încet, dând puțin câte puțin zăpada în lături, până când apăru spinarea stăpânului său, apoi gâtul pe care calul începu să-l mângâie cu botul, suflând aburi calzi pe ceafa bărbatului pe jumătate leșinat. Atingerea aceea ușoară și căldura răsuflării animalului îi dădură lui Aurelius, aproape înțepenit de frig, puterea de a se mișca. Izbuti cu greu să se sprijine în mâini, apoi în coate, după care se ridică în genunchi, în timp ce Juba necheza încetișor, ca și cum ar fi vrut să-i încurajeze sforțările, și, în sfârșit omul se ridică în picioare și îmbrățișă grumazul calului.

— Stai cuminte, Juba, stai cuminte, știu că ești viteaz, n-am uitat. Hai să mă ajuți să-i scot și pe ceilalți din zăpadă.

Nu departe de ei, apărută ca printr-o minune, se afla catârca lui Ambrosinus și Aurelius își aminti că la șaua ei era atârnat un scut. Îl desfăcu și începu să sape în zăpadă folosindu-l ca lopată. Peste câteva clipe, dădu de pieptul lui Vatrenus care scoase un geamăt.

— Ești întreg? îl întrebă Aurelius.

— Cred că da, bombăni Vatrenus. Mai ales dacă nu mai sapi în burta mea cu chestia aia.

Dinspre partea cealaltă a povârnișului, din direcția șoselei, se auzi un scheunat și, îndată după aceea, apăru Ursinus cu câinele său, înotând înspre ei prin zăpadă. Bărbatul se prezentă celor doi soldați spunând:

— Eu sunt cel care a găzduit-o pe Livia și pot să vă dau o mână de ajutor: câinele meu este dresat să caute oamenii îngropați de avalanșe. Nu avem prea mult timp de pierdut: dacă se întunecă, nu mai este nimic de făcut.

— Îți mulțumesc, răspunse Aurelius. Te rog să ne ajuți.

Omul dădu din cap şi porni în căutare pe urmele câinelui.

— Hai, Argos, hai, caută, caută-i pe prietenii noştri, hai... Îl cheamă Argos, îi explică lui Aurelius care săpa din nou cu scutul prin zăpadă, ca pe câinele lui Ulisse. Nu-i aşa că-i un nume frumos?

— Cum să nu, spuse Vatrenus. Are un nume tare frumos. Să sperăm că este şi bun la căutat.

În vremea aceasta, câinele adulmecase deja o altă viaţă în pericol şi săpa acum de zor cu labele în zăpadă.

— Săpaţi acolo unde arată el, porunci Ursinus. Aurelius şi Vatrenus făcură întocmai şi-l scoaseră de sub zăpadă pe Ambrosinus, palid şi pe jumătate leşinat.

— Ajutaţi-ne, repede! răsună o voce din dreapta lor, dinspre stâncile de pe marginea prăpastiei. Aurelius alergă într-acolo, atent să nu alunece la vale. Văzu ceva care-l lăsă mut de uimire: Orosius atârna deasupra prăpastiei ţinându-se de trunchiul unui pin aplecat deasupra golului, Demetrios se ţinea de mânerul pumnalului înfipt în gheaţă, iar Livia aluneca în jos de-a lungul corpului său, întinzându-şi picioarele către braţele lui Orosius care se agăţă de ele. Livia începu atunci să se caţăre în sus, ţinându-se de centura lui Demetrios care îşi încleştase disperat mâinile pe mânerul pumnalului. Aurelius îşi dădu seama că tovarăşul său nu mai putea rezista mult timp. Cu o mână îşi înfipse şi el pumnalul în gheaţă, iar pe cealaltă o întinse ca să-l apuce pe Demetrios care, bizuindu-se pe aceasta, se târî mai sus, înfigându-şi din nou arma într-un strat de gheaţă mai gros. Acest nou punct de sprijin era mai rezistent, astfel încât, cu ajutorul lui Aurelius, acest adevărat lanţ uman putu face o sforţare hotărâtoare pentru a se salva.

— Batiatus pe unde o fi? întrebă Aurelius.

— Ultima oară când l-am văzut, se rostogolea la vale pe povârniş, în luptă cu doi sau trei duşmani, nu mai ştiu nici eu. O să vezi că apare el, răspunse Demetrios.

— Dacă nu cumva l-au ucis, se îndoi Aurelius.

— Da, dacă nu cumva l-au ucis, repetă și Demetrios. Dar nu prea cred.

Un sunet ca un grohăit se auzi din apropiere și un războinic barbar se ridică în fața Liviei care-i trimise o lovitură de picior în față, făcându-l să se rostogolească spre prăpastie.

— Unde-i Romulus? întrebă fata în clipa următoare, nevăzându-l pe nicăieri, dar vocea lui Ambrosinus răsună chiar atunci, plină de îngrijorare.

— Veniți fuga încoace! striga el. Veniți, pentru numele lui Dumnezeu!

Silueta uriașă a lui Batiatus apăru în acel moment de după marginea pantei dinspre răsărit și etiopianul se apropie cât de repede putu.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el gâfâind.

— Cred că l-a găsit pe băiat, răspunse Aurelius pe un ton care, însă, nu era câtuși de puțin vesel.

Se apropiară de locul din care se auzea scheunatul câinelui și-l văzură pe Vatrenus care ridica pe brațe corpul aparent fără viață al lui Romulus. Figura veteranului, biciuită de vânt, era ca o mască împietrită de durere. Livia atinse mâinile înghețate și vinete ale băiatului și izbucni în lacrimi.

— Oh, Doamne Dumnezeule, nu! Nuuu!

Aurelius se apropie și-i aruncă lui Vatrenus o privire întrebătoare.

— E mort, răspunse soldatul. Nu se mai simte bătaia inimii nici la mână, nici la gât. Se priviră cu toții unul pe altul, parcă rătăciți. Batiatus plângea și-și ștergea lacrimile cu dosul palmei în care încă mai ținea sabia. Doar Ambrosinus părea să-și mai fi păstrat cumpătul în vârtejul acela de vânt și de disperare.

— Trebuie să căutăm un adăpost, repede, spuse el luând comanda micului grup de oameni deznădăjduiți. N-avem

nici o clipă de pierdut. Dacă ne prinde noaptea aici, suntem pierduți.

— Atunci, haideți după mine, spuse Ursinus. N-avem mult de mers, e aproape. Dar țineți-vă aproape de mine ca să nu vă rătăciți.

Porni la drum pe la jumătatea coastei, înconjurând muntele pe latura de miazănoapte, până când ajunse în dreptul unei stânci plate care se sprijinea pe marginea peretelui de piatră. Trunchiuri de brad înfipte unul lângă altul în pământ o rezemau și alcătuiau un adăpost ferit de vânt din trei părți. Se strecură înăuntru și-i chemă și pe ceilalți. În dreptul peretelui de stâncă era așternut un strat gros de frunze uscate și de rămurele moi de pin, iar pereții din lemn erau căptușiți cu piei de capră tăbăcite.

— Aici aduc caprele ca să fete, spuse Ursinus. Nu vă pot oferi ceva mai bun.

Vatrenus lăsă jos corpul băiatului și Livia izbucni din nou într-un plâns deznădăjduit, întorcându-și fața către perete. Ambrosinus părea să nu vadă și să nu audă nimic. Prin minte îi treceau amintiri de demult, încă vii în memorie: un copil pe moarte în pătucul său, sub un cort dintr-o pădure din Apenini, cu mulți ani înainte; o femeie înlăcrimată, cu o ținută mândră, dar copleșită de durere... Nu putea să se dea bătut, în nici un caz. Îl mângâie pe păr, apoi începu să-l dezbrace.

— Dar... ce vrei să faci?

Ambrosinus puse o mână pe pieptul gol al copilului și închise ochii.

— O fărâmă de viață mai există în el, spuse. Trebuie s-o alimentăm.

Aurelius clătină din cap neîncrezător.

— Bine, dar nu vezi că-i mort? A murit.

— Nu poate să fie mort, răspunse calm Ambrosinus. Profeția nu minte.

Se întunecase de-acum și singurul răspuns la cuvintele lui fu șuieratul mânios al vântului care biciuia muntele. După ce-l dezbrăcase pe băiat până la brâu, Ambrosinus îl așezase pe stratul de frunze și paloarea membrelor sale ieșea în evidență în întunericul aproape complet. Ambrosinus îi spuse lui Batiatus:

— Tu ai în tine mai multă căldură decât oricare dintre noi, îi spuse, pentru că păstrezi în tine arșița Africii. Dezbracă-te până la brâu și ține-l strâns în brațe, lipit de tine, fă în așa fel încât inima ta să bată alături de a lui. Eu o să încerc să aprind un foc.

Batiatus făcu întocmai cum i se spusese, îl ridică pe băiat ca pe un fulg și-l ținu strâns lipit de el. Livia aruncă peste ei o pătură, ca să nu se piardă nici o picătură de căldură. Aurelius și Vatrenus clătinau neîncrezători din cap, descurajați.

Ambrosinus, mergând pe brânci, adună de pe pereți mușchi uscat și făcu din el un mic mănunchi compact. Deasupra puse frunze uscate, apoi își scoase din desagă pietrele care-i serveau drept amnar și începu să le lovească una de alta, cu mișcări pline de pricepere. Apărură scântei mari la baza micului mănunchi de mușchi și, în cele din urmă, apăru un punct roșu, abia vizibil; atunci, Ambrosinus se aplecă și începu să sufle. Cu toții îl priveau uluiți, neputând să înțeleagă ce făcea. Dar micul punct roșu începea să crească puțin câte puțin și bătrânul continua să facă fără încetare ceea ce începuse, ca și cum ar fi suflat ca să reaprindă viața aproape stinsă a băiatului său.

La un moment dat, o flăcăruie sclipi în întuneric, atât de mică încât abia putea fi zărită. Dar, curând, crescu, lichenii din jur se aprinseră alimentând-o, făcând-o, cu fiecare clipă care trecea, din ce în ce mai mare și mai puternică. Și Ambrosinus nu se oprea, continuând să adauge ghemotoace

de mușchi uscat, apoi câteva frunzulițe, o crenguță..., până când mica flacără deveni un foc în toată regula, dând lumină, alungând treptat întunericul din modestul adăpost, învăluind în căldură corpurile înghesuite în acel spațiu strâmt, ochii scânteietori ai lui Ambrosinus și fața lată a uriașului etiopian căruia i se vedeau în penumbră ochii larg căscați din care se scurgeau lacrimi mari. Erau lacrimi de bucurie.

— Respiră, spuse Batiatus.

Ambrosinus privi în jur cu ochi parcă goi de expresie, privirea unui om abia trezit dintr-un somn adânc, în toiul nopții, după un coșmar înspăimântător.

Se strânseră cu toții în jurul lui Romulus îmbrățișându-l care mai de care, până când Ambrosinus le spus:

— Liniștiți-vă, luați-o mai încet, băiatul este încă slăbit. Lăsați-l să-și vină în fire și să mai prindă puteri.

Ursinus ieși prin preajmă ca să mai adune niște vreascuri uscate și le puse pe foc, apoi înșiră alte blănuri în dreptul intrării ca să nu lase frigul să intre. În adăpostul cel strâmt începu să se simtă puțină căldură și Romulus se încălzi întinzând mâinile către flăcări.

— El te-a readus la viață, îi spuse Ambrosinus, arătând înspre Batiatus.

Romulus se ridică și-l îmbrățișă cu toată puterea pe etiopian și Batiatus îl îmbrățișă și el, dar cu grijă ca să nu-i rupă vreun os. Aurelius spuse:

— Mă duc afară să pun o pătură pe cal; este singurul care ne-a mai rămas în afară de catârca lui Ambrosinus care nu ne va fi de prea mare folos. La noapte o să se lase un ger strașnic.

Dar Ambrosinus observă tristețea din privirile sale, contrastând cu bucuria din ochii celorlalți. Așteptă câteva clipe după care își aruncă mantia pe umeri și ieși, spunând:

— Trebuie să am și eu grijă de catârca mea.

Aurelius se afla lângă Juba, se ghemuise sub mantie și părea să privească înspre vale și râu. Vocea lui Ambrosinus parcă îl trezi din visare.

— Două adevăruri, două imagini diferite și opuse din trecutul tău, cea a Liviei și cea a lui Wulfila... Căreia dintre ele să-i dai crezare?

Aurelius nici nu se întoarse, se ghemui înfășurându-se mai bine în mantie, ca și cum frigul i-ar fi pătruns până în suflet.

— Dacă le știi pe amândouă, de ce nu-mi spui tu?

— Este adevărat, am auzit cuvintele barbarului aceluia, dar îi ceri prea mult unui biet dascăl. Tu te lupți acum cu un adevăr apărut din bezna trecutului, o pată pe conștiință de care nu știai.

Aurelius nu spuse nimic.

— Doare, știu, continuă Ambrosinus, dar este mai bine că se întâmplă așa. Când răul se află ascuns, undeva în adânc, ne macină fără să putem găsi vreun leac și, uneori, ne poate lua prin surprindere în orice clipă. Acum, cel puțin, știi cum stai.

— Nu știu nimic.

— Asta nu se poate. Trebuie să-ți amintești ceva.

Aurelius oftă. În sinea sa, își dădea seama că are nevoie să vorbească, să se destăinuie cuiva care i-ar putea ușura sufletul de povara care-l apăsa.

— Doar niște frânturi de amintiri, spuse el. Și un vis urât care revine din când în când...

— Care? îl îmboldi Ambrosinus. Ce vis?

Vocea lui Aurelius căpătă un tremur ușor.

— E noapte... Doi bătrâni, fiecare dintre ei legat cu încheieturile mâinilor de câte un stâlp. Pe corpurile lor se văd semnele unor torturi îngrozitoare și apoi...

— Și apoi... un barbar uriaș se apropie cu sabia scoasă din teacă și... și îi străpunge pe rând, unul după altul. Spunând

acestea, soldatul scoase un suspin adânc, ca și cum ar fi trecut printr-un efort supraomenesc.

— Cine sunt? întrebă Ambrosinus. Poate că în asta se află secretul existenței tale.

— Nu știu, răspunse Aurelius, acoperindu-și ochii cu palmele, nu știu.

Ambrosinus simțea cât de mare era chinul din sufletul acelui bărbat viteaz și-i puse o mână pe umăr.

— Nu te lăsa doborât, îi spuse. Oricine ai fi fost cândva, nu are importanță. Nu există decât prezentul și poți fi mândru de el. Iar băiatul acela s-ar putea să-ți ofere un viitor. Ai văzut tu însuți că forța sa vitală este aproape imposibil de oprit.

— Am pierdut sabia, spuse Aurelius.

— Nu te mai gândi la ea, o s-o găsim, sunt sigur de asta. Și o să-ți regăsești și trecutul, dar va trebui să treci prin infern, așa cum a făcut deja copilul acela nevinovat.

XXVII

Cu o oră înainte de ivirea zorilor, pe când era încă întuneric, Demetrios își termină ultimul schimb de pază și-și trezi tovarășii. Erau cu toții înțepeniți de frig, deși reușiseră să întrețină micul foc din interiorul adăpostului și chiar și cele două animale care petrecuseră noaptea sub cerul liber fuseseră aduse pe rând înăuntru, pentru a le feri câtuși de puțin de frigul pătrunzător. După marea bucurie prilejuită de faptul că scăpaseră cu viață și de nesperata salvare a lui Romulus, cu toții erau nevoiți acum să facă față unei realități foarte dure, dacă nu chiar disperate. Nu le mai rămăsese decât un cal și o catârcă, iar sabia lui Aurelius se afla acum în mâinile lui Wulfila care, cu siguranță, abia aștepta să pună la încercare puterea ei teribilă. Cum își vor mai putea continua drumul, dar, mai ales, cum vor putea scăpa de Wulfila și de oamenii lui, în caz că ar fi fost descoperiți? Era clar că dușmanii se vor întoarce pe muntele de deasupra lor pentru a căuta cadavrele și eventuale urme ale fugarilor pe care ninsoarea de peste noapte nu le putuse șterge cu totul.

Cu toții fură de acord, după ce se sfătuiră, că locul acela trebuia părăsit cât mai grabnic pentru a coborî în vale și a trece granița. Ursinus îi sfătui să se grăbească să treacă râul, înainte ca dușmanii să le dea de urmă. Apoi, își luă, cuprins de o mare emoție, rămas bun de la fiecare dintre ei.

— Râul este drept în fața voastră și tot acolo este și podul de bărci, nu vă puteți rătăci. Dacă n-aș fi atât de bătrân, aș veni și eu cu voi și ar fi cea mai mare onoare pentru mine să lupt pentru împăratul meu, dar, așa stând lucrurile, mai mult

v-aș încurca și, apoi, trebuie să mă întorc la casa mea ca să văd ce face bătrânica mea care o fi încă moartă de spaimă.

Se apropie de Romulus și îi sărută mâna cu un respect adânc.

— Domnul Dumnezeu să te păzească, Cesare, oriunde vei merge și fie ca prin persoana ta numele de roman să dăinuie multe secole de-acum încolo.

Spunând acestea, se îndepărtă împreună cu câinele său, ca să ajungă acasă înainte de a se lumina de ziuă. Îl priviră plecând, emoționați cu toții și îngrijorați că li s-ar fi putut întâmpla ceva rău lui și soției sale din cauză că îi ajutase la nevoie.

— Să plecăm și noi acum, spuse Ambrosinus. Nu mai avem prea mult timp.

Începură să coboare încet spre vale, cu Aurelius rămas în urmă, ținându-l pe Juba de frâu, în timp ce Vatrenus conducea coloana căutând un traseu mai puțin abrupt și mai ușor. La un moment dat, ridică un braț și dădu comanda de oprire.

Aurelius veni în grabă lângă el.

— Ce s-a întâmplat?

— Uită-te și tu, răspunse Vatrenus.

La capătul coborâșului se afla o porțiune de teren mai plat, cam de două sau trei sute de picioare în lățime, traversat în partea de nord de un râu care sclipea prin întunericul din vale. Malurile erau legate printr-un pod de plute legate împreună prin două funii groase bine ancorate la capete. Dincolo de râu, la o distanță cam de o sută de picioare, se zărea, ca o pată mai întunecată pe fondul alb al zăpezii, o pădure deasă de brad.

— Da, acela este podul. Dacă reușim să trecem dincolo suntem salvați. O să ne strecurăm în pădurea aceea unde ne va fi ușor să ne pierdem urma. Cel puțin așa sper.

— Eu nu vorbeam despre pădure, îl corectă Vatrenus. Privește acolo, în depărtare, în stânga, nu vezi nimic?

Lui Aurelius îi scăpă o înjurătură:

— Nenorociții ăștia de pui de căței! Și ce ne facem acum?

Într-adevăr, în direcția arătată de Vatrenus, se zărea, în ceața dimineții, o coloană de soldați barbari care înaintau în direcția podului.

— Iar din partea aia vin alții, spuse Demetrios, arătând înspre un alt grup care înainta din dreapta. Ne-au prins în cursă.

— Nu, mai avem o speranță, interveni Livia. Tu, Aurelius, mai ai calul: ia-l pe Romulus cu tine și, îndată ce coborâșul se face mai lin, pornește cu toată viteza spre pod. Barbarii înaintează destul de greu pentru că, pe unde merg ei, zăpada este mai înaltă. Noi o să ne căutăm o ascunzătoare și o să te ajungem din urmă la noapte, mergând pe jos.

— Nu cred că se poate, îi contrazise Ambrosinus. Aceia de acolo au, cu siguranță, ordin să apere podul, așa că vom rămâne despărțiți pentru totdeauna. Aruncă o privire către catârca sa și spre scuturile legate de-o parte și de alta a șeii, după care se lumină la față. Ascultați aici, mi-a venit o idee: acum șase secole, o ceată de războinici cimbri a reușit să scape în Alpi din încercuirea în care-i prinsese consulul Lutatius Catulus alunecând la vale pe zăpadă cu ajutorul scuturilor.

— Pe scuturi? întrebă Vatrenus, nevenindu-i să creadă.

— Da, ținându-se de curelele din interiorul scutului. Scrie în *Viețile* lui Plutarh. Dar trebuie s-o pornim imediat.

Urmară câteva clipe de ezitare, dată fiind aparenta absurditate a unei asemenea propuneri, apoi, unul câte unul își luară scuturile și le puseră pe zăpadă.

— Uitați-vă, le explică Ambrosinus, trebuie să vă așezați în interior și să vă țineți de chingi, iată așa. Deplasând

greutatea corpului spre dreapta sau spre stânga şi trăgând în acelaşi fel de chingi, veţi reuşi să vă păstraţi pe direcţia dorită. Aţi priceput?

Dădură cu toţii din cap în sens afirmativ, chiar şi Batiatus care, năucit de-a binelea, privea coborâşul rapid care ducea către pod. Între timp, Aurelius, după ce-l aşezase pe Romulus în faţa sa, începu să coboare în zigzag până când, ajungând într-un loc ceva mai neted, îl îndemnă cu călcâiele pe Juba, mai întâi la un trap mai rapid şi apoi la galop, străbătând întinderea de zăpadă. În scurt timp, barbarii care veneau din ambele direcţii îşi dădură seama de ceea ce urma să se întâmple şi dădură pinteni cailor, dar viteza lor era încetinită de zăpada care se adunase în special pe laturile povârnişului, astfel încât Aurelius părea să-şi poată menţine avantajul iniţial.

— Dii, Juba! striga el îndemnându-şi calul, în timp ce Romulus privea când în lături ca să vadă câte de mult se apropiau urmăritorii, când în urmă, pentru a vedea dacă Ambrosinus îşi punea într-adevăr în aplicare planul nebunesc. Şi rămase uluit când văzu ceea ce se petrecea:

— Uite, Aurelius! strigă. Sosesc şi ei! Şi, îndată după aceea, unul după altul, ţâşniră, pe dreapta şi pe stânga scuturile pornite cu toată viteza la vale, fiecare condus de cel care se afla deasupra: Demetrios, Vatrenus, Orosius, Livia, Ambrosinus însuşi cu pletele lui lungi şi albe fluturându-i în vânt şi, mai la urmă, Batiatus care îşi menţinea cu greu echilibrul pe scutul care părea o biată coajă de nucă în comparaţie cu statura sa.

Aurelius îşi continuă cursa şi trecu pe pod în galop, ducându-se în marginea pădurii, apoi se întoarse ca să vadă ce făceau tovarăşii săi şi văzu că, tocmai în clipele acelea, avalanşa aceea de corpuri omeneşti ajungea pe porţiunea netedă de la poalele pantei şi coborârea se încheia cu o

bușitură zdravănă. Ceea ce urmă fu o chestiune de clipe. Vatrenus se ridică primul, văzu că barbarii ajunseseră foarte aproape și dintr-o parte și, din alta, privi podul și înțelese că nu-i mai rămânea decât o singură posibilitate. Strigă la ai lui:

— Cu toții pe pod! Să trecem râul!

Ceilalți se ridicară de pe jos cât de repede putură și alergară după el până ajunseră pe pod. Vatrenus ordonă:

— Batiatus, tu și Demetrios, tăiați în partea aceea, eu și Orosius aici! La semnalul meu... acum!

Aurelius dădu să se apropie, dar securile și săbiile izbiseră deja funiile de ancorare și întregul pod de plute o luă la vale, purtat în mare viteză de valurile râului, lăsându-i pe barbari păcăliți și în culmea furiei. Wulfila ajunse chiar în acele clipe la marginea apei și-i strigă lui Aurelius:

— O să te găsesc eu, laşule, o să te găsesc oriunde te-ai ascunde, chiar dacă ar fi să te urmăresc până la capătul lumii!

Aurelius tresări: pentru prima oară în viață nu putea reacționa la o provocare atât de aspră. Dar nu scoase nici o vorbă, își îndemnă calul și se făcu nevăzut după câteva clipe.

După ce merseră cam o milă, Romulus, care nu pierdea nici o clipă din ochi apele râului, văzu la un moment dat podul de plute trecând purtat cu mare viteză de curent și i se păru că nu lipsea nimeni. Erau agățați de frânghiile care serveau drept parapet și se ajutau unul pe altul încercând să nu cadă în vârtejurile pe care râul le forma la tot pasul. Apoi, ciudata ambarcațiune dispăru în spatele unui pâlc de copaci care o acoperi vederii. Abia mai avu timpul să strige:

— Uite-i! dar ei dispăruseră deja.

Aurelius lăsă calul la pas.

— Așa n-o să-i mai ajungem niciodată! se plânse băiatul.

— Nu există cal care să se poată măsura cu viteza curentului unui râu de munte. Panta este mare și apele coboară la vale foarte repede. Și, apoi, Juba este obosit și trebuie să ne ducă pe amândoi, nu trebuie să-i cerem mai mult decât poate da. Dar nu-ți face griji: o să mergem mai departe pe firul apei și sunt sigur că prietenii noștri fie că vor ajunge la un loc puțin adânc lângă mal și se vor opri, fie vor acosta după dorință când apele râului se vor mai liniști ajungând la șes. Acolo o să ne aștepte și o să fim din nou împreună.

— Dar de ce au făcut asta? întrebă Romulus. Ar fi putut să treacă pe pod și abia după aceea să taie funiile la capătul de pe malul nostru.

— Așa este, dar Vatrenus a luat cea mai înțeleaptă decizie: a acționat ca un adevărat strateg și ca un brav soldat ce este. A fost extraordinar. Ia gândește-te: dacă ar fi făcut după cum spui tu, am fi fost împreună cu toții, dar pe jos și, prin urmare, am fi mers atât de încet încât barbarii ar fi avut timpul să arunce vreo punte improvizată peste apele râului sau să le oprească mai sus, ca să ne ajungă din urmă, fără prea mari eforturi, în maximum o zi de mers. În felul acesta, însă, tovarășii noștri au posibilitatea, dacă reușesc să se salveze, să ia o distanță mai mare de urmăritori, în timp ce noi, pentru că suntem doar doi, ne putem mișca mult mai rapid și mai ușor, ne putem ascunde, putem schimba direcția de mers sau poate chiar să mai găsim un cal și astfel viteza noastră de mers să crească mult.

Romulus se gândi câteva clipe, apoi spuse:

— Cred că ai dreptate, dar mă întreb ce poate gândi Ambrosinus și cum s-o fi simțind acum, când suntem despărțiți.

— Ambrosinus se descurcă foarte bine și sfaturile sale vor fi neînchipuit de prețioase pentru prietenii noștri.

— Şi asta este adevărat, dar îţi dai seama că este pentru prima oară de când m-a întâlnit, la vârsta de cinci ani, că suntem despărţiţi unul de altul?

— Vrei să spui că el s-a aflat întotdeauna alături de tine de când îl cunoşti?

— Aşa este. Mai mult decât tata şi mai mult decât mama, mai mult decât oricine altcineva. Este omul cel mai înţelept şi mai inteligent pe care l-am cunoscut vreodată şi mă surprinde mereu prin tot ce face: de când am fost luaţi prizonieri de Odoacru, l-am văzut făcând lucruri pe care nu le mai făcuse niciodată şi nu m-aş mira câtuşi de puţin să mai aibă în minte cine ştie câte secrete şi cine ştie câte alte posibilităţi.

— Cred că ţii foarte mult la el, spuse Aurelius.

Băiatul zâmbi, amintindu-şi de unele momente din viaţa petrecută împreună cu preceptorul său.

— Câteodată este foarte ciudat, spuse, dar este omul pe care-l iubesc cel mai mult pe lume.

Aurelius nu mai spuse nimic. Îndemnă calul să meargă mai repede ca să nu rămână prea în urmă faţă de podul de plute, pe care şi-l închipuia plutind foarte repede pe râu, şi nici să nu se apropie prea mult urmăritorii care aveau, probabil, intenţia ca la prima ocazie să treacă apa. Merseră mult timp aşa, fără nici un obstacol, prin locuri minunate, admirând crestele munţilor pe care soarele la asfinţit le scălda într-o lumină purpurie, pe lângă lacuri de o limpezime incredibilă, lucind ca nişte oglinzi care reflectau verdele intens al pădurilor, albul orbitor al zăpezilor, albastrul curat al cerului. Romulus era copleşit de atâta frumuseţe şi privea uluit în jurul său la fiecare schimbare de privelişte sau de lumină. Aurelius îi mai dădu lui Juba puţin răgaz ca să se odihnească, lăsându-l din nou să meargă la pas.

— N-am mai văzut niciodată aşa ceva, spuse Romulus. Ce ţinut o fi acesta?

— În vechime era țara helveților, un popor care aparținea neamului celților care a avut curajul să-l înfrunte pe marele Caesar.

— Cunosc episodul acela, răspunse Romulus. Am citit *De Bello Gallico* de mai multe ori. Dar de ce au vrut oare să părăsească un ținut atât de frumos?

— Oamenii nu se mulțumesc niciodată cu ceea ce au, răspunse Aurelius. Sunt condamnați să caute mereu altceva: noi pământuri, noi zări, noi bogății. Așa cum indivizii luați separat doresc să se ridice deasupra celorlalți, să excelez prin bogăție sau prin vitejie sau prin istețime, tot așa se întâmplă și cu popoarele și cu națiunile. Acest lucru dă naștere, pe de o parte, unor progrese neîntrerupte în domeniul cunoașterii, al explorării de noi teritorii, al meșteșugurilor și, în general, în cele mai variate activități umane, pe de altă parte duce la conflicte și la ciocniri deseori sângeroase. Este un efort supraomenesc și zadarnic: pentru tot ceea ce obținem cu prețul unor strădanii uriașe plătim pe urmă un preț cumplit. Și, deseori, la sfârșit, pierderile sunt mai mari decât avantajele obținute. Helveții aveau munții și poate că-și doreau câmpii, terenuri întinse și roditoare. Sau poate că se înmulțiseră peste măsură și văile aceastea deveniseră neîncăpătoare pentru ei. Credeau că dacă se vor întinde și la câmpie vor deveni un popor mai puternic, mai numeros și, prin urmare, va crește și forța lor militară. Dar, până la urmă, au ajuns să dispară.

— Și tu, Aurelius, întrebă Romulus, tu ce ți-ai dori? Ce ai vrea?

— Eu aș vrea... pace.

— Pace? Nu pot să cred așa ceva: tu ești un războinic, cel mai puternic și mai curajos pe care l-am văzut vreodată.

— Nu sunt un războinic, sunt doar un soldat. Nu-i același lucru. Lupt doar de nevoie, pentru a apăra ceva în care cred.

Dar nimeni nu știe mai bine decât un soldat, decât un *miles*, cât de îngrozitor este războiul. Aș vrea ca, într-o bună zi, să trăiesc într-un loc liniștit și singuratic, să cultiv pământul și să cresc animale, să pot dormi liniștit fără să trebuiască să sar în picioare în toiul nopții, la cel mai mic foșnet, cu sabia pregătită în mână. Să mă trezesc la cântecul cocoșilor și nu la semnalul de trâmbițe care dau alarma. Și mi-aș dori, mai ales, pacea sufletească de care n-am avut parte niciodată. Par dorințe, la urma urmelor, modeste și totuși imposibil de realizat. Trăim într-o lume care parcă a înnebunit, o lume în care nimic nu mai este sigur pentru nimeni.

Soarele cobora acum sub linia orizontului trimițându-și ultimele raze împurpurate pe crestele maiestuoase care se înălțau în jurul lor. Aurelius căută să se apropie cât mai mult de râu ca să nu piardă contactul cu singura cale pe care ar fi ajuns la camarazii săi, dar își dădea seama că în același timp exista riscul de a fi descoperit de oamenii lui Wulfila care, cu siguranță, nu renunțaseră la urmărire.

— O să ne odihnim cât mai puțin posibil, spuse, și după aceea o s-o pornim din nou la drum.

— Ei unde or fi în clipa aceasta? întrebă Romulus.

— În fața noastră, desigur, la cel puțin o zi de mers. Râul nu se odihnește niciodată, curge la vale toată ziua și toată noaptea, iar ei călătoresc o dată cu râul. Noi trebuie să mergem pe cărări abrupte, strâmte și anevoioase, trecând prin păduri și peste pârâie.

Romulus luă păturile de la șa, pregătind cu ele un culcuș în scobitura unei stânci, într-un loc mai ridicat care domina împrejurimile, în timp ce Aurelius scotea zăbala calului și-i punea căpăstrul.

— Aurelius...

— Da, Cezare.

Romulus ezită o clipă, nedumerit de insistența cu care Aurelius folosea acest titlu, apoi întrebă:

— S-ar putea să nu-i mai găsim niciodată?

— Este o întrebare la care cunoști deja răspunsul: da. Poate că pe râul acesta sunt vârtejuri, poate și cataracte și țancuri care ies din apă și pot face țăndări plutele acelea. Dacă ar cădea în râu, apa este aproape înghețată și nimeni nu poate rezista decât foarte puțin timp. Și totul în jur nu-i decât gheață și zăpadă. Pe timp de iarnă, muntele este locul cel mai neprietenos. În plus, ar putea fi pe aici bande de tâlhari, grupuri de soldați dezertori porniți în căutarea prăzilor. Într-o asemenea lume, pericolele sunt nenumărate.

Romulus se culcă în tăcere, învelindu-și umerii cu pătura.

— Dormi, îi spuse Aurelius, Juba o să ne fie o santinelă pricepută: dacă s-ar apropia cineva, el ne va da de știre și vom putea pleca imediat. În plus, eu dorm întotdeauna iepurește.

— Și ei? La ce distanță de noi s-ar putea afla?

— Urmăritorii noștri? Nu știu. Poate că la câteva ore de mers, poate la o jumătate de zi, poate la mai mult. Dar nu cred că sunt prea departe. Și noi lăsăm urme destul de evidente pe zăpadă, așa că până și un copil ar putea merge după ele.

Romulus mai tăcu o vreme, după care mai întrebă:

— Ce s-ar întâmpla dacă ne-ar ajunge din urmă?

Aurelius ezită câteva clipe înainte de a-i răspunde.

— Faci față primejdiilor atunci când ele apar. Dacă te gândești prea mult la ele, nu faci decât să-ți înrăutățești situația: crește frica, imaginația face ca amenințarea să devină mai mare decât în realitate. Când te afli pe neașteptate în fața primejdiei, mintea își pune în mișcare toate resursele, corpul îți este întărit de o energie nouă, bătăile inimii se îndesesc, mușchii se încordează și sunt gata de luptă, dușmanul devine o țintă care trebuie doborâtă, sfărâmată, nimicită...

Romulus îl privi cu o admirație nețărmurită.

— Tu nu ești doar un soldat, Aurelius. Ești și un războinic...

— Devii astfel după ce ani de zile ești nevoit să trăiești în mijlocul unor amenințări permanente, printre grozăvii și distrugeri, printre masacre și nenorociri, torturi și maltratări de tot felul. În fiecare dintre noi există o fiară adormită și războiul este acela care o trezește.

— Pot să te mai întreb ceva?

— Sigur că da.

— La ce te gândești când stai tăcut ore întregi și nu auzi nici cuvintele mele atunci când încerc să-ți spun ceva?

— Chiar fac așa ceva?

— Da. Poate că te plictisesc cu sporovăiala mea sau chiar te enervez.

— Nu, Cezare, nu... Încerc doar să... caut să...

— Ce anume?

— Să-mi amintesc unele lucruri.

Podul de plute, scăpat din funiile care-l țineau legat la mal, fusese târât cu mare viteză de curent și își păstrase la început poziția de-a curmezișul albiei râului, ceea ce putea duce repede la o nenorocire. Se vedea, într-adevăr, cam la o jumătate de milă mai la vale, o stâncă ascuțită în mijlocul apei care ar fi despicat în două fragila alcătuire de bușteni. Ambrosinus își dădu seama imediat de pericol și strigă:

— Treceți cu toții pe pluta de la margine, repede! și el ajunse primul mergând în patru labe ca să nu cadă în apă. Ceilalți îl urmară și, pe măsură ce greutatea creștea pe pluta din stânga, aceasta plutea mai iute și venea în față, în timp ce restul plutelor se deplasau tot spre stânga. Orientat astfel, convoiul trecu prin dreapta stâncii, foarte aproape, dar fără să se izbească de ea și cu toții respirară ușurați.

— Avem nevoie de niște pari ca să-i folosim în loc de vâsle, spuse Ambrosinus. Încercați să prindeți din mers vreo creangă mai groasă dusă de ape.

— Am putea să desprindem o parte din plute, propuse Vatrenus.

— Nu, am căpăta o viteză prea mare și am pierde din stabilitate, coada aceea lungă a plutelor de la urmă menține direcția pe firul apei. Avem nevoie cât mai repede de pari cu care să vâslim.

Dar pe apă nu pluteau crengi groase, ci doar bețe prea subțiri pentru a fi folosite ca vâsle. Atunci, Batiatus se apropie de balustradă.

— Ăsta ar fi bun? strigă el ca să se facă auzit prin vuietul din jur. Ambrosinus îi răspunse afirmativ și etiopianul smulse fără prea mare efort parapetul din stânga, un fel de par lung, cioplit grosolan, și se duse lângă Ambrosinus care acum făcea pe cârmaciul acelei ciudate ambarcațiuni. Viteza continua să fie foarte mare și în față păreau să apară cataracte: apa parcă fierbea și făcea spume din mijlocul apei către dreapta, până aproape de mal și Ambrosinus îi ordonă lui Batiatus să înfigă în partea stângă parul, pe fundul apei, cu toată puterea de care era în stare și chiar mai mult decât atât. Batiatus execută cu o surprinzătoare pricepere manevra și pontonul coti spre stânga trecând razant pe lângă cataractă, dar coada nu reuși să-și schimbe direcția la fel de repede ca plutele din față, astfel încât ultimul segment se izbi violent de stâncile care ieșeau din apă și se sfărâmă cât ai clipi din ochi.

Oamenii se întoarseră să privească bușteni transformați în mii de așchii risipite printre vârtejurile înspumate ale cataractelor, apoi atenția lor se îndreptă imediat asupra necesității de a-și menține echilibrul amenințat de zdruncinături și clătinături. În unele momente aveau senzația că se aflau călare pe un cal sălbatic, atât de dese și de puternice

erau oscilațiile plutelor pe valurile care urmau forma neregulată a fundului apei și a malurilor. Bolovani uriași îndreptați către centrul curentului făceau să apară praguri și vârtejuri neașteptate, iar după scurte porțiuni pe care albia râului se lărgea și viteza mai scădea urmau altele pe care panta creștea și viteza creștea din nou, obligându-i pe ciudații navigatori la eforturi permanente și susținute pentru a rămâne în picioare. La un moment dat, curentul începu să se mai domolească și obstacolele de la fundul apei deveniră mai rare și mai puțin periculoase, dar apărură porțiuni întinse de prundiș pe care puteau eșua oricând și efectele ar fi fost la fel nedorite. În una dintre aceste schimbări neașteptate de direcție, Orosius își pierdu echilibrul, se rostogoli pe podina din scânduri și căzu în apă.

— Orosius a căzut în apă! strigă îngrijorat Demetrios. Repede, să-l ajutăm, curentul îl îneacă! Vatrenus tăie cu o lovitură de sabie una dintre funiile care serviseră la ancorarea podului și o aruncă de mai multe ori înspre camaradul său din apă, dar acesta nu reuși s-o prindă.

— Dacă nu reușim să-l scoatem, o să moară de frig, strigă Ambrosinus. Atunci, Livia, fără să scoată vreo vorbă, își legă funia de mijloc și-i dădu lui Vatrenus celălalt capăt.

— Ține-o bine, spus ea și se aruncă în apă înotând din toate puterile către Orosius care se afla acum pradă curentului și nu mai avea putere să reacționeze. Ajunse la el și-l apucă de centură, strigând:

— L-am prins! Trageți! Repede!

Vatrenus și ceilalți traseră de funie din răsputeri, în timp ce Batiatus încerca să mențină cât mai bine direcția, până când mai întâi Livia și după ea Orosius, pe jumătate leșinat, fură urcați pe plută. Erau uzi până la piele, și înghețați iar tovarășii lor îi acoperiră cu mantii pentru a-și putea scoate hainele ude și a se usca. Amândoi clănțăneau din dinți și

erau vineți de frig și de efortul pe care-l făcuseră. Orosius mai reuși să îngaime un „Mulțumesc", după care leșină. Vatrenus se apropie de Livia și-i puse o mână pe umăr.

— Și eu care nu voiam să vii cu nou! Ești puternică și cu suflet mare, fato. Ferice de bărbatul cu care, într-o zi, o să-ți unești viața.

Livia îi răspunse cu un zâmbet chinuit și se duse să se cuibărească pe lângă Ambrosinus.

Către seară, curentul începu să se domolească și râul să se lărgească pe măsură ce coborau către zona cu deauri și podișuri, dar nu putură să găsească nici un loc în care să coboare de pe plută ca să-l aștepte pe Aurelius care, bănuiau ei, urma să vină pe urmele lor cât de repede putea. A doua zi de dimineață ajunseră la locul de vărsare a unui alt curs de apă ce venea dinspre stânga lor, iar după încă o zi, pe seară, când râul se afla deja într-o zonă aproape netedă, putură să îndrepte plutele către mal și să le ancoreze cu o funie de un țăruș înfipt în mal. Marea lor aventură pe apă ajunsese în punctul final: acum trebuia să aștepte cu răbdare ca grupul să se reîntregească și ca mica armată să aibă din nou un conducător suprem și un împărat. Ambrosinus, care, dintre toți, era, poate, cel mai îngrijorat, încercă să le insufle celorlalți liniște și încredere în reușită. Și părea să le dea încredere și pacea care domnea în acele locuri, vederea păstorilor care se întorceau cu vitele acasă, la grajduri, dunga roșie pe care o lăsase soarele pe nori când dispărea sub linia îndepărtată a orizontului, legănarea liniștită a apelor râului, vâslitul rar al barcagiilor care coborau pe firul curentului ca să ajungă și ei la adăpostul de noapte.

— Dumnezeu ne-a ajutat, spuse Ambrosinus. Și va continua să ne aibă în pază pentru că slujim binele și pentru că suntem hăituiți. Eu sunt sigur că în cel mai scurt timp o să ne întâlnim cu ceilalți.

— Am fost salvați mai ales datorită ție, spuse Vatrenus. Nu știu cum ai făcut ca să manevrezi hardughia asta printre cataracte, vârtejuri și bolovani. Cred, învățătorule, că ești un adevărat vrăjitor.

— La mijloc nu-i decât principiul lui Arhimede, dragă prietene, îi răspunse Ambrosinus. Pluta care se afundă cel mai mult în apă plutește mai rapid și le trage după ea pe cele mai ușoare dacă și curentul este puternic, în timp ce atunci când curentul este mai slab, ea opune o rezistență mai mare. De aceea am schimbat poziția greutăților îndată ce am ajuns în ape mai liniștite: a fost suficient să-l trimit pe Batiatus pe pluta din coadă. Aș vrea acum să cobor pe mal cu Livia care am înțeles că are ceva bani și să căutăm ceva de mâncare: laptele și brânza ar trebui să se găsească din belșug pe aici și poate că și pâine.

Descoperi că nu departe de ei se afla un sat, numit Magia, și că oamenii mai vorbeau încă într-un dialect celtic nu prea diferit de limba sa natală. Dar conducătorii comunității și preotul care ținea slujbele creștine în mica bisericuță din sat se exprimau într-o latină surprinzător de bună. Reuși să afle de la ei că râul pe care se aflau era Rinul. În curând aveau să ajungă la un lac mare, apoi, la niște cataracte imposibil de trecut și doar pe uscat puteau ajunge din nou la cursul râului, cel mai mare din Europa și unul dintre cele mai mari din lume, al doilea cel puțin după Tigru și Eufrat care curgeau prin paradisul pământesc. Ambrosinus confirmă.

— Uite, aici este arătat drumul. Vom coborî pe firul apei și vom putea ocoli o serie de pericole, ajungând astfel, poate, și la Ocean. Dar mai întâi trebuie să găsim o navă adevărată, este o adevărată minune că am ajuns teferi până aici pe un pod de plute, purtați de forța curentului.

Le vorbi celorlalți și despre situația existentă mai la nord, unde francii ocupaseră teritorii întinse în ceea ce fusese într-o

vreme Gallia, provincia cea mai bogată și mai credincioasă a Imperiului. Partea sa centrală, în schimb, rămăsese un fel de insulă a romanității, guvernată de un general pe nume Siagrius care se proclamase rege al romanilor.

— De aceea, cred că, într-un anumit loc, am putea debarca pe malul apusean, încheie el, pornind mai departe pe uscat, până vom ajunge pe malurile canalului britanic: acolo, în sfârșit, vom mai avea doar o singură zi de navigație până la țara mea. Doamne Dumnezeule! Cât timp a trecut, cine știe câte lucruri s-au schimbat, câți cunoscuți de-ai mei nu mai sunt... câți prieteni vor fi uitat de mine!

— Vorbești de parcă am vedea deja țărmurile acelea, spuse Livia. Dar drumul este lung până acolo și presărat cu obstacole, la fel ca acela pe care l-am parcurs deja.

— Ai dreptate, răspunse Ambrosinus, dar sufletul este mai iute decât picioarele, mai iute decât cel mai iute dintre bidivii și nu-i este frică de nimic. Oare nu-i așa?

— Așa este, recunoscu Livia.

— Și tu, nu te mai gândești din când în când la orașul tău de pe mare? Nu-i duci lipsa, oare?

— Ba da, foarte mult, și totuși nu m-aș fi putut despărți de Romulus...

— Și de Aurelius... dacă am înțeles eu bine.

— Da, și de Aurelius, dar în tot acest timp în care am stat împreună, doar o singură dată m-a lăsat să înțeleg că încearcă pentru mine ceva care s-ar putea numi un sentiment și a fost în noaptea aceea de la Fanos, când eram siguri că a doua zi trebuia s-o apucăm pe drumuri diferite, că urma să nu ne mai vedem niciodată. Și în noaptea aceea, nici eu nu am avut curajul să-i spun acele cuvinte pe care poate că le aștepta din partea mea.

Pe fața lui Ambrosinus apăru o expresie gravă.

— Cugetul lui Aurelius este sfâșiat de o îndoială neliniștitoare care i s-a instalat în minte. Până când nu va

rezolva enigma care îl chinuie, în sufletul său nu va mai fi loc pentru altceva. Poți să fii sigură de asta.

Ajunseseră într-un loc din care puteau vedea râul și Ambrosinus schimbă pe neașteptate vorba.

— Trebuie să facem rost de o barcă, spuse el. Este neapărat necesar. Dacă Aurelius a reușit să scape de urmărirea lui Wulfila, ar putea fi aici în cel mult două zile și ar trebui să fim gata să ridicăm ancora. Pregătiți cina: eu sper să mă întorc cât de repede și cu vești bune.

Se despărți de ea și se îndreptă către debarcaderul la care erau acostate mai multe bărci rămase acolo pentru a petrece noaptea. Câțiva pescari își expuseseră pe tarabe peștii pe care-i pescuiseră și mai mulți cumpărători se tocmeau deja pentru ei. Pe bărci începuseră să se aprindă felinarele care-și reflectau lumina palidă în undele marelui fluviu.

XXVIII

Ambrosinus se întoarse când era deja întuneric, însoțit de doi hamali care aduceau piei de oaie, pături și mantii pentru noapte și anunță că se înțelesese cu un barcagiu care transporta sare către nord, coborând pe cursul Rinului. Contra unei sume destul de mari, omul era dispus să-i ducă până la destinație, la Argentoratum, unde, dacă totul mergea bine, ar fi ajuns cam după o săptămână de navigație. În plus, își făcuse pomană cu ei și nu le luase mulți bani, astfel că putuseră să petreacă noaptea în condiții ceva mai bune, sub cerul acela rece și într-un loc atât de umed. Optimismul unei asemenea perspective nu se potrivea, însă, cu sentimentul de nesiguranță și de îngrijorare pe care îl încerca fiecare dintre ei pentru soarta lui Aurelius și a lui Romulus, despre care nu se mai știa cam de multișor nimic. Își dădeau seama că toată strădania și nenumăratele pericole pe care le înfruntaseră până atunci nu mai aveau nici un rost în lipsa băiatului. Își dădeau seama că soarta lor era legată de a lui și că soarta băiatului depindea la rândul ei de sprijinul și contribuția lor, astfel încât lipsa acelui punct de referință părea să le golească existența de orice semnificație.

Ambrosinus se așeză pe plută, cu picioarele încrucișate, luă puțină pâine și brânză din cina pregătită pe unul dintre scuturi și începu să mănânce fără prea mult chef.

— Am făcut socoteli peste socoteli, spuse Vatrenus. Dacă mă gândesc la terenul pe care-l străbate râul, ajung la concluzia că ar trebui să avem în fața lor un avans cam de două zile de mers.

— Ar însemna că va trebui să-i mai aşteptăm toată noaptea asta, mâine toată ziua şi poate şi în ziua de poimâine? întrebă Orosius.

— S-ar putea, dar nu putem fi siguri. Eu sunt convins că Aurelius încearcă să pună o distanţă cât mare între ei şi urmăritori, iar Juba este un cal iute şi rezistent. Cu siguranţă, se odihnesc cât mai puţin şi merg cât se poate de mult, remarcă Demetrios.

— Da, interveni şi Batiatus, dar zilele sunt acum foarte scurte şi, noaptea, drumul pe munte nu este posibil sau poate fi foarte periculos, aşa încât mă îndoiesc că Aurelius ar risca să cadă în vreo prăpastie sau calul să-şi rupă vreun picior. Eu aş face o socoteală a timpului doar având în vedere etape mai scurte.

Fiecare dintre ei îşi spunea părerea şi, foarte curând, deveni clar că socotelile fiecăruia dintre ei nu coincideau cu ale celorlalţi tovarăşi.

— S-ar putea să fie chiar pe-acolo pe sus, pe înălţimile acelea, spuse Livia privind către munţi. Poate că le este foame şi frig, or fi şi sleiţi de puteri. În fond, noi am avut mai mult noroc, chiar dacă în drumul nostru am avut parte de multe peripeţii.

Vatrenus încercă să dea discuţiei o notă de optimism.

— Poate că ne facem griji degeaba. S-ar putea ca Wulfila să nu fi reuşit să treacă râul sau că a pierdut mult timp mergând în sus şi în jos pe mal, căutând un vad. Aurelius merge aşa cum poate şi va sosi atunci când va putea. Ştie că îl aşteptăm într-un loc pe care să-l poată vedea şi că nu vom pleca de lângă plutele astea până când nu ne va zări.

— N-am putea să-i dăm un semnal luminos? propuse Demetrios. Dacă s-ar afla acolo sus, l-ar vedea şi asta le-ar da mai mult curaj. Vor înţelege că suntem aici şi îi aşteptăm. Scutul meu este din metal şi l-am putea lustrui făcându-l ca oglinda...

— Mai bine nu, îi răspunse Ambrosinus. Oricum, ei știu asta și ne vor găsi pentru că nu se vor îndepărta niciodată de râu. Un semnal luminos i-ar atrage atenția și lui Wulfila, pentru că, fiți siguri, n-a renunțat la urmărire. Nu va avea liniște până când nu ne va ucide pe toți, vă spun eu. Acum, încercați să vă odihniți: am avut o zi grea și nu știm ce ne mai așteaptă și mâine.

— O să fac eu prima de pază, spuse Livia. Nu mi-e somn. Și se duse în partea din față a plutei, așezându-se pe margine, cu picioarele spânzurând peste apă. Ceilalți își întinseră pe scândurile plutei blănile de oaie aduse de Ambrosinus și se culcară unul lângă altul ca să se mai încălzească reciproc, acoperindu-se cu mantiile. Ambrosinus rămase mai departe de ei, scrutând mult timp întunericul și, într-un târziu, se apropie de Livia.

— Ar trebui să dormi și tu. Locul acesta este destul de liniștit, așa că un bătrân om de știință ar fi în stare să facă el de pază.

— Dar am mai spus: nu mi-e somn.

— Nici mie. Aș putea să mai stau puțin cu tine... dacă vrei.

— Mi-ar face chiar plăcere. Cu atât mai mult cu cât am lăsat o discuție neterminată, îți amintești?

— Da, sigur că da.

— Vorbeai de un secret din viața lui Aurelius.

— Da, așa este. Lucruri pe care le-am auzit fără să vreau. În noaptea aceea de la Fanos și în cealaltă, de la trecătoare, pe când alunecam spre prăpastie.

— Despre ce este vorba? întrebă Livia tulburată.

— Poate că, mai întâi, ar trebui să-mi spui ceea ce știi tu despre el.

— Destul de puțin.

— Sau ceea ce crezi că știi.

— Eu... eu cred că el este acel tânăr erou care, timp de nouă luni, a apărat Aquileia de hunii lui Attila și care s-a sacrificat cedându-mi mie și mamei mele ultima posibilitate de scăpare, în noaptea în care orașul a fost cucerit datorită unui trădător.

— Cum de poți fi sigură de asta?

— O simt. Știu că nu greșesc.

Ambrosinus caută prin întuneric să întâlnească privirea Liviei.

— De fapt, l-ai mințit... Nu-i așa? Aveai nevoie de un om care să poată întreprinde o acțiune imposibilă și ai vrut să pui pe seama lui amintirea unui erou care poate că a dispărut cu ani și ani în urmă.

— Nu... răspunse Livia. Poate că la început; dar, apoi, când l-am văzut luptând, făcând minuni de vitejie, riscându-și viața pentru a o salva pe a celorlalți, n-am mai avut nici o îndoială: el este eroul de la Aquileia și, chiar dacă n-ar fi așa, pentru mine acesta este adevărul.

— Un adevăr pe care el îl refuză. Și din cauza aceasta voi nu vă puteți pune de acord, este fantoma care se află între voi și vă înstrăinează unul de celălalt. Ascultă-mă, nici o amintire, nici o imagine a trecutului nu se poate instala în mintea lui dacă dedesubt este un gol. Nu se poate construi nimic pe apă.

— Crezi? Dar eu am văzut făcându-se acest lucru.

— Așa este, orașul tău din lagună. Dar aici este cu totul altceva, aici este vorba despre sufletul unui om, de mintea lui rănită, de sentimentele lui. Și, ca și cum n-ar fi de ajuns, a apărut din trecutul lui un alt adevăr și acesta este pe cale să-l distrugă.

— Despre ce adevăr vorbești? Spune-mi, te rog să-mi spui.

— Nu pot. Nu am dreptul să fac asta.

— Înțeleg, spuse Livia, resemnată. Dar nu putem face nimic pentru el?

Ambrosinus oftă.

— Trebuie să facem astfel încât adevărul să iasă la iveală, singurul adevăr, din străfundurile minții lui unde este înmormântat de atâția ani. Eu poate că aș ști cum, dar este groaznic, groaznic... S-ar putea să nu reziste la așa ceva.

— Pe unde o fi el acum, *Ambrosine*?

La întrebarea ei, văzu că bătrânul devine țeapăn, cu privirile absente, iar întreaga sa făptură părea concentrată într-o sforțare îngrozitoare.

— Poate că este... că este în pericol, spuse el cu o voce ciudată, parcă metalică.

Livia veni mai aproape și-l privi uluită. Dintr-o dată, el parcă nici nu se mai afla acolo: gândul și poate chiar și sufletul său erau undeva departe. Călătoreau pe cărări misterioase, explorau tărâmuri îndepărtate și întinderi nesfârșite și înghețate ale zăpezilor. Rătăcea peste munți, purtat pe aripile vântului, printre pădurile de brazi și piscurile semețe, plutea peste oglinda lacurilor înghețate, tăcut și nevăzut ca o pasăre răpitoare de noapte.

Livia nu mai spuse nimic și rămase mult timp pe gânduri, ascultând foșnetul slab al undelor printre legăturile plutei. Un vânt rece dinspre miazănoapte alungă norii, dezvelind pentru câteva clipe discul argintiu al lunii. Figura lui Ambrosinus, întrezărită în lumina aceea diafană, părea o mască din ceară; pleoapele erau nemișcate, ochii albi și goi ca aceia ai statuilor. Doar gura îi era deschisă, ca și cum ar fi strigat ceva, dar fără a scoate nici un sunet, dar răsuflarea nu i se ghicea după aburi, ca la ceilalți oameni, de parcă încetase să mai și respire.

Strigătul ascuțit al unei răpitoare sfâșie liniștea adâncă a pădurii și Aurelius se trezi din somnul său vecin cu veghea, privi în jur și trase cu urechea, încercând să prindă și cele

mai mici tresăriri ale aerului înghețat. Scutură umărul lui Romulus care dormea încovrigat lângă el.

— Repede, îi spuse în șoaptă, trebuie să plecăm. Wulfila este pe aici pe undeva.

Romulus își roti înspăimântat privirile, dar totul în jur era liniștit și peste tot domnea tăcerea, iar luna se arăta din când în când printre nori și printre vârfurile brazilor.

— Repede, îl îndemnă din nou Aurelius. Nu avem nici o clipă de pierdut. Puse zăbala calului și-l apucă de frâu, pornind-o pe jos la vale, câte de repede putea, de-a lungul potecii care traversa pădurea, cu Romulus alergând pe lângă el.

— Dar ce ai văzut? îl întrebă copilul gâfâind.

— Nimic. M-a trezit un țipăt, un semnal de alarmă. Este instinctul meu. M-am obișnuit să simt primejdia, după atâția ani de război. Aleargă, trebuie să mergem cât de repede putem.

Trecură de pădure și se aflau într-un loc descoperit, pe o întindere albă de zăpadă. Luna răspândea o lumină puternică pe care strălucirea zăpezii o făcea să pară și mai intensă și Aurelius văzu în apropierea lor dârele lăsate de două roți care ieșeau din pădure și se îndreptau spre vale.

— Pe acolo, spuse. Pe acolo pe unde trece un car, terenul este bun. Acum putem, în sfârșit, să încălecăm. Hai, urcă, sus!

— Dar, nu înțeleg... nu-i nimeni care...

Dar Aurelius nu-i răspunse: îl apucă de braț, îl trase în sus pe spinarea calului, în fața sa, și dădu pinteni animalului. Juba porni în galop pe povârniș, ținându-se pe urmele carului, pe pajiștea acoperită de zăpadă. În depărtare se zărea pata mai întunecată a unui sat și Aurelius își îndemnă din nou calul. În dreptul primelor case, fură întâmpinați de un cor de lătraturi și atunci coti spre fundul văii până când ajunse pe o mică platformă ceva mai înaltă, de unde putea vedea albia râului. Scoase un suspin de ușurare și, pentru scurt timp, lăsă la pas pe Juba ca

să-şi mai tragă sufletul. Vrednicul animal, scăldat în sudoare, scotea pe nări trâmbe lungi de aburi şi sforăia, muşcându-şi zăbala, ca şi cum ar fi fost nerăbdător să pornească din nou în galop. Poate că şi el simţea apropierea primejdiei.

Wulfila şi războinicii săi se apropiară de marginea pădurii şi observară imediat urmele lăsate pe mantia imaculată a zăpezii: urmele unui cal care ceva mai încolo se uneau cu cele ale unui car, coborând de-a lungul pantei, înspre vale. Unul dintre ai lui descălecă şi pipăi urmele cu vârfurile degetelor.

— Potcoava din spate nu are decât trei cuie şi urmele picioarelor din faţă sunt mai adânci decât ale celor din spate. Între şa şi grumazul calului duce o greutate. Ei sunt.

— În sfârşit! exclamă Wulfila. Acum îi avem în mână, nu ne mai pot scăpa.

Ridică braţul şi făcu semn oamenilor săi să-l urmeze în galop spre râu. Erau în jur de şaptezeci şi, la trecerea lor, se stârnea un nor alburiu, ca un halo de pulbere argintie pe care luna îl făcea să scânteieze asemenea unui magic curcubeu nocturn. Treziţi de lătratul din ce în ce mai puternic al câinilor, câţiva dintre locuitorii satului ieşiseră din case şi priveau miraţi acea cavalcadă fantastică traversând întinsul luminiş aflat mai sus de satul lor. Îşi făcură semnul crucii, gândindu-se că erau nişte fiare blestemate despre care se spunea că ieşeau noaptea din iad, în căutare de victime pe care să le târască după ei în chinurile din lumea de dincolo, apoi se retraseră prin case, rămânând cu urechea lipită de obloane, tremurând de frică, până când tropotul copitelor se pierdu în depărtare şi ultimul dintre câinii de pază se linişti scoţând doar un scheunat umil.

Lumina rece a zorilor începu să străbată treptat stratul subţire de nori care acoperea bolta cerului, trezindu-i rând pe rând pe oamenii care dormeau pe plută, înveliţi în mantii.

Se ridică şi Livia şi-şi trecu mâinile peste frunte şi tâmple: i se părea că totul fusese doar un vis şi că, în realitate, Ambrosinus nu-i spusese niciodată nimic. Într-adevăr, şi el dormea alături de ceilalţi, întins pe pieile de oaie. De pază făcea Demetrios care, în clipele acelea părea să observe cu atenţie linia dealurilor acoperite de zăpadă. Ambrosinus îi îndemnă să se mute pe barca destinată să-i ducă spre nord, astfel încât să fie gata de plecare în orice moment. Plutele urmau să le lase ca o compensaţie însuşi barcagiului, acesta urmând să le folosească pentru transporturile sale de marfă pe râu.

Acesta era un bărbat cam de cincizeci de ani, voinic, lat în umeri, cu plete lungi cărunte, îmbrăcat cu o tunică de postav şi având pe burtă un şorţ din piele. Vorbea apăsat, uneori chiar răstit.

— Nu mai pot să aştept prea mult, spuse el îndată ce-i văzu. Lumea începe să taie porcul şi are nevoie de sare ca să prepare carnea. Şi mai este un pericol, mult mai important. Cu cât înaintăm în iarnă, cu atât riscăm mai mult să fim blocaţi când o să ne aflăm mai la nord. Asta înseamnă că apele râului pot şi ele să îngheţe, iar gheaţa poate prinde şi strivi barca mea.

— Dar ne-am înţeles că putem aştepta până diseară. Crezi că dacă o să mai aşteptăm doar câteva ore se schimbă prea mult situaţia? încercă să-l înduplece Ambrosinus. Livia observă că vocea bătrânului era foarte slabă, parcă răguşită, faţa îi era pământie şi brăzdată de cute adânci, ca şi cum n-ar fi închis ochii toată noaptea.

— Îmi pare rău, continuă barcagiul, dar vremea, după cum vedeţi, este pe cale să se schimbe, se lasă şi ceaţa, aşa că navigaţia poate deveni foarte periculoasă. Nu-i vina mea că vine vremea rea.

Ambrosinus nu se dădu bătut.

— Ți-am lăsat și plutele și ai deja un câștig de pe urma transportului pe care-l faci, iar pentru călătoria noastră vei primi alți bani. Fii bun și acceptă rugămintea noastră. Așteptăm alți prieteni care vor sosi în curând. Fii sigur de asta.

Dar barcagiul era de neînduplecat.

— Trebuie să plec, răspunse el. Nu știu ce să vă spun.

Vatrenus se apropie și el.

— Eu știu ce o să-ți spun. Ascultă-mă bine: ori faci cum îți spunem de bunăvoie, ori de nevoie. Suntem înarmați cu toții așa că o să pleci atunci când o să-ți spunem noi.

Barcagiul se retrase înfuriat la pupa bărcii și începu să discute cu echipajul.

— N-ar fi trebuit să faci asta, spuse Ambrosinus. Întotdeauna este mai bine să negociezi, este întotdeauna mai bine să convingi decât să obligi.

— O fi și cum spui tu, răspunse Vatrenus, dar, pentru moment, mai suntem legați la mal doar pentru că argumentele mele au fost mai convingătoare decât ale tale.

Abia terminase de vorbit că Livia strigă:

— Uite-i, ei sunt!

Și așa era. Aurelius și Romulus coborau cât puteau de iute dealul, dar erau urmăriți, de-acum, foarte aproape, de călăreții lui Wulfila care atacau cu săbiile scoase din teacă și scoțând urlete înfricoșătoare. Barcagiul văzu scena și pricepu imediat că neprețuita sa ambarcațiune urma să se transforme într-un câmp de bătălie sau, mai rău, putea fi arsă ca pedeapsă de diavolii aceia urlători fiindcă îi adăpostise pe acei fugari care erau, poate, căutați pentru cine știe ce crime. Strigă din răsputeri:

— Ridicați ancora, acum!

Și doi oameni din echipaj desfăcură într-o clipă funiile de acostare, în timp ce un altul împingea cu o vâslă în chei ca să pună prova pe cursul apei.

Vatrenus strigă ieşit din fire:

— Nu! Să nu faceţi asta, nenorociţilor!

Dar era prea târziu: barca se desprinsese de mal şi se îndepărta acum încet de cheiul la care fusese ancorată. Livia văzu că Aurelius avea un moment de nesiguranţă: se îndrepta către plute dar vedea, probabil, că nu se afla nimeni pe ele. Strigă din toate puterile:

— Suntem aici! Suntem aici! Aleargă, Aurelius, aleargă!

Începu să-şi agite prin aer mantia, iar ceilalţi o imitară agitându-se şi strigând şi ei:

— Aici! Suntem aici! Vino repede!

Aurelius îi văzu, strânse între genunchi coastele lui Juba şi trase puternic de hăţuri, obligându-şi calul să cotească brusc. Apoi, îl îndemnă din nou, strigând:

— Dii, Juba, dii! şi-l lovi de câteva ori cu frâul peste gât şi peste crupă. Barca plutea acum paralel cu malul şi era pe cale să depăşească partea din faţă a pontonului. Aurelius îl parcurse în plină viteză până la capăt, după care îl îndemnă pe Juba să facă un salt acrobatic şi să aterizeze pe grămada de sare, afundându-se în ea până la genunchi. Aurelius şi Romulus se lăsară pe o parte ajungând şi ei pe stratul albicios de sare care le amortiză căderea. Batiatus, văzând o asemenea schimbare rapidă a situaţiei, desfăcu cele două cârme de la pupa, le sprijini în furcheţii de pe bordul bărcii şi, folosindu-le ca pe nişte vâsle, dădu ambarcaţiunii o viteză mai mare. Wulfila străbătu şi el în galop pontonul, în plină cursă a urmăririi, dar fu nevoit să-şi oprească armăsarul în ultima clipă pentru a nu cădea în apă. Ajuns din urmă de oamenii săi, se văzu nevoit să asiste încă o dată, în culmea furiei şi a neputinţei, la fuga prăzii pe care o urmărea cu atâta înverşunare.

Vatrenus făcu înspre el un gest obscen, adăugând şi o expresie soldăţească pe care Romulus nu o înţelese. Băiatul veni lângă el, scuturându-şi sarea de pe haine.

— Ce înseamnă *să mă pupi în c...*? îl întrebă el, neștiutor.

— Cezare! îl mustră Ambrosinus. Nu trebuie să spui asemenea cuvinte.

— Înseamnă „să mă săruți în fund", îi răspunse liniștit Vatrenus. După care îl luă în brațe și-l ridică pe deasupra capetelor celorlalți, strigând cât îl ținea gura:

— Bine-ai venit, Cezare!

Se dezlănțui o explozie de bucurie fără seamăn pe care încordarea o înăbușise până atunci. Se îmbrățișau fericiți cu toții și chiar și Juba avu parte de asemenea manifestări, așa cum se cuvenea acestui brav animal care-i salvase atât de eroic pe Romulus și pe Aurelius. Batiatus lăsă din nou cârma pe seama echipajului și luă parte și el la veselia camarazilor săi.

În tot acest timp, Wulfila continua să-i urmărească de pe mal, agitând sabia Cezarilor, ca pe o veșnică și neostoită amenințare. Aurelius se rezemă de parapetul din dreapta bărcii înfruntându-și dușmanul, primind valul urii acestuia ca pe un vânt înghețat care-i biciuia fața și nu-și dezlipea privirile de la sabia strălucitoare pe care barbarul o strângea în pumn. Călărețiii trăgeau asupra lor nori de săgeți, dar toate cădeau în apa din jur cu plescăituri ușoare. Una singură făcu o boltă mai înaltă și căzu pe punte, dar scutul lui Demetrios, ridicat fulgerător de acesta, o opri înainte de a o nimeri pe Livia. Cu fiecare clipă care trecea, distanța de mal devenea tot mai mare și în curând nici săgețile nu mai puteau fi de nici un folos.

Atunci Romulus se apropie de Aurelius și-l strânse de braț.

— Nu te mai gândi la sabia aceea, îi spuse. N-are nici o importanță că ai pierdut-o. Sunt atâtea lucruri mult mai importante decât acesta.

— Care? întrebă Aurelius, amărât.

— Ne-am întâlnit cu toţii, suntem din nou împreună. Şi, pentru mine, cel mai important este că mă iubesc cu toţii. Sper că şi tu.

— Te iubesc, Cezare, răspunse Aurelius fără să se întoarcă spre el.

— Să nu-mi mai spui „Cezar".

— Te iubesc, dragă băiete, răspunse Aurelius. Apoi se întoarse în sfârşit către el şi-l îmbrăţişă cu putere, cu ochii înotând în lacrimi.

În momentul acela, norii deşi se risipiră dintr-o dată, ceaţa care se târa pe deasupra apei dispăru şi razele soarelui se răspândiră pe suprafaţa marelui râu, luminând cu putere întinderea de zăpadă de pe maluri şi făcând-o să strălucească asemenea unei mantii de argint. Rămaseră cu toţii ca vrăjiţi de imaginea aceea, ca şi cum ar fi întrezărit în ea o speranţă luminoasă. Apoi, dinspre pupa, din micul grup al veteranilor, vocea răguşită a lui Rufius Vatrenus începu să cânte, rar şi solemn, imnul închinat soarelui, străvechiul *carmen saeculare* al lui Horaţiu:

Alme Sol curru nitido diem qui
promis et celas...

Vocii lui Vatrenus i se alătură a doua, apoi a treia şi a patra, apoi cele ale Liviei şi chiar a lui Aurelius:

aliusque et idem
nasceris, possis nihil Roma
visere maius...

Romulus avu un moment de ezitare şi privi înspre Ambrosinus.

— Dar este un imn păgân... spuse băiatul.

— Este imnul măreţiei Romei, băiatul meu, care nu ar fi ajuns la o asemenea strălucire dacă Dumnezeu n-ar fi îngăduit-o. Acum, când ea se îndreaptă către amurg, este drept să-i înălţăm acest cântec de slavă. Şi se alătură şi el corului.

Cântă şi Romulus. Îşi înălţă şi el vocea încă limpede de copil, aşa cum nu mai făcuse niciodată până atunci, reuşind să se facă auzită printre cele profunde şi puternice ale tovarăşilor săi, unindu-se cu cea a Liviei, încordată şi pătrunzătoare. Barcagiul, atras şi el de atmosfera aceea atât de înălţătoare, cântă împreună cu ei alăturându-se melodiei, chiar dacă nu cunoştea cuvintele.

În cele din urmă, cântecul se stinse, în timp ce soarele, după ce învinsese norii şi răspândise ceaţa, triumfa strălucitor pe cerul acelei zile de iarnă.

Romulus se apropie de barcagiul care tăcea acum şi avea în privire o lumină ciudată, ca aceea a unei puternice emoţii.

— Eşti roman şi tu? îl întrebă.

— Nu, răspunse barcagiul. Dar aş vrea să fiu.

XXIX

Lacul Brigantium apăru în fața lor ca o oglindă enormă strălucind în mijlocul pădurilor și pășunilor pe care se zăreau case singuratice și sate. Le trebui o zi întreagă pentru a-l traversa de la un capăt la altul, până la un promontoriu care despărțea, ca o furcă, două golfuri lungi și înguste. Barca intră pe cel de-al doilea și aruncă ancora pentru noapte lângă un mic oraș numit Tasgaetium. A doua zi, călătoria lor reîncepu din locul în care râul își continua curgerea către miazănoapte.

— Suntem din nou pe Rin, anunță barcagiul când vasul porni pe brațul care ducea spre vărsare. O să coborâm astfel până ajungem la Argentoratum. Dar, înainte de aceasta, ne așteaptă un spectacol cum n-ați mai văzut și nici n-o să mai aveți ocazia să vedeți în viața voastră: marile cataracte.

— Cataracte? întrebă Orosius care nu uitase sperietura din timpul ultimei sale aventuri de pe râu. Dar asta înseamnă că sunt periculoase.

— Nici pomeneală, răspunse barcagiul, cataractele au o înălțime de peste cincizeci de picioare și o lărgime de cinci sute, iar apa care se prăbușește la vale face un zgomot ca de tunet. Dacă faceți liniște și ciuliți urechile, acum, cu vântul ăsta favorabil, puteți să-l auziți chiar de aici.

Tăcură cu toții privindu-se unii pe alții cu neliniște, nereușind să înțeleagă care va fi rezultatul unui asemenea anunț. Într-adevăr, în depărtare se auzea un fel de bubuit înăbușit, contopit cu alte zgomote din natură, care ar fi putut veni de la cataracte.

Ambrosinus se apropie de barcagiu:

— Bănuiesc că ai şi o altă cale: un salt de cincizeci de picioare mi se pare exagerat chiar şi pentru o barcă solidă cum este a ta.

— Presupunerea ta este exactă, răspunse barcagiul. O să tragem la mal şi mergem acolo pe uscat. Este un sistem special, cu sanii trase de boi, care ne va duce pe uscat până mai jos de cascade.

— Pe toţi zeii! exclamă Ambrosinus. Un *diolkos*! Cine ar fi putut crede, în aceste ţinuturi barbare?

— Ce ai spus? întrebă Vatrenus.

— Un *diolkos*: o cale terestră de trecere pentru navele care trebuie să depăşească un obstacol natural. Exista un asemenea procedeu peste istmul Corintului, în antichitate, ceva cu adevărat spectaculos.

Barca acostase. Un grup de edecari o ancoră temeinic pe un suport cu roţi, în timp ce barcagiul se tocmea pentru preţul trecerii. Apoi, un vizitiu îndemnă boii să pornească la drum şi impunătorul vehicul se puse în mişcare. Juba fu coborât pe pământ şi putu astfel să-şi mai dezmorţească picioarele printr-o lungă şi liniştită plimbare. Fu nevoie de aproape două zile de mers şi de câteva schimbări ale saniei pentru ca barca să ajungă pe un teren mai plat şi, când trecu prin dreptul cataractelor, cu toţii se opriră ca să privească uimiţi imensul zid al apelor înspumate, arcul curcubeului care îl traversa ca un pod, de la un mal la celălalt, vârtejurile şi bulboanele, fierberea tumultuoasă a apelor în locul în care râul îşi relua drumul către apus.

— Ce minune! exclamă Romulus. Seamănă puţin cu cascadele de pe Nera, doar că sunt de o mie de ori mai înalte!

— Mulţumeşte-i lui Wulfila! râse Demetrios. Dacă n-ar fi fost el, n-ai fi văzut niciodată o asemenea minune.

Începură să râdă și ceilalți, în timp ce barca era adusă din nou să plutească pe apele râului. Râdeau cu toții, de parcă ar fi jucat un joc, cu excepția lui Ambrosinus.

— Ce ai, *Ambrosine*? îl întrebă Livia.

Bătrânul se încruntă:

— Wulfila. Călătoria aceasta pe uscat ne-a făcut să pierdem aproape tot avansul pe care-l aveam față de el. În momentul acesta, el ar putea fi pe oricare din dealurile acelea.

La auzul acestor cuvinte, râsetele începură să se stingă devenind în curând doar un murmur abia auzit. Unii începură să privească mai atent înălțimile din jur, alții, rezemați de parapet, priveau la curgerea leneșă a apelor.

— Curentul și-a mai pierdut din iuțeală, continuă Ambrosinus, și, când ne vom îndrepta spre nord, vom avea și vântul din față. Cu atât mai mult cu cât barca asta a noastră este ușor de recunoscut după mormanul de sare din mijloc și prin prezența unui cal la bord. Nimeni nu mai avea chef să râdă și nici măcar să mai sporovăiască.

— Ce-o să facem, de fapt, atunci când vom ajunge la Argentoratum? întrebă Livia ca să mai abată atenția de la subiectul acela.

— Cred că ar trebui să intrăm neapărat în Gallia, unde am fi mai puțin expuși, răspunse Ambrosinus. Luă harta pe care o desenase la acea *mansio* de la Fanos și pe care Livia i-o înapoiase după întâlnirea lor de la trecătoare, o întinse pe o bancă și le făcu semn celorlalți să se apropie.

— Uitați-vă aici, spuse el. Cam aceasta este situația. Aici, în partea centrală și de sud a țării se află vizigoții, de mulți ani prieteni și aliați ai poporului roman. Au luptat pe câmpiile Cataloniei împotriva lui Attila, sub ordinele lui Aetius cu care regele vizigot era prieten bun. Mai mult, el a plătit cu viața credința în această prietenie: a căzut în

luptă în timp ce apăra cu mare vitejie aripa dreaptă a poziției aliate.

— Așadar, nu toți barbarii sunt cruzi și sălbatici, remarcă Romulus.

— N-am spus niciodată așa ceva, răspunse Ambrosinus. Din contra. Mulți dintre ei sunt extraordinar de curajoși, de credincioși, de sinceri, calități care, din păcate, nu mai fac parte din comportarea noastră așa-zis civilizată.

— Dar nu este mai puțin adevărat că au provocat distrugerea Imperiului nostru, a lumii noastre.

— Nu noi suntem vinovați, spuse Batiatus. Eu am omorât atât de mulți încât nici nu le mai știu numărul.

Ambrosinus se întoarse la miezul problemei.

— Aici nu este vorba, dragă băiete, de a face deosebirea dintre cine este bun și cine rău. Cei pe care noi îi numim „barbari" erau popoare care trăiau de când lumea ca nomazi în nesfârșitele stepe sarmatice. Aveau tradiții, obiceiuri, un anumit mod de viață. Apoi, la un moment dat, au început să ne atace granițele. Poate că, în ținuturile lor, fusese foamete sau epidemii care le-au răpus animalele, poate că au fost mutați din loc de alte popoare care plecau din locurile lor natale: este greu de stabilit cauza. Este posibil și ca ei să-și fi dat seama de sărăcia lor în contrast cu bogăția noastră, văzând cât de sărace erau corturile lor din piei față de casele noastre din cărămidă și din marmură, de *vilele* noastre, de palatele noastre. Aceia dintre ei care trăiau în apropierea graniței și făceau negoț cu noi vedeau diferența uriașă dintre viața lor atât de sărăcăcioasă și risipa pe care o făceam noi. Vedeau peste tot bronz, aur și argint, frumusețea monumentelor, abundența și rafinamentul mâncării, a vinurilor, eleganța veșmintelor și a bijuteriilor, rodnicia ogoarelor. Au fost orbiți și fermecați, și-au dorit și ei să trăiască astfel. Așa au început atacurile, încercările de a forța sistemele noastre

de apărare sau, în alte cazuri, o presiune continuă, o infiltrare treptată. Confruntarea durează de trei sute de ani și încă nu s-a încheiat.

— Ce spui tu? S-a sfârșit totul: lumea noastră nu mai există.

— Greșești. Roma nu este totuna cu o rasă, cu un popor sau cu un neam. Roma este un ideal și idealurile nu pot fi distruse... Romulus clătină neîncrezător din cap: cum putea omul acesta să mai aibă atâta credință, când în jur nu era decât tristețe și distrugere? Ambrosinus împunse din nou harta cu degetul.

— Aici, între Rin și Belgica, sunt francii, despre care ți-am mai spus câte ceva. Trăiau în codrii Germaniei, acum locuiesc pe teritoriile cele mai fertile din Gallia, la apus de Rin. Și știi cum au reușit să treacă peste râu? Cu ajutorul frigului. Într-o noapte, temperatura aerului a scăzut atât de mult încât Rinul a înghețat și, la ivirea zorilor, soldații noștri au avut parte de o imagine incredibilă: o armată imensă de soldați călare apărea din ceață și înainta pe râul transformat într-o lespede uriașă de gheață. Ai noștri au luptat eroic, dar au fost învinși.

— Așa este, adeveri Orosius. Eu am auzit povestea asta, pe Dunăre, de la un veteran. Rămăsese aproape fără nici un dinte în gură, iar corpul îi era acoperit de cicatrice, dar avea o memorie încă bună. Și tabloul acelor călăreți care traversau râul era un coșmar pe care-l avea deseori, făcându-l să tresară în somn, strigând: „Alarmă, alarmă! Uite-i că vin!" Unii spuneau despre el că era nebun, dar vă asigur că nimeni nu îndrăznea să-și bată joc de el pentru aceasta.

— La nord-est, continuă Ambrosinus, puteți vedea ce-a mai rămas din provincia romană Gallia care a devenit independentă. Domnește acolo Siagrius, generalul roman care le-a impus tuturor să-l recunoască drept *rex Romanorum*.

Doar un biet soldat putea să pretindă un titlu atât de vechi şi, în acelaşi timp, răsunător...

— Ei, învăţătorule, se burzului în glumă Batiatus, şi noi suntem nişte simpli soldaţi, dar avem şi noi nişte calităţi. Eu nu pot să spun că nu-mi place Siagrius ăsta.

— Da, poate că ai dreptate. Ne-ar conveni să trecem prin regatul său care încă mai este bine organizat şi aproape întreg teritoriul se află sub un control strict. Am putea ajunge până la Sena şi să coborâm pe cursul ei până la *Parisii* şi de acolo să atingem malul canalului britanic. Este o călătorie lungă şi grea, dar ar trebui să reuşim. O dată ajunşi pe canal, putem spera să ne pierdem urmele şi aproape sigur vom găsi o posibilitate de a trece dincolo. Sunt mulţi negustori care vin să vândă lâna oilor noastre în Gallia, unde este ţesută, şi să cumpere diferite obiecte care lipsesc pe la noi.

— Şi, după aceea? Când vom ajunge, în sfârşit, în Britannia aia a ta? După aceea ne va merge mai bine, vom avea o viaţă mai uşoară? întrebă Vatrenus, sigur că toţi ceilalţi erau curioşi să afle aceste lucruri.

— Mă tem că nu, răspunse Ambrosinus. Am plecat de acolo de atâta vreme şi nu ştiu nimic precis, dar nu-mi fac iluzii. După cum ştiţi, insula este lăsată de capul ei de o jumătate de secol, multe căpetenii locale se războiesc între ele, dar eu sper că încă mai există instituţiile civile în oraşele cele mai importante şi, mai ales, în oraşul care s-a aflat în fruntea rezistenţei împotriva invaziilor din nord: Carvethia. Într-acolo ne îndreptăm şi, ca să reuşim, va trebui să traversăm aproape toată insula, de la sud la nord.

Nu mai întrebă nimeni nimic. Oamenii aceia veniţi de pe coastele Mediteranei priveau în jurul lor şi vedeau un întreg continent aflat în puterea frigului: zăpada cuprinsese totul cu mantia sa uniformă acoperind orice demarcaţie, orice graniţă. Natura era aceea care-şi impunea legile, iar delimitările ei nu erau decât râuri, munţi şi păduri nesfârşite.

Merseră așa zile, chiar și nopți, atunci când lumina lunii le-o îngăduia. Coborau pe cursul marelui fluviu și, pe măsură ce se îndreptau spre nord, cerul devenea din ce în ce mai senin, era tot mai frig și vântul mai pătrunzător. Aurelius și camarazii săi își făcuseră niște tunici grosolane din blănile de oaie, aveau bărbi și plete lungi și neîngrijite și, cu fiecare zi care trecea, semănau tot mai mult cu barbarii care locuiau prin acele ținuturi. Romulus privea locurile prin care treceau cu mirare amestecată cu teamă; întinderea aceea pustie îi strecura în suflet neliniștea. Câteodată parcă regreta culorile de pe insula Capri și ale mării, mireasma pinilor și a ginestrelor, toamna atât de blândă încât părea o a doua primăvară, dar încerca să-și dea singur curaj și să nu se dea bătut, conștient că prietenii săi făcuseră o mulțime de sacrificii și înfruntaseră nenumărate pericole pentru a-i fi de ajutor. Doar că toate acele sacrificii începeau să devină un fel de povară. Cu fiecare zi care trecea, le simțea ca pe niște tributuri exagerat de grele, disproporționate față de scopul în care erau făcute. În ochii săi, acel scop nu era altceva decât un plan pe care nimeni nu-l cunoștea în afară de Ambrosinus. Înțelepciunea lui și cunoașterea deplină a lumii și a naturii nu încetau să-l uimească, dar cel mai mult îl neliniștea aerul misterios al acelui bărbat. După ce trecuseră clipele de fericire pentru eliberare și pentru reîntâlnirea cu prietenii săi, acum era apăsat de îngrijorare și, într-un fel, de sentimentul de vinovăție față de acei oameni care-și legaseră soarta de aceea a unui suveran fără țară și fără supuși, a unui băiat sărac care n-ar fi putut să-și plătească față de ei nici o datorie ca semn al recunoștinței.

Pe de altă parte, Vatrenus, Batiatus și ceilalți se simțeau, în realitate, din ce în ce mai legați unul de altul, nu atât în virtutea realizării unui scop sau a unui plan, ci, mai curând, datorită faptului că erau împreună, înarmați și în marș.

Neliniștea căpeteniei lor, expresia deseori absentă sau gânditoare a lui Aurelius îi tulbura, pentru că nu înțelegeau stările prin care trecea el și nu știau la ce putea să-i ducă. Livia simțea și ea la fel, dar tulburarea ei era cauzată de motive mult mai intime și mai personale.

Într-o seară se apropie de el în timp ce stătea rezemat de balustrada bărcii, singur, făcând de pază și privind cum prora ambarcațiunii despica undele cenușii ale Rinului.

— Ești îngrijorat? îl întrebă.

— Ca de obicei. Ne afundăm tot mai mult într-un teritoriu complet necunoscut.

— Nu te mai gândi la asta. Suntem din nou laolaltă, cu toții, așa că o să trecem împreună prin tot ceea ce ne așteaptă. Nu-i și asta o consolare? Când tu și Romulus erați prin munți eu nu-mi găseam liniștea; căutam în minte să urmăresc fiecare pas pe care-l făceați, parcă vă vedeam pe potecile din adâncul acelor păduri, hăituiți de dușmani, supuși vitregiei naturii.

— Și eu mă gândeam la voi și... mai ales la tine.

— La mine? întrebă Livia, încercând să-i prindă privirea.

— Da, așa cum m-am gândit întotdeauna la tine, cum te-am dorit întotdeauna de când te-am văzut pentru prima oară îmbăindu-te la izvorul acela din Apenini, ca o zeiță a pădurilor și cum am suferit în fiecare clipă în care eram despărțiți.

Livia simți un tremur care-i cuprindea întregul corp și nu din cauza crivățului: era surpriza de a se afla pe neașteptate în fața unei posibilități de a pătrunde în sufletul lui Aurelius, ascultând mărturisirea sentimentelor lui în condiții atât de neobișnuite.

— De ce n-ai vrut niciodată să-ți deschizi sufletul? îi spuse. De ce nu m-ai lăsat să-ți cunosc sentimentele, iar când am încercat să fac asta m-ai îndepărtat, oprindu-mă să

pătrund în vreun fel în sufletul tău? Viața mea nu mai are nici un rost departe de tine. Știu, am greșit și eu, nu mi-am dat seama că te-am iubit încă din prima clipă, am vrut să rezist în fața unui asemenea sentiment, să-l țin bine ferecat în adâncul sufletului. Aveam impresia că era o manifestare de slăbiciune, că mă făcea mai vulnerabilă și asta pentru că viața pe care o dusesem până atunci mă învățase să nu dau niciodată și în fața nimănui vreun semn de slăbiciune.

— Nu voiam să te resping, răspunse Aurelius, și nici nu-mi era frică să-mi deschid sufletul. Mă temeam de ceea ce tu ai fi putut vedea în adâncul lui. Tu nici nu-ți dai seama ce port în minte, ce suferință trebuie să îndur și ce luptă trebuie să duc cu fantasmele mele. Cum pot să mă unesc cu altcineva dacă eu însumi sunt divizat, dacă trebuie să mă tem în orice moment că ar putea apărea o amintire care m-ar schimba cu totul, făcând din mine un străin, o ființă poate demnă de ură și de dispreț. Înțelegi ce vreau să spun?

Livia își rezemă capul de umărul lui și-i căută mâna.

— Nu-i așa cum crezi tu: pentru mine ești ceea ce văd, ceea ce cunosc. Te privesc în ochi și văd un om bun și generos. Și, din acest moment, nici nu mă mai interesează dacă ești cu adevărat acela care cred eu că ești, dacă al tău este chipul care mi s-a întipărit în memorie de pe când eram copil. Nu mă interesează ce se poate ascunde în trecutul tău, despre orice ar fi vorba.

Aurelius își îndreptă spinarea și o privi țintă în ochi, cu o expresie îndurerată.

— Despre orice ar fi vorba? Dar știi ce înseamnă asta?

— Înseamnă că te iubesc, soldatule, și că am să te iubesc întotdeauna, orice soartă ne-ar aștepta. Și dragostea poate face orice. Ne poate da forța de a înfrunta nenumăratele piedici de pe calea vieții, de a depăși orice durere, orice dezamăgire. Nu te mai chinui singur: singurul lucru pe care

vreau să-l știu în privința ta este dacă simți și tu ceea ce simt eu pentru tine.

Aurelius o îmbrățișă strâns, îi căută gura cu buzele lui însetate de iubire, o strânse și mai tare în brațele lui vânjoase, ca și cum ar fi vrut să-i transmită prin corpul său ceea ce nu putea cuprinde în cuvinte.

— Te iubesc, Livia, îi șopti, mai mult decât îți poți închipui și, în asemenea clipe, căldura pe care o simt în suflet ar fi în stare să topească toată zăpada și toată gheața care ne înconjoară. Chiar dacă totul ne este acum potrivnic, chiar dacă viitorul mă neliniștește nu mai puțin decât trecutul, te iubesc cum nu te mai poate iubi nimeni în lumea asta sau în împărăția iadului.

— De ce acum? îl întrebă Livia. De ce ai ales clipa aceasta?

— Pentru că ești aproape de mine și pentru că singurătatea mea, pe apele acestea înghețate, în ceața aceasta nelămurită este de nesuportat. Strânge-mă în brațe, Livia, dă-mi forța să cred că nimic nu ne va mai putea despărți de acum înainte.

Livia își petrecu brațele pe după gâtul lui și rămaseră multă vreme astfel, strânși unul într-altul, în timp ce vântul le agita și le unea șuvițele de păr, ca într-o aureolă brun, abia întrezărită în lumina slabă a nopții de iarnă.

Erau de-acum în ajunul ultimei nopți de navigație și barcagiul privea îngrijorat pojghița de gheață care se legăna pe apele fluviului.

— Aveai dreptate să te temi, spuse Ambrosinus, apropiindu-se de el. Apa este pe cale să înghețe.

— Din păcate, da, răspunse barcagiul. Dar, din fericire, aproape că am ajuns. Mâine, spre seară, aruncăm ancora. Mă gândeam că puteam ruga pe vreun alt coleg de-al meu din port să vă ia cu el până la vărsarea râului în mare, dar,

dacă lucrurile stau așa, navigația va fi cu siguranță întreruptă până când apele vor începe din nou să curgă.

— Și asta când s-ar întâmpla, primăvara?

— Nu neapărat. Pot fi schimbări de temperatură chiar și în toiul iernii. Ați putea să cereți găzduire undeva și să așteptați un asemenea moment. S-ar putea să fie doar o răcire trecătoare a vremii și în acest caz v-ați putea continua călătoria cu un alt vas, până la Ocean. De acolo puteți trece ușor în Britannia, în prima zi cu mare calmă.

A doua zi, după asfințit, aruncară ancora în portul Argentoratum, exact la timp. Vântul începuse să bată mai cu putere dinspre nord, din ce în ce mai rece. Barcagiul privi grupul acela de fugari, îmbrăcați ca vai de ei, și i se făcu milă. Unde aveau să se ducă fără să cunoască locurile, drumurile cele mai sigure, pe o asemenea iarnă care se înteța și aducea viscol și zăpadă, ger și foame? Se apropie de Ambrosinus care vârâse mâna în pungă ca să-i plătească și-i spuse:

— Știi ce, las-o baltă: am avut destul noroc că am reușit să aduc transportul până aici. Vântul dinspre nord o să mă ducă acasă mai repede decât mă puteam aștepta. Păstrați pentru voi banii: s-ar putea să aveți nevoie de ei. În noaptea asta ați putea rămâne pe barca mea: probabil că ar fi mai sigură și mai confortabilă decât orice han din oraș. În plus, n-o să fie nevoie să vă arătați peste tot. Dușmanii voștri s-ar putea să dea deja târcoale prin jur.

— Îți mulțumesc, răspunse Ambrosinus, și în numele tovarășilor mei. În situația noastră, un prieten este cel mai prețios lucru pe care l-am putea dori.

— Și mâine ce-o să faceți?

— Intenția mea era să trecem pe malul celălalt, unde dușmanii noștri nu prea pot găsi sprijin, iar pe noi s-ar putea să ne ajute cineva. Să ne îndreptăm, prin urmare către Sena și să coborâm pe cursul ei până la canalul britanic.

— Cred că este o hotărâre bună. Doar să nu înghețe Sena.

— Dar cum o să facem ca să trecem pe malul celălalt?

— Să așteptăm până mâine și o să vedem cum va bate vântul și cum arată apa. Acum nu are rost să ne gândim la asta.

— Așa ziceam și eu.

Ambrosinus își adună camarazii și le spuse ce aranjase pentru a doua zi. Hotărâră ca, oricum, câte unul dintre ei va face de pază. Se oferiră Vatrenus pentru primul schimb și Demetrios pentru al doilea.

— Am făcut de pază de atâtea ori pe Dunăre, cu zăpadă și cu ger, spuse Demetrios, așa că sunt obișnuit.

La căderea întunericului, barcagiul coborî la mal și se întoarse noaptea târziu, anunțându-l de departe pe Vatrenus care era pregătit să dea alarma dacă ar fi fost cazul. Livia veni tot atunci, aducând un castron cu supă fierbinte pentru Vatrenus, apoi luă câteva mâini de orz dintr-un sac și i le dădu calului.

— Unde sunt ceilalți? întrebă barcagiul.

— Sub punte, se odihnesc. Ai ceva noutăți?

— Din păcate, da, spuse. Vino după mine îndată ce poți. Și coborî sub punte, ținând în mână un felinar.

Veni imediat după aceea și Livia, iar omul începu să vorbească:

— Aduc vești nu prea bune. În oraș au sosit niște necunoscuți care, din descrieri și după purtări, ar putea fi urmăritorii voștri. Cer de peste tot informații despre un grup de străini care trebuiau să debarce în seara aceasta și nu am nici o îndoială că pe voi vă caută. Dacă veți coborî de pe barcă, veți fi descoperiți foarte ușor. Promit bani mulți oricui le-ar da informații și, prin locurile acestea, vă spun eu, sunt oameni care și-ar vinde și mama pentru câțiva gologani. În plus, ca și cum n-ar fi fost de ajuns, am auzit de la un coleg

care venea dinspre nord că râul este complet înghețat la treizeci de mile de aici. Chiar dacă aș vrea să vă duc eu mai departe, n-ar fi posibil.

— Asta-i tot? întrebă Ambrosinus.

— Am impresia că ne cam ajunge, remarcă Batiatus.

— Da, tot, răspunse barcagiul. Și mai trebuie să avem în vedere că ei sunt în stare să recunoască barca asta: au văzut-o de aproape și nu poate fi confundată din cauza încărcăturii de sare de pe punte. Acum este întuneric beznă și nu se poate vedea nimic, dar mâine, pe lumină, nu le va lua mult timp să ne descopere. Am de gând să descarc înainte de a se crăpa de ziuă și să ridic ancora imediat: nu vreau să dea foc bărcii. N-aș fi crezut nici în ruptul capului că ar putea ajunge aici o dată cu noi. Trebuie să fi călărit fără întrerupere, dormind puțin sau deloc, sau poate că s-au urcat și ei pe vreo barcă, mai rapidă decât a mea. Într-o bună zi, dacă va fi să ne mai întâlnim pe undeva, aș fi tare curios să-mi spuneți de unde atâta înverșunare la ei, dar acum sunt de luat hotărâri mai importante. Adică trebuie să vedeți cum vă puteți salva pielea.

— Ne-ai putea da vreun sfat? întrebă Aurelius. Cunoști mai bine decât noi locurile acestea și oamenii de pe aici.

Barcagiul întinse brațele în lături în semn de neputință.

— O idee poate că aș avea eu, spuse Ambrosinus. Dar ne trebuie o căruță. În clipa asta.

— O căruță? Nu este prea simplu la ora asta din noapte, dar știu unde poate fi închiriată una. Teoretic, ar trebui să o înapoiați la douăzeci de mile mai la vale de aici, dar există și pierderi pe care ei le pun la socoteală: ceea ce câștigă ar trebui să-i despăgubească după două sau trei drumuri, așa că nu vă faceți prea multe scrupule. Mă duc să mă interesez: voi să fiți gata... Aș putea să vă întreb ce vreți să faceți cu căruța?

Încurcat, Ambrosinus își plecă fruntea.

— Ar fi mai bine ca tu să nu știi nimic despre asta: înțelegi ce vreau să spun, nu-i așa?

Barcagiul fu de acord și urcă pe punte. După câteva clipe dispăru în labirintul de străduțe care porneau din port.

— Ce ai de gând? întrebă Aurelius.

— O să facem ce au făcut francii acum treizeci de ani. Vom trece pe malul celălalt pe podul de gheață.

— Noaptea, și fără să știm dacă gheața ne va ține? întrebă Batiatus căscând larg ochii.

— Dacă are cineva o idee mai bună, s-o vedem, răspunse Ambrosinus. Pregătiți-vă bagajele și să meargă careva sus ca să-l anunțe și pe Vatrenus. Demetrios se oferi să se ducă el, dar Romulus, ridicându-se brusc în picioare, i-o luă înainte.

— Mă duc eu. O să-i mai duc și puțină supă fierbinte.

Romulus dispăruse doar de câteva clipe pe punte, când sus se auziră tropăituri și vocea lui Vatrenus care striga:

— Stai pe loc, oprește-te! Unde te duci?

Ambrosinus își dădu seama ce se întâmpla și începu să strige:

— Fugiți, pentru numele lui Dumnezeu, alergați după el!

Aurelius o porni în goană ieșind din două salturi pe punte, urmat de Livia și de Demetrios. Vatrenus era deja pe mal și alerga strigând mereu:

— Oprește-te, stai pe loc, am zis!

În urma lor veneau și ceilalți și ajunseră într-un loc din care porneau trei străzi, în direcții diferite.

— Vatrenus a luat-o prin mijloc, spuse Demetrios. Eu o iau la dreapta, tu cu Livia la stânga: ne întâlnim aici îndată ce-l găsim.

La o oarecare depărtare se auzea zgomot de pași care alergau de zor și glasul lui Vatrenus care continua să strige.

Porniră cu toţii în direcţia aceea. În scurt timp, Aurelius ajunse la o bifurcaţie de străzi.

— Pe acolo, îi spuse el Liviei. Eu o iau pe aici.

În acest timp, Demetrios alerga pe o stradă în pantă pe care o credea paralelă cu cea aleasă de Vatrenus. Cercetă peste tot, scotoci prin toate ungherele, dar străzile erau pustii şi cufundate în beznă: era ca şi cum ar fi căutat un ac în carul cu fân. Nici Livia şi nici Aurelius nu avură mai mult succes. Se întâlniră cu toţii gâfâind la o răscruce.

— De ce o fi făcut aşa ceva? întrebă Livia.

— Nu pricepi? Nu vrea ca noi să mai înfruntăm pericole şi să suferim atâta pentru el. Se simte o povară şi o ameninţare pentru noi, aşa că vrea să dispară.

— Doamne, Dumnezeule, nu! exclamă Livia abţinându-se să nu izbucnească în plâns.

— Să-l căutăm în continuare, spuse Aurelius. Nu putea să ajungă prea departe.

În timpul acesta, Romulus ajunsese la o mică piaţă pe latura căreia se vedea o cârciumă şi se opri. Se gândea că ar putea intra acolo şi să se ofere ca servitor pentru curăţenie şi spălat de vase în schimbul adăpostului şi al mâncării. Se simţea singur, disperat, înspăimântat de gravitatea hotărârii pe care o luase, de ceea ce îl putea aştepta, dar era sigur că făcuse ce trebuia. Trase adânc aer în piept şi vru să pornească spre cârciumă, dar nu făcuse decât doi paşi că uşa se deschise larg şi, în lumina felinarului, apăru unul dintre barbarii lui Wulfila. În urma lui mai apărură alţi trei şi porniră în direcţia în care se afla el. Îngrozit, Romulus se întoarse, vrând s-o ia la fugă, dar se izbi de cineva care îi venea din direcţie opusă. Simţi o mână care-l înhăţa şi alta care-i astupa gura. Şi mai speriat, încercă să scape din strânsoare, dar auzi o voce cunoscută care-i şoptea:

— Ssst! Sunt Demetrios. Stai cuminte: dacă ăia ne observă, s-a zis cu noi.

Se dădură înapoi fără să facă nici cel mai mic zgomot și, după aceea, Demetrios îl trase după el, alergând în direcția portului. Acolo, îi aștepta Ambrosinus, cu fața crispată de îngrijorare, ținându-se de balustrada bărcii, cu ceilalți doi camarazi lângă el.

— Ce-ai făcut? izbucni el îndată ce-l văzu. Și ridică mâna ca să-i tragă o palmă, dar Romulus nici nu clipi, privindu-l țintă în ochi. Ambrosinus desluși în privirea lui demnitatea și măreția suveranului său și renunță, plecând fruntea în jos. Ai pus în pericol viața tuturor, Livia, Vatrenus și Aurelius te mai caută încă și, în clipa aceasta, poate că se află în pericol de moarte.

— Așa este, confirmă Demetrios. Era să dau nas în nas cu oamenii lui Wulfila. Colindă prin oraș, e clar că ne caută peste tot.

Atunci, Romulus izbucni în plâns și alergă să se ascundă sub punte.

— Nu fi prea aspru cu el, spuse Demetrios. Nu-i decât un copil și trece prin niște emoții cumplite, trebuie să ia hotărâri peste puterile lui.

Ambrosinus suspină și se întoarse către balustradă ca să vadă dacă se întorc și ceilalți. Auzi, însă, vocea barcagiului:

— V-am găsit o căruță, spuse el urcând pe punte. Aveți noroc. Dar trebuie să vă grăbiți: omul care închiriază vrea să-și închidă prăvălia și să se ducă la culcare.

— Am avut o problemă, îi răspunse Demetrios. Și câțiva de-ai noștri sunt încă în oraș.

— O problemă? Ce problemă?

— Merg eu cu el, spuse Ambrosinus. Voi așteptați-mă aici și nimeni să nu mai plece, pentru numele lui Dumnezeu, până ce nu ne întoarcem.

Demetrios dădu din cap și rămase de santinelă, împreună cu Orosius și cu Batiatus, așteptându-i pe ceilalți. Primul sosi Vatrenus și, după el, în scurt timp, Livia, urmată de Aurelius. Erau în culmea disperării.

— Liniștiți-vă, le spuse Demetrios. L-am găsit eu, ca prin minune. Cred că voia să intre într-o cârciumă. Mai aveam un pic și intram în ghearele măcelarilor ălora ai lui Wulfila.

— Într-o cârciumă? întrebă nedumerit Aurelius. Și acum unde este?

— Jos. Dar l-a certat deja zdravăn Ambrosinus.

— Mă duc eu la el, spuse Livia și coborî sub punte.

Romulus stătea ghemuit într-un colț și plângea deznădăjduit, cu capul rezemat pe genunchi. Livia se apropie de el și-l mângâie pe păr.

— Era să murim de frică, îi spuse. Să nu mai faci așa ceva, te rog. Nu tu ești acela care are nevoie de noi. Noi avem nevoie de tine, înțelegi ce-ți spun eu?

Romulus ridică fruntea și-și șterse lacrimile cu mâneca tunicii, apoi se ridică și, fără să scoată nici o vorbă, o îmbrățișă strâns pe Livia. De afară se auzea zgomotul unor roți pe caldarâm.

— Acum, hai cu mine, spuse Livia. Ia-ți lucrurile, e timpul să plecăm.

XXX

Căruța se afla deja pe chei și Ambrosinus îi plătea proprietarului chiria, scăzând costul calului.

— După cum vezi, spuse el, deja avem unul.

Într-adevăr, Aurelius îl cobora pe Juba din barcă, conducându-l de căpăstru, ca să-l pună în locul bietei mârțoage care se afla între hulubele căruței.

— Pe toți sfinții, spuse căruțașul, animalul ăsta n-are ce căuta la tras de căruță. Dacă mi-l dai mie, îți dau pe el doi cai de-ai mei, ce zici?

Aurelius nu-l învrednici nici măcar cu o privire și continuă să-și înhame calul la căruță.

— Pentru el, calul ăsta este ca un frate, îi spuse Demetrios căruțașului. Tu l-ai da pe fratele tău în schimbul gloabelor ăstora?

Omul se scărpină în creștet.

— Dacă l-ai cunoaște pe fratele meu, l-ai da chiar și în schimbul unui biet măgar.

— Să plecăm, îi zori Ambrosinus. Cu cât o luăm din loc mai repede, cu atât putem fi mai liniștiți. Ceilalți urcară în căruță după ce-l salutară și-i mulțumiră barcagiului, așezându-se pe jos și sprijinindu-se cu spatele de obloane. O prelată din pânză cerată era întinsă pe câteva nuiele groase de salcie și, în afară de faptul că-i ascundea vederii pe pasageri, le oferea și un oarecare adăpost. Livia se cuibări sub acest coviltir, alături de Romulus. Aurelius apăru din spatele căruței.

— Eu o să merg pe jos, spuse. Juba nu este obișnuit să tragă după el o căruță, s-ar putea speria. În timpul ăsta, voi încercați să vă mai odihniți puțin.

Ambrosinus strânse mâna barcagiului.

— Îți mulțumim foarte mult, îi spuse. Îți datorăm viața și nici măcar nu știm cum te cheamă.

— E mai bine așa, n-are rost să-ți mai încarci memoria. A fost un drum frumos și tovărășia voastră mi-a făcut plăcere. De obicei, fac drumul ăsta singur ca un câine. Dacă am înțeles bine, vrei să treci dincolo pe gheață.

— După cât se pare, nu avem altă soluție, confirmă Ambrosinus.

— Așa mi se pare și mie. Dar fii foarte atent: gheața este mai groasă acolo unde râul curge mai încet; prin urmare, pe porțiunile în linie dreaptă, cel mai mare pericol este pe centru, în schimb, acolo unde sunt mai multe cotituri, gheața este mai subțirea pe partea din exterior a curbei. Treceți doar unul câte unul și lăsați la urmă calul și căruța fără nimic în ea. Când ajungeți dincolo, luați-o spre nord-vest: într-o săptămână de mers, puteți ajunge la Sena, dacă aveți parte de vreme bună. După aceea, totul va deveni mai ușor, cel puțin așa sper. Dumnezeu să vă ajute.

— Să te ajute și pe tine, prietene. Într-o zi, poate că vei auzi vorbindu-se de băiatul acela pe care l-ai văzut rătăcind de colo-colo hăituit și vei fi mândru că l-ai cunoscut și că l-ai ajutat. Drum bun!

Se despărțiră cu o ultimă strângere de mână și Ambrosinus urcă în căruță, ajutat de Orosius, apoi scoaseră oblonul din spate și-l rezemară de unul dintre cele laterale. Demetrios îl anunță pe Aurelius:

— Suntem gata cu toții.

Căruța se puse în mișcare, scârțâind și zdrăngănind din toate încheieturile pe pavajul cheiului, după care dispăru în beznă.

Merseră toată noaptea, parcurgând cam cincisprezece mile și ținând cu rândul hățurile lui Juba. Apoi, când calul se mai obișnui cu noua sa muncă, Aurelius se așeză și el pe locul vizitiului și-l conduse doar cu hățurile și cu vocea. În stânga lor, fluviul devenea din ce în ce mai alb și compact, până când fu ca o lespede netedă de la un mal la celălalt. Frigul era pătrunzător și ceața se transformase în timpul nopții în chiciură, alcătuind podoabe fantastice de pulbere albă pe arbuști și pe trestii, pe iarba de pe mal și pe tufișuri. Cerul era acoperit de nori subțiri, aflați la mare înălțime, care lăsau din când în când să se vadă primele raze ale soarelui ca un halo alburiu și încețoșat, ridicat cu puțin deasupra orizontului.

Nimeni nu era liniștit. Mijlocul de transport de care dispuneau îi ascundea vederii, dar era lent și vulnerabil. În plus, îi aștepta momentul cel mai periculos: traversarea fluviului. Avantajul unei anumite vizibilități date de lumina dimineții nu era de prea mare folos pentru că lumina venită în mod egal, de la cer, de la zăpadă și de la gheață făcea ca toate contururile și dimensiunile să se contopească uniform în peisajul înconjurător, ca într-o ceață lăptoasă. Se deslușeau mai clar, mai ales datorită mișcărilor pe care le făceau, doar oamenii și animalele. Rar se vedeau drumeți: țărani cu animale de povară purtând legături de crengi uscate sau de lemne de foc, vreun misionar singuratic sau cerșetori acoperiți de zdrențe. Cântecul cocoșilor anunța o nouă zi în gospodăriile risipite prin câmpie și, din când în când, se auzea câte un lătrat de câine pe care imensul spațiu gol și rece îl transforma într-un vaiet neliniștitor.

Mai merseră încă vreo câteva mile, după care se opriră într-un loc în care albia fluviului era mai îngustă și unde malul jos și cu prundiș oferea o posibilitate mai mare de acces. Hotărâră ca doi oameni mergând pe jos să încerce

soliditatea gheții, legați unul de altul cu o frânghie, astfel încât, dacă unul dintre ei, cel care mergea înainte, ar fi căzut în apă, celălalt să-l poată trage imediat afară. Pentru aceasta se oferiră Aurelius și Batiatus, a căror forță și statură urmau să asigure o mai mare siguranță tovarășului său. Sub privirile îngrijorate ale celorlalți, cei doi înaintară pe crusta de gheață, bătând în ea cu mânerul unei sulițe pentru a-și putea da seama, după sunet, de grosimea gheții. În scurt timp, ajungând pe la mijlocul fluviului, cei rămași pe mal îi vedeau din ce în ce mai mici. Acela era punctul critic, porțiunea în care gheața se formase mai la urmă, și Aurelius se hotărî s-o încerce tăind-o cu sabia. Ținând-o de mâner cu amândouă mâinile, el începu să sape cu toată forța, răspândind în jur un nor de țăndări strălucitoare ca niște nestemate.

Ajunsese la grosimea de un picior și, la o ultimă lovitură, sabia se cufundă în apă.

— Un picior grosime! îi strigă el îndărăt lui Batiatus.

— O fi ajungând? îl întrebă etiopianul.

— Ar trebui să fie de ajuns: nu putem să rămânem în locul ăsta prea mult timp și la vedere. Deja suntem priviți, uită-te acolo! Și-i arătă un grup de drumeți care se opriseră pe mal, privind la ciudata îndeletnicire a celor doi. Se întoarseră ca să se sfătuiască și cu ceilalți, după care o porniră spre malul opus, la distanță de câțiva pași unul de altul.

— Să ne grăbim puțin, spuse Ambrosinus. Suntem prea expuși, prea la vedere. Oricine a aflat despre noi ne poate recunoaște.

Barcagiul care, la ora aceea, sperase să se afle deja în drum spre sud, era, din păcate, în cu totul altă situație. Descărcarea durase mult mai mult decât era prevăzut pentru că îndelungata expunere la umiditate întărise sarea.

Operațiunea nu se încheiase când oamenii lui Wulfila năvăliseră călări pe cheiul portului și începuseră să inspecteze bărcile ancorate. Nu le trebuise mult timp ca s-o găsească pe cea încărcată cu sare, deși aceasta fusese aproape descărcată, și năvăliseră la bord cu săbiile scoase din teacă.

— Stați! Cine sunteți? strigă barcagiul. Nu aveți dreptul să urcați astfel pe barca mea.

Wulfila sosi și el și porunci unuia dintre oamenii săi să-l facă să tacă și să-l ducă sub punte.

— Nu te preface că nu mă cunoști! începu el. Ultima oară ne-am văzut acum vreo zece zile și sunt sigur că n-ai uitat cum arăt, nu-i așa? Și se apropie de bietul om cu un rânjet amenințător pe fața pocită. Noi urmăream un dezertor ucigaș care s-a urcat pe barca ta călare pe cal. Și avea și un băiat cu el, nu-i așa?

Barcagiul își dădu seama că era pierdut: nu putea nega nici una dintre aceste acuzații.

— Îl așteptau prietenii lui, răspunse. Au plătit pentru drum și s-au purtat frumos. Nu puteam să...

— Să taci! Oamenii aceia sunt căutați pentru crime sângeroase comise pe teritoriul Imperiului și l-au răpit pe băiatul acela pe care acum căutăm să-l eliberăm și să îl ducem înapoi la părinții lui. Ai priceput?

Barcagiul se îndoi o clipă că pocitul acela spunea adevărul, gândindu-se la fuga neașteptată a lui Romulus din noaptea trecută și la căutarea sa febrilă, dar, după aceea, își aminti de gesturile permanente de afecțiune cu care-l înconjurau toți tovarășii săi de călătorie și cât de frumos le răspundea el. Nu răspunse decât atât:

— Nu am de unde să cunosc viața și faptele celor care urcă în barca mea. Mie-mi este suficient să-mi plătească și să nu-mi creeze neplăceri și așa au făcut ei. În toate celelalte nu mă pot amesteca și nu vreau să știu nimic. Trebuie să mă întorc acasă, așa că...

— O să pleci când îţi spun eu! urlă Wulfila şi-l plesni cu dosul palmei. Să-mi spui imediat încotro au plecat dacă nu vrei să-ţi pară rău că te-ai născut!

De spaimă şi de durere, omul încercă să-l convingă pe barbar că nu ştia nimic, dar, cu siguranţă, nu era în stare să suporte şi torturile. Încercă să reziste la loviturile de pumn şi de picioare, strânse din dinţi când îi răsuceau mâinile la spate, gata să i le smulgă din încheieturi, înăbuşi strigătele de durere în timp ce sângele îi curgea în valuri dintr-o buză crăpată şi din nasul zdrobit, dar, când îl văzu pe Wulfila scoţându-şi pumnalul şi pregătindu-se să-i cresteze carnea, nu mai putu îndura şi fu cuprins de disperare. Le spuse:

— Au plecat, în noaptea asta, cu o căruţă, spre miazănoapte...

Cu o lovitură de picior, Wulfila îl făcu să se rostogolească pe jos şi-şi puse pumnalul la loc în teacă.

— Roagă-te la Dumnezeul tău să-l găsim, altfel ne întoarcem şi o să te ardem de viu în barca ta.

Lăsă doi oameni de pază, apoi coborî pe chei, încălecă şi porni în galop către nord, urmat de războinicii săi.

— Astea-s urmele căruţei şi ale calului, spuse unul dintre războinici îndată ce ieşiră din oraş. Aflăm imediat dacă ei sunt. Coborî de pe cal şi cercetă urmele lăsate de Juba în zăpadă, recunoscându-le imediat. Îi raportă şefului său, cu un rânjet de mulţumire. Ei sunt, porcul ăla a spus adevărul.

— În sfârşit! exclamă Wulfila. Trase sabia din teacă, făcând-o să scânteieze prin aer, pe deasupra capului, în uralele oamenilor săi. Apoi dădu pinteni calului şi porni în galop pe drumul acoperit de zăpadă.

În acest timp, Aurelius, după ce toţi tovarăşii săi trecuseră pe celălalt mal, rămăsese mai în urmă ca să-l aducă pe Juba care trăgea după el căruţa. Ţinea calul de hăţuri şi înainta

pe jos în faţa lui, îi vorbea mereu pentru a-l linişti în drumul acela atât de nou şi de ciudat, pe pojghiţa aceea sticloasă pe care copitele sale alunecau la fiecare pas.

— Încet, Juba, încet, vezi, nu? Nu-i nimic, acum mergem la Romulus, care ne aşteaptă acolo, îl vezi, îl vezi cum ne face semne?

Se aflau de-acum pe la mijlocul fluviului şi Aurelius era îngrijorat din cauza greutăţii mari a lui Juba şi a carului, aceasta concentrându-se doar pe cercul îngust de fier din jurul roţilor. Trăgea cu urechea ca să prindă şi cea mai mică scârţâitură, temându-se mereu de apariţia vreunei crăpături care l-ar fi cufundat pe el şi calul în apele acelea îngheţate. Era o moarte care îl îngrozea. Din când în când, se întorcea spre camarazii săi şi putea ghici tensiunea în care-l aşteptau să ajungă pe mal.

— Hai, acum înaintează! strigă la un moment dat Batiatus. Ai trecut de locul unde este mai subţire: hai, dă-i drumul!

Aurelius grăbi imediat pasul şi se miră că tovarăşii săi îl strigau mereu, din ce în ce mai tare şi mai des. Un gând îl făcu să-i îngheţe sângele în vine şi se întoarse, descoperind că, la mai puţin de o milă depărtare, se vedea o ceată masivă de călăreţi care înaintau în galop pe mal. Wulfila! Iar el! Cum de era posibil? Cum de puteau fiarele acelea să apară de fiecare dată, din senin, ca nişte diavoli ai iadului? Îşi trase mai cu putere calul către malul celălalt, acum aproape, şi scoase sabia din teacă pregătindu-se să lupte pe viaţă şi pe moarte.

Camarazii săi, cu armele în mâini se aşezau şi ei într-o poziţie care să le permită să acopere fuga lui Romulus.

— Aurelius, îi strigă Vatrenus, deshamă calul şi fugi cu băiatul. Noi o să încercăm să rezistăm cât putem. Hai, hai o dată, pe toţi dracii!

Dar Romulus se prinse cu mâinile de roţile carului, strigând:

— Nu, nu plec. Nu vreau să mai plec fără voi! Nu mai vreau să fug!

— Ia-l şi fugi! Hai, hai mai repede! continua să strige Vatrenus, înjurând de toţi zeii şi diavolii pe care-i cunoştea. Călăreţii duşmani se aflau acum pe malul celălalt, în dreptul lor, fiind gata s-o pornească şi ei pe gheaţă. Dându-şi seama de pericol, Wulfila încercă să-i oprească, dar avântul urmăririi şi dorinţa barbarilor de a pune o dată pentru totdeauna capăt acestei hăituieli extenuante îi făcea să pornească fără ezitare la un atac năvalnic pe suprafaţa îngheţată a fluviului. În clipa aceea, Demetrios se întoarse către camarazii săi şi le spuse:

— Uitaţi, înaintează în grup compact şi gheaţa nu va rezista. Putem scăpa dacă plecăm imediat. Haideţi, să ne urcăm în căruţă!

Nici nu terminase de vorbit că o crăpătură apăru şi se întinse şerpuind sub greutatea cailor, se lărgi sub loviturile copitelor şi, în cele din urmă, gheaţa se rupse, aducând la suprafaţă un val de apă pe care alunecară cu toţi, provocând desprinderea unei lespezi uriaşe. Wulfila strigă:

— Opriţi-vă! Înapoi! Gheaţa nu vă ţine, înapoi!

— Să plecăm! strigă Aurelius, văzând ce se petrecea. Haideţi! Poate că reuşim!

Săriră cu toţii în căruţă, Ambrosinus lovi crupa lui Juba cu hăţurile şi porniră în mare viteză, dar rămaseră imediat dezamăgiţi: Wulfila, adunându-şi oamenii, îi organiză, punându-i să treacă, unul câte unul, prin locurile în care gheaţa nu crăpase, iar acum porniseră din nou în galop, câştigând mereu teren în urmărirea căruţei supraîncărcate. La apariţia lor, Aurelius le împărţi camarazilor suliţele şi arcurile, iar Livia luase deja la ţintă călăreţii duşmani. Dar, tocmai când aceştia ajunseseră în bătaia arcului, îi văzu încetinind şi, în cele din urmă, oprindu-se cu totul.

— Ce se întâmplă? întrebă Vatrenus.

— Habar n-am, răspunse Aurelius, simțind că și viteza căruței scădea, dar nu vă opriți, nu vă opriți!

— Se întâmplă că suntem salvați! strigă Ambrosinus. Uitați-vă acolo!

În fața lor se vedeau mai mulți călăreți înarmați și un detașament de infanterie, apăruți pe neașteptate din ceață; soldații pedeștri înaintau, desfășurați pe un front larg, la pas, cu armele pregătite în mâini. Uluit, Wulfila le dădu oamenilor săi semnalul de oprire și se opri la o distanță respectabilă.

Soldații apăruți atât de surprinzător se opriră și ei, iar echipamentul și drapelele nu lăsau nici o îndoială: erau trupe romane!

Un ofițer veni în fața fugarilor.

— Cine sunteți? întrebă el. Și cei care vă urmăreau cine erau?

— Dumnezeu să vă binecuvânteze! exclamă Ambrosinus. Ne-ați salvat viața.

Aurelius înțepeni într-un salut militar roman.

— Aurelius Ambrosius Ventidius, se prezentă el. Cohorta întâi, Legiunea Nova Invicta.

— Rufius Elius Vatrenus, se auzi ca un ecou camaradul său. Legiunea Nova Invicta.

— Cornelius Batiatus... începu uriașul etiopian.

— Legiune? întrebă ofițerul uluit. Nu mai există legiuni de două secole. De unde ai apărut, soldat?

— Poți să-l crezi pe cuvânt, comandante, spuse Demetrios. Și, dacă ne oferi o supă fierbinte și un pahar de vin, o să auzi lucruri nemaipomenite.

— Bine, răspunse ofițerul, veniți după noi.

Merseră cam o milă, ocolind dealul, și ajunseră în fața unei tabere care putea adăposti peste o mie de militari.

Comandantul îi invită să coboare din căruţă şi-i conduse în cortul său. Ordonanţele alergară să-i desfacă de la brâu centura şi sabia, să-i scoată coiful şi să-i aducă un scaun de campanie. Un servitor le servi tuturor raţia de mâncare cuvenită tuturor soldaţilor şi începură cu toţii să mănânce. Romulus, care îşi revenise din spaima prin care trecuse şi începea să-şi mai dezmorţească membrele înţepenite de frig, ar fi vrut să se arunce pur şi simplu asupra mâncării, dar se abţinu şi, imitând comportamentul învăţătorului său, începu să folosească plin de demnitate lingura, ţinând spinarea perfect dreaptă, aşa cum se cuvenea.

— Grupul vostru are de toate, începu ofiţerul. Trei soldaţi ai legiunii, dacă este să mă iau după ei, un filosof, dacă este să mă iau după barba lui, doi dezertori, dacă ochii nu mă înşeală, o fată cu o ţinută prea mândră şi cu picioarele prea sprintene ca să fie o damă de companie şi, în sfârşit, un băieţaş căruia nu i-au dat încă tuleiele, dar se poartă ca un nobil din vechea Republică. Ca să nu mai vorbesc despre ceata aia de tâlhari pe care-i aveaţi pe urme. Ce aş putea crede despre voi?

În sinea sa, Ambrosinus prevăzuse deja asemenea întrebări şi era pregătit să răspundă el în numele celorlalţi.

— Ai un spirit de observaţie foarte ascuţit, comandante. Îmi dau seama că halul în care arătăm poate da naştere la unele bănuieli, dar nu avem nimic de ascuns şi-ţi putem explica totul. Băiatul acesta este victima unor persecuţii îngrozitoare: fiind ultimul moştenitor al unei familii din marea nobilime, averea strămoşilor săi i-a fost confiscată prin lăcomia unui barbar aflat în serviciul armatei imperiale. Acesta nu s-a mulţumit doar să-i ia tot ceea ce avea, ci a încercat prin toate mijloacele să-l ucidă pentru a nu-şi putea revendica niciodată dreptul la moştenirea tatălui său. A pus pe urmele noastre o ceată de ucigaşi fioroşi care ne urmăresc

de săptămâni întregi și care astăzi s-ar fi putut să-și atingă scopurile, dacă n-ați fi intervenit dumneavoastră. Fata este sora mai mare a băiatului, crescută și educată bărbătește, la fel ca Penthesilea și Camilla: mânuiește cu o incredibilă măiestrie arcul și sulița, fiind unul dintre cei mai neobosiți apărători ai fratelui său mai mic. În ce mă privește, eu sunt tutorele lui și, cu banii pe care-i mai aveam, i-am angajat pe acești luptători curajoși, rămași în viață ca prin minune, după ce unitățile din care făceau parte fuseseră măcelărite de alți barbari, și ne-am unit astfel destinele. A fost o bucurie de nedescris pentru noi să vă vedem apărând cu toată măreția armelor voastre și să auzim din gura voastră limba latină. Și îți suntem profund recunoscători pentru că ne-ai salvat viața.

Tăceau cu toții, impresionați la culme de elocința vibrantă a bătrânului, dar comandantul era un veteran trecut prin multe, așa că nu se arătă prea emoționat de cele auzite. Răspunse:

— Numele meu este Sergius Volusianus, *comes regis et magister militum*, aceasta însemnând, după cum știți, probabil, că-l reprezint pe rege și sunt comandant de armată. Venim dintr-o misiune de război în sprijinul aliaților noștri din Gallia centrală și ne întoarcem la *Parisii*, unde voi face un raport către stăpânul nostru, Siagrius, regele romanilor. Și am să-l informez și despre voi și despre modul în care v-am întâlnit. Începând din acest moment, va trebui să nu vă despărțiți pentru nici un motiv de trupele noastre, aceasta și ca să fiți în siguranță: teritoriul pe care-l vom străbate este foarte periculos și au loc multe expediții de pradă ale francilor. Veți fi tratați ca niște romani adevărați. Dați-mi voie, acum, să mă retrag pentru că vom porni cât de curând la drum.

Mai bău o cupă de vin, își luă sabia și coiful și ieși din cort, urmat de ordonanțe și de aghiotantul său.

— Ce părere aveți? întrebă Ambrosinus.

— Nu știu ce să zic, răspunse Aurelius. Nu mi-a părut prea convins de povestea spusă de tine.

— Care, de altfel, este aproape adevărată.

— Tocmai pentru că este „aproape". Să sperăm că va fi bine. În orice caz, acum situația noastră este mult mai bună și, pentru moment, putem să ne considerăm în siguranță. Comandantul este, n-am nici o îndoială, un excelent soldat și, probabil, un om de onoare.

— Și Wulfila? întrebă Orosius. Credeți că o să renunțe? În situația aceasta nu mai are nici o speranță: ne aflăm sub protecția unei unități de luptă, cu mulți soldați, iar el se află în pericol pe malul acesta al Rinului.

— Eu nu mi-aș face prea multe iluzii, răspunse Aurelius. Ar putea cere ajutorul francilor. Am văzut până acum că înverșunarea sa nu cunoaște limite, din moment ce ne-a fugărit până la capătul lumii. Oricare altul, în locul lui, ar fi renunțat, dar el nu: de fiecare dată când ne-am întâlnit cu el parcă era și mai crud și agresiv, ca și cum ar fi venit direct din iad. În plus, are la el sabia lui Caesar.

— Câteodată chiar cred că ar putea fi un diavol, spuse Orosius și ochii săi aveau o expresie mult mai grăitoare decât ceea ce spunea.

— Aurelius i-a ciopârțit fața și te poate asigura că este făcut din carne și oase, îl lămuri Demetrios. În orice caz, nu-mi pot explica îndârjirea cu care ne urmărește, hăituiala asta nemiloasă, dincolo de orice închipuire.

— Eu, însă, mi-o explic, interveni Ambrosinus. Aurelius l-a schilodit, l-a făcut de nerecunoscut. Așa desfigurat, el nu va putea spera să intre în paradisul războinicilor și aceasta va fi o osândă de nesuportat pentru unul din neamul său. Wulfila face parte dintr-un trib al goților din est care cred în vitejia militară și în soarta care-i așteaptă pe războinici după

moarte. Pentru a se reabilita, el trebuie să-ţi facă şi ţie ceea ce i-ai făcut tu lui, Aurelius: trebuie să-ţi taie faţa până la os, adică trebuie să aducă o ofrandă zeului războiului, bând din ţeasta ta transformată în cupă. Nu putem fi siguri că nu-l vom mai vedea decât în ziua în care va muri.

— Nu te invidiez deloc pentru o asemenea perspectivă, comentă Vatrenus.

Aurelius, însă, părea să fi luat foarte în serios cuvintele bătrânului.

— Atunci, înseamnă că pe mine mă vrea. De ce ai aşteptat atâta ca să-mi spui aceasta?

— Pentru că, probabil, ai fi făcut prostii, cum ar fi fost să te lupţi cu el într-un duel.

— Asta ar putea fi chiar o soluţie, răspunse Aurelius.

— Pentru nimic în lume. Cu sabia aceea în mâinile sale, n-ai avea nici o şansă. De altfel, îl vrea, fără îndoială, şi pe Romulus, altfel nu ne-am fi trezit atacaţi de el la staţia aceea de poştă de la Fanos. N-avem altceva de făcut decât să rămânem împreună, uniţi, este singura posibilitate de a rămâne în viaţă. Dar, mai presus de orice, ţine minte un lucru: Romulus trebuie să ajungă cu orice preţ în Britannia. Acolo se va împlini idealul pentru care am luptat şi nu va mai fi nevoie să ne temem de nimic. De nimic, înţelegeţi?

Se priviră cu toţii unul pe altul, pentru că, de fapt, nu înţelegeau, nu încă. Dar simţeau, fiecare în felul lui, că omul acela avea dreptate, că înflăcărarea din ochii săi nu era fără rost. De fiecare dată când se referea la viitor, pentru el atât de luminos, iar pentru ceilalţi atât de înceţoşat, vorbea ca unul care stă de veghe în zori în vârful unui turn de pază şi vede primul razele răsăritului de soare.

XXXI

Trupele lui Sergius Volusianus porniră a doua zi spre amiază către nord-vest și mărșăluiră timp de șase zile, făcând aproape douăzeci de mile pe zi, până ajunseră în regatul lui Siagrius. Teritoriul acestui *rex Romanorum* era marcat de o linie de apărare formată dintr-un val de pământ, cu șanț în față și cu palisadă, iar la o distanță de circa o milă unul de altul se înălțau turnuri de observație. Soldații care apărau aceste fortificații erau îmbrăcați cu veste groase din zale și purtau pe cap coifuri conice din fier, cu apărători pentru obraji și pentru nas, asemănătoare cu cele folosite de franci, și aveau ca arme săbii lungi cu două tăișuri.

Intrară pe o poartă monumentală, salutați prin semnale de trâmbițe și-și continuară drumul până la cel mai apropiat port fluvial pe Sena. Acolo, se îmbarcară pe o corabie și-și continuară călătoria spre capitală, vechea colonie *Lutetia Parisiorum* pe care, acum, aproape toată lumea o numea mai simplu, după numele locuitorilor, *Parisii*. Acea lungă călătorie, foarte liniștită, le dădu tuturor senzația că amenințarea care-i apăsase atâta timp dispăruse sau, cel puțin, era atât de departe că nu mai erau motive de îngrijorare. Fiecare zi de drum îi apropia tot mai mult de țintă și Ambrosinus părea cuprins de o agitație ciudată a cărei cauză nu și-o putea explica nici el însuși. Singurul motiv de îngrijorare era lipsa oricărei relații cu comandantul Volusianus, cu care nu avea decât rare și scurte momente de contact. El rămânea, de obicei, cam tot timpul în cabina sa de la pupa. Când ieșea pe punte, era înconjurat întotdeauna de statul

său major și era, practic, imposibil de abordat. Doar Aurelius avu ocazia, într-o seară, să stea de vorbă cu el. Îl văzu în picioare, la proră, privind soarele care apunea undeva, la marginea câmpiei, și se apropie de el.

— Salve, comandante, îi spuse.

— Salve, soldat, îi răspunse Volusianus.

— Avem parte de o călătorie liniștită.

— Așa se pare.

— Pot să te întreb ceva?

— Poți s-o faci, dar să nu fii sigur că o să primești și un răspuns.

— Am luptat ani de zile sub comanda lui Manilius Claudianus și am fost comandantul gărzii sale personale. Poate că lucrul acesta spune ceva și poate că mă face demn de puțin respect din partea ta.

— Claudianus era un mare soldat și un om dintr-o bucată, un roman cum astăzi nu mai există mulți. Și, dacă avea încredere în tine, înseamnă că meritai aprecierile lui.

— Așadar, l-ai cunoscut.

— L-am cunoscut personal și a fost o mare onoare pentru mine. Cununa aceea a bravurii pe care o vezi pe steagul meu am câștigat-o sub comanda lui și chiar el în persoană mi-a înmânat-o, sub zidurile cetății Augusta Raurica.

— Comandantul Claudianus a murit, atacat mișelește de trupele lui Odoacru. Eu și cu camarazii mei suntem printre puținii care am supraviețuit acelui măcel: nici unul, însă, din lașitate sau prin dezertare.

Volusianus își aținti asupra lui o privire pătrunzătoare. Avea ochii de un albastru cenușiu, ca de pasăre de pradă și fața brăzdată de cute adânci, părul retezat scurt, barba rasă proaspăt, pielea uscată. Greutățile vieții se ghiceau în fiecare trăsătură a persoanei sale și, desigur, îl făceau capabil să facă aprecieri asupra oamenilor cu care avea de-a face.

— Te cred, spuse după câteva clipe de tăcere. Ce vrei să știi?

— Aș vrea să știu dacă ne aflăm sub protecția sau sub paza ta.

— Și una și alta.

— De ce?

— Veștile despre schimbările din raporturile de putere se transmit mai repede decât îți poți închipui tu.

— Îmi dau seama. Nu mă miră deloc că regele tău știe de Odoacru și de asasinarea lui Flavius Oreste și că și tu ești la curent cu toate acestea. Ce altceva mai știi, dacă-mi dai voie să te întreb?

— Că Odoacru caută pe mare și pe uscat un băiat de treisprezece ani apărat de o mână de dezertori și însoțit de alte personaje... pitorești.

Aurelius lăsă capul în jos.

— Și toți cei care fac parte din structurile puterii, continuă Volusianus, știu că aceea este vârsta ultimului împărat din Apus, Romulus Augustus, numit de unii Augustulus. Cred că-ți dai seama că o asemenea coincidență este prea ciudată ca să nu fie luată în considerație.

— De acord, răspunse Aurelius.

— El este?

Aurelius ezită câteva clipe, după care dădu din cap afirmativ. Și adăugă, privindu-l țintă drept în ochi pe interlocutorul său:

— Pot vorbi de la soldat roman la soldat roman?

Volusianus aprobă printr-un semn cu capul.

— Nu vrem să ne amestecăm și nici să creăm vreo dezordine, continuă Aurelius pe un ton plin de mâhnire. Vrem doar să găsim un loc îndepărtat și liniștit în care acest tânăr nefericit să poată trăi la adăpost de persecuția sălbatică la care a fost supus până acum. El nu-și dorește puterea, nici

o funcţie, nici un titlu, ci doar tăcerea şi uitarea, pentru a putea începe o nouă viaţă, ca un băiat oarecare. Şi noi dorim acelaşi lucru. Am dat tot ceea ce ne-a fost în puteri. Am asudat şi ne-am vărsat şi sângele pentru Roma şi ne-am pus în joc viaţa de ori câte ori a fost nevoie, fără a aştepta vreo răsplată. Am plecat de acolo pentru că refuzam să ne supunem barbarilor: asta nu înseamnă dezertare, ci este o dovadă de mândrie. Suntem obosiţi, sleiţi de puteri, în halul în care ne vezi. Lasă-ne să plecăm, generale.

Volusianus se întoarse din nou să privească spre orizont, devenit acum o lungă dâră sângerie care mărginea spre apus pustiul de zăpadă. Cuvintele îi ieşiră cu greutate de pe buze, de parcă frigul care domnea în jur i-ar fi pătruns până în inimă:

— Nu pot, răspunse. Siagrius a trimis pe lângă mine ofiţeri care aspiră să-mi ia locul, pentru a profita de simpatia pe care o au soldaţii pentru mine. De la ei ar putea afla de prezenţa voastră aici şi tăcerea mea ar apărea, fără îndoială, suspectă sau cel puţin de neînţeles. Este mai bine ca eu însumi să-l informez.

— Şi, atunci, ce se va întâmpla cu noi?

Volusianus îl privi drept în ochi.

— Nu eu voi fi acela care să dezvăluie identitatea băiatului şi este posibil ca nu toţi cei din jurul meu să îşi dea seama de adevăr. În cel mai bun caz, s-ar putea ca Siagrius însuşi să nu-şi dea seama şi să nu ia nici o măsură, lăsându-mă pe mine să fac ceea ce voi crede de cuviinţă. Într-un asemenea caz...

— Şi dacă, însă, ar ghici adevărul?

— În momentul acela, ar fi mai bine să nu vă faceţi iluzii. Băiatul valorează mult, prea mult, atât ca bani, cât şi pe planul relaţiilor politice. Siagrius nu poate uita că acela care comandă acum, în Italia, este Odoacru. El este adevăratul *rex Romanorum*. Pentru voi ar fi mai simplu. Aş putea

să vă angajez cu contract în armata noastră: avem nevoie de soldați buni și, când îi găsim, nu ne interesează prea mult trecutul lor.

— Înțeleg, răspunse Aurelius cu inima frântă și dădu să plece.

— Soldat!

Aurelius se opri.

— De ce te-ai legat atât de mult de băiatul acela?

— Pentru că țin la el, răspunse, și pentru că el este împăratul.

Aurelius nu putu fi atât de crud să dezvăluie cele discutate lui Ambrosinus și, cu atât mai puțin Liviei, așa că speră ca identitatea lui Romulus să rămână ascunsă, bazându-se în acest caz pe cuvântul lui Volusianus. Un om de onoare. Păstră în suflet viermele acestei griji, sforțându-se să pară liniștit și chiar să facă glume cu Romulus și cu camarazii săi.

Ajunseră în marele oraș în a cincea zi de navigație, spre asfințit, și se îngrămădiră cu toții pe punte ca să admirea priveliștea care li se oferea în fața ochilor. *Parisii* se ridica pe o insulă din mijlocul Senei, înconjurat de fortificații construite din zidărie *opus cementicium*, adică din cărămizi legate între ele cu faimosul mortar roman, sau din palisade de lemn. În spatele zidurilor se zăreau acoperișurile celor mai înalte edificii, acoperite cu țiglă de lut ars, după modelul roman, sau din lemn și paie în vechiul stil celtic.

Ambrosinus veni lângă Romulus.

— De cealaltă parte a fluviului, cea aflată în fața malului de vest a acestei insule, este înmormântat sfântul Germanus. Acest lucru îl știu cei care-i venerează amintirea.

— Este eroul care i-a condus pe romanii din Britannia în lupta cu barbarii din nord? Cel despre care vorbești în notițele tale?

— Sigur că da: el nu avea armate, dar i-a instruit pe ai noştri, i-a organizat într-o structură militară după modelul vechilor legiuni romane şi a murit în urma rănilor căpătate în luptă. Eu însumi, după cum ştii, i-am ascultat ultimele cuvinte, profeţia sa... Îndată ce vom coborî pe uscat, voi căuta să aflu unde se află mormântul său şi-i voi cere protecţie şi binecuvântare pentru viitorul tău, Cezar.

În jurul lor se auzeau strigătele marinarilor care se pregăteau pentru manevrele de acostare. Portul fluvial *Parisii* fusese construit încă din vremea primei aşezări a romanilor, după ocuparea teritoriului de către Caesar şi nu se schimbase prea mult de atunci. Prima corabie acostă la primul dintre cele trei cheiuri, aruncând două funii, una la proră, alta la pupa, în timp ce, la o comandă a cârmaciului, vâslaşii trăgeau vâslele în interiorul navei. Volusianus debarcă împreună cu ordonanţele sale şi le ordonă străinilor să vină după el. De pe şlepul de la remorcă fură coborâţi caii, printre care se afla şi Juba care dădea din copite şi se opunea din toate puterile grăjdarilor care îl ţineau de hăţuri. Ambrosinus, uluit de cele ce vedea, încercă să se apropie de comandant.

— Generale, spuse, noi am vrea să-ţi mulţumim încă o dată înainte de a ne despărţi şi te rugăm să ne dai înapoi calul. Trebuie să plecăm chiar mâine şi...

Volusianus se întoarse spre el.

— Nu puteţi pleca. Veţi rămâne aici atât timp cât va fi necesar.

— Generale... încercă să mai spună Ambrosinus, dar Volusianus îi întorsese deja spatele şi se îndrepta către forul din centrul oraşului. Mai mulţi soldaţi îl înconjurară pe Ambrosinus şi pe prietenii săi, iar un ofiţer le ordonă:

— Veniţi cu noi.

Aurelius le făcu semn camarazilor săi să nu opună rezistenţă, în timp ce Ambrosinus era disperat.

— Dar ce înseamnă asta? De ce ne arestați? Nu am făcut nimic, suntem niște călători care... Dar își dădu seama că nu-l asculta nimeni așa că îi urmă plin de tristețe pe soldați.

Romulus veni lângă Aurelius.

— De ce fac asta? întrebă el. Nu sunt și ei romani, la fel ca noi?

— Poate că ne-au confundat cu altcineva, încercă să-l liniștească Aurelius. Se mai întâmplă câteodată. O să vezi că totul se va lămuri, nu te speria.

Soldații se opriră în fața unei clădiri din pietre cioplite, cu un aspect auster. Ofițerul ordonă să se deschidă ușa de la intrare și-i conduse într-o cameră mare și goală. Pe pereții laterali se vedeau uși înguste zăbrelite. Era o închisoare.

— Dați-mi armele, îi somă ofițerul. Fură clipe de mare încordare în care Aurelius căută să-și dea seama de numărul soldaților care îi însoțeau și se gândi la toate urmările pe care le-ar fi avut dacă ar fi încercat să opună rezistență. Apoi, trase sabia din teacă și i-o dădu unuia dintre temniceri. Camarazii săi, resemnați și surprinși de un asemenea sfârșit al călătoriei lor, făcură la fel. Armele fură puse într-un dulap ferecat în fier, pe peretele din capătul camerei. Ofițerul schimbă în șoaptă câteva cuvinte cu temnicerul, apoi își alinie soldații cu armele pregătite, până când fiecare dintre prizonieri fu închis într-o celulă. Romulus îi aruncă lui Aurelius o privire plină de disperare, apoi îl urmă pe Ambrosinus în celula care le era destinată.

Bubuitura ușii grele de la intrare care se închidea, răsună cu putere în vastul atrium gol și pașii cadențați ai soldaților se pierdură în scurtă vreme în lungul străzii. În cele din urmă, nu mai rămase decât tăcerea.

Livia era așezată pe un pat mizerabil. Neputând să doarmă, trecea în revistă ultimele evenimente și, în ciuda stării de neliniște pe care i-o dădea captivitatea, nu putea

decât să aprobe decizia lui Aurelius care evitase orice formă de împotrivire care, de altfel, n-ar fi avut nici o şansă de reuşită. „Şi, atât timp cât mai suntem în viaţă...", se gândi ea. Era, totuşi, îngrijorată în privinţa lui Romulus: o impresionase expresia feţei lui din momentul în care îl închideau încă o dată, şi-şi dăduse seama atunci că băiatul ajunsese la limita capacităţii de a suporta. Acea continuă schimbare de speranţe şi de spaimă, de iluzii şi de disperare îl distrugea. Fuga sa din Argentoratum, un gest nesăbuit şi periculos, îi trăda starea sufletească şi situaţia de faţă nu făcea decât să agraveze situaţia şi mai mult. Singura consolare era că Ambrosinus se afla alături de el şi că prezenţa tutorelui său putea să-l liniştească şi să-i dea, într-o măsură cât de mică, încrederea în viitor.

Era cufundată în asemenea gânduri, când auzi zgomote ciudate la uşa celulei sale şi se lipi de perete trăgând cu urechea şi ţinându-şi respiraţia. Instinctul său de luptător, ascuţit prin ani şi ani de atacuri, de retrageri şi de ambuscade, se trezise imediat, punându-i în mişcare toată energia corpului şi a minţii, astfel că era gata să acţioneze în orice clipă.

Simţi cum se mişcă zăvorul, auzi o şuşoteală şi un mârâit înăbuşit şi înţelese de îndată: desigur, Volusianus promisese că vor fi bine trataţi, dar probabil că nu era un lucru obişnuit ca printre prizonieri, în temniţa aceea puturoasă, să se afle şi o fată tânără şi atrăgătoare, astfel încât, o glumă deşucheată făcuse să se trezească poftele temnicerilor şi să-i facă să uite de riscul unei pedepse.

Într-adevăr, uşa se deschise şi doi paznici apărură în prag, făcând puţină lumină cu un felinar.

— Unde eşti, porumbiţo, spuse unul dintre ei. Hai, vino afară, nu te teme. Nu vrem decât să-ţi ţinem puţin de urât.

Livia se prefăcu înspăimântată şi, în acelaşi timp, îşi întindea mâna stângă de-a lungul piciorului, până la şireturile

cizmei, din care scoase un pumnal ascuțit ca un brici, cu mâner sferic astfel încât putea fi strâns în pumn cu vârful ieșind printre degetul arătător și cel mijlociu.

— Vă rog, nu-mi faceți rău! îi imploră ea, dar această reacție a fetei îi ațâță și mai tare pe cei doi.

— Fii liniștită, n-o să-ți facem nimic rău. Eu aș zice chiar că o să-ți facem un bine și după aceea o să-i mulțumești bătrânului zeu Priap că ne-a hărăzit cu o sculă zdravănă, tocmai bună ca să facă fericite curvișteinele ca tine.

Zicând acestea, începu să se descheie la pantaloni, în timp ce celălalt o amenința cu un cuțit. Livia se prefăcu și mai speriată și se întinse pe pat, retrăgându-se cu spatele spre zid.

— Uite, spuse primul dintre cei doi, o s-o facem pe rând. Acum eu, după aia și prietenul meu. La sfârșit o să ne spui care a fost mai bun și care ți-a plăcut mai mult. Cred că o să ne distrăm pe cinste.

Între timp, rămăsese gol de la brâu în jos și se sprijinise cu genunchii de marginea patului. Livia ținea pregătită arma ei ca un fel de gheară și, pe când primul paznic se pregătea s-o apuce, îl lovi fulgerător pe celălalt, înfigându-i stiletul în piept, exact în clipa în care primul cădea întins pe pat. Livia își trecu fulgerător pumnalul din mâna stângă în cea dreaptă și-l lovi cu putere în ceafă, secționându-i șira spinării. Se prăvăliră amândoi, unul pe pat, altul pe pardoseală, aproape în același timp și fără să scoată nici măcar un geamăt.

Nu mai existau de-acum decât două căi: Livia luă cheile și merse să deschidă celulele camarazilor săi care se treziră cu ea în prag, liniștită și zâmbitoare.

— Scularea, băieți, e timpul s-o luăm din loc.

— Dar cum... îngăimă uluit Aurelius când ea îi deschise ușa celulei și i se aruncă în brațe.

Îi arătă stiletul. *In calceo venenum!* râse ea modificând vechiul proverb care se referea la Ahile.

— Nu le-a trecut prin minte să mă caute și în cizme.

Romulus îi alergă în întâmpinare, o prinse cu brațele de gât și o strânse de parcă ar fi vrut s-o sufoce. După aceea, Livia descuie dulapul în care se aflau armele lor și se îndreptară cu toții către ieșire. Dar tocmai în clipele acelea, de afară se auzi zgomot de pași, apoi cel al zăvorului care se deschidea: în prag apăru Volusianus, urmat de garda sa de corp în ținută de luptă.

Livia schimbă o privire cu Aurelius.

— Eu nu mă mai las prinsă, spuse ea și imediat fu limpede că și ceilalți camarazi gândeau la fel, după felul în care strângeau armele în pumni. Dar Volusianus ridică o mână.

— Opriți-vă, spuse el. Ascultați-mă, nu avem prea mult timp. Barbarii lui Odoacru au fost primiți de Siagrius și este posibil să obțină predarea voastră. Nu am timp să vă explic, veniți cu mine: afară este calul vostru și v-am pregătit și alții. Fugiți în direcția asta până la poarta de la apus, unde este un pod de bărci care leagă insula de uscat. Santinelele îmi sunt credincioase și o să vă lase să treceți. Mergeți în josul apei până la țărmul mării unde o să găsiți un sat de pescari care se numește Brixate. Întrebați de un oarecare Teutasius și spuneți-i că v-am trimis eu. El vă poate duce în Frisia sau în Armorica, unde nimeni nu v-ar mai amenința. Evitați Britannia: insula este sfâșiată de luptele interne dintre șefii principalelor triburi de acolo, mișună de tâlhari și de vagabonzi. Peste puțin timp va trebui să dau alarma. Ca să nu atrag bănuielile asupra mea, va trebui să trimit în urmărirea voastră chiar soldați de-ai mei și, dacă s-ar întâmpla să vă prindă din nou, n-am să mai pot face nimic pentru voi. Așa că, plecați, grăbiți-vă!

Aurelius veni înspre el.

— Ştiam eu că n-o să ne predai barbarilor. Mulţumesc, generale, zeii să te aibă în pază.

— Dumnezeu să te apere şi pe tine, soldat, şi pe băiatul acela care-i cu tine.

Romulus se apropie şi el şi, cu mare demnitate îi spuse:

— Mulţumesc pentru ceea ce faci pentru noi: n-am să uit.

— Nu mi-am făcut decât datoria... Cezar, răspunse Volusianus înţepenind într-un salut militar desăvârşit. Înclină fruntea cu respect, apoi spuse: Plecaţi acum, salvaţi-vă.

Încălecară şi porniră în galop pe străzile întunecoase şi pustii ale oraşului în direcţia în care li se spusese şi ajunseră la capătul podului. Santinelele le făcură semn să treacă şi Aurelius îi conduse pe camarazii săi până pe malul celălalt. Aici o luară spre nord pe drumul care însoţea albia fluviului: dădură pinteni cailor şi în curând se pierdură în beznă.

Volusianus încălecă şi el şi se întoarse la locuinţa sa de iarnă, nu departe de portul fluvial, urmat de şase soldaţi din garda sa şi de aghiotant. Unul dintre servitori alergă să ia frâul calului şi un altul veni cu un felinar ca să-i lumineze drumul. Generalul îi spuse aghiotantului său:

— Mai lasă să treacă puţin timp şi, după aceea, aleargă la palat şi dă alarma. Spune că au evadat după ce au ucis paznicii, lucru care este perfect adevărat. O să-i spui, desigur, că nu ştii încotro au luat-o.

— Sigur că da, generale, răspunse aghiotantul.

— Dacă generalii tăi nu i-ar fi protejat, strigă Wulfila ca ieşit din minţi, i-am fi prins deja şi i-am fi dus înapoi.

Siagrius era aşezat pe tronul său, un jilţ care semăna oarecum cu *sella curulis* a vechilor magistraţi. Înfăşurat într-o mantie din blană de vulpe ca să se apere de frigul pătrunzător, părea vizibil iritat pentru faptul că rămăsese treaz până la ora aceea târzie din noapte şi pentru comportarea acelui sălbatic cu faţa ciopârţită.

— *Magister militum* Volusianus a făcut ceea ce trebuia să facă, îi replică el furios. Acesta este teritoriul romanilor şi jurisdicţia lui îmi aparţine mie, ofiţerilor mei şi magistraţilor mei, nimănui altcuiva! Acum, când oamenii aceia s-au făcut vinovaţi de omor şi au evadat dintr-o închisoare de-a mea, devin persoane căutate şi nu va fi greu să-i prindem: ei ştiu că dacă ar rămâne pe teritoriul meu n-ar putea scăpa de cercetări, aşa că vor încerca să fugă pe mare din portul cel mai apropiat. O să-i prindem acolo...

— Dar dacă ar reuşi să se îmbarce? strigă barbarul.

Rex Romanorum ridică din umeri.

— N-ar ajunge prea departe, spuse. Nici o barcă nu se poate lua la întrecere cu galerele mele şi ştim că se vor îndrepta către Frisia sau Armorica, pentru că nimeni nu ar fi atât de nebun, în vremuri ca astea, să aleagă Britannia. Dar oamenii mei o să-i prindă, nu ai tăi.

— Ascultă la mine, spuse Wulfila, apropiindu-se de jilţul lui Siagrius, tu nu-i cunoşti: sunt nişte luptători formidabili şi s-a văzut asta din felul în care au evadat din închisoarea ta, la câteva ore după ce fuseseră arestaţi. Eu îi urmăresc de luni întregi, le ştiu toate mişcările, toate şiretlicurile: lasă-mă să plec şi eu cu oamenii mei în urmărirea lor. Îţi jur că n-o să regreţi. Am ordin să tratez o mare răsplată în bani pentru prinderea băiatului, dar, mai ales, Odoacru este gata să-ţi arate toată recunoştinţa faţă de tine printr-un tratat de alianţă. El este acum stăpânul şi protectorul Italiei ca şi intermediar în relaţiile cu Imperiul de Răsărit.

— Puteţi pleca şi voi, răspunse Siagrius, dar să nu aveţi nici un fel de iniţiative fără aprobarea reprezentantului meu. Făcu semn unui locotenent de-al său, un vizigot romanizat, pe nume Ghenadius:

— O să mergi tu cu ei, îi ordonă. Ia câţi oameni ai nevoie. Plecaţi în zori.

— Nu! replică Wulfila. Dacă plecăm în zori, o să ne scape: au deja un avans mare în faţa noastră. Trebuie să plecăm imediat.

Siagrius se gândi câteva clipe, după care dădu aprobator din cap.

— E bine şi aşa, spuse. Dar când îi prindeţi, aduceţi-i la mine. Jurisdicţia este a mea şi oricine o încalcă devine prin aceasta duşmanul meu. Acum, plecaţi!

Ghenadius salută şi ieşi, urmat de Wulfila. Puţin după aceea, corabia era gata să ridice ancora: era o galeră mare, construită după tradiţia celtică, din lemn de stejar, putând să transporte oameni şi cai chiar şi în largul mării.

— Care este cel mai apropiat port? întrebă Wulfila, îndată ce urcă la bord.

— Brixate, răspunse Ghenadius, la gura de vărsare a Senei în mare. Nu va fi greu să aflăm dacă vreo navă a pornit în larg: în anotimpul acesta nu navighează aproape nimeni.

Înaintară foarte repede, duşi şi de curentul fluviului şi, când vântul se schimbă, de la nord-est spre vest, ridicară şi pânzele, sporindu-şi viteza. Cu câteva ore înainte de ivirea zorilor, cerul se înseninã şi, după aceea, se făcu frig, când, de-acum, ţinta călătoriei era aproape şi în depărtare se vedeau deja luminile portului.

Cârmaciul îşi roti privirea în faţa sa, îngrijorat.

— Uitaţi-vă acolo, spuse, se lasă ceaţa.

Wulfila nici nu-l luă în seamă. Scruta estuarul larg al Senei şi, chiar mai departe, în largul mării, parcă nevoind să scape încă o dată prăzile pe care le simţea acum la îndemână.

— Navă la proră! răsună în clipa aceea vocea marinarului urcat pe catarg.

— Ei sunt! exclamă Wulfila. Sunt sigur de asta. Uite: nu mai sunt alte ambarcaţiuni pe mare.

Cârmaciul văzuse şi el celălalt vas.

— Ciudat, spuse. Se îndreaptă direct înspre valul de ceaţă, ca şi cum vor să traverseze canalul şi să ajungă în Britannia.

— Să mergem mai repede, hai, mai repede! ordonă barbarul. Îi putem ajunge din urmă.

— Ceaţa este din ce în ce mai deasă, răspunse cârmaciul. Mai bine am aştepta să se mai risipească, atunci când soarele va mai urca pe cer.

— Acum! strigă Wulfila ca ieşit din minţi. Trebuie să-i prindem acum!

— Ordinele le dau eu, răspunse Ghenadius. Nu vreau să pierd corabia: dacă ăia vor să se sinucidă, n-au decât, dar eu nu intru în ceaţa aceea, nici nu mă gândesc. Şi cred că nici ei nu se încumetă.

Atunci, cu un gest fulgerător, Wulfila trase sabia din teacă şi-i duse vârful la gâtul comandantului.

— Ordonă oamenilor tăi să arunce armele, spuse, sau îţi retez gâtul. Iau eu comanda corabiei.

Ghenadius nu avea de ales şi oamenii săi se supuseră, deşi fără voie, impresionaţi la vederea armei fantastice pe care barbarul o ţinea în mână.

— Aruncaţi-i în mare! le ordonă Wulfila oamenilor săi. Şi să fiţi mulţumiţi că nu vă ucid. Apoi, întorcându-se către Ghenadius: Ordinul te priveşte şi pe tine. Îl împinse până la balustrada punţii şi-l obligă să se arunce în apele Oceanului, unde oamenii săi se zbăteau deja în voia valurilor. Se înecară aproape toţi din cauza apei îngheţate care le înţepenea membrele şi a greutăţii hainelor şi armurilor. Rămas stăpân peste navă, Wulfila îi porunci cârmaciului din cale-afară de speriat să pună prora înspre nord, în urmărirea ambarcaţiunii care se vedea acum destul de clar la depărtare de circa o milă. Plutea drept în întâmpinarea bancului de ceaţă care înainta şi el, compact ca un zid.

La bordul navei fugare, în fața acelui val dens care se întindea peste mare în trâmbe compacte ca fumul, domnea neliniștea. Teutasius, cârmaciul, coborî pânza pentru că vântul căzuse cu totul și nava aproape că se opri pe loc.

— E o nebunie să mergem mai departe în condițiile astea, spuse, cu atât mai mult cu cât nimeni nu va avea curajul să vă mai urmărească.

— S-o crezi tu, îi replică Vatrenus. Privește corabia aceea de acolo: înaintează cu vâsle și vine direct încoace: am impresia că ăia au ceva cu noi.

— Dacă așteptăm să vedem dacă ei sunt, va trebui să ne și luptăm cu ei, remarcă Orosius.

— Eu, spuse Batiatus, prefer să ne luptăm cu nenorociții ăia pistruiați decât să ne afundăm în asta... în chestia asta. Parcă am coborî în adâncurile iadului.

— De altfel, la Misenum am mai făcut așa ceva și ne-a mers bine, le aminti Vatrenus.

— Da, dar acolo știam că totul va dura foarte puțin, îi răspunse Aurelius, pe când aici avem multe ore de navigat.

— Ei sunt! strigă Demetrios care se cățărase în vârful catargului.

— Ești sigur? întrebă Aurelius.

— Cum nu se poate mai sigur! O să fie aici într-o jumătate de oră.

Ambrosinus, care părea cufundat în gândurile sale, parcă se trezi pe neașteptate.

— Avem ulei pe corabie?

— Ulei? întrebă, uimit, cârmaciul. Cred... cred că da, dar puțin. Îl folosesc oamenii pentru felinare.

— Adu-mi-l imediat, într-un castron, cel mai larg pe care-l ai, și pregătește-te, după aceea, să plecăm mai departe. O să vâslim.

— Dă-i tot ce-ți cere, spuse Aurelius. El știe întotdeauna ce face.

Omul coborî sub punte și apăru în scurt timp cu un castron din lut, plin pe jumătate cu ulei.

— Asta-i tot ce am găsit, spuse el.

— Se apropie! strigă din nou Demetrios din vârful catargului.

— Bine, spuse Ambrosinus, ajunge. Pune-l pe acoperișul cabinei, întoarce-te la timonă și, la semnalul meu, toți oamenii în putere să pună mâna pe vâsle. Spunând acestea, luă din desaga sa de drum trusa de care se servea pentru scris, o scoase din teaca de pergament și, sub privirile uimite ale celor de față, trase din condei o fâșie de metal în formă de săgeată, atât de subțire încât până și vântul ar fi luat-o, și o așeză pe suprafața uleiului din vas.

— N-ați auzit niciodată vorbindu-se despre Aristeos din Proconexus? îi întrebă. Nu, sigur că nu. Ei bine, anticii spuneau despre el că avea o săgeată care-l conducea în fiecare an în țara nordicilor, adică la capătul lumii dinspre nord. Iat-o aici. Ea ne va arăta drumul către Britannia. Va fi suficient să urmăm direcția pe care ne-o indică.

Și, sub ochii din ce în ce mai mirați ai tovarășilor săi, săgeata parcă prinse viață și începu să se rotească pe suprafața uleiului, până rămase nemișcată pe o direcție anume.

— În partea aceea este nordul, anunță solemn Ambrosinus. Bărbații să treacă la vâsle!

Se supuseră cu toții și nava se puse în mișcare, afundându-se încet în norul lăptos.

Romulus se ghemui lângă învățătorul său, care între timp scrijelea un semn pe marginea vasului în locul în care se afla vârful săgeții.

— Cum de se poate așa ceva? se miră băiatul. Săgeata asta este vrăjită.

— Cred și eu că da, îi răspunse Ambrosinus. Nu știu cum altfel s-ar putea explica.

— Dar unde ai găsit-o?

— Acum câţiva ani, în subteranele templului de la Portunos, la Roma, într-o urnă de piatră. O inscripţie în greceşte spunea că era săgeata lui Aristeos din Proconexus şi că fusese folosită şi de Pytheas din Massalia pentru a ajunge la Thule cea îndepărtată. Nu-i aşa că-i incredibil?

— Aşa este, răspunse Romulus. Şi adăugă: Crezi că vor mai veni după noi?

— Cred că nu, pentru că nu au nici o posibilitate de a menţine direcţia şi, în plus...

— În plus? nu renunţă Romulus.

— Echipajul este format din oameni de prin partea locului şi, pe aici, circulă o poveste care îi sperie foarte tare.

— Ce poveste?

— Că această ceaţă atât de deasă apare în zona aceasta pentru a ascunde corabia care se întoarce de pe insula morţilor unde a dus sufletele celor răposaţi.

Romulus privi în jur, încercând să pătrundă cu privirea zidul de nepătruns al ceţii, în timp ce un fior de spaimă îi trecea pe şira spinării.

XXXII

Romulus își strânse mai bine mantia în jurul umerilor, ținându-și privirile ațintite asupra micilor oscilații ale săgeții care tremura pe suprafața uleiului, indicând într-un mod misterios polul din constelația Ursei.

— Insula morților ai zis? întrebă el după o vreme.

Ambrosinus zâmbi.

— Chiar așa i-am spus. Și oamenilor de pe aici le este tare teamă de ea.

— Eu nu reușesc să înțeleg, credeam că morții se duc în lumea de apoi.

— Asta credem cu toții. Dar, vezi tu, așa cum nimeni nu s-a întors vreodată de pe tărâmul morților ca să povestească tot ce a văzut pe acolo, fiecare popor și-a făcut o idee proprie despre lumea aceea misterioasă. Prin părțile astea se spune că, pe țărmul Armoricii, există un sat de pescari ai cărui locuitori nu plătesc biruri și nici vreun alt fel de dări pentru că au o misiune foarte importantă: duc sufletele celor morți într-o insulă misterioasă învăluită în cețuri veșnice. Iar numele insulei ar fi Avalon. În fiecare noapte, la ușa uneia dintre casele din sat se aude un ciocănit și o voce stinsă spune: „Suntem gata". Atunci, pescarul se scoală și merge pe țărm unde vede că barca sa, deși în aparență goală, se afundă în apă ca și cum ar fi încărcată. Aceeași voce pe care a auzit-o mai devreme spune numele fiecăruia dintre bărbații răposați, iar pentru femei este menționat și numele tatălui sau al soțului. După aceea, pescarul ridică pânza și se așază la cârma bărcii. Prin întuneric și prin ceață, el face într-o singură

noapte, un transport pentru care ar fi nevoie de o săptămână de navigație doar la dus. În noaptea următoare, ciocănitul se aude la o altă ușă și aceeași voce spune din nou: „Suntem gata...".

— Doamne, oftă Romulus. Asta-i o poveste care îți dă fiori. Dar este adevărată?

— Cine ar putea să spună așa ceva? Într-un anume sens, este adevărat tot ceea ce noi credem. Sigur, ceva adevărat probabil că există. Poate că oamenii din satul acela cunosc obiceiuri străvechi ale evocării morților, ceea ce îi face să aibă niște trăiri atât de puternice încât par adevărate... Se întrerupse ca să dea indicații cârmaciului:

— Mai la stânga, încet, e bine așa.

— Și unde s-ar afla insula asta, Avalon?

— Nimeni nu știe asta: poate că este pe undeva pe coasta apuseană a Britanniei. Așa l-am auzit spunând pe un druid bătrân de pe insula Man. După alții, s-ar afla mai la nord și ar fi locul în care merg eroii după ce mor, cum ar fi insulele Fericirii despre care vorbește Hesiod, îți amintești? Poate că ar trebui să urcăm la bordul bărcii, în satul acela din Armorica, pentru a descoperi misterul... Dar toate acestea sunt presupuneri, speculații: fapt este, fiul meu, că în jurul nostru există o mulțime de mistere.

Romulus dădu cu gravitate din cap, ca pentru a-și exprima aprobarea față de o afirmație atât de gravă, apoi își trase mantia până deasupra capului și se adăposti sub punte. Ambrosinus rămase singur doar cu săgeata sa ca să conducă nava prin ceața deasă, în timp ce toți ceilalți camarazi vâsleau de zor, muți de mirare, parcă suspendați în atmosfera aceea pâcloasă, fără dimensiuni și fără timp, în care singurul contact cu realitatea era clipocitul valurilor lovindu-se de chila bărcii. La un moment dat, Aurelius întrebă:

— Crezi că o să-l vedem apărând iarăși?

Ambrosinus se așează lângă el pe banca vâslașilor:

— Pe Wulfila, răspunse, da, până când cineva îl va ucide.

— Volusianus ne-a sfătuit să mergem în oricare alt loc, dar nu în Britannia. Se pare că este un adevărat cuib de vipere.

— Nu cred că ar exista, în lumea asta a noastră, locuri mai bune decât altele. Mergem în Britannia pentru că acolo se află cineva care ne așteaptă.

— Profeția ta. Nu-i așa?

— Te surprinde?

— Nu știu. Îi cunoști pe Plinius și pe Varo, pe Arhimede și pe Erastotene. L-ai citit pe Strabon și pe Tacit...

— După câte văd, și tu i-ai citit, remarcă Ambrosinus, surprins.

— Ești, în orice caz, un om de știință, încheie Aurelius ca și cum nici nu ar fi auzit cuvintele bătrânului.

— Și un om de știință n-ar trebui să creadă în profeții: nu este ceva rațional, așa-i?

— Nu, nu este.

— Și este, oare, rațional ceea ce ai făcut tu? Ce este logic în toate întâmplările prin care ai trecut în ultimele luni?

— Destul de puțin, într-adevăr, răspunse Aurelius.

— Dar știi de ce? Pentru că există o altă lume, în afara de cea pe care o cunoaștem noi, lumea visurilor, a monștrilor și a himerelor, lumea delirelor, a patimilor și a misterelor. Este o lume care, în anumite momente, ne atinge și ne îndeamnă să facem lucruri fără sens sau, pur și simplu, ne face să ne înfiorăm, ca de o suflare înghețată care trece prin noapte, ca un ciripit de privighetoare izbucnit din umbră. Nu știm până unde se întinde, dacă are granițe sau dacă este nesfârșită, dacă este înăuntrul sau în afara noastră, dacă ia înfățișarea realului ca să se dezvăluie sau, mai curând, ca să se ascundă.

Profeţiile seamănă cu cuvintele pe care un om le pronunţă în somn. Aparent, nu au sens, în realitate, ele vin din abisurile cele mai adânci ale sufletului universal.

— Credeam că eşti creştin.

— Şi asta schimbă ceva? Şi tu ai putea fi, după cum se manifestă sufletul tău. În schimb, eşti păgân.

— Dacă a fi păgân înseamnă credinţa faţă de tradiţia strămoşilor şi de credinţele părinţilor, dacă înseamnă a-l vedea pe Dumnezeu în toate lucrurile şi toate lucrurile în Dumnezeu, dacă înseamnă a regreta amarnic o măreţie care nu se va mai repeta niciodată, ei bine, da, sunt păgân.

— Asta cred şi eu. Vezi rămurica asta de vâsc care atârnă la gâtul meu? Ea reprezintă legătura cu lumea în care m-am născut, cu o străveche înţelepciune. Nu ne îmbrăcăm, oare, haine diferite atunci când trecem de la o ţară caldă la una rece? Aşa se întâmplă şi cu imaginea noastră despre lume. Religia este culoarea pe care sufletul nostru o ia în funcţie de lumina în care apare. M-ai văzut în lumina mediteraneană şi o să mă vezi prin întunecimile codrilor din Britannia şi o să fiu altul, ţine minte asta, totuşi acelaşi. Şi este inevitabil să se întâmple astfel. Îţi aduci aminte când ne aflam pe Rin şi voi aţi început să cântaţi imnul închinat soarelui? Am cântat cu toţii, împreună, creştini şi păgâni, pentru că, în strălucirea soarelui care apare din nou după noapte, se poate vedea faţa lui Dumnezeu, slava lui Hristos care aduce lumină întregii lumi.

Petrecură astfel toată noaptea, vorbind din când în când ca să se încurajeze unul pe altul sau vâslind în tăcere, până când, deodată, ceaţa începu să se împrăştie şi se porni să bată vântul. Demetrios înălţă pânza şi camarazii săi, obosiţi de îndelungata trudă de peste noapte, putură să-şi tragă sufletul. Dar, îndată ce începură să se ivească zorile, răsună vocea lui Ambrosinus:

— Priviţi! priviţi cu toţii!

Aurelius își ridică privirea, Romulus și Livia alergară la proră, Batiatus, Orosius și Demetrios lăsară școtele din mâini ca să admire în voie priveliștea care li se înfățișa încet în fața ochilor: la primele raze ale soarelui, apărea din ceață pământul, cu verdele pajiștilor și albul lanțului de stânci de la țărm, cu albastrul cerului și al mării, înconjurat de spuma talazurilor, mângâiat de vânt, salutat de glasul milioanelor de păsări.

— Britannia! strigă Ambrosinus. Pământul țării mele! Și-și desfăcu brațele ca și cum ar fi întâmpinat un om drag pe care dorea de mult să-l vadă. Plângea: lacrimi fierbinți îi brăzdau chipul de ascet, făceau ca ochii să-i scânteieze cu o lumină nouă. Apoi, căzu în genunchi și-și acoperi fața cu palmele: se reculese în rugăciune și în meditație în fața Spiritului țării natale, în fața vântului care-i aducea mirese-mele pierdute și niciodată uitate.

Tovarășii săi îl priveau într-o tăcere plină de emoție. Își reveniră din starea aceea abia când auziră scrâșnetul chilei care ajunsese pe prundișul curat de la țărm.

Doar Juba fusese luat dincolo de canalul britanic, pentru că îi lăsaseră lui Teutasius ceilalți cai, ca plată pentru călătoria cu barca. Aurelius îl coborî pe pasarela îngustă mângâindu-l, ca să-l liniștească, după care îl privi cu admirație, cu părul lucios și strălucitor ca pana corbului, în soarele acelei zile atât de luminoase, de parcă primăvara venise mai devreme. Coborâră, după aceea, și ceilalți, Batiatus rămânând ultimul, ducându-l pe umeri pe Romulus, în semn de triumf.

Porniră la drum spre nord, printre câmpiile verzi pe care se mai vedeau pete întinse de zăpadă de sub care apăreau ici și colo brebenei purpurii. Prin tufele cu boabe roșii, se zbenguiau măcălendrii, părând să se oprească doar ca să

privească, plini de curiozitate, micul cortegiu care trecea pe cărare. Din loc în loc, în mijlocul imenselor pajişti, se înălţau stejari uriaşi. Pe crengile lor străluceau boabele aurii de vâsc.

— Vezi? spuse Ambrosinus elevului său. Acela este vâscul, o plantă sacră pentru vechea noastră religie, pentru că se credea că ar cădea din cer ca o ploaie. Sacru este, de asemenea, şi stejarul de la care provine numele vechilor înţelepţi ai religiei celtice: druizii.

— Ştiu, răspunse Romulus. Vine de la cuvântul grecesc *drys* care înseamnă „stejar".

Aurelius îi readuse pe toţi cu picioarele pe pământ.

— Trebuie să facem cât mai repede rost de cai: aşa, pe jos, suntem prea vulnerabili.

— Îndată ce vom putea, răspunse Ambrosinus. Îndată ce va fi posibil.

Continuară să meargă. Şi merseră toată ziua, trecând printre câmpuri presărate cu gospodării şi case din lemn cu acoperişuri înalte de paie. Satele erau mici, cu casele înghesuite una în alta şi, pe măsură ce se lăsa seara acelei zile scurte de iarnă, pe coşuri se vedea ieşind fumul. Romulus îşi imagina familiile adunându-se la o cină săracă, la lumina slabă a opaiţelor, bucurându-se de hrana câştigată prin trudă grea. Îi invidia, visând şi el la o viaţă simplă şi umilă, la adăpost de lăcomia oamenilor care ţineau acum puterea în mâinile lor.

Înainte de lăsarea întunericului, Ambrosinus se duse singur, doar cu Romulus de mână, să bată la uşa unei case mai izolate, o clădire mare şi, evident, mai răsărită decât cele pe care le văzuseră până atunci. Lângă casă, într-un ţarc întins se vedea o turmă de oi cu lâna bogată şi în altul se afla o mică herghelie de cai. Veni să-i deschidă un bărbat zdravăn, îmbrăcat cu o tunică de lână cenuşie şi cu chipul încadrat de o barbă neagră înspicată cu fire argintii.

— Suntem drumeți, spuse Ambrosinus. Câțiva tovarăși de drum ne așteaptă dincolo de tufele acelea. Venim de peste mare și vrem să ajungem în ținuturile din nord de unde am plecat cu mulți ani în urmă. Mă numesc Myrdin Emreis.

— Câți sunteți? întrebă omul.

— Opt cu toții. Și avem nevoie de cai, dacă ni-i poți vinde.

— Pe mine mă cheamă Wilneyr, spuse omul, și am cinci fii, cu toții zdraveni și buni în mânuirea armelor. Dacă veniți cu gânduri bune, veți fi primiți ca niște oaspeți, dacă veniți ca tâlhari, află că nu suntem dispuși să ne lăsăm jefuiți.

— Venim cu gânduri de pace, prietene, suntem oameni cu frica lui Dumnezeu care ne va judeca într-o zi pe toți. Suntem înarmați de nevoie, dar o să lăsăm armele afară, la ușă, dacă intrăm sub acoperișul tău.

— Dacă-i așa, veniți încoace. În caz că vreți să rămâneți peste noapte, puteți dormi în grajd.

— Îți mulțumesc, răspunse Ambrosinus. N-o să-ți pară rău. Și-l trimise pe Romulus să-i cheme și pe ceilalți.

La vederea lui Batiatus, omul holbă ochii de mirare și se dădu câțiva pași înapoi, cuprins imediat de spaimă. Fiii săi veniră de îndată alături de el.

— Nu vă temeți, spuse Ambrosinus. Nu-i decât un om negru. În țara sa, toți oamenii sunt negri ca el și, dacă un alb ajunge pe meleagurile acelea, stârnește aceeași mirare pe care o simțiți și voi acum. Este pașnic și cumsecade, deși are o forță uriașă. Vom plăti dublu pentru cina lui, pentru că mănâncă întotdeauna cât doi oameni.

Wilneyr îi pofti să se așeze în jurul focului și le dădu pâine cu brânză și bere, ceea ce le încălzi tuturor sufletele.

— Pentru cine crești caii? întrebă Ambrosinus. Cei pe care i-am văzut sunt animale pentru armată.

— Așa este. Și sunt căutați din ce în ce mai mult, pentru că nu este pace pe pământul ăsta, în nici o parte, pe nicăieri

pe unde am ajuns. De aceea de pe masa mea nu lipsește niciodată pâinea, nici carnea de oaie și nici berea. Dar tu, care ai spus că vii cu gânduri de pace, de ce vrei să cumperi cai și mergi însoțit de oameni înarmați?

— Povestea mea este lungă și, mai ales, tristă, răspunse bătrânul. Nu ne-ar ajunge toată noaptea să ți-o spun. Dar, dacă vrei s-o asculți, am să-ți spun cât pot de mult, pentru că nu am nimic de ascuns, decât doar dușmanilor care ne urmăresc. Așa cum ți-am spus, nu sunt un străin, m-am născut în locurile acestea, în orașul Carvethia și am fost educat de înțelepții din pădurea sacră de la Gleva.

— Am știut asta de când am văzut ce porți la gât, spuse Wilneyr. De aceea te-am și primit în casă.

— Puteam să-l fi furat, îi răspunse Ambrosinus cu un surâs ironic.

— Nu cred. Pentru că figura ta, cuvintele tale și privirea îmi spun că simbolul acela nu este furat. Povestește, așadar, dacă nu ești prea obosit. Noaptea-i lungă și nu se întâmplă prea des să ai de-a face cu oaspeți care vin de atât de departe. Spunând acestea îl privi din nou cu mirare pe Batiatus: ochii săi negri ca tăciunele, buzele prea groase, nasul turtit și grumazul ca de taur, mâinile enorme împreunate pe genunchii puternici.

Ambrosinus povesti cum plecase cu mulți ani în urmă din orașul său și din codrii natali ca să ceară ajutor de la împăratul romanilor, așa cum îi porunciseră eroul Germanus și generalul Paullinus, ultimul apărător al Marelui Val. Povesti despre peregrinările și nenorocirile sale, despre zilele fericite și despre îndelungatele suferințe pe care le îndurase. Wilneyr și cu fiii săi îl ascultau ca vrăjiți, pentru că povestea aceea era cea mai frumoasă dintre toate cele pe care le auziseră până atunci de la barzii care mergeau din oraș în oraș, din casă în casă, ca să povestească aventurile eroilor din Britannia.

Dar Ambrosinus nu spuse nimic despre identitatea lui Romulus și despre soarta acestuia, pentru că încă nu venise momentul. Abia noaptea târziu sfârși de povestit și flăcările din vatră începeau să se stingă.

— Spune-mi acum, întrebă la rândul său Ambrosinus, cine are puterea în insulă? Care dintre căpeteniile militare este cea mai puternică și mai temută? Ce s-a întâmplat cu orașele care, cândva, erau înfloritoare și pline de viață, așa cum le știam când am plecat?

— La noi, este vremea tiranilor, răspunse cu gravitate Wilneyr. Nimeni nu ia seama la binele poporului. Nu există decât legea celui mai tare și nu există milă pentru cel căzut, dar, cu siguranță, cel mai cunoscut și mai de temut dintre tirani este Wortigern. Orașele s-au îndreptat către el ca să le protejeze de atacurile războinicilor din Nord și el, în schimb, le-a subjugat, le-a supus la biruri apăsătoare și, deși în unele dintre aceste orașe mai supraviețuiau vechile sfaturi ale bătrânilor, ele nu au, în realitate, nici o putere. De fapt, orașele și-au cedat libertatea în schimbul siguranței vieții, pentru că sunt locuite mai ales de negustori care doresc pacea ca să poată prospera, pentru a se îmbogăți din schimburi de mărfuri și comerț. Cât despre Wortigern, pe măsură ce-și pierdea vigoarea tinereții, nu reușea să-și mai îndeplinească sarcina pentru care i se acordase o atât de mare putere. A hotărât, de aceea, să ceară ajutorul triburilor saxone care trăiesc pe continent, în peninsula Kymre, dar soluția aceasta a fost mai proastă decât răul, și oprimarea, în loc să dispară, s-a dublat. Saxonii nu sunt preocupați decât de a acumula bogății, luându-le de la cetățeni și nu din pricina asta raidurile scoților și ale picților din Nord au încetat. Ca niște câini care se bat pentru un os mai mare, toți acești barbari se luptă unii cu alții pentru sărmanele resturi din ceea ce, într-o vreme, era o țară prosperă și plină de viață și care acum nu

mai este decât umbra aceleia de altădată. Doar prin sate se mai poate supraviețui, dar poate că nici aici nu va mai dura mult.

Dezamăgit, Aurelius caută privirile lui Ambrosinus: oare aceea era țara la care visaseră de atât timp? Prin ce era mai bine aici decât în vălmășagul sângeros din care abia ieșiseră? Dar privirea înțeleptului era îndreptată spre alte zări, căutând imagini îndepărtate pe care le lăsase în urmă când plecase din țara sa. El se pregătea să reînnoade scurgerea timpului, să vindece o rană deschisă din istoria sa ca om și în aceea a neamului său.

Ieșiră din casă, însoțiți de unul dintre fiii lui Wilneyr, intrară în grajd, se întinseră sleiți de puteri pe culcușuri din fân, alături de boii care rumegau liniștiți și se cufundară îndată după aceea într-un somn greu. De pază stăteau câinii pe care stăpânul casei îi eliberase din cuști. Erau niște dulăi uriași, purtând zgărzi bătute cu ținte de fier, obișnuiți să se lupte cu lupii și, poate, chiar și cu fiare mai mari.

Se treziră în zori și băură lapte cald, proaspăt muls de soția lui Wilneyr, după care se pregătiră de drum. Cumpărară un catâr pentru Ambrosinus și șapte cai, dintre care unul era mai mic decât ceilalți, iar altul mult mai mare: un armăsar masiv adus din Armorica pentru a fi încrucișat cu iepele din Britannia. Și, când Batiatus încălecă pe el, părea un colos călare din bronz ca aceia care împodobeau cândva forurile și arcurile de triumf din capitala lumii.

Wilneyr numără banii pe care-i primise, adică tot ce mai avea Livia, mulțumit că făcuse dis-de-dimineață o afacere atât de bună, și rămase în pragul casei ca să-i vadă pe când plecau. Își luaseră armele în mâini, săbiile le aveau atârnate la centură: în primele raze ale soarelui semănau întru totul cu războinicii din legende. Copilul palid care călărea în frunte pe căluțul lui părea un tânăr condotier, iar fata o driadă

a pădurilor. Prin ce peripeții urma să mai treacă o armată atât de mică? Gazda lor nici măcar nu știa cum îi cheamă și totuși i se părea că-i cunoaște de când lumea. Ridică o mână în semn de salut și ei îi răspunseră de pe creasta unui deal pe care o străbăteau la pas, niște siluete întunecate în lumina sidefie a dimineții.

Pământul acela atât de plin de pericole nu avea, totuși, secrete pentru Ambrosinus, de parcă se despărțise de el de numai câteva zile și nu de ani și ani: el cunoștea limba, natura, firea locuitorilor, știa cum să străbată codrii fără a se rătăci și fără a intra prin locuri strâmte în care i-ar fi putut pândi unele primejdii, știa adâncimea râurilor și durata zilelor, a nopților și chiar și a orelor. După culoarea cerului ghicea apropierea unei furtuni sau o apropiată înseninare. Glasurile păsărilor erau pentru el mesaje clare de alarmă sau de pace și chiar și trunchiurile noduroase ale copacilor vorbeau cu el. Îi povesteau întâmplări din lungi ierni cu zăpadă multă sau despre primăveri roditoare, despre ploi fără sfârșit, despre fulgere căzute din cer. Doar o singură dată fură nevoiți să facă față unei amenințări: într-o seară, atacul unei bande de tâlhari, dar intervenția înspăimântătoare a lui Batiatus pe armăsarul său armorican, forța ucigătoare a lui Aurelius și a lui Vatrenus, săgețile bine țintite ale Liviei, rapiditatea fulgerătoare a lui Demetrios și forța calmă a lui Orosius, duseră în scurt timp la înfrângerea agresorilor care se obișnuiseră de mult timp să lupte doar ca tâlhari și nu ca soldați.

Astfel, în ceva mai mult de două săptămâni, micul grup străbătu aproape o treime din teritoriul țării, instalându-și tabăra de noapte nu departe de un oraș numit Caerleon.

— Este un nume ciudat, spuse Romulus privind așezarea de departe, uimit de amestecul dintre vechi construcții impunătoare și colibe sărăcăcioase.

— Este doar varianta locală pentru *Castra Legionum*, îi explică Ambrosinus. Aici se aflau taberele legiunilor din Sud, iar construcția aceea pe care o vezi acolo este ceea ce a mai rămas dintr-un amfiteatru.

Aurelius și ceilalți priveau și ei cu atenție orașul și erau foarte impresionați să vadă vestigiile Romei încă destul de impunătoare, deși în ruine, gata să dispară pentru totdeauna.

Mai merseră încă două săptămâni, ajungând la poalele primelor înălțimi și la marginea celor mai deși codri. Într-o seară, în timp ce se aflau așezați în jurul focului, Aurelius consideră că sosise momentul ca să afle care era ținta lungului lor marș și ce viitor îi aștepta în ținuturile acelea de la capătul lumii.

— Încotro mergem, învățătorule? întrebă el pe neașteptate. Nu crezi că ar trebui să ne-o spui și nouă?

— Da, Aurelius așa este drept. Mergem la Carvethia, de unde am plecat cu atâția ani în urmă cu promisiunea de a mă întoarce cu o armată imperială pentru a elibera acest pământ de barbarii din Nord și de Wortigern, un tiran care asuprea atunci țara și continuă s-o asuprească, după câte am aflat, deși acum este bătrân și neputincios. Setea de putere este medicamentul cel mai puternic: îi ține în viață până și pe muribunzi.

Se priviră unii pe alții, fără a putea scoate nici o vorbă.

— Ai promis să te întorci cu o armată și asta-i tot ce aduci? spuse Vatrenus arătând înspre el însuși și spre camarazii săi. Nu crezi că o să fim întâmpinați cu un cor de râsete batjocoritoare? Eu credeam că o să ne duci într-un loc liniștit ca să ducem o viață normală: cred că am meritat-o pe deplin.

— Ca să spun drept, îi continuă gândul Demetrios, și eu mă așteptam la ceva de genul ăsta: un loc aflat departe de lume, la țară, unde să-ți poți face o familie și să-ți folosești sabia doar ca să tai, dacă vrei neapărat, pâinea sau brânza.

— Da, un astfel de loc mi-ar plăcea și mie, spuse Orosius. Am putea construi un mic sat și să ne întâlnim din când în când să stăm la masă împreună și să ne amintim prin ce suferințe și primejdii am trecut. Nu-i așa că ar fi nemaipomenit de frumos?

Batiatus părea să fie și el de acord cu o asemenea perspectivă.

— Am observat că prin părțile astea oamenii n-au văzut niciodată un negru, dar cred că s-ar putea obișnui: poate că mi-aș găsi și eu o fată care să fie de acord să trăiască lângă mine, ce ziceți?

Ambrosinus ridică o mână ca să se facă auzit.

— În Nord, încă mai există o legiune înarmată care îl așteaptă pe împărat: i se spune Legiunea Dragonului, pentru că emblema de pe steagurile sale este un dragon de argint cu coada purpurie, care se umflă și se mișcă în bătaia vântului, ca și cum ar fi viu.

— Bați câmpii, răspunse Aurelius. Singura legiune, și ultima, era a noastră și, după cum bine știi, noi suntem singurii ei supraviețuitori.

— Nu-i adevărat, îl contrazise Ambrosinus. Există, și a fost înființată de Germanus. Înainte de a muri, a cerut poporului meu s-o păstreze mereu înarmată și gata de luptă ca să apere libertatea țării până ce mă voi întoarce eu. Sunt sigur că și-au îndeplinit promisiunea făcută unui erou și unui sfânt. Știu că vorbele mele ar putea părea fără sens, dar v-am înșelat eu vreodată, v-am dezamăgit eu cumva de când mă cunoașteți?

Vatrenus clătină din cap din ce în ce mai uimit.

— Îți dai seama ce spui? Chiar dacă ar fi așa, acum soldații aceia sunt niște moșnegi cu barbă albă și fără dinți.

— Crezi? îi răspunse ironic Ambrosinus. Au vârsta ta, Vatrenus, și a ta, Aurelius. Vârsta unor veterani căliți și plini de semeție. Știu că toate astea vi se par absurde, dar ascultați-mă,

pentru numele lui Dumnezeu! Veți avea tot ce vă doriți. O să puteți trăi în pace în locurile în care vă voi duce eu. O vale roditoare și ferită de primejdii, un mic paradis prin care curge un pârâu cu ape cristaline, un loc în care ați putea trăi doar din vânătoare sau din pescuit și v-ați putea alege femeile pe care le doriți tratând cu tribul nomad care trece pe acolo în fiecare an, ducându-și turmele la păscut. Dar, înainte de asta, terminați-vă lucrarea așa cum mi-ați promis și cum i-ați promis băiatului acestuia. Nu vă cer altceva. Însoțiți-ne până la tabăra fortificată, care este ținta noastră, și, după aceea, o să luați ce hotărâre vreți, iar eu o să fac tot ce-mi va sta în puteri ca să vă ajut.

Aurelius se întoarse către camarazii săi.

— Ați auzit cu toții: misiunea noastră este să-l aducem pe împărat în fruntea legiunii sale, admițând că ea mai există, după care vom fi liberi de orice altă obligație. Putem rămâne să servim, poate, sub ordinele lui sau să ne bucurăm de o odihnă meritată.

— Și dacă legiunea aceea nu mai există? întrebă Livia care, până atunci, nu scosese nici o vorbă. Ce vom face? Îl vom lăsa pe băiat în voia soartei? Sau ne vom împrăștia, care pe unde apucă, în loc să rămânem împreună în locul acesta atât de frumos pe care ni-l promite Ambrosinus?

— Dacă nu mai există, sunteți liberi să faceți ceea ce vreți. Și tu la fel, fiule, îi spuse Ambrosinus lui Romulus. Vei putea trăi împreună cu ei dacă se vor hotărî să rămână, așa cum sper eu din toată inima, să crești în liniște, devenind un bărbat adevărat. Un păstor, poate, sau un vânător, sau un agricultor, ce-ți va plăcea. Dar eu sunt sigur că Dumnezeu ți-a hărăzit un cu totul alt destin și că bărbații aceștia și fata aceasta vor rămâne în slujba destinului tău, așa cum am fost și eu. Toate peripețiile prin care am trecut n-au fost întâmplătoare. Și nu doar datorită curajului nostru ca oameni am învins atâtea provocări în aparență peste puterile omenești. Aici a fost mâna

lui Dumnezeu, a oricărui zeu în care credeți, care ne-a călăuzit și ne va călăuzi până când planurile sale vor fi împlinite.

Aurelius îi privi în ochi pe fiecare dintre camarazii săi și o privi și pe Livia cu profundă emoție, ca și cum ar fi vrut să-i transmită prin acele priviri o iubire deseori înăbușită de spaimele sale și de suferința pe care o purta în suflet: din partea tuturor primi un răspuns mut, fără putință de tăgadă.

— N-o să vă părăsim, spuse el atunci. Nici înainte, nici după această expediție nebunească, și vom găsi o posibilitate ca să păstrăm unite viețile noastre. Dacă, de atâtea ori, moartea ne-a ocolit, drept este să vină și ziua în care să ne putem bucura de cât ne-a mai rămas de trăit, de viața lungă sau scurtă pe care o mai avem în față.

Se ridică în picioare și se îndepărtă, neputând să țină piept furtunii de sentimente care-i năpădiseră sufletul, dar nu numai de aceea: în ultima vreme, coșmarurile reveniseră, la fel și imaginile care-l torturaseră ani de zile, ca și durerile de cap, devenind din ce în ce mai dese, împiedicându-l câteodată să-și exprime sentimentele, mai ales pe acelea care o aveau drept țintă pe Livia. Era ca și cum cercul vieții sale se strânsese, aproape închizându-se, ca și cum în acel capăt de lume l-ar fi așteptat o încheiere a socotelilor cu destinul și cu el însuși.

Ambrosinus așteptă ca focul să se stingă și toți ceilalți să meargă la culcare, după care se apropie de el.

— Nu te pierde cu firea, te rog, îi spuse. Ai încredere. Și nu uita că, de cele mai multe ori, marile isprăvi au fost opera unui mic grup de eroi.

— Nu sunt un erou, răspunse el fără a se întoarce spre bătrânul înțelept. Și tu însuți știi asta.

În noaptea aceea ninse și fu ultima zăpadă din iarna aceea. De aici încolo merseră scăldați în razele soarelui, sub un cer presărat cu nori albi ca blana mieilor care ieșeau

pentru prima oară cu turmele la păscut. Şi pantele dinspre miazăzi ale dealurilor erau cu fiecare zi care trecea acoperite tot mai mult cu violete şi cu margarete. În sfârşit, într-o zi, Ambrosinus se opri la poalele unui deal şi descălecă de pe catârul său. Îşi luă toiagul de pelerin şi, sub privirile celorlalţi, porni să urce, ajungând până pe creastă. Apoi se întoarse către ei şi strigă:

— Veniţi! Ce mai aşteptaţi? Haideţi, veniţi repede!

Romulus fu primul care ajunse lângă el, asudat şi gâfâind, urmat de Livia, de Aurelius, de Vatrenus şi de ceilalţi. În faţa lor, la o depărtare de câteva mile, Marele Val se întindea, ca o centură puternică de piatră, de la un orizont la altul, întrerupt de turnuri şi de castele. Jos şi mai la dreapta călătorilor, nu prea departe, străluceau apele unui mic lac, limpezi şi transparente ca aerul din jur, iar în mijlocul lui se putea vedea o mică pată verde, o insuliţă acoperită de muşchi. La orizont, către răsărit, se zăreau crestele unui munte, încă acoperite de zăpadă, şi, mai sus de o prăpastie, o tabără cu împrejmuirea caracteristică. Ambrosinus contemplă încântat acel spectacol superb: privirea sa parcurse imensa fortificaţie şerpuitoare care unea o mare cu alta, apoi poposi asupra lacului, asupra crestelor muntelui şi, la sfârşit, se opri asupra taberei militare, cenuşie ca stânca, şi spuse:

— Am ajuns, fiule, prieteni dragi, călătoria noastră s-a sfârşit. Iată Marele Val care traversează toată ţara, acolo este *Mons Badonicus*, iar aici, la picioarele noastre, *Lacus Virginis*, lacul fetei, despre care se spunea că este locuit de o nimfă a apelor. Iar acolo sus, săpată în prăpastia aceea, tabăra ultimei legiuni a Britanniei. Cetatea dragonului!

XXXIII

Coborâră în valea complet pustie și înaintară către fortăreața care li se părea acum mai departe decât își închipuiseră, văzând-o de pe deal. Ocoliră micul lac de o frumusețe încântătoare, ca o scoică înconjurată de bolovani negri, albi și cafenii, lucioși sub pânza de apă limpede și începură să urce către dealul pe care se înălța fortul. Un deal nu prea înalt, terminat cu o platformă stâncoasă.

— Partea interioară a taberei, le explică Ambrosinus celorlalți, a fost săpată pentru a se obține un platou neted pe care să fie instalate dormitoarele soldaților, grajdurile și anexele. De jur împrejur, pe stâncă, a fost înălțată o fundație din bolovani și deasupra ei o palisadă cu turnulețe de pază.

— Cunoști foarte bine locurile, spuse Aurelius.

— Sigur că le cunosc, răspunse Ambrosinus. Am trăit mult timp aici ca medic și sfetnic al comandantului Paullinus.

— Și acolo ce este? întrebă Romulus. Și arătă înspre un fel de monument megalitic care începea să se zărească în partea cealaltă a colinei, pe o altă platformă netedă care mai devreme nu se putea observa. Părea o enormă lespede circulară, de piatră, înconjurată de patru coloane înalte, tot de piatră, așezate în direcția celor patru puncte cardinale.

Ambrosinus se opri.

— Acela, spuse el, este monumentul funerar închinat unui mare războinic al locurilor acestora, o căpetenie celtă pe nume Kalgak căreia autorii latini i-au spus Calgacus. El a fost ultimul erou al rezistenței indigene când romanii au invadat Britannia acum trei sute de ani.

— Cunosc episodul acela, spuse Romulus. Am citit paginile lui Tacitus care reproduc cuvântarea lui dinaintea ultimei bătălii. Și cuvintele îngrozitoare prin care definește *Pax Romana*.

— Cu mincinoase cuvinte numesc Imperiu supunerea întregii lumi și, acolo unde au pustiit totul ei spun că este pace, cită din memorie Aurelius. Dar amintește-ți, continuă el cu mândrie, că, în realitate, nu sunt cuvintele lui Calgacus, ci ale lui Tacitus: un roman care critică imperialismul roman. În aceasta constă măreția civilizației noastre.

— Se spune că, în jurul acestei pietre, el își aduna sfetnicii, spuse Ambrosinus. De atunci, ea este un simbol al libertății pentru toți locuitorii acestei țări, de orice neam ar fi ei.

Își continuă urcușul spre împrejmuirea exterioară a taberei, dar, chiar și de la distanța aceea, locul părea pustiu: palisada era în ruină, porțile vraiște, turnurile de pază stăteau să se prăbușească. Aurelius fu acela care intră primul și observă, în toate părțile în care își rotea privirile, semnele lipsei de îngrijire și ale abandonului.

— O legiune de fantome... șopti el.

— Locul acesta este părăsit de mulți ani, aici totul se dărâmă, continuă Vatrenus. Batiatus încercă să vadă cât de zdravănă mai era o scară care ducea la platforma de pază, dar toată construcția se prăbuși cu zgomot.

Ambrosinus părea uluit, aproape copleșit de o asemenea decădere.

— Dar te așteptai, cu adevărat, să mai găsești pe cineva pe aici? îl trezi la realitate Aurelius. Mie nu-mi vine să cred. Uită-te acolo la Marele Val: nu există nici un simbol roman pe zidul acela de mai bine de șaptezeci de ani, cum puteai spera că ar putea rezista un mic fort ca acesta? Privește și tu. Nu sunt semne de distrugere sau de rezistență armată. Pur și simplu au plecat cu toții, cine știe de când.

Ambrosinus merse către centrul taberei.

— Știu că totul pare fără sens, dar vă rog să mă credeți: focul nu s-a stins, trebuie doar să-l reînsufletim și flacăra libertății va începe din nou să strălucească.

Dar nimeni nu părea să-l mai asculte. Clătinau din cap dezamăgiți, în tăcerea aceea ireală, întreruptă doar de șuieratul ușor al vântului, de scârțâitul obloanelor de la barăcile șubrezite de timp și de intemperii. Fără să se lase doborât de atmosfera aceea de descurajare, Ambrosinus se apropie de ceea ce părea să fi fost pretoriul, reședința comandantului, și dispăru în interior.

— Unde se duce? întrebă Livia.

Aurelius ridică din umeri.

— Și ce facem acum? întrebă Batiatus. Am făcut două mii de mile degeaba, dacă am înțeles eu bine.

Retras într-un colț, Romulus părea concentrat în gândurile sale, iar Livia nu îndrăzni să se ducă la el. Își dădea seama în ce stare sufletească se afla și parcă suferea și ea pentru el.

— Dacă așa stau lucrurile, ar trebui să privim cu realism situația, începu Vatrenus.

— Realism? Nu-i nimic realist aici. Pe toți zeii, uită-te în jurul tău! izbucni Demetrios. Dar nu sfârșise de vorbit că ușa pretoriului se deschise și reapăru Ambrosinus. Murmurele încetară, privirile se concentrară asupra figurii hieratice care apărea din penumbra clădirii ținând în mână un obiect uimitor: un steag având pe el un dragon cu capul de argint, cu fălcile larg căscate și cu coada purpurie, fixat pe un băț de care atârna o eșarfă cu inscripția

LEGIO XII DRACO

— Doamne, murmură Livia. Romulus privi țintă simbolul, coada brodată cu solzi aurii care se mișca, pe neașteptate, de parcă ar fi fost însuflețită de un suflu vital. Ambrosinus se

apropie de Aurelius și aținti asupra lui o privire ca de foc. Fața îi era transfigurată, trăsăturile încordate și încremenite, parcă sculptate în piatră. Îi întinse steagul spunându-i:

— Este al tău, comandante. Legiunea a luat din nou ființă.

Aurelius ezită câteva clipe, nemișcat în fața acelei făpturi plăpânde, aproape scheletică, a acelei priviri imperioase în care ardea o flacără tainică, neostoită. Apoi, când o adiere mai puternică de vânt stârni un nor de praf care se întinse de jur împrejur, întinse mâna și apucă prăjina drapelului.

— Du-te, acum, îi porunci Ambrosinus. Înfige-l pe turnul cel mai înalt.

Aurelius privi în jurul lui, își văzu camarazii nemișcați și tăcuți, apoi porni încet, se urcă pe metereze și fixă drapelul pe turnul dinspre apus, cel mai înalt dintre toate. Coada dragonului se desfășură sub șfichiuirea vântului, gura de argint scoase un sunet ascuțit, șuierul care de atâtea ori înspăimântase dușmanii în bătălii. Privi în jos: camarazii săi erau aliniați umăr la umăr, încremeniți în salutul militar roman. Și ochii i se umplură de lacrimi.

Ambrosinus vorbi din nou:

— Ne vom instala aici și vom căuta să facem locuibil acest loc: va fi casa noastră pentru o vreme. Între timp, eu voi căuta să iau legătura cu oamenii pe care-i cunosc și care poate mai trăiesc pe aici; când va sosi momentul potrivit mă voi înfățișa în fața sfatului din Carvethia, dacă acesta mai există, iar dacă nu, voi aduna poporul în for. Când va sosi clipa cea mare, voi merge cu Romulus și-l voi prezenta poporului și senatului...

— Când ai plecat de pe aceste pământuri, ai promis că vii cu o armată, spuse Vatrenus, și, în loc de asta, te întorci cu un copil. La ce te aștepți?

— Ascultați-mă, legiunea va lua din nou ființă, soldații răspândiți peste tot se vor întoarce sub drapelul acesta, în

jurul împăratului lor. Eu le voi aminti profeția: „Va veni dinspre mările sudului un tânăr aducând sabia. Acvila și dragonul vor pluti din nou în zbor peste întinsele ținuturi ale Britanniei!

— Sabia... șopti Aurelius, plecând fruntea. Am pierdut-o eu.

— Nu pentru totdeauna, răspunse Ambrosinus. O s-o recapeți, sunt gata să-ți jur asta.

A doua zi, Ambrosinus părăsi tabăra pentru a lua din nou legătura cu ținutul pe care-l părăsise de atâta timp. Plecă singur, cu toiagul său de pelerin, traversând valea în direcția Carvethiei și, la fiecare pas, își simțea sufletul cuprins de o adâncă emoție. Mireasma ierburilor adusă de vânt, cântecul păsărelelor care salutau răsăritul soarelui, pajiștea care se acoperea cu flori galbene și albe, totul îi amintea de zilele îndepărtate ale tinereții sale, totul îi părea din nou apropiat și familiar, ca și cum nu plecase niciodată din acele locuri. Pe măsură ce înainta, soarele urca pe bolta cerului, din ce în ce mai strălucitor, încălzind aerul și făcând să strălucească apa pâraielor care străbăteau câmpurile ca niște panglici de argint. Vedea turmele de oi și cirezile de vite duse de păstori la pășunat, țăranii prin livezi ce curățau pomii de uscături: frumusețea naturii părea să biruie nenorocirile care apăsau viața oamenilor și aceasta i se părea bătrânului de bun augur.

Ajunse după-amiază târziu în locul din care se putea vedea orașul și recunoscu de pe deal silueta familiară a unei mari și străvechi așezări. Zidul exterior era construit ca acela al unei fortificații, dar în jur se vedeau pășuni și ogoare pe care lucrau țăranii și fel de fel de muncitori. Unii pregăteau pământul pentru semănat, alții curățau pomii de crengile uscate, alții, aflați la marginea pădurii, încărcau bușteni groși în carele trase de boi. Într-un țarc larg alerga o herghelie de

cai, având în frunte un armăsar alb cu coama lungă, care se dezlănțuia într-un galop mândru, biciuind aerul cu coada.

Ambrosinus intră pe poarta mare a curții întinse pe laturile căreia se vedeau atelierele fierarilor, ale potcovarilor, ale dulgherilor. Îndată ce păși în curte, îl izbi aroma îmbietoare a pâinii abia scoase din cuptor și lătratul vesel al câinilor. Nimeni nu-l întrebă cine era, nici ce voia, dar o femeie îi întinse o pâine caldă ca dar pentru un oaspete drag și el înțelese că nimic nu se schimbase în acea casă nobilă de când fusese primit acolo pentru prima oară. Întrebă:

— Jupân Kustennin mai este stăpânul acestei case?

— Tot el este, mulțumită lui Dumnezeu, răspunse femeia.

— Atunci, te rog să-l anunți că un vechi prieten de-al lui s-a întors dintr-un lung exil și că abia așteaptă să-l îmbrățișeze.

— Vino cu mine, îi spuse femeia, am să te duc la el.

— Nu, prefer să rămân aici, așa cum se cuvine unui drumeț care bate la ușă, cerând ospitalitate și adăpost.

Femeia dispăru pe sub arcada unei uși și urcă în grabă scările care duceau la etajul casei. La puțin timp după aceea, o siluetă impunătoare apăru în lumina roșietică a asfințitului. Un bărbat cam de cincizeci de ani, cu ochii albaștri și cu tâmplele argintii, cu umerii largi acoperiți de o mantie neagră scurtă, îl privea oarecum nedumerit, încercând să-l recunoască pe drumețul din fața sa. Atunci, Ambrosinus îi ieși în întâmpinare:

— Kustennin, sunt Myrdin Emreis, vechiul tău prieten. M-am întors.

Ochii bărbatului străluciră de bucurie. Alergă înspre el, strigând:

— Myrdin! și-l strânse într-o lungă îmbrățișare. Cât timp, spunea el cu vocea gâtuită de emoție. Bunul meu prieten, cât timp a trecut! Oh, Dumnezeule mare, cum de nu te-am recunoscut din primul moment!

Ambrosinus se desfăcu din îmbrățișarea lui pentru a-l privi în ochi, aproape nevenindu-i să creadă că-l reîntâlnea după atâția ani.

— Am trecut prin tot felul de peripeții, am îndurat frig și foame, am fost greu încercat, dragă prietene. De aceea, înfățișarea mea este alta, de aceea părul meu este complet alb și chiar și vocea mi-a slăbit. Sunt așa de fericit că te văd, așa de fericit... Tu, însă, nu te-ai schimbat deloc, în afară de argintul de la tâmple. Ce-ți face familia?

— Vino, spuse Kustennin, vino să-i vezi. Eu și Egeria avem o fată, Ygraine, care este lumina ochilor noștri. Și-i făcu loc să urce scările, după care merseră pe un coridor către apartamentul femeilor.

— Egeria, spuse Ambrosinus, sunt Myrdin, îți mai aduci aminte de mine?

Egeria lăsă din mână broderia la care lucra așezată lângă fereastră și-i veni în întâmpinare.

— Myrdin? Nu pot să-mi cred ochilor. Te credeam mort de multă vreme. Dar ăsta-i un semn al milei lui Dumnezeu, trebuie să sărbătorim. Și tu trebuie să rămâi cu noi, n-o să mai pleci nicăieri! Și, întorcându-se către soțul ei, îi spuse: Nu-i așa, Kustennin? Nu-i așa?

— Bineînțeles, răspunse acesta. Ne-am bucura tare mult.

Ambrosinus vru să mai spună ceva, dar fu întrerupt de apariția unei copile de o frumusețe răpitoare. Ochii săi erau albaștri ca ai tatălui său, părul roșu ca flacăra, îmbrăcată în veșminte de lână fină albastră, lungi până la glezne: era Ygraine care îl salută cu o grație desăvârșită.

Egeria porunci imediat servitorilor să pregătească de îndată cina și o cameră pentru musafir.

— Doar pentru seara asta, spuse ea. Mâine o să ne gândim cum să te găzduim cât mai confortabil, într-o cameră mai răcoroasă...

Ambrosinus o întrerupse:

— Accept cu mare plăcere ospitalitatea voastră, dar nu mă pot stabili la voi deși mi-aș dori-o din tot sufletul. Nu sunt singur: am ajuns aici cu un grup de prieteni din Italia, reușind să scăpăm de o urmărire nemiloasă care nu ne-a dat nici o clipă de răgaz.

— Oricine te-ar urmări, răspunse Kustennin, aici ești în deplină siguranță și nimeni nu va cuteza să-ți facă vreun rău. Servitorii mei sunt cu toții înarmați și, la nevoie, se pot transforma într-un mic detașament disciplinat și gata de luptă.

— Îți mulțumesc din tot sufletul, răspunse Ambrosinus. Povestea mea este tare lungă și o vei afla chiar în seara asta, dacă vei avea răbdarea de a mă asculta. Dar de ce ți-ai înarmat servitorii? Ce s-a întâmplat cu Legiunea Dragonului? Eu și tovarășii mei am poposit în vechiul fort, dar ne-am dat imediat seama că era părăsit de mult timp. S-au schimbat, oare, vechile locuri de concentrare?

— Doamne, Myrdin, răspunse Kustennin. Legiunea nu mai există de mulți ani, s-a desființat...

Ambrosinus se întunecă la față.

— Desființată? Nu pot crede așa ceva. Juraseră pe corpul însângerat al sfântului Germanus că vor lupta până la ultima suflare pentru libertatea patriei noastre. Eu nu mi-am uitat niciodată acel jurământ, Kustennin. Și m-am întors ca să-mi țin promisiunea. Dar, atunci, trebuie să mă gândesc că nici tu nu mai ai puterea de a apăra acest pământ de cei care-i asupresc pe ai noștri.

Kustennin suspină.

— Ani de zile am căutat să-mi mențin calitatea de administrator al regiunii și, cât timp a existat legiunea, am reușit într-o oarecare măsură, chiar dacă nu au lipsit aceia care au preferat să mă insulte făcându-mă uzurpator sau confundându-mă cu alți tirani de pe acest năpăstuit pământ.

Dar, apoi, legiunea s-a desființat, Wortigern a corupt în cele din urmă o mare parte din senat și astăzi domină întreaga țară cu ajutorul cruzilor săi mercenari. Carvethia încă mai este un oraș fericit, pentru că Wortigern are nevoie de crescătoriile noastre de cai și de portul nostru, așa că nu ne distruge. Senatul încă se mai reunește și magistrații încă își mai exercită, măcar în parte, autoritatea. Dar aceasta este tot ce a mai rămas din libertatea pe care Germanus a știut să ne-o acorde, alături de mândria și demnitatea celui care este stăpân peste propriul destin.

— Înțeleg, murmură Ambrosinus, coborându-și privirea în pământ ca să-și ascundă tristețea care-l cuprinsese la auzul acelor cuvinte.

— Dar spune-mi câte ceva despre tine, insistă Kustennin. Ce ai făcut în toți acești ani în care ai lipsit și cine sunt acești prieteni despre care vorbeai mai devreme și de ce i-ai adus în vechea tabără fortificată?

Egeria le întrerupse convorbirea, anunțându-i că se servise cina și se așezară cu toții la masă. În cămin ardea un foc frumos din trunchiuri groase de stejar, servitorii turnau în cupe bere spumoasă și așezau pe farfurii bucăți de carne friptă, așa că mâncară cu poftă amintindu-și de vremuri de demult. Apoi, când masa fu strânsă, Kustennin mai puse lemne pe foc, turnă în cupe un vin dulce adus tocmai din Gallia și-și invită prietenul să se așeze alături de el în fața focului.

Valul amintirilor, căldura prieteniei și vinul bun deschideau sufletele și trezeau dorința de a povesti. Și Ambrosinus povesti tot ce făcuse de când părăsise Britannia pentru a merge să ceară ajutorul împăratului. Se făcuse târziu când termină de povestit. Kustennin îl privi țintă, cu o expresie uluită, și, după câteva clipe de tăcere, șopti:

— Dumnezeule atotputernic... L-ai adus pe împărat în persoană...

— Așa este, răspunse Ambrosinus. În acest moment, el doarme în locul acela pustiu, învelit cu pătura de drum, singurul lucru pe care-l mai are, păzit de oamenii cei mai nobili și mai curajoși care au existat vreodată pe lume.

XXXIV

Wulfila și oamenii săi ajunseră în Britannia a doua zi după ce aici sosiseră Aurelius și ceilalți, pe la căderea serii. Aveau cu ei și caii, dar nu întârziară prea mult cu debarcarea. Cârmaciul, deși se afla în serviciul lui Siagrius, fusese convins să-i însoțească pentru că, fiind originar din Britannia, le-ar fi putut arăta cum să se miște pe pământul acela necunoscut. Wulfila îi dăduse bani pentru a-l face să dezerteze astfel și-i mai promisese și alții dacă informațiile sale se dovedeau a fi utile.

— Ce vrei să știi? îl întrebă cârmaciul.

— Cum îi putem ajunge din urmă pe oamenii aceia.

— Nu-i ușor. L-am văzut pe cel care-i călăuzește: este un druid sau, în orice caz, unul care a fost educat de druizi; asta înseamnă că se simte aici ca peștele în apa mării. Înseamnă că știe toate secretele pământului, toate ascunzătorile posibile. Dacă mai adăugăm și faptul că au față de noi un avans de o zi de mers devine foarte greu să le luăm urma. Dacă am ști încotro se îndreaptă, ar fi altceva, dar așa... Britannia este mare. Este cea mai mare insulă din lume.

— Dar drumurile nu pot fi multe, traseele principale probabil că se cunosc.

— Sigur că da, însă nu sunt sigur că vor merge pe astfel de drumuri. Ar putea merge prin păduri, pe poteci de-ale păstorilor sau chiar pe acelea pe care merg animalele sălbatice.

— Dar nu vor putea rămâne prea mult ascunși. Nu mi-au scăpat niciodată până acum, așa că n-o să-mi scape nici pe insula asta.

Se îndepărtă, mergând pe plajă și se opri să privească valurile care se spărgeau de țărm, rumegându-și furia. Apoi, dintr-o dată, îi făcu semn cârmaciului să se apropie:

— Cine comandă în Britannia?

— Ce anume?

— Există un rege? Cineva care este cel mai puternic?

— Nu, pentru puterea din țară se luptă multe căpetenii locale, oameni violenți și arțăgoși. Dar este un om de care se tem toți și care domnește peste o mare parte a teritoriului, de la Marele Val până la Caerleon, bazându-se pe forța unor mercenari nemiloși. Îl cheamă Wortigern.

— Și unde locuiește el?

— În nord. Trăiește într-o fortăreață imposibil de cucerit pe care a construit-o deasupra unei vechi tabere fortificate romane: Castra Vetera. Cândva era un războinic viteaz și a luptat cu invadatorii veniți din Ținuturile de Sus care trecuseră de Marele Val, protejând orașele și instituțiile acestora, dar, după aceea, s-a lăsat atras de putere și a devenit un tiran sângeros. Își justifică dominația pretinzând că ar apăra granițele de nord. În realitate, este o minciună, pentru că el însuși plătește tribut căpeteniilor din Ținuturile de Sus și-și recuperează banii dați vlăguind țara prin biruri peste biruri sau chiar lăsându-i pe mercenarii saxoni pe care i-a adus de pe continent să jefuiască oamenii în voia lor.

— Văd că știi multe.

— Pentru că asta a fost țara mea o bună parte din viață. Apoi, m-am refugiat de nevoie în Gallia și m-am angajat în armata lui Siagrius.

— N-o să-ți pară rău dacă o să ne duci la Wortigern. O să-ți dau pământuri, servitori, animale, tot ceea ce îți dorești.

— Eu te pot călăuzi până la Castra Vetera. După aceea, va trebui să te descurci singur ca el să te primească. Se spune că Wortigern este foarte bănuitor și neîncrezător, fie

pentru că este conştient de câtă ură a semănat în jur, de câţi i-ar dori moartea ca răzbunare a nedreptăţilor suferite, fie pentru că, acum, este foarte bătrân şi neputincios simţindu-se, din această cauză, în pericol.

— Atunci, plecăm, să nu pierdem vremea.

Părăsiră barca în voia valurilor şi porniră de-a lungul coastei până întâlniră vechiul drum consular roman, drumul pe care puteau ajunge cel mai rapid la ţintă.

— Cum arată Wortigern? o întrebă Wulfila pe călăuză.

— Nu se ştie. De ani buni nu l-a mai văzut nimeni. Unii spun că faţa sa, atacată de o boală cumplită, a devenit toată o rană plină de puroi. Alţii spun doar că nu mai vrea ca supuşii săi să vadă cât de mult a decăzut, cu ochii aproape stinşi şi sticloşi, gura ştirbă şi băloasă şi cu obrajii buhăiţi. Ar vrea ca toţi să se teamă încă de el, astfel încât îşi ascunde chipul sub o mască de aur care îl înfăţişează neschimbat, aşa strălucitor cum era în tinereţe. I-a făcut-o un mare artist care a turnat-o din aurul unui potir din biserică. Un asemenea sacrilegiu, se spune, i-a asigurat lui Wortigern alianţa cu Satana şi, de acum până în vecii vecilor, cine va mai purta masca aceea va avea puterea diavolului. Îl privi pieziş pe interlocutorul său, dându-şi seama că i-a amintit cumva de sluţenia sa. Dar, în mod ciudat, Wulfila nu dădu nici un semn de supărare.

— Vorbeşti prea frumos ca să fii doar un marinar, spuse el. Cine eşti, de fapt?

— N-o să mă crezi, dar am fost şi eu artist şi am avut cândva ocazia să-l cunosc pe cel care a făcut masca aceea. Se spune că ar fi fost ucis după ce şi-a terminat lucrarea, pentru că era singurul care văzuse de aproape chipul slut al lui Wortigern. Nu mai sunt vremurile în care un artist era respectat ca o fiinţă plăcută lui Dumnezeu: mai este, oare, loc pentru artă într-o lume ca aceea în care trăim noi?

Ajungând și eu în mizerie, mi-am încercat norocul pe o barcă de pescari și am învățat de la ei să mânuiesc cârma și pânzele. Nu știu dacă voi mai avea vreodată în viață posibilitatea de a lucra aurul și argintul, așa cum făceam cândva, sau să pictez figuri de sfinți în biserici sau să lucrez un mozaic, dar, în pofida înfățișării și condiției mele actuale, rămân și voi rămâne întotdeauna un artist.

— Un artist? întrebă Wulfila privindu-l drept în ochi cu o expresie ciudată, ca și cum o idee neașteptată i-ar fi venit în minte. Oare știi și să citești o inscripție?

— Cunosc vechile inscripții celtice, alfabetul runic al scanilor și scrisul latinesc, răspunse mândru omul.

Wulfila scoase sabia și i-o puse în față.

— Spune-mi, atunci, ce înseamnă literele acestea gravate pe lamă și, când călătoria aceasta se va sfârși, te voi plăti și te voi lăsa să pleci nestingherit.

Omul privi lama și, după aceea, îndreptă spre barbar o privire plină de uimire.

— Ce este? întrebă Wulfila, neliniștit. Este vreo vrajă, cumva? Vorbește!

— Mult mai mult, răspunse omul, mult mai mult. Inscripția spune că această sabie a aparținut lui Iulius Caesar, primul cuceritor al Britanniei, și că a fost făurită de calibi, un popor din îndepărtatul Orient, cunoscător al secretului unui oțel invincibil.

Wulfila avu un rânjet de satisfacție.

— În poporul din care fac eu parte se spune că acela care ține în mână arma unui cuceritor, devine el însuși un cuceritor, deci ceea ce mi-ai spus este de cel mai bun augur. Condu-mă până la Castra Vetera și, când vom ajunge acolo, îți voi da alți bani și te voi lăsa să pleci unde vei dori.

Merseră așa timp de aproape două săptămâni, străbătând teritoriile multor mici tirani, dar numărul impresionant de

războinici călare care-l urmau pe Wulfila și chiar înfățișarea înspăimântătoare a căpeteniei acestora, deschiseră calea în fața grupului fără prea mare greutate. Doar o singură dată, un senior foarte puternic, pe nume Gwynwird, care avea o oaste destul de numeroasă, îndrăzni să le țină calea la trecerea peste un pod care marca trecerea pe teritoriul său, în apropiere de Eburacum. Iritat de atitudinea disprețuitoare a acelui străin cu fața crestată, îi ceru să plătească o taxă de trecere și să-i predea armele, urmând ca acestea să-i fie restituite când ieșea de pe teritoriul său. Wulfila izbucni în râs și-i porunci călăuzei sale să-i răspundă că, dacă voia armele sale, trebuia să le dobândească prin luptă și că îl provoca la duel. Mândru de faima și de prestigiul său, seniorul acceptă provocarea, dar când văzu adversarul scoțând din teacă sabia, o sabie cu o lucrătură incredibilă și de o frumusețe nemaipomenită, își dădu seama că era pierdut. La primul contact, scutul îi fu sfărâmat, iar la al doilea atac al barbarului sabia îi fu făcută bucățele și, îndată după aceea, îi zbură și capul, rostogolindu-se printre picioarele calului, cu ochii încă holbați într-o expresie de uimire și de groază.

După străvechiul obicei celtic, războinicii căpeteniei învinse acceptară să treacă sub ordinele învingătorului, așa încât banda lui Wulfila se îngroșă ajungând la dimensiunile unei mici armate și-și urmă marșul precedată de zvonuri înspăimântătoare despre cruzimea căpeteniei sale și despre sabia care-l făcea de neînvins. Până când, într-o zi, pe la jumătatea iernii, putură zări în depărtare Castra Vetera.

Era o fortăreață cu un aspect mohorât și amenințător, construită pe o colină acoperită de o pădure deasă de brad, fiind înconjurată de un șanț dublu și de un zid înalt și păzită de sute de soldați. Dinăuntru se auzea lătratul necontenit al câinilor de pază și, la apropierea călăreților lui Wulfila, un

stol de corbi se ridică în zbor umplând aerul cu croncănitul lor ascuţit. Cerul acoperit de nori groşi învăluia într-o lumină plumburie castelul, dându-i, dacă se putea spune astfel, un aer şi mai posomorât. Wulfila îl trimise înainte pe tălmaci, pe jos şi fără arme.

— Stăpânul meu, începu acesta, este trimisul curţii imperiale de la Ravenna, din Italia, ca să-i aducă un omagiu seniorului Wortigern şi pentru a-i propune un tratat de alianţă. Aduce cu sine daruri de preţ şi sigiliul imperial care atestă persoana şi misiunea sa.

— Aşteaptă aici şi nu te mişca din loc, spuse soldatul care făcea de gardă. Îndată după aceea, discută cu un personaj care părea un superior de-al său şi acesta dispăru în interiorul fortăreţei. Trecu mult timp şi Wulfila, călare încă, aştepta nerăbdător, neştiind ce să creadă. În sfârşit, omul se întoarse şi transmise răspunsul stăpânului său: trimisul trebuia să prezinte daruri şi scrisori de recomandare şi abia după aceea urma să fie primit. Fără arme şi fără escortă.

Wulfila fu pe punctul de a întoarce calul şi de a pleca, dar instinctul îi spunea că în castelul acela ar fi putut găsi calea pentru a-şi atinge scopurile şi ideea unui tiran slab şi bolnav îl îndemna şi mai tare să riște, încrezându-se în propria sa energie rămasă intactă. În lunga sa experienţă, văzuse de prea multe ori cum oameni veniţi din neant ajungeau la vârful puterii folosindu-se de ocazii favorabile, într-o lume dominată de tulburări fără sfârşit şi deschisă îndrăznelii celor mai puternici. Acceptă.

Sub supravegherea unui grup de oameni înarmaţi, traversă curtea în care se mai putea recunoaşte planul originar al taberei romane, având în jur grajduri şi dormitoarele pentru soldaţi, şi ajunse în clădirea principală: un bastion din blocuri mari de piatră cioplită, cu ferestre mici în loc de barbacane şi având deasupra o platformă pentru pază, protejată de intemperii cu

un acoperiș din lemn. Urcă două scări și fu oprit în fața unei ușițe cu întăriturí de fier care se deschise după puțin timp, fără ca vreunul dintre oamenii care-l escortau să fi ciocănit în ea. Îi făcură semn să intre și închiseră ușa în urma lui.

Wortigern se afla în fața lui, singur. Nu mai era nimeni altcineva în marea încăpere goală și acest lucru îl miră. Era așezat pe tron, cu un aer de om istovit: avea plete lungi albe care îi coborau pe lângă gât, până pe piept, iar fața îi era acoperită de masca din aur. Dacă trăsăturile acelea erau fidele, fusese, probabil, un bărbat extraordinar de impunător.

Vocea îi răsuna înăbușit și greu de recunoscut din interiorul acelei carcase metalice.

— Cine ești? De ce ai cerut să-mi vorbești?

Vorbea o latină de uz comun care nu era greu de înțeles pentru interlocutorul său.

— Numele meu este Wulfila, fu răspunsul, trimis de curtea imperială de la Ravenna unde pe tron se află un nou suveran, un războinic valoros, pe nume Odoacru, care dorește să încheie cu tine un pact de prietenie și de alianță. Împăratul era un copil necopt la minte, manevrat prin intrigile curtenilor, și a fost detronat.

— Și de ce Odoacru acesta vrea să devină prietenul meu?

— Pentru că a aflat de puterea ta ca suveran al Britanniei și de vitejia ta ca războinic. Dar mai este și un alt motiv, foarte important, referitor la împăratul detronat.

— Vorbește, spuse Wortigern și fiecare cuvânt pe care-l scotea părea să-i provoace o suferință atroce.

— Un grup de dezertori l-a răpit pe băiat cu complicitatea preceptorului său, un bătrân celt aproape nebun, și s-au refugiat aici, pe insula ta. Sunt extrem de periculoși, așa că voiam să te pun în gardă.

— Ar trebui să-mi fie frică de un bătrân și de un băiețaș însoțiți de o mână de tâlhari?

— Pentru moment, poate că nu, dar în curând ar putea deveni o amenințare; amintește-ți de vechea zicală: „Necazurile trebuie înfruntate când sunt încă la început".

— *Principiis obsta...* repetă mecanic masca de metal. Probabil că, în tinerețe, omul primise o educație romană.

— În orice caz, nu ți-ar strica să ai un aliat puternic cum este Odoacru care dispune de multe mii de războinici și de bogății imense. Dacă tu îl vei ajuta să-i captureze pe acești răufăcători, vei putea conta întotdeauna pe sprijinul său. Știu că atacurile venite din Nord împotriva regatului tău nu au încetat cu totul și că trebuie să duci un război dificil și cu multe cheltuieli.

— Ești bine informat, răspunse Wortigern.

— Pentru a te sluji pe tine și pe stăpânul meu, Odoacru.

Wortigern se sprijini pe brațele tronului ca să-și îndrepte spinarea și să-și ridice capul și Wulfila simți intensitatea privirii lui prin deschizăturile acelei măști neînsuflețite. Simțea că studia cu atenție cicatricele sale și fu cuprins de ură.

— Ai spus ceva de daruri... vorbi din nou Wortigern.

— Așa este, răspunse Wulfila.

— Vreau să le văd.

— Pe primul îl poți vedea dacă te apropii de fereastra aceea: sunt cei două sute de războinici pe care i-am adus cu mine pentru a-i pune la dispoziția ta. Sunt luptători formidabili, capabili să se întrețină singuri: nu te vor costa nimic. Sunt dispus să-i comand eu însumi în orice misiune pe care ai dori să ne-o încredințezi. Nu-i decât un început, dacă vei mai avea nevoie de alte forțe, stăpânul meu, Odoacru, este dispus să ți le trimită în orice clipă.

— Cred că îi este tare frică de băiatul acela, spuse Wortigern.

Wulfila nu-i răspunse și rămase în picioare în fața tronului crezând că bătrânul tiran se va apropia de fereastră pentru a-i vedea pe oamenii săi, dar acesta nu se mișcă din loc.

— Şi celelalte daruri?

— Celelalte? Wulfila avu un moment de ezitare apoi, dintr-o dată se lumină la faţă. Nu mai am decât unul, continuă, dar este vorba despre obiectul cel mai frumos pe care ţi-l poţi închipui, un obiect pentru care cei mai puternici oameni de pe pământ ar da toate bogăţiile lor ca să-l aibă. Este cel mai preţios talisman care există şi a aparţinut lui Iulius Caesar, primul cuceritor al Britanniei. Cine îl are este sortit să domnească pe vecie asupra acestui pământ şi să nu cunoască niciodată amurgul puterii sale.

Wortigern stătea acum nemişcat pe tron, cu capul ridicat, plin de interes. Ar fi părut de-a dreptul o statuie, dacă n-ar fi fost un tremur abia perceptibil al mâinilor zbârcite. Wulfila simţea că-i stârnise prin acele cuvinte nemăsurata lăcomie.

— Dar arată-mi-l odată, spuse bătrânul şi vocea sa devenise poruncitoare şi, în acelaşi timp, nerăbdătoare.

— Darul acesta va fi al tău dacă o să mă ajuţi să-i prind pe duşmanii noştri, dacă vei fi de acord să-i pedepsesc după cum merită şi dacă îmi vei da capul băiatului. Acesta este schimbul pe care ţi-l propun.

Urmă o lungă tăcere, după care Wortigern dădu din cap în semn de aprobare.

— Accept, spuse, şi sper, în interesul tău, că darul acesta nu mă va dezamăgi. Omul care te-a adus la mine este comandantul trupelor mele saxone. O să-i descrii lui înfăţişarea celor pe care îi cauţi, astfel încât să-i poată anunţa pe informatorii noştri care au ochi şi urechi peste tot.

După ce spuse toate acestea, îşi dădu capul pe spate ca şi când ar fi murit, lăsând să se audă doar un hârâit uşor prin buzele măştii de aur. Wulfila crezu că întrevederea luase sfârşit. Făcu o plecăciune în semn de salut şi se îndreptă spre uşă.

— Aşteaptă! se auzi pe neaşteptate glasul bătrânului.

Se întoarse din nou cu fața către tron.

— Roma, ai văzut-o vreodată?

— Da, răspunse Wulfila. Și frumusețea ei nu poate fi descrisă în cuvinte. Dar am să-ți spun ce am văzut acolo: arcuri de marmură înalte cât cele mai mari palate, având deasupra lor care de bronz trase de cai turnați din același metal, poleiți cu aur și conduși de zeități înaripate. Piețe având pe margini porticuri cu sute de coloane, tăiată fiecare dintr-un singur bloc de piatră, înalte ca turnul acesta, strălucind în cele mai frumoase culori. Temple și bazilici acoperite de picturi și mozaicuri. Fântâni în care creaturi de basm din marmură, din bronz, lasă să curgă apa în bazine de piatră atât de mari încât în ele ar putea intra o sută de oameni. Și, peste toate, mai este un monument, cu sute de arcade, înșiruite pe mai multe etaje, în care cei vechi îi omorau pe creștini, lăsându-i pradă fiarelor sălbatice. I se spune Colosseum și este atât de mare că tot castelul tău ar putea încăpea în el.

Se opri pentru că din spatele măștii se auzea un șuierat plângăreț, un geamăt de durere pe care n-ar fi știut cum să-l interpreteze: poate că era visul unei tinereți îndepărtate, poate lăcomia atât de imaginea atâtor bogății imense sau, poate, suferința interioară pe care o asemenea imagine a măreției o provoca sufletului, prizonier pentru totdeauna într-un corp deformat și neputincios, pradă bătrâneții și bolii.

Wulfila ieși, închise ușa în urma sa și se întoarse la oamenii săi. Aruncă o pungă cu bani tălmaciului, spunându-i:

— Uite-ți răsplata așa cum ți-am promis. Acum, ești liber să pleci unde vei voi pentru că știu acum tot ce trebuie.

Omul luă banii, își plecă fruntea într-un gest grăbit de mulțumire și dădu pinteni calului ca să fugă cât putea mai departe de acel castel al groazei.

Din ziua aceea, Wulfila deveni cel mai credincios și mai feroce dintre bandiții lui Wortigern și, oriunde apărea

vreun semn de nesupunere, apariția sa vijelioasă, în fruntea războinicilor săi semănau spaima, moartea și distrugerea cu atâta rapiditate, cu atâta forță devastatoare, încât nimeni nu mai îndrăzni nici măcar să vorbească despre libertate, nimeni nu mai cuteză să se încreadă în prieteni și nici să mai vorbească despre așa ceva chiar și când se afla în propria casă, împreună cu cei din familie. Și prestigiul de care se bucura din partea tiranului crescu peste măsură, proporțional cu roadele jafurilor, depuse la picioarele sale.

Wulfila era tot ceea ce Wortigern nu mai putea să fie: energie inepuizabilă, putere a brațului și sprinteneală fulgerătoare a minții. Devenise de-acum prelungirea fizică a setei sale de putere, într-un asemenea grad, încât nici nu mai era nevoie să-i dea ordine: barbarul știa să le prevadă și să le execute chiar înainte să le audă răsunând în marea sală goală a tronului. Și totuși, datorită acestor calități, a acelei inteligențe a răului care îi scânteia în privirile ca de gheață, Wortigern se temea de el. Nu avea încredere în aparenta supunere a acelui misterios războinic venit de peste mare, deși părea că scopul lui principal nu era altul decât să-l găsească pe copilul acela, să-i taie capul și să-l ia cu el la Ravenna.

Într-o zi, ca să-i dea de înțeles ce ar fi însemnat să-l trădeze sau măcar să se gândească la așa ceva, îl chemă să fie de față la execuția unui vasal care nu avea altă vină decât aceea că ținuse pentru el o parte din prada adunată în timpul unui raid.

În apropierea turnului, se afla o curte, înconjurată de un zid înalt de piatră, în care erau ținuți închiși dulăii săi: niște animale înspăimântătoare, folosite deseori în luptele cu dușmanii, singura distracție a lui Wortigern fiind aceea de a-i hrăni de două ori pe zi, aruncându-le hălci mari de carne de la fereastra aflată în spatele tronului său. Condamnatul

fu dezbrăcat de haine şi legat cu o funie de mijloc, fu ridicat încet, astfel încât câinii, nemâncaţi de două zile, începură să-l sfâşie de viu, începând de la picioare, pe măsură ce corpul era lăsat mai în jos. Urletele de durere ale acelui nenorocit, lătratul asurzitor al dulăilor, întărâtaţi de mirosul sângelui şi de hrana pe care se încăierau lacomi, ajungeau în interiorul turnului prelungite şi deformate, imposibil de suportat pentru oricine avea un pic de omenie în el. Dar Wulfila nu avu nici o tresărire, privi cu nesaţ la tot acel spectacol îngrozitor şi, când îşi întoarse privirile către Wortigern, în ochii săi nu se citea decât o satisfacţie neliniştitoare, o cruzime rece.

XXXV

Venise de-acum primăvara și zăpadă nu mai era decât pe *Mons Badonicus*, care, în dialectul local, era denumit Mount Badon, și mulți dintre țăranii care se întorceau acasă de la munca zilnică a câmpului și dintre păstorii care-și mânau turmele la păscut văzuseră fluturând în depărtare dragonul purpuriu, văzuseră capul lui de argint scânteind pe turnul cel mai înalt al fortăreței, fiind un semnal care trezea în ei amintiri îndepărtate ale curajului și ale faptelor de glorie.

Ambrosinus, învârtindu-se printre oamenii care forfoteau prin piețele din sate și intrând prin gospodăriile țăranilor, auzea și înțelegea ce neliniște stârnea acea imagine, pe câți oameni îi făcea să tresară acea amintire apărută pe neașteptate dintr-un trecut uitat și îndepărtat, chiar dacă nu spuneau cu voce tare ceea ce aveau în suflet. Într-un rând, văzând un păstor care se oprise să privească de departe stindardul legiunii, se prefăcu a fi străin și-l întrebă:

— Ce este cu drapelul acela? Cum se face că flutură deasupra unui fort părăsit?

Omul îl privi cu o expresie ciudată.

— Cred că vii de foarte departe, spuse, dacă nu cunoști steagul acela. Ani de zile a însemnat singurul apărător al onoarei și al libertății de pe pământul acesta, conducând în luptă o armată legendară: Legiunea a Douăsprezecea Draco.

— Parcă am auzit vorbindu-se de ea, răspunse Ambrosinus. Dar am crezut întotdeauna că era vorba numai despre zvonuri lipsite de temei, răspândite cu meșteșug ca să-i sperie pe barbarii din Nord și să nu mai năvălească pe aici.

— Greşeşti, răspunse păstorul. Unitatea aceea a existat cu adevărat şi cel care se află acum în faţa ta a făcut parte din ea pe când era tânăr.

— Şi ce s-a întâmplat cu legiunea? A fost cumva nimicită? Sau nevoită să se predea?

— Nimic de felul acesta, îl contrazise păstorul. A fost trădată. Ne aflam dincolo de întăriturile de la graniţă, în urmărirea unei bande de scoţi care răpiseră femeile din satul nostru, şi lăsaserăm o căpetenie de trib, aliat de-al nostru, să păzească trecerea prin Marele Val pe unde urma să ne întoarcem. Dar, când ne-am întors, urmăriţi de o hoardă de duşmani turbaţi, trecerea era blocată şi aliaţii noştri aveau armele îndreptate înspre noi. Eram încercuiţi! Mulţi dintre noi au căzut în luptă, dar mulţi s-au salvat pentru că s-a lăsat pe neaşteptate o ceaţă deasă care ne-a ascuns privirilor duşmane şi ne-a ajutat să scăpăm printr-o vale îngustă, pierdută printre stânci înalte. Am hotărât să ne răspândim care încotro şi să ne întoarcem separat pe la casele noastre. Trădătorul se numea Wortigern, cel care şi acum ne asupreşte şi ne secătuieşte vlaga cu birurile sale şi cu expediţiile de pradă, cel care ne domină prin teroare. De atunci, trăim în beznă şi în ruşine, luaţi cu treburile noastre, încercând să dăm uitării ceea am fost cândva. Dar acum, steagul acela apărut din nou, ca prin minune, de nu se ştie unde, ne-a amintit că acela care a luptat atâta vreme pentru libertate nu poate sfârşi ca sclav.

— Dar, spune-mi, continuă Ambrosinus, cine a fost acela care a desfiinţat legiunea? Cine v-a sfătuit să vă întoarceţi la casele voastre?

— Comandantul nostru căzuse în luptă. Locţiitorul său, Kustennin, a fost acela care ne-a oferit această soluţie. Era un om curajos şi înţelept şi vorbea spre binele nostru. Soţia sa adusese pe lume cu puţin timp în urmă o fetiţă ca un

boboc de trandafir şi poate că în clipele acelea viaţa i s-a părut cel mai preţios dar pentru om. Ne-am gândit şi noi la nevestele noastre, la casele noastre, la copiii noştri. Atunci nu ne dădeam seama că numai rămânând împreună şi uniţi datorită acelui stindard am fi putut să-i apărăm cu adevărat.

Ambrosinus ar mai fi vrut să stea de vorbă cu el, dar omul nu mai putea continua pentru că vocea i se sugruma de emoţie. Mai aruncă o privire înspre drapelul care flutura scăldat în razele soarelui şi se îndepărtă în tăcere.

Impresionat de aceste mărturisiri, bătrânul îl vizită de câteva ori pe Kustennin, încercând să-l atragă de partea cauzei sale, dar totul fu în zadar. În condiţiile acelea, împotrivirea în faţa puterii lui Wortigern echivala, în opinia lui, cu o sinucidere, iar aparenţa de libertate de care se mai bucura grupul de oameni din jurul său i se părea suficientă în comparaţie cu riscurile enorme ale unei revolte. O asemenea posibilitate i se părea atât de nefericită încât nu urcase niciodată ca să-i viziteze pe noii veniţi.

Carvethia era acum singurul oraş de sub dominaţia lui Wortigern care îşi mai putea menţine o oarecare libertate, aceasta numai pentru că tiranul avea nevoie de resursele pieţelor sale şi de avantajul portului de pe ţărmul Oceanului, prin care încă se mai puteau aduce mărfuri rare şi mai puteau sosi unele veşti, nu mai puţin importante decât săbiile mercenarilor săi, pentru menţinerea şi întărirea puterii sale.

În tot acest timp, în interiorul fortăreţei, oamenii refăcuseră sistemele de apărare, reparaseră sau reconstruiseră meterezele şi turnuleţele de pază, întăriseră zidul şi şanţul cu pari ascuţiţi, pârliţi în foc. Batiatus pusese din nou în funcţiune forja şi barosul său izbea fără încetare nicovala. Vatrenus, Demetrios şi Orosius reparaseră vechile dormitoare, grajdurile, cuptorul de pâine şi moara, iar Livia putuse să le ofere aroma şi gustul pâinii proaspăt scoase din cuptor, al

laptelui proaspăt muls. Doar Aurelius, după primele clipe de entuziasm, părea, pe zi ce trecea, că se închide tot mai mult în el. Noaptea, petrecea ceasuri întregi pe ziduri, cu armele pregătite, scrutând bezna din jur ca și cum ar fi așteptat un dușman care nu mai sosea, un dușman în fața căruia se simțea, totuși, dezorientat și neputincios, o fantomă care lua, câteodată, chiar și propria sa înfățișare, imaginea unui fricos sau, mai rău, a unui trădător. Se afla din nou pe zidurile unei cetăți, pregătindu-se s-o apere. Când va începe asediul? Când vor apărea în zare hoardele de călăreți? Când va apărea sub cerul acela azuriu ceasul adevărului? Cine va deschide de data aceasta porțile în fața dușmanilor? Cine va da drumul lupului să intre în stână?

Ambrosinus, care intuia frământările lui Aurelius și suferința lui atât de intensă încât nici iubirea Liviei nu reușea s-o aline, se gândea că ar trebui să treacă în vreun fel la acțiune, să forțeze mâna unui destin care se arătase până atunci batjocoritor și nesigur. Și, în vreme ce reflecta în privința căii pe care urma să pornească, apăru Kustennin călare pe armăsarul său alb. Aducea vești proaste: un ordin al Wortigern impunea ca până la sfârșitul lunii, să se desființeze senatul, să se renunțe la vechile magistraturi, să se aducă înăuntrul zidurilor o garnizoană de mercenari necruțători veniți de pe continent.

— Poate că aveai dreptate tu, Myrdin, spuse Kustennin. Singura libertate posibilă este cea câștigată prin sudoare și sânge. Dar, din păcate, acum este prea târziu.

— Nu-i adevărat, îi replică Ambrosinus. Și mâine vei afla de ce dacă vei asista la adunarea senatului.

Kustennin clătină din cap, ca și cum ar fi auzit niște vorbe goale, apoi sări în șa și porni în galop prin valea pustie. A doua zi, când încă nu se luminase de ziuă, Ambrosinus îl luă cu el pe băiat și dădu să plece către oraș.

— Unde te duci? îl întrebă Aurelius.

— La Carvethia, fu răspunsul, la senat sau în piața în care se țin târgurile ca să chem poporul la adunarea generală, dacă va fi necesar.

— Vin și eu cu tine.

— Nu, locul tău este aici, în fruntea oamenilor tăi. Ai încredere, spuse și porni la drum, cu toiagul său de pelerin, de-a lungul potecii care șerpuia prin pajiști, pe malurile lacului *fecioarei*, în direcția orașului.

Carvethia mai avea încă aerul unui oraș roman, cu zidurile din pietre cioplite în forme regulate, păzite de santinele, cu străzile și edificiile sale, cu obiceiurile locuitorilor și cu limba pe care o vorbeau. Ambrosinus ajunse la un moment dat în fața clădirii senatului și-i văzu intrând pe reprezentanții poporului pentru a participa la sfat. Intrară și alți locuitori ai orașului și se înghesuiră în atrium, înainte ca ușile să fie închise.

Unul dintre oratori se ridică în picioare ca să ia cuvântul: era un bărbat cu o înfățișare austeră și impunătoare datorită sobrietății veșmintelor și trăsăturilor demne ale feței. Probabil că se bucura de un mare respect și considerație din partea tuturor pentru că, de îndată ce începu să vorbească, se lăsă o tăcere adâncă.

— Senat și popor al Carvethiei! fură primele lui cuvinte. Condiția noastră a devenit de nesuportat. Tiranul a angajat noi mercenari străini de o cruzime nemaiauzită, sub pretextul că apără populația orașelor care încă mai păstrează instituții independente, și încearcă să desființeze și ultimul simbol al colaborării libere dintre cetățenii Britanniei: senatul nostru! Un murmur de consternare se răspândi printre jilțurile din sala de ședințe și în mulțimea care se îmbulzea în atrium.

— Ce-ar trebui să facem? continuă vorbitorul. Să plecăm capul așa cum am făcut până acum? Să îndurăm alte abuzuri

şi altă umilinţă, lăsându-i să ne încalce drepturile şi demnitatea, să ne spurce casele, să ne smulgă din braţe chiar şi soţiile şi fiicele?

— Din păcate, nu avem de ales, spuse un altul. Este o adevărată sinucidere să te ridici împotriva lui Wortigern.

— Aşa este, spuse un al treilea. Nu putem să stăm în faţa mâniei lui. Am fi măturaţi cât colo. Dacă ne supunem, însă, am putea spera, cel puţin, să mai păstrăm măcar câteva dintre avantajele de până acum.

Atunci, Ambrosinus ieşi în primele rânduri, ţinându-l pe Romulus de mână, şi strigă:

— Cer cuvântul nobili senatori!

— Cine eşti? întrebă cel care prezida adunarea. De ce tulburi această întrunire?

Ambrosinus îşi descoperi capul şi înaintă către mijlocul sălii, cu Romulus mereu alături, deşi simţea ezitarea băiatului de a se arăta astfel în public.

— Sunt Myrdin Emreis, începu bătrânul, druid din pădurea sacră de la Gleva şi cetăţean roman cu numele de Meridius Ambrosinus atât timp cât legea romană a domnit în această ţară. Cu mulţi ani în urmă, m-aţi trimis în Italia cu misiunea de a cere ajutor împăratului şi de a mă întoarce cu o armată care să readucă pe pământul acesta chinuit ordinea şi prosperitatea din vremurile glorioase ale sfântului erou Germanus, trimisul lui Aetius, ultimul şi cel mai viteaz dintre soldaţii Romei.

Uimirea produsă de apariţia aceea neaşteptată făcu să se aştearnă în sală o tăcere mormântală şi Ambrosinus continuă:

— N-a fost posibil. Mi-am pierdut toţi tovarăşii în timpul călătoriei, victime ale frigului, ale foamei, ale bolilor şi ale atacurilor vrăjmaşe. Eu am scăpat ca prin minune şi am stat zile întregi, rugător, în curtea palatului imperial din Ravenna,

dar totul a fost în zadar. Nu am fost nici măcar primit în fața împăratului, un om timid, aflat cu totul la mâna milițiilor sale barbare. Acum mă întorc. Târziu, este adevărat, dar nu singur, nu cu mâinile goale! Cred că voi toți cunoașteți oracolul care vestește sosirea unui tânăr cu inima curată care va aduce sabia dreptății pe acest pământ și-i va reda libertatea pierdută. Ei bine, strigă el, eu vi l-am adus pe acest tânăr, nobili senatori! Și-l împinse în față pe băiat, astfel încât cei de față să-l poată vedea mai bine. El este Romulus Augustus Caesar, ultimul împărat al romanilor!

Cuvintele sale căzură peste o adâncă stupefacție a celor prezenți, după care urmă imediat un murmur de uimire care crescu până deveni o zarvă nelămurită. Unii păreau impresionați de afirmațiile bătrânului, alții, în schimb, izbucniră în râs, alții chiar îl luară în batjocură pe neașteptatul orator.

— Și unde este sabia aceea miraculoasă? întrebă unul dintre senatori reușind să se facă auzit în vacarmul din sală.

— Și unde sunt legiunile noului Cezar? întrebă un altul. Știi câți luptători are Wortigern? Spune, știi?

Ambrosinus avu un moment de ezitare la auzul acelor cuvinte, apoi răspunse:

— Legiunea a douăsprezecea Draco este pe cale să ia din nou ființă. Împăratul va fi prezent în fața soldaților și sunt sigur că ei vor regăsi forța și voința de a lupta și de a se împotrivi tiraniei.

Un hohot zgomotos de râs răsună în sală și un al treilea senator se ridică pentru a lua cuvântul.

— Lipsești într-adevăr cam de multișor, Myrdin, îl mustră el spunându-i pe numele de celt. Legiunea aceea s-a desființat de mulți ani și nimeni nu ar mai dori să ia arma în mână.

Se auziră din nou râsete și Romulus se simți copleșit de valul acela de neîncredere și de bătaia de joc cu care era din nou întâmpinat, dar nu avu nici o reacție. Își acoperi

fața cu mâinile și rămase nemișcat și tăcut în mijlocul sălii. În fața acelei imagini, zarva se mai potoli, transformându-se într-un murmur de stânjeneală și de neașteptată rușine. Ambrosinus se apropie de el, îi puse o mână pe umăr și începu din nou să vorbească, plin de indignare:

— Râdeți, nobili senatori, haideți, luați-l în râs pe băiatul acesta. Nu are nici o posibilitate de a se apăra, nici de a răspunde obrăzniciei voastre prostești. El a văzut cum îi erau măcelăriți părinții, a fost hăituit fără răgaz și fără milă, ca un animal, de către toate puterile acestei lumi. Deși obișnuit cu fastul imperial, a îndurat cele mai aspre privațiuni, ca un mic erou ce este. Și-a zăvorât în adâncul sufletului durerea, disperarea, teama, sentimente perfect normale pentru un băiat de vârsta sa, cu forța și curajul unui erou de pe vremea vechii republici.

— Unde vă este onoarea, senatori ai Carvethiei? Unde vă este demnitatea? Meritați tirania lui Wortigern, este normal să îndurați o asemenea umilință, pentru că aveți suflet de servitori! Băiatul acesta a pierdut totul, în afară de onoare și de viață. Măreția sa este îndurerată, ca a unui adevărat suveran. L-am adus aici, în fața voastră, fiind ultimul vlăstar al unui arbore pe moarte, ca să fac să înmugurească o lume nouă, dar am găsit un teren putred și lipsit de vlagă. Aveți dreptate să-l refuzați, pentru că nu-l meritați. Nu! Voi meritați doar disprețul oricărui bărbat cu credință și cu onoare!

Ambrosinus își încheiase cuvântarea plină de tristețe într-o tăcere mormântală. Peste întrega adunare dezorientată și copleșită de rușine părea că se așternuse o lespede de piatră. Ambrosinus scuipă pe pardoseala din fața sa, în semn de total dispreț, apoi îl luă pe Romulus de braț și ieși plin de mândrie, în timp ce câteva voci timide se auzeau, încercând să-l întoarcă din drum. Îndată ce ieșiră, făcându-și drum prin mulțime, discuțiile reîncepură imediat pe un ton din ce în

ce mai înfierbântat, iar unul dintre cei prezenți se grăbi să iasă pe o ușiță laterală și se urcă într-o căruță, poruncind vizitiului să pornească de îndată.

— La Castra Vetera, spuse. La castelul lui Wortigern, repede!

Ambrosinus, furios pentru ofensa care i se adusese, ieși în piață căutând să-i dea puțin curaj lui Romulus ca să reziste și de data aceasta în fața loviturilor unui destin potrivnic, când se simți apucat pe neașteptate de braț.

— Myrdin!

— Kustennin! exclamă la rândul său Ambrosinus. Doamne, ai văzut ce rușine? Erai și tu în sală?

Bărbatul își ațintì privirile în pământ.

— Da, am văzut și am auzit totul. Ai înțeles acum de ce ți-am spus că este prea târziu? Wortigern a atras de partea lui o bună parte din senat și astăzi își poate permite să-l desființeze fără a întâmpina aproape nici o rezistență.

Ambrosinus dădu din cap, confirmându-i spusele.

— Trebuie să discut neapărat cu tine, spuse. Simt nevoia să stau mai mult de vorbă cu tine, dar acum trebuie să plec, nu mai pot rămâne aici. Și trebuie să-l duc de aici pe băiatul acesta al meu... Romulus, haide, trebuie să plecăm. Îl căuta din priviri, dar Romulus nu mai era prin preajmă.

— Oh, Doamne, unde ești, unde este băiatul? exclamă îngrijorat bătrânul.

Veni înspre ei Egeria care sosise tocmai în clipa aceea.

— Nu-ți face griji, spuse femeia zâmbind. Uite-l acolo, pe plajă, și fata mea, Ygraine, s-a dus după el.

Ambrosinus scoase un oftat de ușurare.

— Lasă-i să mai schimbe două vorbe. Copiii simt câteodată nevoia să mai stea și cu cei de vârsta lor, îl liniști Egeria. Dar, spune-mi, este adevărat ce am auzit puțin mai devreme de la oamenii care au ieșit din sala senatului?

Nu-mi puteam crede urechilor. Nu mai există nici o urmă de mândrie şi nici măcar bunul simţ de a-ţi ascunde josnicia.

Ambrosinus confirmă cu un semn al capului, dar ochii săi nu-l pierdeau nici o clipă din vedere pe băiat care stătea departe, pe plajă, aşezat la marginea apei.

Romulus privea în tăcere valurile care se spărgeau de pietrele de pe mal şi nu-şi putea înăbuşi sughiţurile de plâns care-i făceau să tresară întreaga făptură.

— Cum te cheamă? De ce plângi? întrebă o voce de fată din spatele său. Un glas limpede şi sprinţar care, în prima clipă, îl deranjă. Dar, după aceea, se simţi atins pe obraz de o mână, delicată ca o aripă de fluture, şi simţi o căldură mângâietoare.

Răspunse fără să se întoarcă, pentru că, în clipa aceea, n-ar fi vrut ca vocea şi mângâierea să fie în contrast cu un chip diferit de acela pe care-l visase pe neaşteptate.

— Plâng pentru că am pierdut totul: nu mai am nici părinţi, nici casă, nici ţară. Pentru că poate îmi voi pierde şi ultimii prieteni pe care-i mai am, şi poate şi libertatea şi numele. Plâng pentru că pentru mine nu există pace în nici un colţişor din lumea asta.

La vorbele lui, mult prea greu de înţeles pentru ea, fata răspunse cu o tăcere plină de înţelepciune, dar mâna sa continua să mângâie părul lui Romulus, obrazul, până când îşi dădu seama că băiatul se liniştise. Atunci vorbi:

— Eu mă numesc Ygraine şi am doisprezece ani. Pot să stau puţin aici cu tine?

Romulus îi făcu semn că da şi ea se aşeză pe nisip, în faţa lui. Băiatul îşi înălţă privirea ca să vadă dacă figura ei era tot atât de dulce pe cât era glasul şi mângâierea şi se află în faţa a doi ochi albaştri şi expresivi, un chip de o frumuseţe delicată, încadrat de o cunună de păr roşu ca focul

pe care briza mării îl făcea să fluture acoperindu-i în răstimpuri fruntea și strălucirea privirii. Simți cum inima îi bătea mai tare și un val de căldură îi invadă pieptul, cum nu i se mai întâmplase niciodată. În privirea aceea a fetei văzu, într-o singură clipă, câtă frumusețe, câtă căldură și câtă gingășie îi mai putea aduce viața de-acum înainte. Ar fi vrut să scoată și el câteva vorbe, orice l-ar fi îndemnat inima să spună, dar în clipa aceea auzi pașii lui Ambrosinus și ai celor care erau cu el.

— Unde o să dormiți la noapte? întrebă Kustennin.

— În fort, răspunse Ambrosinus.

Puțin îngrijorat, Kustennin îi atrase atenția:

— Fii atent: cuvântarea ta nu a trecut neobservată.

— Chiar asta am și vrut, îi răspunse sec Ambrosinus. Dar, în sinea sa, înțelesese ce voiau să spună acele cuvinte și simți oarecare teamă.

— Vino, Ygraine, spuse Egeria. Avem multă treabă de făcut în seara asta. Fata se ridică fără prea mult chef și porni după mama sa, întorcând capul de mai multe ori pentru a-l mai vedea pe tânărul străin, atât de diferit de toți băieții pe care-i cunoștea, prin paloarea extenuată a chipului său, prin noblețea trăsăturilor, prin tristețea sfâșietoare din privirile sale. Plecă de lângă ei și Kustennin luând-o în urma familiei sale.

Egeria o lăsă pe Ygraine să meargă mai în față și-și așteptă bărbatul s-o ajungă din urmă.

— Ei sunt aceia care au înălțat emblema dragonului deasupra vechii fortărețe, nu-i așa?

— Da, răspunse Kustennin. Curată nebunie. Unde mai pui că astăzi, în senat, Myrdin a spus că legiunea ia ființă din nou, când, în realitate, sunt cu toții doar șase sau șapte inși. În plus, le-a dezvăluit senatorilor cine este băiatul acela. Îți dai seama?

— Nu reușesc să-mi dau seama care ar putea fi reacțiile la o asemenea destăinuire, îi răspunse Egeria. Dar stindardul acela este pe cale să creeze o mare încordare și multă speranță. Se spune că unul dintre vechii luptători ar dezgropa armele pe care le-a ascuns cu mulți ani în urmă. Că destul de mulți tineri ar vrea să li se alăture acestor străini. Sunt zvonuri despre lumini ciudate care clipesc noaptea pe zidurile acelea, despre zgomote ca de tunet care se aud în partea dinspre munte. Sunt îngrijorată: mă tem că până și liniștea asta aparentă, supraviețuirea noastră cu chiu cu vai ar putea fi tulburată de noi lupte, de noi tulburări, de o nouă vărsare de sânge.

— Sunt doar un grup de fugari, Egeria, un bătrân visător și un băiețaș, răspunse Kustennin. Și aruncă o ultimă privire în urma prietenului său, apărut ca prin farmec după atâția ani. Bătrânul și cu băiatul stăteau în picioare, unul lângă altul: priveau în tăcere valurile care se spărgeau de bolovanii de la țărm lăsând în urmă o forfotire de spumă albă ca laptele.

A doua zi spre seară, căruța senatorului se opri în fața porților de la Castra Vetera. El fu introdus în castelul lui Wortigern, dar, mai întâi se prezentă în fața lui Wulfila care se bucura acum de încredere totală din partea stăpânului său. Cei doi șușotiră o vreme și un rânjet de satisfacție apăru pe fața pocită a barbarului.

— Vino cu mine, spuse. Trebuie să-i raportezi chiar tu suveranului nostru care îți va rămâne recunoscător. Și-l conduse pe coridoarele castelului până când ajunse în fața lui Wortigern. Bătrânul îi primi așezat pe tron: masca de aur era singurul obiect care strălucea în lumina stinsă a asfințitului.

— Vorbește, porunci Wulfila și senatorul spuse:

— Nobile Wortigern, ieri, în senatul din Carvethia, un om a cutezat să vorbească în public împotriva ta, numindu-te tiran şi îndemnând oamenii să se răscoale. A spus că vechea legiune, care a fost desfiinţată, se reface acum şi a arătat tuturor un băiat despre care spunea că este împăratul...

— Ei sunt, îl întrerupse Wulfila. Nu mai este nici o îndoială. Bătrânul bate câmpii vorbind despre o profeţie, cu un tânăr suveran care ar trebui să vină de peste mare. Aşa ceva reprezintă un pericol, crede-mă. El nu este atât de nebun pe cât pare: este şiret, în schimb, se serveşte de superstiţii şi de vechile nostalgii ale aristocraţiei romano-celtice. Este clar ceea ce urmăreşte: să facă din acel mic impostor un simbol. Şi să-l folosească împotriva ta.

Wortigern ridică mâna descărnată într-un gest de încheiere a audienţei şi senatorul se retrase cu spinarea frântă de la mijloc într-o plecăciune adâncă până la uşa pe care ieşi în mare grabă.

— Ce crezi că este de făcut? îl întrebă tiranul pe Wulfila.

— Lasă-mi mână liberă, dă-mi voie să plec cu oamenii mei, singurii în care am deplină încredere. Eu îi cunosc pe oamenii aceia: o să-i găsesc şi o să-i scot din orice ascunzătoare s-ar afla. O să-ţi aduc pielea bătrânului ca să-l împăiezi, iar eu o să iau pentru mine căpăţâna băiatului.

Wortigern clătină încetişor din cap.

— Nu mă interesează pielea bătrânului, alta era înţelegerea noastră.

Wulfila tresări. În clipa aceea, soarta îi oferea o ocazie nepreţuită: totul se împlinea într-un plan urzit cu ceva vreme înainte. Trebuia doar să dea lovitura finală şi în faţa lui s-ar fi deschis un viitor cu o putere fără margini. Răspunse, înăbuşindu-şi cu greu nervozitatea:

— Ai dreptate, Wortigern: entuziasmat de faptul că vedeam terminată îndelungata mea vânătoare uitasem pentru

o clipă de ceea ce ți-am promis. Așa este, tu îmi dai capul băiatului și posibilitatea de a-i nimici, în sfârșit, după cum merită pe dezertorii aceia asasini care îl apără, iar eu trebuie să te răsplătesc cu darul pe care ți l-am făgăduit.

— Văd că știi să-mi ghicești întotdeauna gândurile, Wulfila. Așa că adu-mi darul acela pentru care m-ai făcut să suspin atât de mult timp. Dar, înainte de toate, spune-mi un lucru.

— Vorbește.

— Printre oamenii aceia pe care vrei să-i nimicești se află și cel care ți-a crestat atât de rău fața?

Wulfila lăsă ochii în jos pentru a nu lăsa să se vadă fulgerul de cruzime care-i trecea prin privire și răspunse în silă:

— Da, așa este cum ai spus.

Tiranul avusese parte de o satisfacție aparte, pentru că impusese încă o dată superioritatea măștii sale de aur asupra cărnii ciopârțite de pe fața servitorului și posibilului său rival. Pentru că acea cicatrice era făcută de un om, pe când cangrena care îi măcina chipul nu putea fi decât lucrarea lui Dumnezeu.

— Aștept, spuse Wortigern, și vocea lui suna amenințător din spatele măștii. Semăna cu o sentință.

Wulfila ieși, îl chemă pe unul dintre războinicii săi și-i porunci să-i aducă imediat ceea ce știa. La puțin timp după aceea, omul reapăru ținând în mâini o casetă lungă și îngustă din lemn de stejar, ornamentată cu frunze și flori din fier forjat, și o depuse la picioarele lui Wortigern.

Wulfila îi făcu semn să se îndepărteze și se apropie de tron, îngenunchind ca să deschidă prețioasa apărătoare a darului promis. Își ridică privirile către masca impenetrabilă aplecată deasupra lui și ar fi dat orice, în clipa aceea, ca să vadă expresia de neînfrânată lăcomie a bătrânului tiran.

— Iată darul meu, stăpâne, spuse el deschizând cu un gest rapid capacul casetei. Iată sabia calibică a lui Iulius Caesar, primul stăpân al lumii, cuceritorul Britanniei. A ta este acum.

Wortigern nu putu să reziste fascinației acelei arme superbe și întinse mâna gâfâind nerăbdător.

— Dă-mi-o, dă-mi-o!

— Îndată, stăpâne, răspunse Wulfila și în privirea lui tiranul desluși – prea târziu! – soarta fatală care-l aștepta. Încercă să strige, dar sabia i se înfigea deja în piept, străpungându-i inima și ajungând până la spătarul tronului. Se prăbuși fără să scoată nici cel mai mic geamăt și, din masca de aur, țâșni un șuvoi de sânge, singurul semn de viață care apărea pe fața aceea de neschimbat, ca o ultimă ironie a soartei, în momentul sfârșitului.

Wulfila trase sabia din corpul neînsuflețit, dădu în lături masca de aur a lui Wortigern, descoperind un chip însângerat și aproape de nerecunoscut, apoi îi crestă pielea de jur împrejurul craniului și-i smulse dintr-o singură mișcare pletele albe. Târî corpul care semăna cu un vierme uriaș până la fereastra din spatele tronului și-l aruncă în curtea de dedesubt. Lătratul dulăilor înfometați ajunse în sala tronului ca niște urlete venite din iad și mârâiturile lor răsunară surd, semn că, acolo jos, fiarele se băteau pe rămășițele însângerate ale stăpânului lor.

Wulfila își puse masca de aur pe față, pe cap își puse scalpul cu plete albe al lui Wortigern, luă sabia în mână și apăru astfel, asemenea unui demon, cu sângele victimei sale șiroindu-i pe tâmple, în fața războinicilor săi aflați deja pe cai în curtea cea mare a castelului. Îl priviră cu toții îngroziți în timp ce el încăleca dintr-o săritură pe armăsarul său și dădea pinteni, strigând:

— La Carvethia!

XXXVI

La două zile după aceea, un călăreț intra în goana mare în curtea lui Kustennin, aducând o veste de necrezut. Era unul dintre informatorii pe care el îi avea în castelul de la Castra Vetera, singura posibilitate care-i mai rămânea ca să prevină îngrozitoarele incursiuni ale mercenarilor din slujba tiranului.

— S-a spus întotdeauna că Wortigern a făcu un pact cu diavolul, spuse gâfâind omul care avea ochii holbați de spaimă, și așa este! Satana însuși i-a dat din nou forța și vigoarea de altădată, dar a făcut ca și cruzimea să-i crească peste măsură!

— Ce tot spui! Ți-ai pierdut mințile? exclamă Kustennin apucându-l de umeri și zgâlțâindu-l ca pentru a-l face să-și vină în fire.

— Nu, stăpâne, din păcate ăsta-i adevărul. Dacă trăgeai nădejde să nu mai aibă mult de trăit, nu te mai amăgi, acum este de parcă... de parcă ar fi înviat. E posedat de Satana, îți spun eu! L-am văzut cu ochii mei apărând ca într-un vis urât, cu masca de aur pe față și pe tâmple curgându-i sânge amestecat cu sudoare. Și avea o voce tunătoare, cum nu l-am mai auzit niciodată, dar, mai ales, ținea în mână o sabie atât de frumoasă cum n-am mai văzut în viața mea. Lama ascuțită ca briciul oglindea lumina torțelor la fel ca o sticlă transparentă, mânerul era în formă de acvilă, din aur curat. Doar arhanghelul Mihail ar mai fi putut avea o asemenea minunăție. Sau diavolul în persoană.

— Încearcă să te liniștești, îi spuse Kustennin. Vorbești aiurea.

— Nu, crede-mă, este întocmai cum îți zic. S-a pus în fruntea a două sute de călăreți îmbrăcați în armuri care înaintează semănând în calea lor spaima, prădând, punând foc, distrugând cu o furie nemaivăzută până acum. Eu nu m-am oprit nici o clipă: am luat-o pe scurtătură prin pădurea Gowan, am alergat zi și noapte fără să mă opresc, schimbând caii în proprietățile noastre. Dar l-am auzit eu însumi strigând: „La Carvethia!". O să ajungă aici în cel mult două zile.

— Carvethia... dar asta nu se poate! De ce ar face asta? Nu s-a atins niciodată de orașul acesta pentru că are nevoie de el și, în orice caz, aproape toți oamenii de vază îi sunt supuși lui. Nu are sens, nu are nici un sens...

Cugetă în tăcere preț de câteva clipe, după care spuse:

— Ascultă aici, știu că ești foarte obosit, dar te rog să-mi faci un ultim serviciu. Du-te jos, la vechiul chei roman și caută-l pe Oribasius, pescarul. Este un om de-al meu. Spune-i să fie pregătit să ridice ancora mâine dimineață în zori, cu provizii și apă din belșug, tot ceea ce poate lua în barcă. Du-te!

Omul sări din nou în șa și porni în galop, în timp ce Kustennin urca scările ca s-o pună în gardă pe soția sa:

— Din păcate, am vești proaste: oamenii lui Wortigern se îndreaptă înspre părțile noastre și mă tem că și prietenul meu Myrdin se află în mare primejdie. Poate că discursul lui a fost acela care a provocat o asemenea expediție fără sens, dar, în orice caz, nu pot lăsa ca bătrânul acela zăpăcit să-și riște propria viață și pe a bietului băiat, fără a mai vorbi și despre tovarășii lor. Și ei trebuie să fie destul de nebuni ca să vină după el tocmai din Italia.

— Dar peste puțin timp o să fie întuneric beznă, se văită Egeria. Nu-i cam periculos?

— Trebuie să mă duc, altfel n-aș putea închide ochii toată noaptea.

— Tată, pot să viu și eu cu tine? Te rog, îl rugă cu lacrimi în ochi Ygraine.

— Nici nu poate fi vorba, spuse Egeria. O să mai ai ocazia să-l vezi pe tânărul tău prieten roman. Ygraine se îmbujoră la față și plecă îmbufnată.

Egeria oftă și-l conduse pe soțul său până la ușă, apoi, îngrijorată, rămase pe loc ascultând zgomotul pașilor săi pe scară și în curtea interioară.

Kustennin își scoase din grajd armăsarul cel alb, cu galopul cel mai iute. Sări în șa, în timp ce servitorii deschideau poarta și dădu pinteni calului pornind pe câmpia scăldată încă în ultimele raze înflăcărate ale asfințitului.

De pe înălțimea dealului care domina valea și lacul văzu fortăreața și privirea sa se opri imediat pe steagul care flutura pe turnul cel mai înalt, dragonul vechilor trupe auxiliare sarmate care formau garnizoana de la Marele Val, devenit mai apoi simbolul legiunii sale. Din interior, un fum subțire arăta că între vechile ziduri se afla cineva. Poarta se deschise când el ajungea în fața ei și intră la pas întâmpinat cu o îmbrățișare emoționată a lui Ambrosinus care îl prezentă tovarășilor săi:

— L-ați mai văzut o dată pe vechiul meu prieten Kustennin, Constantinus pentru romani, cândva *dux bellorum et magister militum*, cel mai drag și mai viteaz dintre prietenii mei britannici care acum, sper, vine ca să stea puțin cu noi.

O căprioară se frigea la un foc mare de lemne și, pe măsură ce carnea era friptă, oamenii își tăiau câte o porție cu vârful săbiilor. Livia avea, ca de obicei, alături arcul și tolba cu săgeți cu care vânase animalul. Erau cu toții veseli și lui Kustennin i se strânse inima gândindu-se la vestea pe care urma să le-o dea.

— Stai jos, îi spuse Ambrosinus. Ia și mănâncă, este destul pentru toată lumea.

— Nu este timp pentru așa ceva, răspunse Kustennin. Am informații sigure că Wortigern se îndreaptă către Carvethia în fruntea unui detașament de două sute de călăreți înzăuați. Ar putea ajunge aici chiar mâine seară.

— Wortigern? întrebă uluit Ambrosinus. Dar este prea bătrân: n-ar putea să se țină pe cal nici dacă l-ar lega de șa.

— Ai dreptate. Nici mie nu prea-mi vine să cred povestea pe care am auzit-o de la unul dintre informatorii mei. Vorbea prostii, spunea că tiranul ar fi făcut un pact cu diavolul. Satana a pus stăpânire pe el, dându-i înapoi tinerețea și vigoarea anilor de demult. Și, în plus, i-ar fi pus în mână o sabie fantastică, nemaivăzută până acum.

Aurelius se apropie.

— De unde știe omul tău că este vorba despre Wortigern?

— A sa era masca de aur care de peste zece ani îi acoperă fața, al lui era părul alb și lung, iar vocea tunătoare era aceea din tinerețea lui.

— Ai spus ceva despre o sabie... insistă Aurelius.

— Da. Și omul meu a văzut-o bine, de aproape. O lamă strălucitoare precum cristalul, mânerul de aur, de forma unui cap de acvilă...

Aurelius păli.

— Zei atotputernici! exclamă el. Nu este Wortigern, este Wulfila! Și ne vrea pe noi.

Se priviră cu toții, unul pe altul, surprinși.

— Despre oricine ar fi vorba, continuă Kustennin, trebuie să plecați de aici. În cel mai bun caz, vor fi aici în cel mult două zile. Ascultați-mă, mâine dimineață, în zori, eu îmi voi pune la adăpost familia ducându-i cu o barcă în Irlanda. Mai este loc pentru două sau maximum trei persoane. Myrdin și cu băiatul, fata, nu știu... Asta-i tot ce pot face pentru voi.

Aurelius oftă adânc și-l privi țintă pe Ambrosinus cu ochii strălucind de emoție.

— Poate că prietenul tău are dreptate, spuse. Este singurul lucru înțelept pe care îl putem face. Nu putem continua să fugim la nesfârșit, pentru că ne aflăm deja la capătul lumii. Gata, trebuie să ne despărțim. Așa, cu toții, nu facem decât să atragem asupra noastră dușmani și adversari de toate felurile. Și nu mai avem unde să ne ducem. Plecați, tu și cu băiatul și Livia, te rog din tot sufletul. Puneți-vă la adăpost. Acum, nici o sabie nu-l mai poate apăra.

Romulus îl privi ca și cum nu-i venea să creadă ce auzise și avea lacrimi în ochi. Dar Ambrosinus se revoltă:

— Nu! izbucni el. Nu se poate sfârși astfel. Profeția nu minte, sunt sigur de asta. Trebuie să rămânem, cu orice preț!

Livia schimbă o privire insistentă cu Aurelius, apoi se întoarse către Ambrosinus.

— Trebuie să iei lucrurile așa cum sunt, îi spuse, realitățile triste sau nu. Dacă rămânem aici, vom muri cu toții și va muri și el.

Se întoarse după aceea și către ceilalți:

— Tu, Vatrenus, ce crezi?

— Cred că este drept ceea ce ați spus voi. Nu are rost să ne încăpățânăm. Să-i salvăm pe băiat și pe învățătorul său. Noi o să găsim în vreun fel o cale de scăpare...

— Orosius? Demetrios?

Cei doi dădură din cap afirmativ.

— Batiatus?

Uriașul privi în jurul său cu un aer rătăcit ca și cum nu-i venea să creadă că aventura aceea teribilă și minunată putea ajunge la un sfârșit, că acea mare familie a sa, singura pe care o cunoscuse vreodată, era pe cale de a se destrăma. Plecă fruntea ca să-și ascundă lacrimile și ceilalți interpretară gestul său ca pe o încuviințare.

— Atunci... cred că s-a hotărât, încheie Livia. Acum, să încercăm să ne odihnim: mâine va trebui să facem un drum obositor, oricare ar fi direcția în care o vom lua fiecare dintre noi.

Kustennin se ridică și el ca să plece.

— Nu uitați, spuse. La vechiul chei roman, în zori. Sper ca noaptea să vă fie un sfetnic bun. Și apucă hățurile calului.

— Așteaptă, spuse Aurelius. Urcă în turn și strânse drapelul, apoi coborî, îl împături cu grijă și i-l înmână lui Kustennin.

— Ține-l tu, așa va fi în siguranță.

Kustennin îl luă, apoi sări în șa și porni în galop.

Ambrosinus asistă împietrit la acel trist ceremonial, apoi puse o mână pe umărul lui Romulus și-l atrase către el ca pentru a-l proteja de frigul din interior care-i înghețа sufletul.

Aurelius se îndepărtă copleșit de emoție și Livia îl urmă. Se apropie de el, pe întuneric, sub scara care ducea pe coama zidului și-i atinse buzele cu un sărut timid.

— Este inutil să te lupți cu imposibilul: soarta hotărăște pentru noi și dincolo de niște limite nu ne este permis să ajungem. Să ne întoarcem în Italia, să căutăm o corabie care ridică pânzele înspre Marea Mediterană. Să ne întoarcem la Venetia...

Aurelius îl privea pe Romulus cum ședea alături de Ambrosinus și pe bătrân cum îl strângea lângă el acoperindu-l cu mantia sa și-și mușca buzele.

— Poate că o să-i mai vedem... Cine știe? spuse Livia împărtășindu-i gândurile. *Sed primum vivere*, înainte de toate este viața, nu crezi? Și-l strânse în brațe. Dar Aurelius se desprinse din îmbrățișarea ei.

— Tu nu ți-ai uitat niciodată planurile, nu-i așa? Dar nu înțelegi că eu țin la băiatul acela ca și cum ar fi vorba despre fiul pe care nu l-am avut niciodată? Și nu pricepi că

a mă întoarce în laguna ta ar însemna pentru mine să mă arunc într-o mare de flăcări? Lasă-mă singur, te rog... lasă-mă singur. Livia se îndepărtă plângând și se ascunse în una dintre barăci.

Aurelius se întoarse pe coama zidului și intră în unul dintre turnulețele de pază. Noaptea era liniștită și senină, o noapte călduță de primăvară, dar în sufletul său era gheață și disperare. Ar fi vrut să nu existe, să nu se fi născut niciodată. Rămase astfel mult timp, retras în el însuși și aproape absent, în timp ce luna răsărea de după Mount Badon, poleind cu o lumină argintie întreaga vale. La un moment dat, o mână îi scutură umărul, făcându-l să tresară și se pomeni cu Ambrosinus în fața lui. Nu se auzise nici un zgomot dinspre scara de lemn ale cărei trepte scârțâiau la fiecare pas, nici un zgomot de pietre mișcate din loc, dinspre zid. Se răsuci fulgerător ca la apariția unei fantome.

— Ambrosinus... ce vrei?

— Vino, să mergem.

— Unde?

— Să căutăm adevărul.

Aurelius clătină din cap.

— Nu, lasă-mă în pace. Mâine ne așteaptă un drum lung.

Ambrosinus îl apucă de cutele tunicii.

— Tu o să vii cu mine, acum!

Aurelius se ridică, resemnat.

— Cum vrei, dar după aceea o să mă lași în pace.

Ambrosinus coborî scara și se îndepărtă de zid, îndreptându-se cu pași sprinteni către marea piatră rotundă înconjurată de cei patru monoliți care se profilau tăcuți în lumina lunii. Ajuns în fața pietrei, îi făcu semn lui Aurelius să se așeze pe ea și acesta se supuse ca și cum s-ar fi aflat sub impulsul unei voințe de neînvins. Ambrosinus turnă un lichid într-o cupă și i-o întinse, poruncindu-i:

— Bea.

— Ce este? întrebă Aurelius uluit.

— Un drum către infern... dacă te simți în stare.

Aurelius îl privi drept în ochi, în pupilele dilatate și se simți atras cu putere într-un vârtej de tenebre. Întinse mâna cu un gest mecanic, luă cupa și o goli dintr-o răsuflare.

Ambrosinus îi puse mâinile pe cap și Aurelius simți acele degete ca pe niște gheare ascuțite care îi pătrundeau în piele, apoi în craniu și începu să urle de o durere sfâșietoare, insuportabilă. Dar era ca și cum ar fi strigat în vis: căsca gura și sunetul nu ieșea, durerea rămânea înăuntru ca un leu în cușcă și îl sfâșia cu cruzime. Apoi, degetele pătrunseră până în creier, în timp ce vocea druidului răsuna ascuțită, stridentă.

— Lasă-mă să intru, urla, tuna, șuiera. Lasă-mă să intru!

Și strigătul își făcu loc să intre, explodă deodată în mintea lui Aurelius ca un urlet de agonie, apoi soldatul se prăbuși gâfâind pe piatră, fără a mai face nici o mișcare.

Se afla într-un loc necunoscut, înconjurat de o beznă adâncă și privi amețit peste tot, căutând ceva care să-l trezească la realitate. Văzu silueta întunecată a unui oraș așezat... focuri de campanie de jur împrejurul zidurilor. Meteoriți în flăcări brăzdau cerul cu un șuierat ascuțit. Dar sunetele, vocile îndepărtate și înăbușite aveau tremurul șovăitor și nelămurit al unui coșmar.

— Unde sunt? întrebă.

Vocea druidului răsună în spatele său:

— În trecutul tău... la Aquileia!

— Nu se poate... răspunse. Nu se poate.

Vedea acum în depărtare conturul întunecat al unui apeduct ruinat, o lumină care apărea și dispărea printre stâlpi și arcade. Vocea lui Myrdin Ambrosinus răsună din nou în spatele său:

— Privește, este cineva acolo.

Auzind aceste cuvinte, privirea i se încordă ca aceea a unei păsări de noapte: da, era un om care se mișca pe apeduct. Un om cu un felinar înainta, mergând pe al doilea rând de arcade. La un moment dat, se întoarse și felinarul îi lumină fața.

— Tu ești! spuse vocea din spatele său.

Și Aurelius se simți luat de un vârtej neașteptat, ca și când ar fi fost o frunză purtată de vânt. Era el, acum, pe apeductul acela ruinat, el era acela care ținea felinarul în mână și o voce din întuneric, o voce pe care o cunoștea, îl făcu să tresară.

— Ai adus aurul?

Și, imediat după aceea, o figură ieși din întuneric: Wulfila!

— Tot ce am avut, răspunse. Și-i dădu o pungă.

El o cântări în palmă.

— Nu așa ne-am înțeles, dar... o să accept.

— Părinții mei! Unde sunt? Învoiala noastră era ca...

Wulfila îl privi nepăsător și figura lui ca de piatră nu trăda nici o emoție.

— Ai să-i găsești la intrarea în necropola de apus. Sunt foarte slăbiți: n-ar fi putut ajunge până aici sus. Îi întoarse spatele și dispăru în întuneric.

— Așteaptă! strigă. Dar nu primi nici un răspuns. Era singur. Chinuit de îndoieli. Flacăra felinarului tremură.

Vocea călăuzei sale răsună iarăși în beznă:

— Nu aveai de ales.

Se afla acum în altă parte, la baza zidurilor, în fața unei portițe care dădea înspre câmp. O deschise cu mare greutate, luptându-se cu rugina și cu păienjenișul de tufe și de plante agățătoare care o mascau de cine știe câtă vreme. Și, într-un târziu, ieși în exterior, ținând încă felinarul în mână. În fața sa era necropola, morminte din vremuri străvechi, acoperite de rugi de mure și de buruieni. Privi prudent în urmă, apoi în

lături și, la sfârșit, în fața sa: în jur nu se afla nimeni și totul părea pustiu. Strigă încet:

— Tată... Mamă...

Un geamăt de durere îi răspunse din întuneric: era vocea părinților săi! Alergă în față, cu sufletul la gură, și felinarul din mâna sa lumină o scenă îngrozitoare: părinții săi atârnau legați fiecare de câte un stâlp, în pragul morții. Pe corpurile lor se vedeau semnele unor torturi cumplite. Tatăl său ridică fruntea, arătându-și chipul plin de sânge:

— Întoarce-te în cetate fiule! strigă el cu ultimele puteri. Dar nu mai avu vreme să spună și altceva pentru că Wulfila țâșni de după un mormânt și-l străpunse cu sabia. Aurelius văzu cum și alți barbari apăreau din beznă și îl înconjurau. Simți că un pumnal îi tăia carnea mai jos de gât, apoi o lovitură în ceafă îl făcu să se prăbușească. Mai apucă să vadă doar sabia lui Wulfila care se înfigea în trupul mamei sale. Dar continua să distingă sunetele din jur: vocea căpeteniei barbare care-și îndemna oamenii.

— Portița este deschisă, dați fuga, orașul este al nostru!

După aceea, tropăitul mulțimii de războinici care se îmbulzeau să treacă de portița din zid și, puțin mai târziu, strigătele sfâșietoare care venea dinăuntrul orașului, vaiete, zăngănit de arme și pârâitul flăcărilor care mistuiau Aquileia!

Strigă, cu toată forța care-i mai rămăsese, strigă de groază, de ură, de disperare. Apoi, auzi din nou vocea care îl călăuzise prin iadul acela și se trezi întins pe marea piatră rotundă, lac de sudoare, cu capul parcă gata să-i explodeze. Ambrosinus se afla în fața lui și-l îndemna:

— Continuă... continuă înainte ca poarta spre trecutul tău să se închidă. Amintește-ți, Aurelianus Ambrosius Ventidius, adu-ți aminte de toate!

Aurelius respiră adânc și se ridică în capul oaselor, ducându-și palmele la tâmplele în care parcă simțea lovituri

cu barosul. Fiecare cuvânt îi producea o suferință îngrozitoare.

— Nu știu cât timp trecuse până mi-am venit în fire. Probabil că m-au crezut mort...

Acum, respira mai liniștit. Își duse mâna la cicatricea pe care o avea pe piept.

— Lama care trebuia să-mi reteze carotida îmi crestase doar pielea sub claviculă... dar durerea de cap era insuportabilă, cu niște junghiuri atroce... Nu-mi mai aminteam nimic... Am rătăcit în neștire până când am zărit o coloană de fugari care își căuta scăparea cu bărcile în largul lagunei. Instinctiv, mi-am dat toată silința ca să-i ajut. Veneau mereu alții, alergau din toate părțile și încercau să se urce în bărci, cu riscul de a le scufunda de prea mare greutate. Am alergat să-i ajut: erau bătrâni, femei, copii care înaintau prin nămolul de la mal într-un vacarm de plânsete, strigăte de ajutor, vaietele celor care-și pierduseră copiii, frații, părinții. Încă nesătui de măcelul din oraș, barbarii se năpusteau acum ieșind pe porți, cu torțe aprinse în mâini, alergând într-un galop nebunesc către plajă, ca să-i masacreze și pe ultimii supraviețuitori. Ultima dintre bărcile acelea, plină de oameni până la refuz, se îndepărta deja de mal și barcagiul păstrase pentru mine ultimul loc. Îmi întinse mâna strigând: „Repede, urcă!". Dar, chiar în clipa aceea, auzirăm strigătul disperat al unei femei de pe mal: „Așteptați! Pentru numele lui Dumnezeu, nu plecați încă!" Alerga înspre noi prin apa care-i ajungea deja până la brâu, târând după ea o fetiță care plângea înfricoșată. O ajutai să urce și luai în brațe copila pentru ca mama să se poată urca în barcă, ajutată de barcagiu. Îndată ce se așeză, i-o dădui pe fetiță. Micuța, îngrozită de vederea apei tulburi, întinse o mânuță către mama sa, dar cu cealaltă se ținea încă de gâtul meu. Astfel... astfel îmi smulse medalionul pe care-l purtam la gât... meda-

lia cu acvila... simbolul unității din care făceam parte și al orașului meu distrus. Fetița aceea era Livia!

Ambrosinus îl ajută să se ridice în picioare și-l ajută ca pe un bolnav să facă primii pași. Cei doi bărbați se îndreptară încet către tabără.

— Am fost luat prizonier, continuă Aurelius, și am devenit sclav, până când, într-o zi, am fost eliberat cu ocazia unui atac al Legiunii Nova Invicta care, de atunci, a fost casa, familia și viața mea.

Ambrosinus îi cuprinse umerii cu brațul, de parcă ar fi vrut să-i dea puțină căldură.

— Ai deschis atunci portița aceea doar pentru că ai vrut să-ți salvezi părinții de la o moarte îngrozitoare, spuse. Tu ai fost eroul de la Aquileia, cel care o apărase timp de atâtea luni, și nimeni altul. Wulfila a fost călăul orașului tău și al părinților tăi.

— O să plătească pentru asta, spuse Aurelius, o să plătească până la ultima picătură de sânge. Și ochii îi erau ca de gheață atunci când pronunța aceste cuvinte.

Ajunseseră la poarta taberei și Ambrosinus bătu cu toiagul. Dădură cu ochii de Livia și de Romulus care stătuse de veghe împreună cu ea.

— Ai găsit ceea ce căutai? îl întrebă fata pe Aurelius.

— Da, îi răspunse acesta. Și tu îmi spuseseși adevărul.

— Dragostea nu minte niciodată. Nu știai? Îl îmbrățișă strâns și-l sărută pe gură, pe frunte, pe ochii în care se mai citea încă groaza.

Ambrosinus se întoarse către Romulus.

— Vino, băiatul meu, îi spuse. Hai, trebuie să încerci să te odihnești.

Peste tabără domnea tăcerea. Fiecare din cei de acolo stătea singur, de veghe în noaptea aceea liniștită de primăvară, așteptând ca soarele să le dezvăluie un nou destin. Sau sfârșitul.

— Nu mă lăsa singură în noaptea asta, îl rugă Livia. Te rog mult.

Aurelius o strânse lângă el și o conduse către locul în care-și avea culcușul.

Se aflau acum unul în fața celuilalt și razele lunii, pătrunzând prin spărturile rămase nereparate din acoperiș, scoteau din întuneric figura minunat de frumoasă a Liviei, o alintau cu lumina lor palidă, făurindu-i în jurul capului o aură magică, o strălucire lichidă, ca de argint. Aurelius îi desfăcu șireturile tunicii și-i admiră corpul gol, mângâie extaziat, cu ochii și apoi cu mâinile, frumusețea ei statuară, corpul divin. Îl dezbrăcă și ea, încet, cu devotamentul și așteptarea nerăbdătoare a unei mirese. Atinse delicat cu degetele corpul său ca turnat în bronz, cercetă toate cutele acelui corp chinuit, carnea încreștită de urmele atâtor răni, mușchii de oțel ai bărbatului, călîți în nesfârșite și sângeroase bătălii. Apoi i se dărui, pe modestul culcuș de paie, pe pătura aspră de soldat și îl primi în ea, arcuindu-și șoldurile ca o cârlană încă sălbatică, își înfipse unghiile în umerii lui, îi căută cu nesaț gura. Și se iubiră fără grabă, mult timp, fremătând de o nesecată dorință, amestecându-și răsuflarea și cele mai fierbinți ascunzișuri ale cărnii. Apoi se desfăcură unul de altul, epuizați, și Aurelius se întinse alături de ea, învăluit încă în parfumul părului ei.

— M-am îndrăgostit de tine încă din noaptea aceea, șopti Livia, când te-am văzut, singur și dezarmat pe malul lagunei, așteptând nemișcat să ți se împlinească destinul: nu aveam decât nouă ani...

XXXVII

Aurelius se sculă devreme, când încă nu se luminase de ziuă, se îmbrăcă și ieși în curtea încă pustie. La apariția lui, ca prin farmec, camarazii săi se apropiară unul câte unul, de parcă așteptau ultimul lui cuvânt. Veni și Ambrosinus. Nici unul dintre ei nu reușise să adoarmă.

Aurelius vorbi primul.

— M-am răzgândit, spuse. Rămân aici.

— Ce-ai spus? întrebă Vatrenus. Ai căpiat?

— Dacă rămâne el, rămân și eu, spuse Batiatus agățându-și la centură sabia și securea cu două tăișuri.

— Înțeleg, se arătă de acord și Demetrios. Rămânem să acoperim fuga lui Romulus și a lui Ambrosinus... Așa este drept.

— E drept, repetă Orosius. În felul acesta și Livia o să se poată salva.

Livia apăru și ea în clipa aceea, îmbrăcată în veșmintele ei de amazoană, cu arcul pe umăr și cu tolba de săgeți în mână:

— Aurelius este bărbatul pe care-l iubesc. Voi trăi împreună cu el, dacă va vrea Dumnezeu, dar nu am de gând să mai fiu fără el. Acesta este ultimul meu cuvânt.

Romulus, apărut și el pe neașteptate, înaintă în mijlocul cercului făcut de tovarășii săi.

— Nici să nu vă gândiți că eu aș putea fugi, dacă voi rămâneți, spuse. Și glasul său răsună răspicat și hotărât, parcă mai grav, ca acela al unui bărbat adevărat. Am trecut împreună prin tot felul de încercări și, în acest moment, viața mea n-ar mai avea nici un rost departe de voi. Sunteți

singurele persoane care mi-au mai rămas pe lume, prietenii mei cei mai dragi. Nu mă voi despărți de voi pentru nici un motiv și chiar dacă m-ați alunga cu forța, eu tot m-aș întoarce. Ar trebui să mă lege pentru că, altfel, mă voi arunca în mare din barcă și mă voi întoarce înot...

Ambrosinus ridică mâna ca să se facă liniște.

— Îl iubesc pe băiatul acesta ca pe fiul meu, chiar mai mult decât atât, și mi-aș da viața oricând pentru el. Dar acum el este un bărbat în toată puterea. Durerea, frica, suferințele și lipsurile l-au făcut să crească. Merită privilegiul de a lua hotărâri în privința propriei sale persoane și trebuie să i le respectăm. Eu în primul rând. Soarta noastră stă să se împlinească într-un fel sau în altul, destul de curând, și eu vreau să împărtășesc același destin ca și voi. Ceea ce ne ține uniți, ceea ce a făcut să nu ne răzlețim în fața primejdiilor este ceva atât de puternic încât poate învinge chiar și teama de moarte. Este ceea ce ne va ține uniți până în ultima clipă și nu pot să vă spun ce sentimente încerc auzind cuvintele voastre. Nu am nimic să vă ofer în afară de dragostea cea mai adâncă și sfaturile pe care Dumnezeu în nemărginita Lui putere mi le va transmite. Îmi pare rău pentru prietenul nostru Kustennin care ne va aștepta în zadar la cheiul vechi. Dar sunt întâlniri de la care nu se poate lipsi, ca aceea pe care o vom avea noi.

Se lăsă o tăcere adâncă, plină de emoție și o liniște senină îi cuprinse pe toți, seninătatea aceluia care este gata să facă sacrificiul suprem în numele iubirii, al prieteniei, al credinței, al devotamentului.

Vatrenus reacționă primul cu modul său mai repezit de a fi:

— Ei, atunci să trecem la treabă, spuse. Nu-mi convine să mă las ucis ca o oaie bleagă. Vreau să iau cu mine în iad cât mai mulți dintre fiii ăia de cățea.

— Așa este! exclamă Batiatus. Mi-a fost scârbă întotdeauna de pistruiații ăia nenorociți.

Ambrosinus nu se putu abține să nu zâmbească.

— Asta știm cu toții, Batiatus, spuse. Atunci, poate că am ceva pentru voi, ceva ce am descoperit în noaptea asta, neputând să închid ochii. Și porni către pretoriu. Camarazii veniră după el și intrară în urma lui în vechea locuință a comandantului. Se mai puteau vedea masa și scaunul pliant de campanie de care se servise, ca și câteva suluri de pergament cu documente de administrație, portretul aproape șters de timp al unei femei nespus de frumoase, pictat pe o scândură lată atârnată pe perete. Ambrosinus se duse într-un anumit loc al pardoselii și ridică o rogojină de paie împletite. Dedesubt se afla un capac și el îl ridică, făcând semn tovarășilor săi că puteau coborî.

Primul coborî Aurelius și se află în fața unui spectacol de necrezut: arsenalul Legiunii! Așezate într-o ordine perfectă, cu unsoarea încă strălucind pe ele, se vedeau douăzeci de armuri complete, lucrate după vechile canoane: platoșe alcătuite din segmente unite solid între ele, coifuri și scuturi, alături de o mulțime de lănci cu vârful în trei muchii, străvechea armă a soldaților lui Traian și Adrianus. În plus, demontate și în stare perfectă de funcționare, baliste și catapulte cu proiectilele lor de fier masiv, un mare număr de *scorpiones*, unelte ucigătoare de fier cu trei vârfuri ascuțite care se ascundeau la suprafața câmpului de luptă ca să oprească atacul cavaleriei și al infanteriei dușmane.

— Cred că ăsta este cel mai mare ajutor pe care ni l-ai dat până acum, exclamă Vatrenus bătându-l pe umăr pe Ambrosinus. Cu tot respectul și pentru ideile tale filosofice. Curaj, băieți, haideți să ne apucăm de treabă. Demetrios tu să mă ajuți să instalăm catapultele și balistele.

— Cele mai multe dintre ele o să le puneți pe latura dinspre răsărit, ordonă Aurelius, cea dinspre care ne-ar putea ataca și cea în care suntem mai vulnerabili.

— Orosius şi Batiatus, continuă Vatrenus, luaţi lopeţi şi târnăcoape şi aşezaţi scorpionii acolo unde vă va spune Aurelius: el este strategul. Livia, tu adu pe zid muniţia pentru artilerie, în special lănci şi sulițe... şi pietre, toate pietrele pe care le găseşti. Fiecare să ia câte o armură completă: coifuri, pieptare, absolut tot, sunt de toate măsurile. Bineînţeles, nu şi pentru Batiatus.

Batiatus privi în jur nedumerit, dar îi veni o idee:

— Ai, ia uitaţi-vă aici, la apărătoarea asta pentru pieptul calului: din câteva lovituri de baros o pot adapta: o să meargă de minune.

Izbucniră cu toţii în râs văzându-l pe uriaşul acela ridicând cu o singură mână platoşa grea a unui cal de luptă şi urcând în fugă scările cu ea.

— Şi eu? întrebă Romulus. Eu ce am de făcut?

— Nimic, răspunse Vatrenus. Tu eşti împăratul.

— Atunci, o s-o ajut pe Livia, spuse şi începu să adune lăncile aşa cum o vedea făcând pe prietena sa.

Aurelius urcă ultimul şi mai zăbovi puţin ca să se uite prin hârtiile care rămăseseră neatinse pe masă, pline de praf. O pagină îi atrase cel mai mult atenţia, purtând un scris frumos. Erau versurile: *„Exaudi me regina mundi, inter sidereos Roma recepta polos..."*[*]. Era începutul de la *De reditu* a lui Rutilius Namatianus, ultimul imn emoţionant închinat măreţiei Romei, scris cu şaptezeci de ani înainte, cu puţin timp înainte ca oraşul să fie jefuit de Alaric. Oftă şi-şi strecură sub pieptar micul pergament, lângă inimă, ca pe un talisman. Ambrosinus tocmai urca şi el din ascunzătoarea subterană şi Aurelius se apropie de el.

— Dacă vezi că totul este pierdut, ascunde-te împreună cu băiatul acolo jos şi aşteaptă ca lucrurile să se liniştească.

[*] „Ascultă-mă, Regină a lumii, Roma, tu care ai fost primită între polii firmamentului" (Rutilius Namatianus, *De reditu suo*, I, 3).

Când se întunecă, te duci la Kustennin și acceptă ajutorul lui. Romulus se va împăca și el cu situația și poate că veți reuși să găsiți un loc retras, poate în Irlanda, unde să începeți o nouă viață.

— N-o să fie nevoie, răspunse liniștit Ambrosinus.

Aurelius clătină din cap și ieși în curte ca să-și ajute camarazii.

Lucrară toată ziua, cu mare tragere de inimă, cu un entuziasm incredibil, ca și cum și-ar fi luat de pe suflet o povară care devenise imposibil de suportat. La asfințit, sleiți de puteri, asudați și plini de praf, Aurelius și ceilalți priviră cu satisfacție treaba terminată: catapultele și balistele înșirate pe ziduri, legături de suliițe și de lănci așezate în ordine lângă fiecare dintre mașini, parapetele consolidate, numeroase arcuri cu săgețile necesare, pregătite pentru a fi folosite prin barbacane. Iar armurile, lucioase, strălucitoare, aliniate de-a lungul palisadei, gata pentru a fi îmbrăcate. Tot acolo era și aceea a lui Batiatus, modificată pe nicovală cu lovituri de baros, călită și lucioasă. Construită ca să acopere pieptul unui cal, urma să apere în luptă trunchiul acelui Hercule negru.

Mâncară împreună așezați în jurul focului, apoi se pregătiră pentru noapte.

— Dormiți voi, pentru că mâine va trebui să luptați, spuse Ambrosinus. O să fac eu de pază. Încă mai văd bine, iar auzul este și mai bun.

Dormeau cu toții. Batiatus cu capul rezemat de armură, lângă forja care încă mai era călduță. Livia în brațele lui Aurelius, în una dintre barăci. Demetrios și Orosius în grajduri, lângă cai. Romulus, învelit în pătura lui de călătorie, sub șopron. Vatrenus, sus, într-unul dintre foișoarele de pază.

Ambrosinus stătea de pază lângă poartă, cufundat în gândurile sale. Deodată, când simți că tovarășii săi dormeau

tun, deschise fără nici un zgomot poarta și porni către piatra rotundă. Ajuns acolo, începu să adune pe ea o mulțime de lemne, crengi și bucăți mai groase, uscate, care erau răspândite pe sub stejarii seculari. Se apropie, apoi, de o scorbură uriașă a unui stejar, scoțând de acolo un obiect mare și rotund și o măciucă din lemn. O tobă. O atârnă de creanga unui copac și lovi puternic cu măciuca, scoțând o bubuitură înfundată care se propagă peste munți ca un semnal al furtunii. Apoi lovi a doua oară, a treia și iarăși.

În tabără, Aurelius se ridică din culcușul său.

— Ce-a fost asta? întrebă el.

Livia îl apucă de mână și-l trase lângă ea.

— Tunetul. Dormi.

Dar sunetul se făcea din ce în ce mai puternic, înfundat și bubuitor, multiplicat de ecoul care se auzea pe marginile văii, peste pajiști și peste stânci. Aurelius trase din nou cu urechea.

— Nu, spuse. Ăsta nu este tunet, seamănă mai degrabă cu un semnal de alarmă... dar pentru cine?

Din foișor, se auzi glasul lui Vatrenus.

— Veniți să vedeți, repede!

Își înșfăcară cu toții armele și urcară pe ziduri. În depărtare, cercul de megaliți părea că luase foc. Un rug uriaș ardea între marile coloane de piatră, înălțând către cer o trâmbă de scântei. Se putea distinge o umbră mișcându-se ca o fantomă pe fondul luminos al flăcărilor.

— Este Ambrosinus cu vrăjitoriile lui, spuse Aurelius. Și noi care credeam că face de pază. Eu mă culc la loc. Rămâi tu, Vatrenus, până când se întoarce el.

Alți oameni, în căsuțele risipite în depărtări, văzură și ei focul. Erau păstori și țărani, fierari și meșteșugari și aprinseră și ei alte focuri, sub ochii uimiți ai soțiilor și ai copiilor,

până când flăcările apărură peste tot, pe munți și pe dealuri, de la țărmul Oceanului, până la Marele Val.

Sunetele tobei ajunseră și la urechile lui Kustennin care sări din pat și trase cu urechea. Se apropie de fereastră, văzu focurile și-și dădu seama de ce, în dimineața aceea, nu venise nici unul dintre prietenii săi în port. Privi la paturile goale ale Egeriei și ale lui Ygraine și se gândi la barca lor care, la ora aceea, plutea pe ape liniștite ducându-le într-un loc sigur. Deschise o ladă și scoase de acolo dragonul din purpură și argint, apoi trezi un servitor și-i porunci să-i pregătească armura și calul.

— Unde pleci, stăpâne, la ora asta?

— Ca să mă întâlnesc cu niște prieteni.

— Atunci, de ce iei și sabia?

În clipa aceea, se auzi din nou, mai puternic, bubuitul tobei adus de vânt.

Kustennin oftă.

— Sunt momente, spuse el, când trebuie să alegi între sabie și plug.

Își atârnă sabia la brâu și coborî scările către grajduri.

În zori, Aurelius și Vatrenus, împreună cu ceilalți camarazi, înarmați până în dinți, se aflau pe metereze și priveau cu atenție către orizont. Romulus trecea de la unul la altul aducând o oală cu supă fierbinte și-i turnă, la urmă, și lui Aurelius.

— Cum e? întrebă.

Aurelius sorbi o înghițitură.

— Bună. Cea mai bună supă pe care am mâncat-o vreodată într-o tabără militară.

Romulus zâmbi.

— Poate că ne-am dat peste cap degeaba. Poate că nici nu vor veni.

— Poate...

— Știi ce mă gândeam? Ar fi frumos dacă am întemeia aici o micuță comunitate a noastră. Poate că tabăra aceasta ar putea deveni într-o zi un sat. Și eu mi-aș putea găsi vreo fată. Știi, am cunoscut deja una acolo, în oraș, o fată cu părul roșu.

Aurelius zâmbi.

— Asta-i o treabă tare bună, vreau să zic faptul că tu ai început să te gândești la fete. Înseamnă că ai crescut, dar și că rănile tale încep să se vindece, că amintirea părinților tăi nu mai este o rană dureroasă, ci devine o amintire duioasă, un gând de iubire care te va însoți toată viața.

Romulus suspină.

— Da, poate că ai draptate, dar nu am nici paisprezece ani: un băiat de vârsta mea are nevoie de un tată. Își turnă și lui puțină supă și începu să mănânce, ca și cum ar fi vrut să-și facă de lucru. Din când în când îl privea pe furiș pe Aurelius ca să vadă dacă și acesta se uita la el. Ai dreptate, spuse. Supa asta nu-i rea deloc: Livia a gătit-o.

— Îmi închipuiam eu, răspunse Aurelius. Dar, spune-mi, dacă tatăl tău ar fi aici, ce i-ai cere să facă pentru tine?

— Nimic deosebit. Mi-ar plăcea să stau lângă el, să facem ceva împreună, așa cum facem noi doi acum și mâncăm unul lângă altul. Lucruri simple, o nimica toată, doar să fim împreună, să știu că nu sunt singur, mă înțelegi?

— Cum să nu, răspunse Aurelius. Și mie îmi lipsesc tare mult părinții, deși eu sunt cu mult mai bătrân decât tine.

Rămaseră o vreme privind către orizont, fără a mai spune nimic. Apoi, Aurelius rupse tăcerea:

— Știi ceva? Eu nu am avut niciodată copii și nici nu știu dacă voi avea vreodată. Vreau să spun... nu știu ce ne așteaptă și...

— Înțeleg, răspunse Romulus.

— Mă întrebam dacă...

— Ce anume?

Aurelius își scoase de pe deget inelul de bronz cu o camee mică pe care era gravată o monogramă.

— Știu acum cu siguranță că inelul acesta îmi aparține cu adevărat. Că este inelul meu de familie și mă întreb... mă întreb dacă ai accepta să-l porți.

Romulus îl privi cu ochii umezi de emoție.

— Vrei să spui că...

— Da. Dacă ești de acord, eu aș fi fericit să te adopt și să fii ca și copilul meu.

— Aici? Acum?

— *Hic et nunc*, răspunse Aurelius. Dacă accepți.

Romulus îi cuprinse gâtul cu brațele.

— Din toată inima, spuse. Chiar dacă... nu cred că o să reușesc să-ți spun vreodată „tată". Ți-am spus întotdeauna „Aurelius".

— Sigur, e bine și așa.

Romulus întinse mâna dreaptă și Aurelius îi așeză inelul pe degetul mare, după ce încercase pe celelalte, toate fiind prea subțiri.

— Atunci, eu te adopt, ca fiu al meu, pe tine, Romulus Augustus Caesar Aurelianus Ambrosius Ventidius... Britannicus! Așa să fie atât timp cât vei trăi.

Romulus îl îmbrățișă din nou.

— Mulțumesc, spuse.Voi ști să te respect precum meriți.

— Te avertizez, totuși, îi atrase atenția Aurelius. Acum va trebui să-mi urmezi neapărat sfaturile, dacă nu chiar să te supui poruncilor mele.

Romulus era gata să-i răspundă, când răsună vocea lui Demetrios din vârful celui mai înalt turn.

— Sosesc!

Aurelius strigă:

— Treceți toți la locurile voastre! Romulus, tu stai cu Ambrosinus, el știe deja ce trebuie să facă. Hai, repede!

Se auziră în clipa aceea sunetele prelungi de corn, aceleași pe care le auziseră la Dertona în ziua în care fuseseră atacați de barbarii lui Mledo, și, pe creasta dealurilor dinspre răsărit apăru un șir lung de călăreți înzăuați care înaintau la pas. La un moment dat, se despărțiră în două, lăsând să iasă în față un războinic uriaș, cu fața acoperită de o mască de aur și care agita în aer o sabie strălucitoare.

Aurelius făcu un semn: Vatrenus și Demetrios armară catapultele și balistele.

— Priviți! strigă Demetrios. Vine cineva.

— Poate că vor să poarte tratative! spuse Vatrenus ieșind la vedere pe coama zidului.

Un călăreț, având alături doi războinici înarmați, înainta către fort fluturând o cârpă albă legată la capătul unui băț: semn al unei solii. Cei trei înaintară până aproape de palisadă.

— Ce dorești? îl întrebă Vatrenus.

— Stăpânul meu, Wortigern, vă lasă în viață dacă îl predați pe tânărul uzurpator care pretinde că se numește Romulus și pe dezertorul care îl apără, cunoscut sub numele de Aurelius.

— Așteaptă o clipă, răspunse Vatrenus, trebuie să ne sfătuim. Se apropie, apoi, de Batiatus și-i șopti ceva la ureche.

— Ei? întrebă solul. Ce trebuie să raportez stăpânului meu?

— Spune-i că acceptăm! răspunse Vatrenus.

— Deocamdată, ia-l pe băiat! strigă Batiatus. Se apropie de parapet, ținând în brațe un fel de balot și, înainte ca barbarul să-și fi dat seama ce putea fi, îl aruncă asupra lui. Înfășurat într-o pătură era un bolovan enorm care îl izbi în plin și-l strivi de pământ. Ceilalți doi întoarseră caii și o luară la fugă, în timp ce Batiatus urla din răsputeri:

— Mai stați puțin, vine și celălalt!

— Asta o să-i înfurie rău de tot, spuse Aurelius.

— Și schimbă ceva? îi replică Vatrenus.

— Nu, deloc. Fiți pregătiți, uite-i că înaintează.

Se auzi din nou semnalul repetat al cornului și frontul larg al călăreților se năpusti înspre fortăreață. Apoi, când ajunseră la un sfert de milă de palisadă, în mijlocul lor se făcu un gol și apăru un berbece pe roți, tras de opt cai, care o luă în jos pe pantă.

— Vrea să repete lovitura de la Dertona! strigă Aurelius. Pregătiți catapultele!

Călăreții dușmani atacau acum în mare viteză, ajungând pe terenul pe care fuseseră plantați *scorpionii* și cei doi cai din frunte se prăbușiră la pământ, aruncându-i din șa pe călăreți care se înfipseră în țepușele de fier ascunse prin iarbă. Berbecele se dezechilibră și coti spre stânga, luând din ce în ce mai mult viteză. Roțile nu rezistară greutății și se sfărâmară, iar trunchiul masiv se răsturnă și se rostogoli la vale pe povârniș, sărind din stâncă în stâncă până când ajunse în lac.

Catapultele se declanșară și alți patru călăreți fură străpunși de sulițe în timp ce încercau să se retragă. Un strigăt de bucurie se auzi de pe zidurile fortului, dar imediat se auzi din nou sunetul cornului. Călăreții se opriseră și, în locul lor, înainta un val de infanterie ușoară.

— Atenție! strigă Demetrios. Au săgeți incendiare.

— Arcurile! ordonă Aurelius. Opriți-i cât puteți de repede!

Infanteriștii înaintau în fugă către tabără și se vedea că sunt servitori slab înarmați, sortiți să se lase uciși ca să deschidă calea cavaleriei grele. În spatele lor, ceilalți războinici aveau arcurile pregătite pentru a-i ucide pe cei care ar fi încercat să dea înapoi. Soldații pedeștri își dădură seama de prezența *scorpionilor* îndată ce-i văzură pe primii dintre ei căzând și urlând de durere, cu picioarele sfâșiate. Se împărțiră în două ocolind, prin dreapta și prin stânga, terenul periculos și începură să-și arunce săgețile cu foc în

vârf. Mulți dintre ei căzură străpunși de săgețile trimise de Livia și de ceilalți, dar mulți dușmani reușiră să ajungă la adăpostul stâncilor și al copacilor, de unde continuară să-și arunce săgețile, unele dintre ele ajungând la țintă. Lemnul palisadei, vechi de mulți ani și uscat complet, luă foc imediat. Alți soldați veniră în fugă aducând scări dar fură țintuiți la pământ de sulițele aruncate de baliste și de salvele de săgeți trase de pe metereze.

În acest moment, călăreții începură să înainteze la pas.

Era clar că așteptau ca porțiunea incendiată a palisadei să se prăbușească pentru a se năpusti înăuntru.

Aurelius îi chemă la el pe camarazii săi.

— Nu avem apă, nici nu are cine să stingă focul și, în curând, Wulfila va ataca prin breșa făcută în apărare cu toți oamenii săi: Vatrenus, tu și Demetrios veți doborî cât mai mulți inamici cu artileria, apoi nu ne mai rămâne decât să pornim în exterior: porțiunea fără *scorpioni* este acolo unde se vede frasinul acela mic. Batiatus, tu o să fii berbecele nostru. O să ataci pe centru și noi o să-ți venim în ajutor. Îi vom atrage pe terenul mai accidentat, unde vor fi nevoiți să se răspândească și să urce pe jos. Încă mai avem o speranță.

Un sector din palisadă se prăbuși chiar în clipa aceea, stârnind un vârtej de fum și de scântei, iar cavaleria dușmană porni în galop în direcția breșei. Catapultele și balistele se rotiră pe platformele lor și sloboziră o ploaie de sulițe, doborând nu mai puțin de șase călăreți care, în cădere, îi împiedicară și pe alții. O a doua salvă lovi tot în grămadă, făcând un adevărat măcel, apoi arcurile aruncară alte săgeți, iar după ele, la distanță mai mică lăncile, mai întâi cele ușoare cu bătaie mai lungă, apoi cele grele care băteau mai aproape. Morții erau împrăștiați peste tot, dar dușmanii continuau să înainteze, siguri acum că puteau porni la atacul decisiv.

— Afară, strigă în acel moment Aurelius, pe poarta de sud. O să-i ocolim printr-o latură! *Ambrosine*, ai grijă de băiat!

Jos, Batiatus, purtând uriașa sa platoșă, cu capul și cu fața acoperite de un coif cu vizieră, se afla deja în șaua uriașului său armăsar armorican, protejat și el de plăci din fier, și avea pregătită în mână securea cu două tăișuri. Nu era un om călare pe un cal, ci o adevărată mașină de război. În scurt timp îl urmară cu toții, călări și ei, în formație de triunghi cu vârful îndreptat înainte.

— Acum! strigă Aurelius. Afară cu toții! Și poarta taberei se deschise exact când primii călăreți inamici se aflau deja foarte aproape de breșa din palisadă. Batiatus dădu pinteni calului și porni în galop, urmat de prietenii săi, pe teren deschis, îndreptându-se către locul în care nu erau plantați *scorpionii*.

Dar Romulus scăpase de sub supravegherea preceptorului său și, sărind în șaua căluțului său și învârtind prin aer un cuțit mare în loc de sabie, se grăbea să-și ajungă din urmă tovarășii și să lupte alături de ei.

Ambrosinus alergă în urma lui strigând disperat:

— Oprește-te! Vino înapoi!

Dar în curând se trezi singur în câmp descoperit. În acest timp, Batiatus ataca șirurile de călăreți inamici, strivindu-i în această șarjă nimicitoare pe toți cei care îi ieșeau în întâmpinare ca să-l oprească. Camarazii veneau după el și atacau furibund, lovind cu săbiile și cu scuturile pe toți aceia pe care îi întâlneau în cale. Wulfila, care se mai afla încă pe porțiunea mai înaltă a pantei, îl zări pe Aurelius și se năpusti înspre el cu sabia trasă din teacă. Vatrenus îl observă cu coada ochiului pe Romulus care gonea în dreapta sa și-i strigă:

— Fugi către deal, fugi Romulus, dă-i drumul, fugi de aici!

Ambrosinus, înspăimântat și văzând că se afla în mijlocul călăreților care alergau în galop în toate direcțiile, alergă spre o stâncă din apropiere și se cățără pe ea ca să vadă unde era băiatul. Și-l văzu, călare pe cârlanul său, îndreptându-se către cercul de megaliți.

Wulfila ajunsese de-acum în prejma lui Aurelius și striga ca ieșit din minți:

— Luptă, lașule! Acum nu mai ai unde fugi!

Și atacă primul, printr-o lovitură ucigătoare cu sabia. Batiatus ridică scutul, o placă groasă de fier și-l salvă pe camaradul său. Sabia din mâna barbarului lovi scutul cu un zgomot asurzitor, făcând să sară un roi de scântei. Între timp, cavalerii din prima linie năvăleau prin breșa apărută în zid, zburând peste flăcări și năpustindu-se în tabără. Își vărsară furia pe tot ceea ce întâlneau în cale, puseră foc la bараci și la foișoarele de pază care fură de îndată învăluite în flăcări, ca niște torțe uriașe.

— Nu mai este nimeni pe aici! strigă unul dintre dușmani. Au fugit. Repede, să-i urmărim!

Ajuns în vârful stâncii, Ambrosinus îl văzu pe Aurelius care lupta cu un curaj disperat împotriva lui Wulfila, văzu că scutul romanului se făcuse țăndări și că sabia lui se sfărâmase sub loviturile invincibilei lame a adversarului. Dar, pe neașteptate, pe deasupra acelui vălmășag de urlete sălbatice, peste scrâșnetele armelor care se ciocneau, se ridică un sunet ascuțit, pătrunzător: o trâmbiță romană care suna atacul. În aceeași clipă, de după creasta colinei, dinspre răsărit, apăru capul scânteietor și, după aceea, coada purpurie a dragonului și, imediat în urma lui, o linie compactă de luptători care înaintau cu lăncile îndreptate în față, în spatele unui zid de scuturi, scoțând la fiecare pas vechiul strigăt de luptă al pedestrimii romane. Legiunea Dragonului, apărută ca prin farmec, se prăvălea în goană pe coastă, încadrată

pe margini de două șiruri de călăreți aflați sub comanda lui Kustennin.

Wulfila avu o clipă de ezitare și Batiatus se năpusti cu toată forța asupra lui, dezechilibrându-l și împingându-l într-o parte înainte să apuce să-i dea lovitura de grație lui Aurelius, acum dezarmat. Wulfila se prăbuși la pământ, dar, în timp ce se ridica, îl văzu pe Romulus căzând de pe cal și alergând pe jos către cercul de pietre, căutând să se adăpostească printre ele. Sări imediat în picioare și porni în urmărirea băiatului, dar Vatrenus, care îi ghicise intenția, îi tăie calea. Sabia lui Wulfila se abătu cu o forță înspăimântătoare asupra lui, îi spintecă scutul și făcu să țâșnească un val de sânge din pieptul romanului. Wulfila porni din nou în goană, urlând la ai săi:

— Acoperiți-mă! și patru războinici barbari se aruncară asupra lui Vatrenus care continua să lupte ca un leu, retrăgându-se pas cu pas, plin de sânge, căutând să ajungă cu spatele la un copac. Îl străpunseră o dată, de două, de trei ori, țintuindu-l cu lăncile de trunchiul copacului. Vatrenus mai avu forța să rânjească: „În iad cu voi, nenorociților!" după care capul i se lăsă pe umăr, fără viață.

Ceilalți făcură un adevărat zid în fața micului grup de luptători care continuau să lupte cu o energie sălbatică. Aurelius culese de pe jos sabia unui dușman și continuă să se bată, încercând să-și croiască drum pentru că-l văzuse pe Wulfila alergând către cercul de megaliți unde Romulus căuta adăpost. Demetrios și Orosius veniră alături de el ca să-l acopere și căzură unul după altul, copleșiți de numărul mare al barbarilor. Sosirea grabnică a lui Batiatus nu reuși să-i salveze, dar îi deschise calea lui Aurelius pe teren liber, către cercul uriașilor megaliți. Încercuit din toate părțile, uriașul învârtea prin aer securea, retezând capete și mâini, sfărâmând scuturi și platoșe, lăsând să se scurgă în țărână

valuri de sânge dușman. O lance i se înfipse într-un umăr și trebui să se retragă cu spatele la o stâncă. Ca un urs atacat de o haită de câini, Batiatus continua să împartă în dreapta și în stânga lovituri năpraznice, deși sângele îi curgea din belșug pe șoldul stâng. Livia îl văzu și, alergând iute călare pe calul său, arunca săgeți după săgeți care se înfigeau în spinările dușmanilor aflați în jurul uriașului rănit.

Lupta se întețea din nou, în toate părțile, și luptătorii proaspăt sosiți continuau să înainteze sub stindardul dragonului făcându-i pe dușmani să dea din ce în ce mai repede înapoi, către vale, uluiți de apariția unor asemenea soldați.

Între timp, și Ambrosinus văzuse ce avea de gând Wulfila și alerga disperat pe marginea câmpului de bătălie, încercând să ajungă la cercul de pietre, strigând fără încetare:

— Fugi, Romulus, ascunde-te, fugi!

Romulus ajunsese acum în vârful dealului și privi înapoi, încercând să vadă în învălmășeala luptei unde erau prietenii săi.

Și se trezi în fața unui războinic uriaș, cu plete lungi albe, cu fața acoperită de o mască de aur. Înspăimântător la vedere, plin de sus până jos de sânge și scăldat în sudoare, coborâse de pe cal și înainta înspre el, cu sabia roșie de sânge în mână. Apoi, cu un gest neașteptat, își smulse masca, lăsând să i se vadă rânjetul de pe fața cumplit ciopârțită: Wulfila! Romulus se retrase înspăimântat către una dintre uriașele coloane de piatră ținând întins în fața sa cuțitul, într-o încercare curajoasă de a se apăra. Putea auzi din depărtare strigătele îngrijorate ale învățătorului său și larma înăbușită a luptei, dar privirea sa urmărea ca hipnotizată vârful sabiei care se ridica pentru a lovi. Fu suficientă o lovitură îndemânatică a acelei săbii pentru ca mâna băiatului să scape cuțitul la picioarele barbarului. Romulus se retrase

și mai mult până când se lipi cu spatele de coloana de piatră. Lunga sa fugă se sfârșise. Neliniști, spaime, speranțe: lama aceea avea să le pună capăt într-o clipă. Și totuși, oboseala din cauza alergării și spaima teribilă care, la început, îl cuprinsese la vederea nemilosului său dușman lăsară pe dată locul unei misterioase seninătăți, astfel încât se pregăti să moară ca un adevărat soldat. Și, pe când sabia scânteia în aer, gata să-i străpungă inima, simți înăuntrul său, limpede, vocea lui Ambrosinus care-i spunea:

— Apără-te!

Și se feri de lovitură, ca printr-o minune, cu o mișcare fulgerătoare într-o parte. Spada nimeri într-o crăpătură a pietrei și rămase înțepenită acolo. Atunci, băiatul apucă, fără măcar să se întoarcă, un pumn de jăratic încă încins de pe piatra cea mare din mijloc și îl aruncă drept în ochii lui Wulfila care se dădu înapoi urlând de durere. Și vocea lui Ambrosinus răsună din nou în sinea sa, limpede și calmă:

— Apucă sabia!

Și Romulus făcu întocmai, apucă minunatul mâner de aur și trase de el cu o forță calmă. Lama se spuse tinerei mâini și, când Wulfila reuși să deschidă din nou ochii, îl văzu pe băiat care o împingea, cu două mâini, în pântecul său, cu gura căscată într-un strigăt mai înspăimântător decât vacarmul bătăliei. Uluit, fără să-i vină să creadă, barbarul văzu cum ascuțișul îi pătrunde în trup, se afundă, cu un bolborosit de viscere sfâșiate, în pântecul său. Simți cum vârful îi ieșea prin spate, năvalnic ca strigătul sălbatic al băiatului.

Căzu în genunchi și Romulus veni gâfâind în fața lui ca să-i vadă sfârșitul. Dar Wulfila simți că ura încă îi mai dădea o fărâmă de viață, stârnea o energie încă în stare să învingă, și, apucând mânerul sabiei, o trase încet din înspăimântătoarea rană, o ținu într-o mână, în timp ce, cu cealaltă, își

apăsa pântecul, și începu să înainteze, privindu-și țintă victima, parcă pentru a o țintui pe loc prin forța de neînvins a privirii. Dar, în timp ce se pregătea să lovească, o altă lamă îi ieși din piept, venind din partea opusă, prin spinare. Aurelius era acolo, atât de aproape încât putea să-i vorbească la ureche, cu un glas rece și aspru ca o sentință de condamnare la moarte.

— Asta este pentru tatăl meu, Cornelius Aurelianus Ventidius, pe care l-ai ucis la Aquileia.

Un șuvoi de sânge îi ieși din gură, dar Wulfila tot se mai ținea în picioare, încercând să ridice sabia care, acum, devenise grea, ca de plumb. Lama sabiei lui Aurelius îl străpunse din nou, rece, dintr-o parte în alta, și-i ieși prin stern.

— Și aste este pentru mama mea, Cecilia Aurelia Silvia.

Wulfila se prăbuși la pământ cu un ultim horcăit. Sub privirile uimite ale lui Aurelius, Romulus se aplecă, luă pe degete sângele dușmanului și-și făcu o dâră roșie pe frunte. Apoi, ridică sabia spre cer, scoțând un strigăt de triumf care răsună, încordat și tăios, ascuțit ca o trâmbiță de război, pe câmpul năclăit de sânge care se întindea mai la vale, la picioarele sale.

Legiunea, victorioasă pe toată linia, înainta, în rânduri strânse, către marele cerc de piatră, urmând steagul glorios care o chemase din întuneric și o călăuzise către victorie. Kustennin ținea strâns în mâini acest simbol, strălucitor sub soarele care urcase acum sus, pe bolta cerului. Ajuns în vârful dealului, coborî de pe cal și înfipse în pământ prăjina steagului, în fața lui Romulus. Strigă:

— Ave, Caesar! Ave, fiu al dragonului! Ave, Pendragon!

La un semn al său, patru războinici se apropiară, încrucișară pe pământ patru suliițe, puseră deasupra un scut mare rotund și-l urcară sus pe Romulus, în picioare, ridicându-l pe umeri după obiceiul celtic pentru a fi văzut de toată lumea.

Kustennin începu să bată cu sabia în scut și întreaga legiune făcu la fel: mii de săbii loviră cu putere scuturile, mii de glasuri tunară, mai puternic decât zăngănitul asurzitor al armelor, repetând la nesfârșit acel strigăt:

— Ave, Caesar! Ave, Pendragon!

Cu sângele lui Wulfila pe frunte, cu sabia strălucitoare strânsă în pumn, Romulus le păru soldaților victorioși ca o ființă providențială, ca tânărul războinic din profeție, și strigătul acela neîntrerupt, repetat printre munți în mii de ecouri, îi aprindea în priviri o iubire arzătoare. Dar, de acolo de sus, privirea alergă mai departe, căutându-i pe tovarășii săi, și, îndată după aceea, triumful i se păru îndepărtat, bucuria aceea de nedescris făcu loc unei emoții fierbinți. Sări jos și trecu printre șirurile de soldați care se dădeau cu respect în lături ca să-l lase să treacă. Peste vale se așternu tăcerea în timp ce el mergea tăcut și împietrit de durere pe câmpul acoperit de morți. Ochii săi priveau tot acest spectacol înspăimântător, corpurile încă încleștate în ultimele zvârcoliri ale agoniei, răniții, muribunzii. Iată-l pe uriașul Batiatus, cu o lance înfiptă în umăr, rezemat de o stâncă, plin de sânge, înconjurat de o grămadă de dușmani uciși, iată-i pe camarazii săi căzuți în această luptă inegală: Vatrenus, țintuit de trei lănci inamice pe trunchiul unui copac, cu ochii încă deschiși de parcă urmărea un vis imposibil, Demetrios și Orosius, nedespărțiți chiar și în moarte, unul alături de celălalt. Mulți dușmani, căzuți de jur împrejurul lor, plătiseră scump sfârșitul celor doi romani.

Și Livia. Vie, dar cu o săgeată în șold, rezemată de un bolovan, cu fața schimonosită de durere.

Și Romulus izbucni în plâns, lacrimi fierbinți curseră șiroaie pe obrajii săi văzându-i pe camarazii săi răniți și căzuți, oameni pe care n-avea să-i mai revadă niciodată. Și continua să meargă înainte, ca un automat, cu privirea

rănită de imaginile acelea sfâșietoare, până ce ajunse pe malul lacului. Valuri mici, abia încreţite de o briză ușoară, îi udau picioarele rănite, stropeau vârful sabiei sale de pe care încă mai picura sângele. Și o imensă dorinţă de liniște îl cuprinse, ca o adiere călduță de primăvară. Strigă:

— Niciodată să nu mai fie război! Niciodată să nu mai fie vărsare de sânge!

Apoi, spălă sabia în apa lacului, până o văzu din nou strălucitoare ca de cristal. Atunci, se ridică și începu s-o rotească pe deasupra capului, în cercuri din ce în ce mai largi, până când o aruncă, din toate puterile, în lac. Lama zbură prin aer, sclipi orbitor în bătaia soarelui și căzu ca un meteorit, înfigându-se în vârful stâncii care răsărea, înverzită de mușchi, în mijlocul lacului.

În clipa aceea, se opri și ultima adiere de vânt, suprafaţa apei se netezi și în oglinda ei se reflectă ca o viziune fermecată, figura solemnă a învăţătorului său, apărut pe neașteptate, și mica rămurică de argint care îi strălucea pe piept. Parcă nici nu-i mai recunoscu glasul când îi spuse:

— S-a sfârșit, fiul meu, stăpâne, regele meu. Nimeni nu va mai cuteza să te atingă pentru că ai trecut prin gheaţă, foc și sânge, ca sabia aceea care a pătruns în adâncul stâncii, fiu al dragonului, Pendragon.

Epilog

În felul acesta a avut loc și a fost câștigată bătălia de la Mount Badon, datorită lui Aurelianus Ambrosius, un om simplu, ultimul dintre adevărații romani. Și astfel s-a împlinit profeția care mă îndemnase să pornesc la o călătorie considerată de mulți ca imposibilă, mai întâi de pe pământul meu natal până în Italia și apoi din Italia, după mulți ani, din nou până în Britannia. Iar discipolul meu, pentru doar câteva zile împărat al romanilor și apoi sortit unei lungi captivități, a devenit rege al britanilor, sub numele de Pendragon, „fiul dragonului", pentru că astfel l-au văzut și l-au aclamat soldații ultimei legiuni în ziua victoriei sale. Aurelianus a rămas alături de el ca un tată, până când și-a dat seama că numele de Pendragon luase definitiv locul aceluia de Romulus și că dragostea pentru Ygraine se înstăpânise cu totul pe inima fiului său adoptiv. Atunci a plecat la drum cu Livia, singura femeie pe care o iubise vreodată și nu s-a mai știut nimic despre ei. Îmi place să cred că s-au întors la mica lor patrie de pe ape: Venetia, pentru a continua să trăiască precum vechii romani, fără a trebui să se comporte ca niște barbari și pentru a clădi un viitor al libertății și al păcii.

Cornelius Batiatus a plecat și el împreună cu ei, pe aceeași corabie, dar poate că nu i-a urmat până la capătul călătoriei lor, poate că s-a oprit la Coloanele lui Hercule, de unde începe țara lui de obârșie: Africa. Nu voi putea uita niciodată că, datorită căldurii inimii sale, viața a revenit în trupul băiatului meu pe care-l credeam mort, acolo sus, pe

culmile înghețate ale Alpilor, și să dea Dumnezeu ca el să întâlnească în cale cât mai mulți asemenea oameni cu suflet la fel de nobil și de generos.

Sămânța venită dintr-o lume pe moarte a prins rădăcină și a dat roade pe acest pământ îndepărtat, la capătul lumii. Fiul lui Pendragon și al lui Ygraine împlinește cinci ani acum, când eu mă pregătesc să-mi închei povestea și i s-a dat la naștere numele de Arthur, de la Arcturius care înseamnă „cel care s-a născut sub stelele Ursei". Și doar acela care venea din ținuturile scăldate de mările calde putea da fiului său un asemenea nume, ca dovadă că oricare ar fi soarta unui om, amintirile sale cele mai profunde nu-l părăsesc niciodată, până în clipa morții.

Dușmanii noștri au fost alungați și regatul nostru s-a întins către sud, cuprinzând și orașul Caerleon, una dintre primele așezări pe care le-am întâlnit la întoarcerea în Britannia, dar eu am preferat să rămân aici sus, să veghez și să meditez în turnul acesta de lângă Marele Val, ascultând șoaptele timpului. Sabia fermecată este tot înfiptă în stâncă, din ziua aceea de sânge și de glorie și numai eu mai cunosc în întregul ei inscripția de pe lama ei, pentru că am deslușit-o încă de când am văzut-o prima oară: Cai.Iul.Caes.Ensis Caliburnus, „sabia calibică a lui Iulius Caesar".

O parte a inscripției nu se vede fiind înfiptă în piatră, alte litere au fost acoperite de diferite depuneri și de licheni în anii mulți în care a fost supusă tuturor vitregiilor vremii. Singurele litere care se mai pot citi sunt

E S CALIBUR

și acesta este numele pe care i l-au dat oamenii de prin partea locului atunci când, în diminețile geroase de iarnă, gheața groasă le permite să ajungă până la stânca din

mijlocul lacului şi să admire obiectul acela de poveste. Se spune că numai mâna regelui va putea s-o scoată din stâncă, în ziua în care va fi din nou nevoie să se dea lupta cu răul. A trecut atâta timp de la zilele îndepărtate ale tinereţii mele şi chiar şi cel dintâi nume al meu, Myrdin, s-a schimbat cu timpul în rândul oamenilor, devenind Merlin. Dar sufletul meu rămâne neschimbat şi sortit, ca al fiecărui om creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, să ajungă la lumina nemuririi.

Soarele începe să topească zăpada de pe povârnişurile dealurilor şi primele flori de primăvară îşi desfac petalele sub mângâierea vântului călduţ care vine dinspre miazăzi. Dumnezeu mi-a îngăduit să-mi termin munca şi-i mulţumesc din toată fiinţa mea. Aici ia sfârşit povestea mea. Aici, poate că se naşte o legendă.

Nota autorului

Căderea Imperiului roman este una dintre marile teme ale istoriei Occidentului și, în același timp, una dintre cele mai misterioase prin complexitatea problemei și prin numărul redus de izvoare și de mărturii privind epoca amurgului său definitiv. În plus, acest eveniment, considerat, în mod tradițional, o adevărată catastrofă, este, dintr-un punct de vedere istoriografic, cu totul convențional. De fapt, nimeni nu și-a dat seama că, în acel an 476 după Hristos, lumea romană dispărea: nimic din ceea ce se întâmpla atunci nu era mai traumatizant decât ceea ce se întâmplase în fiecare zi, timp de mai mulți ani. Pur și simplu, Odoacru, căpetenia herulă care îl detronase pe Romulus Augustulus, și-a trimis însemnele imperiale la Constantinopol, susținând că un singur împărat era mai mult decât suficient pentru întregul Imperiu.

În povestirea de față, în mare parte rod al fanteziei, am încercat să redau acel eveniment în uriașa sa însemnătate epocală, dar și să scot în evidență apariția unor noi lumi, a unor noi culturi și a unor noi civilizații din rădăcinile încă vii ale lumii romane. Rezultatul „arthurian" al poveștii mele trebuie înțeles în semnificația sa simbolică a unei adevărate parabole, dar nu numai atât: este un fapt recunoscut acum de mulți cercetători că evenimentele care au dus la apariția legendei lui Arthur, relatată în Evul Mediu de Geoffrey de Monmouth, au avut loc la sfârșitul secolului al V-lea în Britannia și l-au avut printre protagoniști pe misteriosul și viteazul Aurelianus Ambrosius, *solus Romanae gentis* („ultimul dintre romani"), învingător în bătălia de la Mount Badon

împotriva saxonilor și predecesor al lui Pendragon și al lui Arthur. La nivel popular, ne gândim la acele personaje ca la niște cavaleri medievali, dar, în realitate, ei au fost foarte apropiați lumii romane. Și corespunde adevărului tradiția conform căreia britano-romanii din secolul al V-lea au cerut în repetate rânduri ajutorul împăratului împotriva invadatorilor din Nord și din Sud, obținând în două rânduri, de la generalul Aetius, trimiterea lui Germanus, un personaj misterios, ceva între sfânt și războinic. Alte personaje, cum ar fi celtul Myrdin, Merlin cel din legendă, provin, însă, din acel *corpus* epic din ciclul arthurian care se învârte în jurul miticei săbii Excalibur, al cărei nume a fost recent interpretat de cercetători serioși ai lumii celtice ca un fel de combinație hibridă între cuvintele latinești *ensis caliburnus*, adică „sabia calibică", expresie care ne sugerează din nou lumea mediteraneană. Această povestire trebuie considerată, așadar, ca o ipoteză mitică și simbolică, inspirată de evenimente existente în istorie și care, către sfârșitul lumii antice, ar fi putut avea loc în conul acela de umbră din care a luat naștere mitul arthurian.

În ficțiunea narativă, unghiul vizual, optica personajelor, sunt cele ale unui grup de soldați romani lealiști, apărători ai tradiției, care văd în barbari niște străini cruzi și distrugători, un tip de comportare într-adevăr foarte răspândit în acea epocă. Existența efemeră a domniilor romano-barbare a fost determinată tocmai de contrastul inexorabil dintre populațiile romanizate și invadatori. Astăzi, mai degrabă decât de „invazii", se preferă termenul de *Völkerwanderung*, adică migrații, dar rezultatul este același și, în vânzoleala zilelor noastre, Occidentul, care se crede, din anumite puncte de vedere, nemuritor și indestructibil (ca Imperiul roman în timpurile sale de glorie), ar trebui să mediteze asupra faptului că, mai devreme sau mai târziu, imperiile se destramă și că bogăția acumulată într-o parte a lumii nu poate dăinui prin sfidarea mizeriei în care trăiesc celelalte popoare. Cei care erau denumiți „barbari" nu

doreau distrugerea Imperiului, ci voiau doar să facă parte din el şi, mai mult, unii chiar l-au apărat cu preţul vieţii lor, însă este tot atât de adevărat că au provocat căderea lui aruncând lumea într-o lungă perioadă de degradare şi de haos.

Unele dintre personajele romanului lasă să se presupună, din felul în care se exprimă, perpetuarea unor sentimente păgâne care, din punct de vedere istoric, nu mai puteau exista la sfârşitul secolului al V-lea, dar poate că existenţa lor nu este chiar atât de improbabilă în lumina unor semnale în acest sens, apărute în izvoare mai târzii. Aceste sentimente trebuie înţelese în semnificaţia lor de ataşament faţă de tradiţie şi de *mos maiorum*, respectul faţă de cei care sunt mai mari decât oamenii, care poate că nu se stinsese cu totul.

În ce priveşte personajul lui Romulus şi vârsta, controversată în diferite izvoare, la care a fost detronat, am preferat varianta din *Excerpta Valesiana, 38* care îl descrie, fără nici un dubiu ca pe un copilandru: *Odoacar... deposuit Augustulum de regno, cuius infantiam misertus concessit ei sanguinem...* (Odoacru l-a înlăturat pe Augustulus de la domnie şi, fiindu-i milă de vârsta lui fragedă, i-a cruţat viaţa...).

Cititorul avizat va recunoaşte în cuprinsul romanului o cantitate de izvoare aparţinând în mare parte latinităţii târzii: *Istoriile* lui Ammianus Marcellinus, *De reditu suo* al lui Rutilius Namantianus, *De gubernatione Dei* a lui Salvianus, *Istoria războiului gotic* a lui Procopius din Cesareea, *Historia Lausiacae* a lui Palladius, *In rufinum* a lui Claudianus, *Anonimul Valesian*, *Cronica lui Cassiodor* şi *Vita Epiphanii*, în afară de referirile ocazionale la Plutarh, Orosius, sfântul Ambrosie, sfântul Augustin, sfântul Ieronim; de asemenea, o serie de izvoare medievale timpurii care se afla la baza epilogului „britanic" al povestirii noastre: *Istoria ecleziastică a Îngerilor* de Venerabile Beda, *Comitis Chronicon* şi *De exitio Britanniae* de Gildas.

Vreau să mulțumesc tuturor prietenilor mei dragi care m-au susținut și încurajat cu sfaturile și cu ideile lor: Lorenzo Braccesi și Giovanni Gorini de la Universitatea din Padova, Gianni Brizzi și Ivano Dionigi de la Universitatea din Bologna, Venceslas Kruta de la Sorbona, Robin Lane Fox de la New College care a ascultat lectura integrală a acestei povestiri în timpul unei lungi călătorii cu mașina de la Luton la Oxford. De asemenea, mulțumiri pentru Giorgio Bonamente și Dr. Angela Amici de la Universitatea din Perugia și pentru fosta mea colegă și colaboratoare Gabriella Amiotti de la Universitatea Catolică din Milano. Desigur, eventuale greșeli sau omisiuni sunt exclusiv din vina mea.

Vreau să-i amintesc, de asemenea, pe Franco Mimmi, care m-a ajutat din locuința sa de la Madrid, Marco Guidi, de care mă leagă o veche și profundă prietenie și pe care l-am consultat deseori în legătură cu evenimentele din romanitatea britanică târzie, și Giorgio Fornoni care, în virtutea unei tradiții care durează de circa un deceniu, m-a găzduit în minunata sa locuință de la munte, într-o izolare completă pentru redactarea formei finale a acestui roman. După cum nu pot să nu o amintesc pe soția mea, Christine, căreia îi datorez verificarea în permanență a textului și lectura cea mai critică și mai atentă, cu mult drag, ca și pe agenții mei literari Laura Grandi și Stefano Tettamanti care m-au însoțit și m-au încurajat pas cu pas, chiar și în momente mai dificile. Un gând special se îndreaptă și spre Paolo Buonvino a cărui muzică m-a însoțit pe toată durata redactării romanului, inspirându-mi paginile cele mai dense de conținut și mai dramatice.

În fine, *last but not least*, mulțumiri lui Damiano de la Albergo Ardesio, care m-a susținut prin delicioasele sale preparate culinare pe toată durata sejurului meu alpin, și barmanului meu preferat, Giancarla, de la barul „Freccia", care, în fiecare dimineață, mă ajută să-mi încep cu bine ziua, datorită incomparabilei cafea espresso pe care mi-o oferă.